
SİYASİ İLİMLER TÜRK DERNEĞİ

IV.
ULUSAL
SİYASET
BİLİMİ
KONGRESİ

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ
20-21 EYLÜL 2025

ÖZET KİTAPÇIĞI

Siyasi İlimler Türk Derneği Ulusal Siyaset Bilimi Kongreleri Serisi IV

SİYASİ İLİMLER TÜRK DERNEĞİ
IV. ULUSAL SİYASET BİLİMİ KONGRESİ 2025
BİLDİRİ ÖZETLERİ

**Sabri Sayarı, Hasret Dikici-Bilgin, Mine Eder, Berk Esen, İlkin Büke-Okyar, S. Barış Gülmez,
Tunahan Yıldız, Taşkın Toprak İpek, Engin Onuk**
(Yayına Hazırlayanlar)

Yayın Yılı : 2026
Yayın Türü : E-Kitap
E-ISBN : 978-625-92241-0-7
Dizgi : Tunahan Yıldız & Taşkın Toprak İpek

İLETİŞİM : SİYASİ İLİMLER TÜRK DERNEĞİ
Eski Silahtarağa Elektrik Santrali Mah. No:2/13
PK 34060 Eyüpsultan/İstanbul
bilgi@sitd.org.tr

**Bu kitaptaki her bir sunum özetinde yazılan görüşler yazarlarını bağlamaktadır.
Siyasi İlimler Türk Derneği hakem sürecinden geçerek kabul edilmiş sunumların içeriğinden
sorumlu tutulamaz.**

GCCRIS

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Sabri Sayarı, Sabancı Üniversitesi (Emeritus)

Prof. Dr. Hasret Dikici Bilgin, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Prof. Dr. Mine Eder, Boğaziçi Üniversitesi

Doç. Dr. Berk Esen, Sabancı Üniversitesi

Doç. Dr. İlkim Büke-Okyar, Yeditepe Üniversitesi

Doç. Dr. S. Barış Gülmez, KIMEP Üniversitesi

Dr. Tunahan Yıldız, ODTÜ

Engin Onuk, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Taşkın Toprak İpek, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Prof. Dr. Filiz Başkan (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Doç. Dr. Serhun Al (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Doç. Dr. Devrim Sezer (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Umut Can Adısönmez (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Dr. Nil Dikmengil (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Batıkan Bulut (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Bilim ve Danışma Kurulu

- Prof. Dr. Ayhan Kaya, İstanbul Bilgi Üniversitesi
Doç. Dr. Can E. Mutlu, Acadia Üniversitesi, Kanada
Doç. Dr. Diğdem Soyaltın-Colella, Aberdeen Üniversitesi, Birleşik Krallık
Doç. Dr. Emmanuel Szurek, EHESS, Fransa
Doç. Dr. Işık Özel, III. Carlos Üniversitesi, Madrid, İspanya
Doç. Dr. Şebnem Gümüşçü, Middlebury College, ABD
Dr. Alp Yenen, Leiden Üniversitesi, Hollanda
Dr. Öğr. Üyesi Lisel Hintz, Johns Hopkins Üniversitesi, ABD
Dr. Pelin Ayan-Müsil, Uluslararası İlişkiler Enstitüsü, Çekya
Prof. Dr. Aylin Güney, Yaşar Üniversitesi
Prof. Dr. Aylin Özman, TED Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe Ayata, Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Bahar Rumelili, Koç Üniversitesi
Prof. Dr. Berrin Koyuncu-Lorasdağı, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Birol Yeşilada, Portland State University, ABD
Prof. Dr. Cenk Saraçoğlu, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. E. Atilla Aytekin, ODTÜ
Prof. Dr. E. Zeynep Suda, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Emre İşeri, Yaşar Üniversitesi
Prof. Dr. Ersin Kalaycıoğlu, Sabancı Üniversitesi
Prof. Dr. Feride Acar, Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Filiz Başkan, İzmir Ekonomi Üniversitesi
Prof. Dr. Füsün Türkmen, SİTD Eski Başkanı
Prof. Dr. Galip Yalman, Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. İlter Turan, SİTD Eski Başkanı
Prof. Dr. Koray Tütüncü, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Meltem Müftüleri-Baç, Sabancı Üniversitesi
Prof. Dr. Menderes Çınar, Başkent Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer Faruk Gençkaya, İstanbul Medipol Üniversitesi
Prof. Dr. Serpil Çakır, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Sultan Tepe, University of Illinois Chicago, ABD
Prof. Dr. Şebnem Oğuz, Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Şule Kut, SİTD Eski Başkanı
Prof. Dr. Tarık Oğuzlu, İstanbul Aydın Üniversitesi
Prof. Dr. Umut Korkut, Glasgow Caledonian Üniversitesi, Birleşik Krallık
Prof. Dr. Üstün Ergüder, Boğaziçi Üniversitesi Eski Rektörü
Prof. Dr. Yaprak Gürsoy, London School of Economics, Birleşik Krallık
Prof. Dr. Zeynep Somer-Topçu, University of Texas at Austin, ABD
Prof. Dr. Ziya Öniş, Koç Üniversitesi

Siyasi İlimler Türk Derneği

Siyasi İlimler Türk Derneği'nin kökeninde 1952'de kurulan Türk Siyasî İlimler Derneği yer almaktadır. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (SBF) öğretim üyelerinden Prof. Dr. Yavuz Abadan'ın Türkiye'de çağdaş siyaset bilimi yaklaşımlarını yaygınlaştırma çabasının bir sonucu olarak kurulan bu derneğin kurucuları arasında, Abadan'ın yanı sıra siyaset bilimi, hukuk, iktisat ve maliye alanlarının önde gelen profesörleri yer almıştır: Zeki Mesud Alsan, Sadun Aren, A. Suat Bilge, Fethi Çelikbaş, Ahmet Şükrü Esmer, Turhan Feyzioğlu, Bedri Gürsoy, Aziz Köklü, Seha L. Meray, Bahri Savcı ve Fadıl Hakkı Sur. Dernek 1961'den itibaren yoğun bir kitap yayın faaliyeti içinde olmuştur. Karşılaştırmalı siyaset, siyasal düşünceler tarihi, siyaset sosyolojisi ve uluslararası siyaset gibi çeşitli alan ve konularda yayınlanan kitapları, aralarında Nermin Abadan Unat, Mete Tunçay, Baskın Oran, Ünsal Oskay, Mümtaz Soysal, Özer Ozankaya, Ülker Gürkan, Türkkaya Ataöv, Emre Kongar, Erdoğan Güçbilmez, Taner Timur ve Arif Payaslıoğlu gibi 1960'lı yıllarda Ankara Üniversitesi SBF'de öğretim üyesi ya da asistan olarak görev yapan, sonraki yıllarda da siyaset biliminin çeşitli alanlarına katkılar yapmaya devam edecek olan isimler Türkçeye çevirmiştir.

1973'te Siyasi İlimler Türk Derneği adıyla tescil edilen dernek 1970'li ve 1980'li yıllarda yayın faaliyetine devam etmiş, İlter Turan, Ergun Özbudun, Deniz Baykal, Tuncer Karamustafaoğlu ve Ersin Onulduran'ın çabalarıyla siyasal davranış ve demokrasi teorisi alanlarında yoğunlaşan eserlerin Türkçe çevirileri yayınlanmıştır.

Derneğin merkezi 2000 yılında Ankara'dan İstanbul'a taşınmıştır. Bu yeni dönemde derneğin yönetim kurulu başkanlığını sırasıyla Prof. Dr. İlter Turan, Prof. Dr. Şule Kut, Prof. Dr. Füsün Türkmen ve Prof. Dr. M. Sabri Sayarı yürütmüştür. Dernek genç araştırmacıları teşvik etmek ve genç nesille deneyimli akademisyenleri bir araya getirmek amacıyla 2003'ten itibaren yıllık periyotlarla SİTD Lisansüstü Konferansları düzenlemektedir.

IV. Ulusal Siyaset Bilim Kongresi

Siyasi İlimler Türk Derneği kuruluşundan bu yana siyaset bilimi alanında ulusal ve uluslararası araştırma ve çalışmalarını teşvik etmeyi, çalışma sonuçlarını kamuoyu ile paylaşmayı hedeflemiştir. Bugün, değerli ev sahibimiz İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde siyaset biliminin geniş yelpazesini yansıtan farklı konularda çok sayıda sunumun yer aldığı dördüncü büyük ulusal kongremizi düzenlemekten büyük onur duyuyoruz. Siyaset bilimi alanının önde gelen isimlerini genç araştırmacılarla buluşturan ve böylece alandaki tartışma ve fikir alışverişi ortamına katkıda bulunmasını arzu ettiğimiz bu dördüncü kongremize beklentimizin çok üstünde bir katılımın olduğunu görmekten ayrıca mutluluk duyuyoruz.

Önümüzdeki dönemde, köklü bir tarihten beslenen derneğimizin genç araştırmacılar arasındaki tanınırlığını artırmaya yönelik attığımız adımlarda IV. Ulusal Siyaset Bilimi Kongresi'nin önemli bir aşama teşkil edeceğini umuyoruz.

Siyasi İlimler Türk Derneği

Yönetim Kurulu

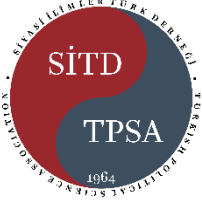
PROGRAM AKIŐI

20 Eylül 2025

- 09.00-09.30: Kayıt (Yer: Konferans Salonu Girişi)
09.30-10.00: AçılıŐ Konuşmaları (Yer: Konferans Salonu)
10.00-10.15: Ara
10.15-11.45: I. Oturum (Yer: M Blok)
11.45-12.00: Ara
12.00-13.30: II. Oturum (Yer: M Blok)
13.30-14.45: ÖĞle Yemeği Arası
14.45-16.15: III. Oturum (Yer: M Blok)
16.15-16.30: Ara
16.30-18.00: Ana Oturum (Yer: Konferans Salonu)
18.00-20.00: Kokteyl (Yer: Tören Alanı)

21 Eylül 2025

- 10.00-11.30: EĞitim Oturumu (Yer: M Blok)
11.30-11.45: Ara
11.45-13.15: IV. Oturum (Yer: M Blok)
13.15-14.30: ÖĞle Yemeği Arası
14.30-16.00: V. Oturum (Yer: M Blok)
16.00-16.15: Ara
16.15-17.45: VI. Oturum (Yer: M Blok)

SIYASİ İLİMLER TÜRK DERNEĞİ

IV. ULUSAL SIYASET BİLİMİ KONGRESİ

I. OTURUM (20 EYLÜL 2025, CUMARTESİ, 10.15-11.45)

Panel 1 (10.15-11.45, Sınıf: M102)

Türkiye’de Seçmen Davranışları

Panel Başkanı: Filiz Başkan (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Faruk Ataay (Akdeniz Üniversitesi), Ekonominin Seçmen Davranışlarına Etkileri Üzerine

Modern demokratik toplumlarda, seçmen tercihlerine etki eden faktörlerden en önemlilerinden birinin de ekonomi ya da ekonomik çıkarlar olduğu bilinmektedir. Seçmenlerin tercihlerinde ekonomik gidişata ilişkin algı ve görüşlerin önemli bir yerinin bulunduğu görülmektedir. Ancak, gerek ekonomiyle ilgili sorunlar, gerekse ekonomik sorunların toplumun farklı kesimlerince algılanma biçimleri oldukça karmaşıktır. Modern demokrasilerde, birer seçmen olarak oy verme hakkına sahip olan, siyasete ve kamu politikalarının belirlenmesi süreçlerine katılma hakkıyla donatılan vatandaşlar, türdeş (homojen) bir kitle oluşturmamaktadır. Aynı toplumun (millet, ulus, halk) birer ferdi ve aynı devlete vatandaşlık bağıyla bağlı olmaları nedeniyle önemli ortaklıklara sahip olan vatandaşlar arasında, toplumsal sınıf, sosyal statü, meslek ve çıkar grubu, kültürel grup (bölgesel, etnik, ırksal, dinsel, yaşam tarzı, ideoloji, cinsiyet, yaş grubu vb.) bakımından farklılaşmalar bulunmaktadır. Bu farklı grupların her birinin ekonomik sorunlardan etkilenme ve bu sorunları algılama biçimi farklı olabildiği gibi, bu sorunların çözüm yolları konusundaki beklentileri de farklılaşabilmektedir. Bu farklılıklar, vatandaşların milli menfaatlerin ve kamu yararının nasıl sağlanabileceği konusunda farklı görüşlere ulaşmalarına, farklı ideolojileri benimsemelerine, farklı çıkar gruplarına mensup olmalarına ve farklı siyasi partilere destek vermelerine neden olabilmektedir. Ayrıca, aynı çıkar grubuna veya kültürel gruba mensup olduğu düşünülen bireyler de çok farklı siyasi tercihlere ve tutumlara girebilmektedir. Bu durum, seçmen tercihlerini ve davranışlarını oldukça karmaşık bir mesele haline getirmektedir. Türkiye’de son yıllarda ekonomik sorunların oldukça önem kazandığı ve toplumun oldukça geniş kesimlerinin ekonomik sorunlardan etkilendiği dikkate alındığında, ekonominin seçmen davranışları bakımından etkilerinin araştırılması önem kazanmaktadır. Bu çalışmada, ekonominin seçmen tercih ve davranışlarına etkisi incelenirken, Rousseau, Marx, Gramsci gibi önemli düşünürlerce temel alınan üçlü ayırmadan yola çıkılacaktır. Seçmenler, öncelikle, bir milletin (ulus, halk, toplum) eşit vatandaşı olma niteliğine sahiptir. Bu nitelik seçmenlerin milli menfaatler, ulusal çıkarlar, halkın iyiliği ve kamu yararı konusunda hassas olmasına neden olabilecektir. İkinci olarak, seçmenler, bir toplumsal sınıf, meslek-çıkâr grubu ve kültürel grubun üyesi olarak mensubu olduğu grubun/grupların çıkarlarını gözetebilecektir. Üçüncü olarak, seçmenler, kendi şahsi ve ailevi çıkarlarına da önem verebilecektir. Birer seçmen olarak vatandaşların

sahip olduğu bu karmaşık bütünlük, seçmen davranışlarını da karmaşık ve çelişkili bir niteliğe sahip kılmaktadır. Üstelik her bir vatandaşın milli menfaatler, kamu yararı, grup çıkarı ve şahsi çıkarları konusundaki algı, kanaat ve beklentilerinin çok önemli farklılıklar taşıyabilecek olması tabloyu daha da karmaşıklaştırmaktadır. Hatta, bazı durumlarda seçmenler tepkisel veya irrasyonel olarak değerlendirilebilecek yönelişlere de girebilmektedir. Bu bildiride, ekonominin seçmen davranışlarına etkileri ele alınırken, öncelikle, belirli toplumsal sınıflarla belirli ideolojik tercihleri örtüştüren yaklaşımlar ile seçmen tercihlerinde ekonomik ya da sınıfsal çıkarların hiçbir öneminin bulunmadığını ileri süren görüşlerin eleştirisi amaçlanmaktadır. İkinci olarak da, yukarıda kısaca verilen üçlü ayırmadan yola çıkılarak, farklı bir seçmen davranışı modeli savunulacaktır. Çalışmada, seçmen davranışları konusunda, ekonomik durumun kendisinden çok, ekonomik durumun seçmenlerce nasıl algılandığının daha önemli olduğu varsayımından yola çıkılacaktır. Ekonomik konular sözkonusu olduğunda, hem farklı birey ve grupların bu sorunlardan etkilenme biçimleri, hem de bu sorunları algılama biçimleri büyük farklılıklar kazanabilmektedir. Ancak, ekonomik durumun bireylerce algılanması konusunda, propaganda, reklam ve imaj çalışmalarının etkisinin sınırlı, kişisel deneyimlerince daha ağırlıklı bir yeri bulunduğu düşünülmektedir. Bildiride, seçmenlerin siyasi tercihini belirlerken içinde bulunduğu ekonomik sorunlar ile bu sorunların “herhangi bir yolla” çözümü konusunda umut ve beklenti yaratan bir seçeneğin örtüşmesinin belirleyici olduğu savunulacaktır.

Özge Kemahlıoğlu (Sabancı Üniversitesi) ve Oya Yeğen (Sabancı Üniversitesi), “Kazanma” Algısının Seçmen Beklentilerindeki Rolü: 2023 Türkiye Genel Seçimi ve Seçmen Tutumları

Daha önceki çalışmalar (seçimleri) kazanmanın vatandaşların siyasi tutumları üzerinde etkisi olduğunu göstermiştir. Kazanan partilerin seçmenlerinin siyasi ve demokratik sisteme desteğinin genel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada önceki araştırmalar iki açıdan geliştirilmektedir. Anket içine yerleştirilen deney vasıtasıyla ‘kazanma algısı’ kazanan partinin seçmeni olmaktan ve parlamentoda çoğunluğa sahip olma (dolayısıyla yasa geçirme) özelliğinden ayrılmıştır. Kazanma algısının sisteme genel olarak desteğe etkisi değil de seçmenlerin ülkenin geleceği hakkındaki beklentilerine etkisi incelenmiştir. Hem ekonomik durum hem de ülkenin uluslararası konumu ile ilgili beklentileri ölçülmüştür. Veriler Facebook reklamları kullanılarak internet üzerinden 2023 başkanlık seçimlerinin birinci ve ikinci turu arasındaki dönemde (22-28 Mayıs) toplanmıştır.

Faruk Aksoy (Dış Politika ve Barış Araştırmaları Merkezi, Bilkent Üniversitesi), Parti Bağlılığı Bağlamında Duygular ve Stratejik Oy Verme Davranışı

Seçmenlerin siyasi partilere yönelik duyguları, stratejik oy kullanma olasılıklarını nasıl değiştirir? Literatürde duygular ile oy verme davranışı arasındaki ilişkiye dair hızla artan sayıda çalışma bulunsa da, duygular ile stratejik oy kullanma arasındaki bağ henüz yeterince ele alınmamıştır. Bu araştırma, British Election Study panel verilerini kullanarak, seçmenlerin en çok tercih ettikleri partiye, stratejik olarak destekleyecekleri partiye ve istemedikleri rakip partiye karşı besledikleri duyguların stratejik oy kullanma olasılıkları üzerindeki etkisini ortaya

koymayı amaçlamaktadır. Direkt etkilerinin yanında, makalenin odak noktası duyguların seçmenlerin kendilerini ait hissettikleri partiye olan bağlılıklarının stratejik oy verme davranışına etkisini nasıl değiştirdiği tartışılmaktadır. İstatistiksel analiz sonuçları, istenmeyen bir rakip partiye karşı korku hissetmenin, ait hissedilen partiye olan bağlılığın stratejik oy verme üzerine olan etkisini azalttığını göstermektedir.

**Aytuğ Şaşmaz (Bryn Mawr College, ABD), Ayça Alemdaroğlu (Stanford Üniversitesi, ABD)
ve Ladin Bayurgil (Türk-Alman Üniversitesi), Rekabetçi-Otoriter Rejimlerde Muhalefet
Kazanınca Ne Olur: Yerel İktidarın Seçmen Tutumlarına Etkisi**

Bu çalışma, rekabetçi-otoriter rejimlerde muhalefet partilerinin yerel iktidarı kazanmasının seçmen tutumları ve rejim algıları üzerindeki etkilerini incelemektedir. 2024 Türkiye yerel seçimlerinde ana muhalefet partisi Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) uzun yıllar sonra belediye başkanlığını kazandığı altı ilçeyle, siyasi, demografik ve sosyoekonomik açıdan benzer ancak iktidar partilerinin yeniden kazandığı altı "gölge" ilçe eşleştirilerek karşılaştırmalı bir saha araştırması ve yaklaşık 2200 kişi ile anket çalışması yürütülmüştür. Araştırma, muhalefetin yerel iktidarı kazanmasının seçmenler nezdinde nasıl bir siyasi iz bıraktığını anlamayı amaçlamaktadır: CHP'nin yerel yönetimi üstlendiği ilçelerde seçmenler belediye hizmetlerinden ve belediye başkanından daha memnun mu? Bu memnuniyet, muhalefete yönelik siyasi destek ve demokratik değerlere bağlılık gibi tutumları nasıl şekillendiriyor? Anket verileri, yerel yönetim performansına yönelik memnuniyet, belediye başkanının adil ve kapsayıcı bulunup bulunmadığı, yeniden oy verme eğilimi, rejim tercihleri, seçimlere inanç ve muhalefetin ulusal düzeydeki yeterliliğine dair algılar gibi çok boyutlu ölçümler içermektedir. Araştırma, bu sonuçların yalnızca ortalama etkilerini değil, aynı zamanda özellikle 2023 genel seçimlerinde AKP veya MHP'ye oy vermiş seçmenler üzerindeki farklılaşan etkilerini de test etmeyi hedeflemektedir. Ayrıca, CHP'li belediyelerde yaşamış olmanın etkisinin hangi koşullarda arttığını ya da azaldığını anlamak için memnuniyetin aracı (mediator) ve güçlendirici (moderator) rolü de analiz edilecektir. Bu çalışma, Türkiye bağlamında muhalefetin yerel yönetim pratiğinin seçmen davranışları ve rejim algıları üzerindeki etkilerini anlamaya yönelik özgün ve zamanlaması itibarıyla kritik bir katkı sunmaktadır. Aynı zamanda, otoriter rejimlerde seçimlerin demokratik dönüşüm potansiyeline ilişkin daha geniş literatüre de katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Panel 2 (10.15-11.45, Sınıf: M103)

Türkiye'de Din ve Siyaset

Panel Başkanı: Serhun Al (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Zana Çitak (ODTÜ), Türkiye'nin "Laik Sermaye"sinin Çöküşü: Ulus-Aşırı Alanda Diyanet

Diyanet, 1980lerden beri Türkiye'nin ulus-aşırı (*transnational*) alanında en önemli aktördür. Ancak Diyanet'in, AKP rejimi süresince Türkiye kökenli Müslüman topluluklarla ilişkisi manevi ilgi ve bakımdan ibaret değildir; özellikle 2016'dan beri küresel bir diaspora inşasının bir yöntemi olarak diasporaya aidiyetin sınırlarını belirleme, güç ve zor kullanımı da içermektedir.

Aynı zamanda Diyanet, özellikle Türkiye-kökenli göçmenlere ev sahipliği yapan Avrupa ülkelerindeki hükümetlerle ilişkisinde geçmişteki geleneksel saygılı ve uyumlu politikasından saparak zaman zaman Erdoğan'ın çatışmacı tarzını da benimsemektedir. Bu çalışma, Diyanet'in ulus-aşırı alandaki rolünü literatürde sıklıkla kullanılan "dinsel yumuşak güç" (*religious soft power*) kavramından farklı olarak Gregorio Bettiza'nın "kutsal sermaye" (*sacred capital*) kavramını takip ederek anlamaya çalışmaktadır. Bettiza'ya göre kutsal sermaye, sembolik (*symbolic*), kültürel (*cultural*) ve ağdan (*network*) oluşmakta ve dinsel yumuşak gücün de temelini teşkil etmektedir. Bu perpektiften Diyanet, cami ve personel ağı olarak bir kutsal sermaye olarak nitelendirilebilir. Ancak Bettiza'nın kutsal sermaye tanımı devletlerin kutsal sermayeyi nasıl kullandıklarını açıklayamamaktadır. Kutsal sermayenin varlığı bir devletin dinsel yumuşak gücü olması açısından tek başına yeterli değildir. Türkiye örneği, kutsal sermayenin dinsel yumuşak güce dönüşebilme kapasitesinin laik sermayesinin gücüyle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. AKP'nin İslamlaştırma siyaseti sonucu laikliğin zayıflaması Türkiye'nin dinsel yumuşak gücünün asıl dayanağı olan kutsal sermayesinin da zayıflamasına yol açmıştır.

Özgür Emrah Gürel (Bağımsız Araştırmacı) ve Kurtuluş Cengiz (Ege Üniversitesi), Sivil Din ve Volk İslam Arasında Cumhuriyet'in Ethosu: Şerif Mardin ve Türk-Müslüman İstisnacılığı

Türkiye'nin geçirdiği değişim ve dönüşümleri modernite problemi içinden okuyan toplum bilimciler arasında Şerif Mardin'in özel bir yeri vardır. Mardin açısından Türk modernleşmesi en temelde Kemalizm ve İslam arasında katmanlı bir mücadele alanıdır. Bir başka deyişle, Türkiye sosyolojisi modernlik ve geleneksel güçler arasındaki çatışmaların veya karşılaşmaların bir tarihidir. Mardin, 1969'da yayımlanan *Din ve İdeoloji* kitabından 1989'da ilk kez İngilizce olarak basılan *Bediüzzaman Said Nursi Olayı* çalışmasına ve oradan 2011'deki Türkiye, İslam ve Sekülerizm derlemesindeki makalelerine kadar uzanan dikkat çekici akademik kariyerinde, modern toplumlarda dinin etik-yaşam içindeki belirleyici konumuna odaklanmıştır. Özetleyecek olursak Mardin'e göre, Cumhuriyet'in kuruluş momentinden başlayarak inşa edilmeye çalışılan seküler-milliyetçi ethos; yani bir sivil din projesi olarak Kemalizm, Türkiye'de gündelik hayatın ahlaki kiplerini dönüştürememiştir. Yukarıdan aşağıya dayatılan soyut, Jakoben, merkezde konumlanan ve biçimsel-hukuki bir etik-yaşam projesi olarak kalan Kemalizm, Türk toplumunun yaşam-dünyasını şekillendirecek bir "kurucu iyi" olmayı başaramamıştır. Ona göre bu başarısızlık da tercih edilen yöntemin felsefi olarak Batı'nın pozitivist ve aşırı rasyonalist modellerini ön plana çıkarmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla Kemalizm, geleneğin dışında konumlanan bir kültürler-üstü Batıcılık anlayışı olarak, Osmanlı-Türk modernleşmesinin Cumhuriyet öncesi neredeyse yüz yıllık tartışma birikimini bile görmezden gelmiş; bu haliyle de bir yabancılaşma projesi olarak kalmıştır. Mardin'in bu dışsal ve kültüre yabancılaşmış Aydınlanma projesine yönelik eleştirisi, erken dönem çalışmalarından beri tartışmasında belirleyici bir konuma sahip olan "Volk İslam" kavramında şekillenir. Nakşibendi geleneğinin 17. yüzyıldan beri Türk-İslamcılığı içindeki özel konumu, toplumsal "arka-planı" nı ören bir ağ olarak Anadolu'daki yerleşik ilişkileri belirlemesi ve 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren modernleşmeyle barışık hermeneutik gücü, Mardin'in okumasında Batı'yı taklit etmeyen ve aşağıdan şekillenen bir modernlik anlayışının omurgasını

oluşturur. Mardin'e göre geleneğin içine konumlanan böylesi bir Batı-dışı modernleşme ufku, Kemalizm'den farklı olarak, "doğru, iyi ve güzel" hakkında çok daha sarıh bir etik-yaşam projesi ortaya koymaktadır. Mardin'in özellikle son dönem çalışmalarında tartışmayı Kanadalı filozof Charles Taylor'ın Kendinin Kaynakları (1989), Bir Katolik Modernite? (1999) ve Modern Toplumsal İmgelemler (2004) eserleriyle iletişim içinde yürüttüğünü ve muhtemelen dönemin laiklik-şeriatçılık gibi kaba siyasi tartışmalarından kaçınmak için modernliğin evrensellik söylemine dair itirazını felsefi düzlemde anti-normatif bir perspektiften geliştirmeye çalıştığını da görmekteyiz. Bu çalışma, Mardin'in Türk Modernleşmesini Halidi-Nakşibendi etki sahası içinde Mevlana Halid Bağdadi'den Recep Tayip Erdoğan'a uzanan dört yüzyıllık bir tarihsellik içinde yorumlama önerisini eleştirel bir yapı-sökümle sorgulamayı hedefliyor. Bu doğrultuda, tartışmamız öncelikle Mardin'in modernleşme varyasyonları arkasında gizlenen bir öge olarak çeşitliliği değil kurucu bir "tek" in meşruluğuna odaklanan ve sırtını Taylor'un hermeneutik okumasına yaslayan analizinin hem felsefi hem de politik anlamdaki muhafazakâr sonuçlarını açığa çıkarmayı hedefliyor. İkinci amacımız ise Mardin'in Kemalizm'in seküler bir ethos yaratamadığı konusundaki tezinin günümüz Türkiye'si için artık doğru kabul edilemeyeceği argümanından hareket ederek Nakşibendi geleneğinin kültürel, sosyolojik ve politik anlamda Türk modernleşme varyasyonları içinde Mardin'in tabiriyle bir "sivil bir dine" dönüşüp dönüşmediğini sorgulamaktır. Sonuç olarak Mardin'in neredeyse 50 yıla uzanan tarihsel sosyolojisi eleştirel bir çerçeveden yeniden okunacak olursa, Türk İslami İstisnacılığının, Taylor'un Katolik Modernite tezine paralellikler gösteren bir Nakşibendi Modernliği önermekte olduğu ve böylelikle hem Batı-dışında hem de Müslüman dünya içinde kurucu bir hermeneutik tarihsellik anlatısı ortaya attığı anlaşılmaktadır. Bu çalışma Mardinci tezlerin felsefi, kültürel ve politik olarak eleştirisini hedeflerken, evrenselliğe alternatif olarak önerilen bu İslami modernite anlayışının Cumhuriyet tarihinin kendi sosyolojisine taban tabana zıt ve çoğullukları reddeden bir başka soyutlama düzeyinde kaldığını; bu haliyle de normatif düzlemde bir liberal demokratik siyaset için bile oldukça kısıtlı bir zemin sunduğunu iddia etmektedir.

Metin Koca (York Üniversitesi, Birleşik Krallık), "Hatalı Ama Hak Yolunda": İlahi Siyasetten Beşeri Siyasete Geçen İslamcılığın Dindışlıkla İmtihanı

Batı kültürel bağlamlarında (ve çoğunlukla Hristiyanlık ardı) dindışılık üzerine hızla büyüyen din sosyolojisi literatürü, dindışı kimliklerin kısmen hegemonik bir ideolojiye —örneğin Radikal Sağ'a (Braunstein 2022) ya da muhafazakâr kurumsal Hristiyanlığa (Woodhead 2016)— tepki olarak geliştiğini öne sürüyor. Müslüman çoğunluklu bağlamlarda ise dindışı kimlikler ve deneyimler hakkında sekülerleşme teorisi dışında pek az şey söylenebildi. Türkiye'ye odaklanan bu çalışma, dindışılığın Müslüman çoğunluklu bağlamlarda nasıl toplumsal ve siyasi bir kategoriye dönüştüğü sorusunu yeniden ele alıyor—bunu da kültüre derinlemesine nüfuz etmiş olan laikliği yeniden vurgulayarak değil, devlet destekli dini sosyalleşmenin paradoksal biçimde zeminini oluşturduğu görece yeni bir dinsel kopuş sürecini inceleyerek yapıyor. Bu süreçte çalışma, ilahi siyasetten—ahlaki mutlakçılık, kutsal yöneticilik ve kadercilikle tanımlanan—beşeri siyasete geçişin işaretlerine odaklanacak ve bu geçişin bireylerin dini inancıyla nasıl etkileşim kurabildiğini sorgulayacak.

Ayşem S. Mantoğlu (Dokuz Eylül Üniversitesi) ve Taşkın Toprak İpek (İstanbul Bilgi Üniversitesi), Post-Kemalist Türkiye’de Sosyo-Kültürel Dönüşüm: İlahiyat Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma

Türkiye’de 1980’li yıllardan itibaren anaakımın temelinde post-Kemalist paradigma ekseninde gelişen siyasal tartışmaları zengin bir külliyat yaratırken aynı zamanda siyasa yapım süreci, kamuoyu oluşturma ile siyasi uygulamalarda güçlü ve etkindir. Türkiye’de laiklik ve eğitim politikaları da bu paradigma etkisinde dönüşüme uğramıştır. Post-Kemalizm, askeri ve sivil bürokrasiye yönelik eleştirel yaklaşımları, sivil toplumun devlet karşısında artan önemi ve çokkültürlülük politikaları aracılığıyla siyasal ve kültürel alanda (özellikle sosyal liberal ve muhafazakar sağ kesim arasında) güçlü bir fikir hareketi olmuştur. Kemalizm’in laiklik politikalarını katı ve köksüz bir modernleşmenin ürünü olarak kodlayan bu düşünce, aynı zamanda pratikte gerçekleşen uygulamalara da öncülük etmiş; dini akademik düzeyde inceleyen ilahiyat fakültelerinin sayı ve kontenjanlarının artmasına kuramsal zemin hazırlamıştır. Kemalizm’i baskıcı, askeri ve elitist gören bu paradigma, iktidarın güdümündeki otoriter ve ataerkil düzenin yoğunlaşmasıyla daha fazla eleştiriye açılmıştır. Türkiye’de geleneksel değerler ve laiklik karşıtlığı üzerinden pekişen dinselleşme pratikleri AKP döneminde zirve noktasını görmüştür. Parti, tüm kurumlarda ve bürokraside dinselleşmeyi, izlediği politikaların simgesel kaynağı olarak kullanmıştır. Kamusal alanın bu yönüyle dönüşümü, radikal bir adımı temsil etmektedir. Kadın haklarına yönelik müdahaleler, laik yaşam biçiminin suçlaştırılması, aileye yönelik muhafazakâr vurgu ve eğitimin dinselleştirilmesi gibi içerikler toplumsal hayatın dönüşümüne damgasını vurmuştur. Önemli politikalarından biri de imam hatip liseleri ve ilahiyat fakültelerinin yaygınlaştırılmasıdır. Ayrıca İslami İlimler Fakültesi olarak üniversitelerde yeni fakülteler kurulmuştur. Seneler içinde yalnızca sayıları değil, aynı zamanda fiziksel ve lojistik imkanları da artırılmıştır. Partinin simgesel gücünün temsilini sunan bu eğitim kurumları, iktidar tarafından bir anlamda ‘arka bahçe’ olarak değerlendirilmiştir. Bu çalışma 2002 sonrası süreçte gerçekleşen sosyo-kültürel dönüşümün göstergelerini post-Kemalizm yazını üzerinden okumaktadır. Söz konusu yaklaşım mevcut iktidarın muhafazakâr demokratik bir yönelim izlediğini ileri sürerek farklı toplumsal kesimler tarafından destek görmüştür. Bu çalışma öncelikle AKP’nin iktidara geldiği dönemden bugüne kadar olan dönem post-Kemalist olarak etiketlenmektedir. Ardından ağırlıklı olarak ilgili dönemdeki ve ikincil olarak Cumhuriyet’in erken dönemindeki sosyo-kültürel politikalarından bazıları sorunsallaştırılmış; bunlar üzerinden ilahiyat fakültesi öğrencileriyle görüşülmüştür. İlahiyat öğrencileri, mevcut konumları ve muhafazakâr kesimlere yakınlığı ön kabulü nedeniyle değerli bir örneklem olarak görülmektedir. Farklı sınıflardan 12 ilahiyat öğrencisiyle yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiş; katılımcı öğrenciler büyükşehirlerdeki üniversitelerden seçilmiş ve kendilerine kartopu örneklem aracılığıyla ulaşılmıştır. Çalışma, toplumsal ve kültürel politikaların ilahiyat öğrencileri nezdinde tam kabul görmediği sonucuna ulaşmaktadır.

İsa Can İşidoğru (Mersin Üniversitesi) ve Halil Kanadıkırık (Tarsus Üniversitesi), Dijital Karşı-Kamusal Alanlar ve Müzakereci Demokrasi: Akkuyu Nükleer Santrali İşçi Protestosu Üzerine Nitel Bir İnceleme

Bu çalışmada, kamusal alan ve müzakereci demokrasi kuramları ve dijitalleşme çerçevesinde Mersin Akkuyu Nükleer Güç Santrali’nde çalışan ve maaşlarını alamayan işçilerin 2024 yılında başlattıkları eylemlerin sosyal medyadaki yansımaları ve buna ilişkin tepkiler incelenecektir. Araştırma, dijitalleşme ile hayatımıza giren sosyal medya platformlarının, geleneksel kitle iletişim araçlarından farklı olarak anonim, yüz yüze olmayan ancak ortak iradeye dayalı iletişim biçimleri vasıtasıyla özel sorunları nasıl kamusal meselelere dönüştürdüğünü sorgulayacaktır. Söz konusu sorgulama genelde müzakereci demokrasi hakkındaki literatürü, özel olarak ise Habermas’ın kavrama katkısını temel alırken, yine Habermas’ın kamusal alan ve Fraser’ın karşı-kamusal alanlar tanımlamasından faydalanmaktadır. Müzakereci demokrasinin temel önermesine göre modern demokrasiler yalnızca vatandaşların oy verme eylemleriyle sınırlı değildir; vatandaşların politik karar alma süreçlerine aktif katılımı, eşitlik temelinde uzlaşmaya dayalı müzakereyle mümkün olmalıdır. Müzakereci demokrasinin Habermasçı ideal tipi, yurttaşların rasyonel tartışmalarla siyasal fikirleri oluşturarak karar alma süreçlerini etkiledikleri bir kamusal alan pratiğine dayanır. Fraser’ın karşı-kamusal alan kavramı ise bu klasik tanımın eleştirisi üzerinden müzakere sürecini, dezavantajlı sosyal grupları da kapsayacak biçimde geliştirerek birden fazla, çoğulcu ve çatışmalı kamusal alan pratiğine dayandırmaktadır. Böylece müzakereci demokrasi ve kamusal alan salt merkezî ve resmî sınırlamalara tabi olmaktan çıkarak farklı toplumsal grupların da mikro veya karşı kamusal mekânlarında seslerini duyurabildiği bir çoğulculuğu önermektedir. Sosyal medya platformları, hem söz konusu demokratik çoğulculuğun hem de anti-demokratik yönelimlerin genellikle serbestçe yer bulabildiği dijital kamusal alanları teşkil etmektedirler. Akkuyu örneği, Türkiye’deki işçi hareketlerinin dijital platformlara kaymasını ve ekonomik taleplerin sosyal medya platformlarında politik ve kamusal tartışmalara zemin hazırlamasını göstermesi açısından önemlidir. Bu araştırma, belirli bir zaman-mekân bağlamında gerçekleşmesi nedeniyle tekil durum çalışması (*single case study*) olarak planlanmıştır. Bu kapsamda hem işçilerin kendi söylemleri hem de dijital platformların eyleme etkisi açısından derinlemesine analizde bulunulması mümkündür. Araştırmada, X ve Instagram platformlarında 2024 yılı içerisinde konuya dair yapılan kullanıcı paylaşımları, yorumlar, etkileşim düzeyleri, görseller ve videolar toplanır. Buna ek olarak gazete haberleri, STK açıklamaları, sendikaların basın duyuruları ve şirket açıklamaları da incelenir. Tüm bu veriler tematik, içerik ve söylem analizine tabi tutulur. Paylaşımların kamuoyu oluşturma potansiyelinin, ortak akıl üretme kapasitesinin ve demokratik katılıma olan etkisinin yanı sıra süreçte devlet, işçi ve şirket gibi aktörlerin nasıl temsil edildiklerinin ve hegemonya ilişkilerinin meydana çıkarılması ve tartışılması sağlanır. Bu çalışma, sosyal medyanın genelde kamusal alanın, özelde ise karşı-kamusal alanın dönüşümündeki rolünü ve bu bağlamda güç ilişkilerinin açığa çıkarılmasının yanı sıra müzakereci demokrasinin imkânlarını ve sınırlarını anlamak için önemli bir katkıdır. Müzakereci demokrasinin imkânları ve sınırları bağlamında değerlendirildiğinde Akkuyu

örneği, Türkiye'nin güncel sorunlarına ışık tutma potansiyeline sahiptir. Zira bu örnek olay vasıtasıyla, yine Habermas'ın tanımlamasına bağlı kalınacak olursa, demokratik müzakerenin gerçekleşebileceği bir kamusal alan için gerekli olan "toplumsal bütünleşmenin" üç kaynağı, "dayanışma" (işçi eylemi), "para" (şirket) ve "idarî güç" (devlet) arasındaki dengenin Türkiye'de kurulup kurulmadığını gözlemlemek mümkündür.

Uğur Ülger (Gaziantep Üniversitesi), Türkiye'de HES Karşıtı Protestolar

Çevre eylemleri, Türkiye'de gerçekleşen protestolar arasında önemli bir kategoriye oluşturmaktadır. Sermayenin hammadde ihtiyacını karşılama arayışı, kent merkezlerindeki yatırım olanaklarının doğgunluğa ulaşması ve karlılık oranlarının düşmesiyle birlikte yeni yatırım alanı arayışı doğal alanlardaki sermaye faaliyetlerini artırmaktadır. Bu arayış ülke ekonomisinin ihtiyaçları ve karlılık vurgusu üzerinden meşrulaştırırken, söz konusu bölgelerdeki doğal hayatı olumsuz etkilemekte, hem çevreye hem de yaşamını ve geçimini bu bölgelerden sağlayan insanlara yıkıcı etkilerde bulunmaktadır. Bu nedenle başta HES'ler olmak üzere doğal alanlardaki faaliyetler çevreyi ve yaşam alanını koruma güdüsüyle geniş kitleleri seferber edebilmektedir. Bu çalışmada 2007-2024 arasında gerçekleştirilmiş olan HES karşıtı protestolar incelenecektir. Nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı araştırmada Cumhuriyet Gazetesi arşivinden yararlanılmış ve anahtar kelimeler aracılığıyla 2007-2024 tarihleri arasında gerçekleştirilen protestolar not edilmiştir. Arşiv taramasında kullanılan anahtar kelimeler şunlardır: Basın açıklaması, eylem, gösteri, grev, protesto, slogan, toplumsal hareket, yürüyüş. Protestolara dair analizler SPSS programı aracılığıyla gerçekleştirilecek, protestoların repertuarı, düzenleyenleri ve güvenlik güçlerinin olası müdahaleleri Türkiye'deki siyasal süreçler çerçevesinde ele alınarak tartışılacaktır. Kaynak Seferbeliği Kuramı, Siyasal Süreç yaklaşımı ve Yeni Toplumsal Hareketler yazını temel atıf noktaları olacaktır. HES protestoları genel olarak tepkisel protestolardır ve var olan bir projenin gerçekleştirilmesine veya ilan edilmesine karşı gerçekleştirilen seferberliklerden doğmaktadır. Bu eylemlerin diğer önemli bir etkisi ise protestolar genel olarak İstanbul, Ankara, İzmir vb. büyük şehirlerde gerçekleşirken Artvin, Muğla, Rize gibi diğer şehirlere oranla protestolara daha az ev sahipliği yapan yerlerin protesto mekânı haline gelmesini sağlamaktadır (Ülger, 2022). Ayrıca bu protestolar, başta köylüler olmak üzere, seferber edebileceği kaynakları görece daha sınırlı kişi ve grupları da protestoların öznesi haline getirmektedir. Fakat büyük şehirlerde örgütlenen çeşitli çevreci örgütler ve gruplar da bu protestolara katılabilmektedir. Üstelik kent hakkı bağlamında ele alınabilecek olan bu protestolar, geleneksel toplumsal hareketlerin ötesinde farklı siyasal ideolojiden veya sınıftan insanları, mekânı savunma doğrultusunda birlikte veya aynı amaç uğruna seferber edebilmektedir. Çünkü mekâna dair sorunlar kimlik veya ideoloji fark etmeksizin herkesi etkilemektedir. Bu çalışma da mekân savunusunun coğrafi sınırların ve ideolojik eğilimlerin ötesinde bir seferberlik yarattığını göstermektedir. Bu seferberlik bir yandan neoliberalizme diğer yandan alınan kararlarda yerel halkın katılımı olmaması veya yerel halka rağmen bazı politikaların uygulanmasına itiraz içerdiği oranda otoriterliğe de itiraz içermektedir.

**Volkan Yalçın (İstanbul Bilgi Üniversitesi), Mit ve Blok Arasında: Başkaldırıdan Yeniden
Hizalanmaya Türkiye'nin Yakın Tarihindeki İki An: Mayıs 2013 ve Mart 2025'in
Karşılaştırmalı Bir İncelemesi**

Bu çalışma, Türkiye'nin yakın tarihinde öne çıkan iki toplumsal hareketi —2013 Gezi Direnişi ve 2025 Saraçhane Eylemleri— karşılaştırmalı olarak inceler. Her iki hareket de iktidarın hegemonik anlatısına meydan okumuş olsa da, gelişimleri ve etkileri farklı olmuştur: Gezi güçlü bir kolektif tahayyül (toplumsal mit) üretmiş ancak kalıcı bir siyasal yapıya (tarihsel blok) dönüşmemiştir. Saraçhane ise mit yaratma kapasitesi zayıf olmakla birlikte, iç ve dış konjonktür sayesinde bloklaşma potansiyeli taşımaktadır. Metin, Antonio Gramsci'nin "toplumsal mit" ve "tarihsel blok" kavramlarını temel alır; ayrıca Robert Cox'un uluslararası hegemonya kuramı ve Alexander Wendt'in inşacı yaklaşımıyla bu kavramları genişletir. Bu teorik çerçeveye hareketlerin kalıcılığı, kolektif tahayyül üretme gücü ve uluslararası konjonktürle kurdukları ilişki üzerinden analiz edilir. Sonuç olarak, kalıcı bir siyasal dönüşümün, yalnızca sokak hareketlerinin büyüklüğüne değil, bu hareketlerin yeni bir tahayyül yaratma ve bunu kurumsal yapılarla kalıcılaştırma kapasitesine bağlı olduğu savunulur.

**Muhterem Merve Altıntaş (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi), Kampüsten Kamusal
Alana: İstanbul Üniversitesi Protestolarında Duygulanımsal ve Sembolik Siyasal Eylem**

Bu çalışma, 2025 yılı Mart ayında İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun diplomasının iptali ve hakkında açılan soruşturmanın ardından İstanbul Üniversitesi'nde başlayan öğrenci protestolarını, üniversitenin toplumsal ve siyasal değişim süreçlerindeki rolünü anlamak için bir vaka incelemesi olarak ele almaktadır. Protestolar, yalnızca belirli bir siyasi karara karşı kitlesel bir tepki değil, aynı zamanda üniversitenin kamusal ve siyasal alanla ilişkisini dönüştüren sembolik ve duygulanımsal bir kırılma anı olarak ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede, kampüsün fiziksel sınırlarını aşan bu eylemler, üniversite mekânını yeniden tanımlamış ve öğrenci öznesinin siyasal görünürlüğünü yeniden kurmuştur. Çalışmada, olay temelli nitel bir analiz ile söylem ve sembolik anlam çözümlemesi birleştirilmiştir. Gazete haberleri, sosyal medya paylaşımları, eylem sloganları ve görsel materyaller üzerinden protestonun zaman çizelgesi yeniden kurulurken, aynı zamanda bu eylemin mekânsal ve sembolik olarak nasıl anlamlandırıldığı incelenmektedir. Kuramsal olarak çalışma, siyasal görünürlüğü ve bedensel varoluşun kamusal alandaki etkisini tartışan Judith Butler'ın kamusal alan kuramından ve siyasal karar süreçlerini bireyci rasyonalite varsayımı yerine topluluk, etki, duygu ve temsil üzerinden yeniden anlamlandıran Deborah Stone'un politika kuramından beslenmektedir. Bu yönüyle çalışma, siyasal eylemin yalnızca programatik taleplerle değil, duygular aracılığıyla da inşa edildiğini ileri süren "duygulanımsal siyaset" (affective politics) literatürüne katkı sunmayı amaçlamaktadır. Analiz, protestoların üç temel dönüşüme işaret ettiğini ileri sürmektedir. İlk olarak, siyasal katılımın normatif sınırlarında belirgin bir kayma gözlemlenmiştir. Bireyler uzun süredir korku, edilgenlik ya da yalnızca bireysel ifade biçimleriyle sınırlı olan tepkilerini, kolektif ve kamusal biçimlerde dışa vurmuşlardır. Bu değişim, neyin siyasal olarak düşünülebileceğine dair toplumsal tahayyüllerin de dönüştüğünü göstermektedir. İkinci olarak, üniversite kampüsleri mekânsal olarak yeniden tanımlanmıştır.

Geleneksel olarak bilgi üretimiyle sınırlı, görece yalıtılmış akademik mekânlar olan üniversiteler, bu süreçte müşterek ve mücadelecı bir kamusal alan kimliği kazanmıştır. Katılımcılar, üniversiteyi yalnızca bir öğrenme ve araştırma ortamı değil, aynı zamanda siyasal meşruiyetin sorgulandığı ve yeniden kurulduğu bir zemin olarak deneyimlerken, bu dönüşüm, toplumun geniş kesimlerinde de karşılık bulmuştur. Üçüncü olarak ise duygulanımsal düzeyde bir yeniden yönelim söz konusudur. Bireysel hayal kırıklıkları ve umutsuzluk duyguları, yerini giderek daha kolektif, paylaşılan ve yönlendirilmiş bir muhalefet duygusuna bırakmıştır. Sonuç olarak, İstanbul Üniversitesi protestoları, üniversitenin nasıl hem denetlenen bir alan hem de direnişin başlangıç noktası olabileceğini ortaya koymaktadır. Bu çalışma, üniversitenin toplumsal değişim üretme kapasitesini sembolik, mekânsal ve duygulanımsal boyutlarıyla inceleyerek, yükseköğretimin siyasal işlevlerine dair daha geniş bir tartışmaya katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Panel 4 (10.15-11.45, Sınıf: M01)

Türkiye’de Siyasal Partiler

Panel Başkanı: Sabri Sayarı (Sabancı Üniversitesi)

Toygar Sinan Baykan (Kırkklareli Üniversitesi) ve Murat Somer (Özyeğin Üniversitesi), Patronlar, Aracılar, Aktivistler: Çağdaş Türkiye’de Siyasi Partilerin Pratiği

Bu makale temel olarak 2018’den 2022’ye kadar uzanan Türkiye’nin siyasi partileri üzerine yapılan uzun bir saha araştırmasının bulgularını özetlemektedir. Araştırma, AKP, CHP, İYİ Parti ve HDP’nin 8 ayrı yerellikteki işleyişine ve bu partilerin ulusal merkezlerinin bakış açılarına odaklanmıştır. Yerel ve ulusal düzeyde parti yöneticileri ve üyeleriyle ve ayrıca STK, yerel basın mensupları ve parti siyasetiyle yakından ilgili bazı akademisyen ve uzmanlar ile (siyaset bilimciler, kamuoyu araştırmacıları, sosyal politika uzmanları, şehir plancıları, personel uzmanları ve ulusal basın mensupları) 219 derinlemesine görüşme yapılmıştır. Bu görüşmelerden bazıları grup görüşmelerine dönüşerek araştırma kapsamında 300 civarında katılımcıyla görüşülmesini sağlamıştır. Bu makalede sunulan bulgular, Türkiye genelindeki farklı partilerin yerel binalarında/ofislerinde görüşme süreçleri boyunca edinilen kapsamlı gözlemlere de dayanmaktadır. Türkiye’de siyasi partilerinin bu “aşağıdan” incelenmesi gayreti yerel düzeylerde işleyişlerinde üye ve seçmenleriyle kurdukları klientelistik ve popülist bağların yaygınlığını göstermiştir. Makale, bu bağlamda, bu araştırmanın bulgularını Türk siyasi partileri üzerine mevcut çalışmaların daha geniş çerçevesine yerleştirerek AKP öncesi yıllar ile AKP yılları arasında parti-seçmen bağları açısından tarihsel bir sürekliliğe de işaret etmektedir. Bununla birlikte, bu makalede, Türkiye’deki siyasi partilerin işleyişinde AKP öncesi yıllardan niteliksel bir kopuşa da dikkat çekilmektedir. Ayrıca makalede Türkiye’deki ana partiler arasında örgütlenmeleri ve üyeleri ve seçmenleriyle kurdukları bağlar açısından farklılıkların da mevcut olduğu vurgulanmaktadır. AKP’nin "sistemantik kitle klientelizmi" uygulamasının Türkiye’nin bütün siyasi partilerinin zaten eğilimli olduğu klientelistik uygulamaları genişleterek ve çeşitlendirerek Türk parti sisteminde bir "klientelistik yayılma/bulaşma" yarattığını iddia ediyoruz. Ancak AKP iktidarı ve onun popülist uygulamaları Türkiye’nin diğer partilerini de düşük gelirli seçmenlere ve onların taleplerine karşı daha duyarlı hale de getirmiştir. Bu popülist eğilim örgütsel olarak diğer partileri daha aktif ve rutinleşmiş

uygulamalara yönlendirmiştir. Başka bir deyişle, “klientelistik bulaşma”nın yanı sıra, AKP iktidarı Türkiye’nin parti sisteminde, tek başına bir problem olarak görülemeyecek olan, “popülist bulaşma”yı da tetiklemiş ve muhalefetteki partileri daha dinamik yapılara çevirmiştir. Bununla birlikte, “rekabetçi klientelizm” sisteminde Türkiye’nin partilerinin kontrolü altındaki farklı hacimdeki kaynaklar, farklı klientelistik stratejilerle de sonuçlanmıştır: daha geniş kaynaklara sahip olan AKP, yerel “aracılar” (ya da aracılaştırılmış “patronlar”) tarafından yürütülen “sistematik kitle klientelizmini” benimserken, parti sisteminin geri kalan partileri iddialı yerel “patronlar”ın kontrolü altında patron-müşteri ilişkilerini yürütmek durumunda kalmışlardır. Tamamen klientelistik ilişkilerinden arınmış olmayan HDP, aktivistleri ve destekçileri arasında ideolojik bağların baskınlığı ile sistemin diğer partilerinden ayrılmaktadır. Sonuç olarak, temel bir “kaynak asimetrisine” dayanan bu “rekabetçi klientelizm” sistemi, Türkiye’de personalistik bir melez rejimin yolunu açan temel faktörlerden biri olarak değerlendirilmektedir.

Osman Kocaaga (Kırkırelili Üniversitesi) ve Halime Safiye Atalay (İstanbul Medipol Üniversitesi), Türkiye’de Siyasi Partiler Kanunu Analizlerine Bachelard’ın “Hata” ve “Tözcü Engel” Kavramlarıyla Alternatif Bir Bakış

Türkiye, siyasi parti mevzuatını 1965’te dünyada ilk kez spesifik bir kanunla düzenleyişle, özgün bir konum/deneyim sergilemektedir. 1980’de yürürlükten kaldırılan kanun, Milli Güvenlik Konseyi ve Danışma Meclisi birlikteliğiyle tekrar hazırlanarak, 1983’te 2820 numaralı Siyasi Partiler Kanunu olarak yürürlüğe girmiştir. Çeşitli revizyonlarla bugün hala yürürlükte olan bu kanun, siyasal-tarihsel bağlamı ve kapsamı sebebiyle eleştirel değerlendirmelere konu olmaktadır. Kanunun darbe süreciyle bağlantılı olarak hazırlandığı eleştirisi sıklıkla tekrarlanan olumsuz değerlendirmelerin başındadır. Kanunun tüm partiler için tek tip örgütlenme modeli getirerek alternatif örgütlenme modellerine imkân tanımaması bir diğer eleştiridir. Genel merkezlerin yetkilerini arttırarak yerel örgütleri keyfi bir biçimde görevden alabilme olanağını sunması, genel/yerel seçimlerde aday belirlemede ön seçim yöntemini zorunlu kılmaması, kanunun oligarşik eğilimleri teşviki şeklinde yorumlanmaktadır. Gençlik-kadın kolları gibi yan kuruluşları yasaklaması, parti yasakları ve kapatmalarına dair hükümleri geniş kapsamlı düzenlemesi, otoriter eğilimleri beslediği yönüyle eleştirilmektedir. Partilerin işleyişi/örgütlenmesinin kazuistik bir biçimde düzenlenmesi ise özgürlükçü bir çerçeveden uzaklaşıldığı eleştirilerine sebep olmaktadır. Bu eleştirilerin önemli bir kısmı, 1983 tarihli SPK’nın hazırlanması sürecinde 1965 tarihli düzenlemenin temel alınarak şekillendirildiği gerçeğini gözden kaçırma eğilimindedir. Bu tespit doğrultusunda bildiride ana argüman olarak 1983 tarihli yeni kanunun yaygın değerlendirmelerin aksine 1965 tarihli kanunla yüksek düzeyde benzerlik taşıdığı, dolayısıyla yalnızca hazırlandığı döneme özgü olarak sunulan eleştirilerin, önceki hukuki rejimin sürekliliği çerçevesinde de düşünülmesi gerektiğini öne sürüyoruz. İlâveten mevcut analizlerin parti örgütlenmesi/işleyişi literatürünün kuramsal ve ampirik bulgularına yer vermeksizin bahsi geçen eleştirilerin kaynağını doğrudan SPK’ya bağlamasının indirgemeci/tözcü bir okumayı beraberinde getirdiğini ikinci bir iddia olarak vurguluyoruz. Bu bildirideki amacımız, iddialarımızı kuramsal ve ampirik temelleriyle ortaya koymaktır. İlk olarak 1983 tarihli SPK’nın içeriğinin gibi oldukça yüksek bir oranla minör

değişiklikler haricinde neredeyse tamamen benzer bir içerikle 1965 tarihli kanunda yer aldığını açığa çıkaracağız. Sonrasında, SPK'nın tek tip parti örgütlenmesi gerektirdiği şeklindeki eleştiriyi daha geniş bir perspektiften literatür bulgularıyla test edeceğiz. Küresel ölçekteki tek ve en geniş kapsamlı siyasi parti veri tabanı olan Political Party Database Project (PPDB) bulguları, partilerin dünya genelinde benzer bir örgütlenme iskeletine sahip olduklarını ve büsbütün birbirine benzediğini göstermektedir. Türkiye'de SPK tarafından dayatıldığı öne sürülen tek tip model PPDB'nin ortaya koyduğu modele büyük ölçüde benzemektedir. Böylelikle parti modellerinde benzerliğin temelinde eleştirilerde dayanak olarak gösterilen SPK'dan ziyade daha yapısal faktörler bulunduğunu açığa çıkaracağız. Devamında parti içi demokrasinin en büyük göstergelerinden biri sayılan tüm üyelerin katıldığı ön seçimlerin 1983 tarihli kanunla zorunlu kılındığını fakat 1984 yılında ANAP iktidarı tarafından yasayla değiştirildiğini bulgularımızla göstereceğiz. Diğer eleştiriler için de benzer bir yol izleyeceğiz. Bulgularımızı Fransız epistemolog Bachelard'ın "tözcü engel" ve "hata" kavramlarıyla teorik açıdan destekleyeceğiz. Yukarıdaki eleştirilerin SPK ile getirilen düzenlemeleri öznel izlenimlere, birincil deneyime ve sezgilere dayalı "tözcü" bir okumayla temellendirdiğini ve bunun aşılması gereken epistemik bir "hata" olduğunu vurgulayacağız. Canguilhem'in Bachelard hakkında söylediği gibi "hatanın teorik önceliğini" öne çıkaracak ve bunun bilimsel araştırma için sürekli bir düzeltme olarak görülmesini öne süreceğiz. Popper'ın "yanlışlanabilirlik" ya da Kuhn'un "paradigma değişimi" gibi rakip teorileriyle/kavramlarıyla karşılaştırarak Bachelard'ın kavramlarının neden mevcut analiz için daha elverişli olduğunu açığa çıkaracağız. Tekil örneklerle yönelik ampirik bir analizi-modeli vurgulaması ve a priori / a posteriori ayrımını sıklıkla ön plana çıkarması nedenleriyle Bachelard'ın kavramsal çerçevesinin daha elverişli olduğunu vurgulayacağız.

**Gölnur Kocapınar (Yeditepe Üniversitesi) ve Yüksel Alper Ecevit (Bahçeşehir Üniversitesi),
Türkiye'de Farklı Siyasi Partilerden Ayrılarak Kurulan Partilerin Seçim Kampanyalarının
Karşılaştırmalı Bir Analizi**

Türkiye'de özellikle son beş yılda yeni siyasi partilerin sayısında önemli bir artış görülmektedir. Yeni kurulan siyasi partiler arasında, hem iktidar partisinden hem de muhalefet partilerinden ayrılarak kurulan partiler (splinter parties) dikkat çekmektedir. Seçmen tabanları henüz sınırlı görünse de diğer partilerden ayrılarak kurulan partilerin seçim stratejilerini nasıl şekillendirdiklerini incelemek, parti sistemi üzerindeki potansiyel etkilerini daha iyi anlamak için önem taşımaktadır. Bu çalışma, yakın dönemde farklı partilerden ayrılarak kurulan dört partinin (Gelecek Partisi, DEVA Partisi, Memleket Partisi ve Zafer Partisi) 2023 Genel Seçimleri ve 2024 Yerel Seçimleri'ndeki dijital seçim kampanya materyallerini pozitif (partilerin kendi mezziyetlerine ve başarılarına odaklanan) ve negatif (rakiplerin zayıflıklarına veya başarısızlıklarına odaklanan) kampanya stratejileri prizmasından nitel bir yaklaşımla incelemeyi hedeflemektedir. Ön bulgular, dört partinin de hem pozitif hem negatif seçim kampanyası stratejilerini kullanmalarına rağmen kampanya materyallerinde belirtilen/atıfta bulunulan parti ve politikacı çeşitliliği açısından bu partiler arasında farklar olduğunu göstermektedir. Örneğin, Gelecek Partisi ve DEVA Partisi gibi iktidar partisinden ayrılarak kurulan partiler genellikle iktidar partisine (ve müttefiklerine) yönelik eleştirileri ön plana

çıkarmak için Zafer Partisi ve Memleket Partisi gibi muhalefet partilerinden ayrılarak kurulan partilerin hem iktidar partisine hem de diğer partilere yönelik eleştirilere yer verebildiği görülmektedir.

Gül Arıkan-Akdağ (İzmir Katip Çelebi Üniversitesi), Derya Aktaş (İzmir Katip Çelebi Üniversitesi) ve Pınar Ebe-Güçlü (İzmir Katip Çelebi Üniversitesi), Türk Siyasi Partilerinde Kadınların Betimleyici ve Özsel Siyasi Temsilinin Değerlendirilmesi

Bu çalışma, Türk siyasi partilerinde kadınların yeterince temsil edilmemesine etki eden faktörleri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Betimleyici ve özsel temsil arasında ayırım yaparak kadınların siyasetteki siyasi temsilini sadece sayı açısından değil aynı zamanda karar alma sürecindeki etkinlikleri açısından da tanımlar. Dolayısıyla öncelikle siyasi partilerin ideolojik, görev konumu ve stratejik kaygılarının partilerde yer alan kadın sayısını etkilediğini görüyoruz. Daha da önemlisi, çalışma kadınların yetersiz temsilinin aynı zamanda siyasi partilerin politika sonuçları üzerindeki etkilerini sınırlamak amacıyla siyasi açıdan daha az etkili kadınları seçme eğilimlerinin de bir işlevi olduğunu ortaya koyuyor.

Panel 5: Heinrich Böll Stiftung Derneği, TED Üniversitesi ve SDG5 Network Paneli (10.15-11.45, Sınıf: M203)

Feminist Dış Politika, Güvenlik ve Türkiye: Dirençler, İmkânlar, Stratejiler
Panel Başkanı: Zuhâl Yeşilyurt-Gündüz (TED Üniversitesi)

Pelin Sönmez (Kocaeli Üniversitesi), Türkiye ve Avrupa Birliği'nin Feminist Dış Politikaya Dönük Ortak Direnç Eksenleri: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Güvenlik Üzerinden Bir Yeniden Okuma

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşviki, 1957 Roma Antlaşması'ndan bu yana Avrupa Birliği'nin (AB) temel meselelerinden biri olmuştur. Bugüne kadar AB, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda stratejiler, eylem programları, tavsiyeler, direktifler ve anlaşmalar gibi yumuşak ve sert araçlar kullanarak çok taraflı ve giderek genişleyen bir yaklaşım sergilemiştir. Bugün gelinen noktada AB'nin kat ettiği yol, inişli çıkışlı, hem başarılar hem de ikilemlerle dolu bir yol olarak tanımlanabilir. AB'nin toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları sürekli bir feminist eleştiriye tabi olmuştur. Bu eleştirinin gerekçesi, Birliğin toplumsal cinsiyet eşitliği vizyonunda yatmaktadır: Bu vizyonun bir tarafında eşitliğin hak temelli bir yaklaşımı bulunur. Başka bir deyişle, toplumsal cinsiyet eşitliği AB için temel bir hak ve ortak bir değer olarak görülür. Ancak diğer yandan, toplumsal cinsiyet eşitliği ekonomik büyümeyi sağlamak için bir araç olarak da değerlendirilir. Feminist eleştiri, AB'nin eşitlik düzenlemelerinin kadınların istihdam piyasasına dahil edilmesi şartıyla uygulandığını iddia eder. Diğer yandan Türkiye, AB ile uzun vadeli üyelik ilişkileri ve toplumsal cinsiyet eşitliği dahil pek çok politika alanında sahip olduğu diyalogla bölgedeki diğer "Orta Doğu" ülkelerinden farklı bir konuma yerleşmesini sağlayan önemli değişimlere örnek teşkil etmektedir. Bu ilişki, her iki tarafın da yarattığı özgün ikilemler doğrultusunda inişli çıkışlı bir seyir izlemektedir. 2000'li yılların başından itibaren AB'nin feminist dış politikası, Türkiye'de normatif alanın yeniden inşasına katkıda bulunmuştur. İş

Kanunu (2003), Ceza Kanunu (2004) ve Anayasa'da (2010) yapılan değişikliklerle toplumsal cinsiyet eşitliği hukuki alanda daha sağlam bir çerçeveye oturtulmuştur. Avrupa Birliği ayrıca Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için yumuşak araçların geliştirilmesine de doğrudan katkı sağlamıştır. Ancak son yıllarda Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda AB standartlarının oldukça gerisinde kaldığı bir döneme tanıklık edilmiştir. AB İlerleme Raporları'ndan da kolayca izlenebileceği üzere, Türkiye toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda giderek güç kaybeden ve bu nedenle toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin ciddi şekilde arttığı bir ÷lke haline gelmektedir. Türkiye'nin çok bilinen "İstanbul Sözleşmesi"nden çekilmesi, bu aşağı yönlü gidişat için şüphesiz bir kırılma noktası olmuş; özellikle kadınlara ve LGBTI+ bireylere yönelik şiddetin artışı kaçınılmaz olmuştur. Öte yandan AB de 2016 AB-Türkiye M÷ltecisi Mutabakatı üzerinden, insan güvenliğini geri planda tutmak ve göçmen kadınlar ile çocukların korunmasına yeterince önem vermemekle feminist dış politika eleştirilerine açıktır. Bu çalışmada yukarıda değinilen koşulların insani güvenlik üzerinden yeniden okuması yapılacaktır.

Zehra Yılmaz (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi), Yol Haritası mı, Çıkılmaz Sokak mı?: Feminist Dış Politika ve İnsani Güvenlik Bağlamında Türkiye'nin SKA 5 Performansına Eleştirel Bir Bakış

Bu bildiri, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın (SKA)—özellikle Toplumsal Cinsiyet Eşitliği'ni hedefleyen 5. Amaç'ın—feminist dış politikanın (FDP) ilkeleriyle normatif olarak uyumlu olmasına rağmen, Türkiye'deki uygulamasının feminist hedefleri ve insani güvenlik anlayışını zayıflatan derin çelişkiler ve yapısal eksiklikler barındırdığını öne sürmektedir. SKA çerçevesi, kapsayıcı ve barışçıl küresel yönetişime ve insan güvenliğini temel alan bir anlayışa yönelik doğrudan bir yol haritası işlevi görmek yerine, Türkiye bağlamında seçici biçimde yorumlanmış ve eşitsiz bir şekilde uygulanmaktadır. Bu çerçevede, bildiri metninde son on yılda Türkiye'nin dış politikasında artan güvenlik merkezli yaklaşımın, pop÷list siyasetin yükselişi ve kurumsal işleyişin kişiselleşmiş siyasi otorite lehine aşınmasının, Türkiye'de hem feminist dış politikanın hem de insan odaklı güvenlik anlayışının uygulanabilirliğini nasıl sınırladığı eleştirel biçimde incelenecektir. Bildiride ilk olarak, "Sürdürülebilir Kalkınma" kavramının kavramsal evrimi ve küresel yönetişime kurumsal olarak nasıl yerleştiği izlenecek, ardından 5. Amaç'a (toplumsal cinsiyet eşitliği) yerleşik normatif beklentilere odaklanılacaktır. Devamında, Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliği gündeminin uygulamada büyük ölçüde teknokratik, siyasetten arındırılmış ve insan güvenliğini merkeze almaktan uzak bir şekilde işlediği vurgulanacaktır. Sonuç olarak bildiride, Türkiye'nin mevcut politika ortamının, feminist dış politikaya göm÷lü küresel feminist beklentiler ile devlet önc÷lüğündeki toplumsal cinsiyet eşitliği ana akımlaştırmasının ve insan güvenliği anlayışının politik sınırlılıkları arasındaki gerilimi yansıttığını savunulmaktadır. Bildiri, bu çelişkileri görünür kılarak, uluslararası kalkınma gündemlerinin uygulanmasında daha dönüştürücü, kişişimsel, insan odaklı ve siyasal olarak temellendirilmiş feminist stratejilere duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır.

Burcu Sarı-Karademir (Çukurova Üniversitesi), Güvenliği Yeniden Düşünmek: Feminist Dış Politika, WPS Gündemi ve Türkiye

Bu makale, Türkiye örneği üzerinden Kadın, Barış ve Güvenlik (Women, Peace and Security – WPS) gündeminin feminist dış politika çerçevesinde dönüştürücü bir güvenlik vizyonu olarak neden kurumsallaşmadığını ve bu sürecin hangi içsel ve dışsal yapısal sınırlarla kısıtlandığını incelemektedir. WPS, toplumsal cinsiyetin güvenlik, barış ve çatışma süreçlerindeki rolünü tanıyan ve kadınların eşit temsili, korunması ve katılımını önceleyen uluslararası normatif bir çerçeve sunar. Ancak feminist güvenlik kuramlarına dayanarak, bu çerçevenin yalnızca temsiliyet düzeyinde değil; militarizm, ataerki, yapısal eşitsizlikler ve kolonyal güç ilişkileriyle hesaplaşmayı içeren daha geniş bir siyasal dönüşüm projesi olarak ele alınması gerektiğini söyleyebiliriz. Makalenin temel argümanı, Türkiye’de WPS normlarının benimsenememesinin teknik değil, çok katmanlı yapısal ve siyasal nedenlerle ilişkili olduğudur. İçeride, otoriterleşen siyasal rejim, hak temelli yaklaşımlardan uzaklaşarak çatışmaları rejim güvenliği ekseninde çerçevelemekte; kadınları ise aile odaklı toplumsal cinsiyet rejiminin merkezine yerleştirerek barış ve güvenlik tartışmalarından sistematik biçimde dışlamaktadır. Bu yapı içinde muhafazakâr aile normları siyasal meşruiyetin taşıyıcısı hâline gelirken, Kürt meselesi gibi temel siyasal meseleler güvenleştirilmiş çerçevede ele alınmakta, kadın temsili ise “ulusal özne” ya da “makbul vatandaş” kimlikleriyle sınırlandırılmaktadır. Bu ortamda kadınların ve kadın sivil toplum örgütlerinin sesleri kısılmakta, katılım kanalları daraltılmakta ve toplumsal cinsiyet eşitliğini önceleyen bağımsız aktörlerin kurumsal etkisi sistemli biçimde zayıflatılmaktadır. Böylece WPS’in öngördüğü eşitlikçi güvenlik yaklaşımı, yalnızca siyasal söylemde değil, aynı zamanda sivil alanın daralması yoluyla da sınırlandırılmaktadır. Dışarıda ise, liberal uluslararası düzenin değerler açısından bocalayan yapısı, hak temelli yaklaşımlardan uzaklaşması ve güvenleştirme pratiklerinin ve al-verci ilişkilerin küresel düzeyde meşrulaşması, bu gündemin kurumsallaşmasına yönelik zemini uluslararası alanda da zayıflatmaktadır. Sistemin devletler açısından çipa etkisini ortadan kaldırmaktadır. Feminist dış politika uygulayan İsveç gibi devletlerin bu politikayı terk etmesi, ABD ve Rusya gibi başat güçlerin açık biçimde toplumsal cinsiyet karşıtı norm üreticileri olmaları, feminist dış politika ilkelerinin uluslararası düzeyde de marjinalleşmesine zemin hazırlamaktadır. Ayrıca, Suriye merkezli çatışmalar başta olmak üzere bölgesel ölçekte artan militarizasyon, dış politikada güvenlik eksenli refleksi güçlendirmekte ve toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı yaklaşımları daha da geri plana itmektedir. Bu çalışma, feminist güvenlik kuramlarının dört ana yönelimini (liberal, radikal, eleştirel ve postkolonyal feminizmler) kuramsal çerçeve olarak benimsemekte; WPS’in uygulanabilirliğinin, ülkelerin toplumsal cinsiyet rejimleri ile uluslararası normatif düzenin etkileşimi tarafından şekillendiğini savunmaktadır.

**Zuhal Yeşilyurt-Gündüz (TED Üniversitesi), Uluslararası Hukuku Yeniden Düşünmek:
Feminist Teori, Feminist Politika ve Türkiye**

Bu sunumda, feminist dış politika ile uluslararası hukuk arasındaki kesişim noktasını, özellikle Türkiye örneği üzerinden incelenecektir. Sunumda, toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet normları alanında uluslararası hukukun giderek genişlemesine rağmen, uluslararası hukukun hâlâ bağlayıcı olmaktan uzak olduğu ve yaptırım gücü ve uygulama mekanizmalarının eksik olduğu savunulmaktadır. Bu durum, yükümlülükler uyulmaması durumunda cezasızlık ortamı yaratmaktadır. Bununla birlikte, toplumsal cinsiyet eşitliğini kendi toplumlarının yararına etkili

bir şekilde teşvik eden ve uluslararası hukuku uygulayan devletler de vardır. Buna karşın, Türkiye'nin bu alandaki politikaları tutarsızlık göstermektedir: Türkiye zaman zaman uluslararası hukukun ve kadın haklarının gelişiminde öncü bir rol üstlenirken, bazı dönemlerde ise toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili uluslararası hukuku açıkça ihlal etmektedir. Sunumda, öncelikle Uluslararası Hukuk ve İnsan Hakları bağlamında Birleşmiş Milletlerin (BM) 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni insan hakları tarihinin önemli bir dönüm noktası olduğu vurgulanmaktadır. Bu Bildirge, ırk, cinsiyet, dil, din veya başka bir statüye dayalı ayırım gözetmeksizin tüm bireyler için insan haklarını teyit etmekte ve böylece toplumsal cinsiyet eşitliğini uluslararası insan hakları hukukunun çerçevesine yerleştirmektedir. Sunumda Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW, 1979) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS, 1953) gibi diğer önemli sözleşmelere de değinilmektedir. Sunumda Uluslararası Anlaşmalarda Kadın ve Toplumsal Cinsiyetin Temsiline odaklanılmaktadır. Birleşmiş Milletlerin kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliğini ilerletme rolünü, önemli uluslararası anlaşmalar ve küresel konferanslar üzerinden incelenmektedir. Özellikle Dünya Kadın Konferansları ve 1995 Pekin Konferansı'na özel önem verilmektedir. 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefinin (SDG) önemine dikkat çekilmektedir ve tüm hedeflerin SDG5 – Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile olan bağlantısının altını çizilmektedir. Ayrıca kadın ve toplumsal cinsiyetin küresel ve bölgesel sözleşmelerde nasıl ele alındığı incelenmektedir ve Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi, 2011) özellikle vurgulanmaktadır. Bu Sözleşme, toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti bir insan hakkı ihlali olarak tanımlar ve bu tür şiddetin önlenmesi ve ortadan kaldırılmasına yönelik tutarlı yasal ve politik önlemler çağrısında bulunur. Sunum, Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nin hazırlanmasındaki öncü rolünü vurgulamaktadır; Türkiye bu sözleşmeyi 2011 yılında ilk imzalayan ülke olmuştur – ancak 2021 yılında sözleşmeden çekilen ilk ülke de yine Türkiye olmuştur. Son olarak, Türkiye'nin uluslararası hukuk yapımında ve ihlalinde oynadığı çifte rolü eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirilmektedir: Hem toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı anlaşmaların ilerletilmesinde öncü bir ülke olarak, hem de İstanbul Sözleşmesi'nden çekilerek ve ILO 190'ı kabul etmeyerek bu çabaları baltalayan bir aktör olarak. Bu panel 2024 yılında TED Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Merkezinin Heinrich Böll Stiftung Vakfı'nın desteğiyle gerçekleştirdiği "Dijital Feminist Dış Politika Okulu"nun 2025 yılında aynı ekiple gerçekleştirmekte olduğu "Feminist Dış Politika" kitap çalışmasının tanıtımını hedeflemektedir.

Panel 6 (10.15-11.45, Sınıf: M101)

Türkiye'de Barış ve Güvenlik Alanında Güncel Tartışmalar

Panel Başkanı: Esra Dilek (Özyeğin Üniversitesi)

Esra Dilek (Özyeğin Üniversitesi), Türkiye'nin Arabuluculuk Modelinin Dönüşümü: Hibrit Arabuluculuk Modeline Doğru

Son yirmi yılda Türkiye, uluslararası barış yapıcılığı alanında giderek daha fazla rol üstlenmiş ve Somali, Afganistan, Libya, Suriye ve Rusya-Ukrayna gibi çeşitli ülkelerde arabuluculuk ve barış inşası faaliyetlerinde bulunmuştur. Bu faaliyetler aracılığıyla Türkiye, liberal barış inşası normlarını sorgulayan Batı dışı yükselen bir aktör olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede,

Türkiye'nin barış yapıcılığı yaklaşımının liberal modele kıyasla daha "esnek" olup olmadığı yönünde tartışmalar gündeme gelmiştir. Bu çalışma, Türkiye'nin barış yapıcılığı yaklaşımının dönüşümüne odaklanmakta; 'Türk modeli' olarak adlandırılan arabuluculuk ve barış yapıcılığı anlayışının temel özelliklerini ve bu modelin liberal barış modelinin dönüşümüne etkilerini incelemektedir. Türkiye'nin 'hibrit' olarak adlandırılabilir arabuluculuk modeli, normatif ve stratejik anlayışı bir arada barındırmakta ve Türkiye'nin bölgesel çıkarlarıyla paralellik sergilemektedir. Aynı zamanda, Türkiye'nin arabuluculuk modeli farklı diplomasi kulvarlarını eşzamanlı kullanarak metodolojik olarak da hibrit bir model olarak değerlendirilmektedir. Analiz, Türkiye'de arabuluculuk alanında faaliyet gösteren bürokratlar, karar alıcılar ve uzmanlarla yapılan görüşmelere dayanmaktadır. Ön bulgular, Türk modelinin barış arabuluculuğu sürecinin bağlamına ve ihtiyaçlarına bağlı olarak normatif ve stratejik yaklaşımları birleştiren hibrit bir yaklaşım benimsediğini ortaya koymaktadır.

Cihan Dizdaroğlu (Başkent Üniversitesi), Kıbrıs'ta Güven Artırıcı Önlemlerin Dönüşümü ve Barışa Etkisi

Kıbrıs sorunu, taraflar arasında süregelen statü, egemenlik ve güven krizleri nedeniyle çözümsüzlüğün devam ettiği bir çatışma alanı olarak öne çıkmaktadır. 1992'de BM Genel Sekreteri Boutros Boutros-Ghali'nin taraflar arasındaki güven bunalımına odaklanarak ilk kapsamlı güven artırıcı önlemler (GAÖ) paketini sunmasından bu yana adada karşılıklı temasları kolaylaştırmaya yönelik pek çok teknik ve sembolik girişim hayata geçirilmiştir. Bu çalışma, 1992–2025 döneminde geçiş kapılarının açılması, mayın temizliği, kültürel mirasın korunması, teknik komitelerin kurulması ve cep telefonu–elektrik altyapısı gibi alanlarda gerçekleştirilen güven artırıcı önlemleri (GAÖ) tarihsel süreç içinde incelemekte ve bu önlemlerin barış sürecine etkilerini değerlendirmektedir. BM Genel Sekreteri'nin İyi Niyet Misyonu raporlarından yararlanılarak, uygulanan GAÖ'lerin ne ölçüde güven yarattığı, hangi siyasal engellerle karşılaştığı ve nasıl araçsallaştırıldığı analiz edilmektedir. Çalışma, GAÖ'lerin taraflar arası diyalogu kolaylaştırmakla birlikte, yapısal sorunların çözümüne yönelik sınırlı etkisine dikkat çekmekte; kalıcı barış için kapsayıcı, eşitlik temelli ve stratejik yönü güçlü bir güven inşa yaklaşımına ihtiyaç olduğunu savunmaktadır.

Başar Baysal (Ankara Bilim Üniversitesi), Türkiye'de Güncel Barış Sürecinin Uluslararası Literatür Işığında Akademik Değerlendirilmesi

Bu çalışma, Türkiye'de güncel olarak yürütülen barış sürecini uluslararası çatışma çözümü literatüründe öne çıkan teknikler, normatif kriterler ve kavramsal çerçeveler doğrultusunda kapsamlı bir şekilde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Türkiye'de barışın tesis edilmesi adına atılan adımların öncelikle açıklık ve kapsayıcılık ilkeleri ışığında incelenmesi, süreçlerin kamuoyuna şeffaf bir şekilde aktarılması ve sivil toplumun, mağdur grupların ve yerel aktörlerin katılımının sağlanması önem taşımaktadır. Ancak, Türkiye'deki mevcut uygulamaların genellikle kapalı, dar katılımlı ve sınırlı sayıda aktörle yürütülmesi, bu çalışmanın eleştirel analizinin temelini oluşturmaktadır. Çalışmanın ikinci kısmında geçiş dönemi adaleti kavramı Türkiye bağlamında ele alınarak çatışma sonrası adalet mekanizmalarının uygulanma

derecesi ve eksiklikleri incelenmektedir. Geçiş dönemi adaletinin etkili biçimde işletilmesi, mağduriyetlerin giderilmesi ve toplumsal uzlaşmanın sağlanmasında kritik rol oynamaktadır. Üçüncü olarak, silahsızlanma, terhis ve yeniden entegrasyon (DDR) süreçleri, Türkiye'deki barış sürecinde özel olarak ele alınarak, silahlı grupların topluma entegrasyonu ve çatışmaya geri dönmelerinin önlenmesi için atılan adımlar incelenmektedir. Dördüncü başlık olarak çatışma dönemi ekonomilerinin analizi ve şiddetin kriminalleşmesinin önlenmesine dair alınan önlemler üzerinde durulmaktadır. Özellikle çatışma bölgelerindeki ekonomik faaliyetlerin şiddet döngüsüne nasıl katkıda bulunduğu ve ekonomik çıkar gruplarının barış sürecini nasıl etkilediği analiz edilmektedir. Bunun yanında spoilerlerin (süreci baltalayan aktörlerin) engellenmesine yönelik politikalar ve stratejiler tartışılarak, bu aktörlerin süreci olumsuz etkilemelerinin nasıl önlenebileceği konusunda öneriler sunulmaktadır. Beşinci olarak güvenlik sektörü reformu konusu, özellikle korucuların durumu bağlamında ele alınmakta, bu aktörlerin barış sürecindeki rollerinin dönüşümü incelenmektedir. Ayrıca, çatışmaya dönüşü önleme mekanizmaları ve ateşkes izleme sistemleri analiz edilerek, mevcut mekanizmaların etkinliği değerlendirilmektedir. Son olarak çatışma mağdurları ile kadınlar ve çocukların durumu özel olarak incelenmektedir. Türkiye'deki mevcut uygulamaların mağduriyetlerin giderilmesi, adaletin sağlanması ve toplumsal uzlaşmanın oluşturulmasında çeşitli zorluklarla karşılaştığı gözlemlenmekte; kadınlar ve çocukların sürece katılımının ve özel ihtiyaçlarının göz ardı edilmesinin barış sürecinin sürdürülebilirliğini olumsuz etkilediği vurgulanmaktadır.

Panel 7 (10.15-11.45, Sınıf: M201)

Doğu ve Güneydoğu Asya'da Toplum ve Siyaset

Panel Başkanı: Ogan Yumlu (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Muhammed Eren Yıldırım (Sungkyunkwan Üniversitesi, Güney Kore), Pragmatik Manevra mı, Stratejik Yeniden Hizalanma mı? ABD'nin Yeni Bölgesel Stratejisi Bağlamında Güney Kore Dış Politikasının Evrimi: *New Southern Policy*'den (NSP) *Global Pivotal State*'e (GPS)

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD'nin Hint-Pasifik bölgesinde inşa ettiği ve literatürde "San Francisco Sistemi" olarak adlandırılan güvenlik mimarisi, post-unipolar dönemde derin bir dönüşüm sürecinden geçmektedir. Avrupa'da NATO aracılığıyla çok taraflı ve iş birliğine dayalı bir güvenlik yapısı oluşturan ABD, Hint-Pasifik bölgesinde ise ağırlıklı olarak ikili ittifaklara dayalı bir düzen kurmuştur. Ancak, ABD'nin bu bölgede sürdürdüğü tek taraflı hegemonik pozisyon, artan maliyetler ve Çin'in giderek güçlenen rekabetçi konumu nedeniyle sürdürülebilirliğini yitirmeye başlamıştır. Bu bağlamda, ABD'nin Hint-Pasifik stratejisi, Çin'i çevrelemeyi hedefleyen ve maliyetleri müttefikleriyle paylaşmayı amaçlayan çok taraflı bir güvenlik modeline evrilmiştir. İronik bir şekilde, ABD'nin liberal enternasyonal projeden giderek uzaklaşan bu stratejik dönüşümü hem Cumhuriyetçi hem de Demokrat Partiler tarafından benimsenmiş ve süreklilik arz eden bir dış politika unsuru hâline gelmiştir. Güney Kore dış politikasının temel bileşenleri tarihsel olarak Kuzey Kore ile ilişkiler, ABD ile müttefiklik ve Çin'in bölgesel yükselişi bağlamında şekillenmiştir. Ancak, son yıllarda Güney Kore dış politikasında ABD'nin değişen stratejileri ve Çin'in bölgedeki artan etkisi doğrultusunda önemli değişiklikler gözlemlenmektedir. 2017 yılında Başkan Park Geun-hye'nin görevden alınmasının ardından iktidara gelen Moon Jae-in yönetimi, "New Southern Policy" (NSP) adı altında daha

kapsayıcı ve bölgesel iş birliğini önceleyen bir dış politika benimsemiştir. Bu politika, ASEAN ülkeleriyle ilişkileri güçlendirmeyi ve Güney Kore'nin ekonomik ve stratejik bağımsızlığını artırmayı amaçlamıştır. Ancak, 2022 yılında göreve gelen Yoon Suk-yeol yönetimi, selefinin bölgesel iş birliği ve denge politikasından uzaklaşarak, "Global Pivotal State" (GPS) yaklaşımı doğrultusunda ABD ile ittifak ilişkilerini merkeze alan bir dış politika benimsemeye yönelmiştir. Bu değişim, stratejik belirsizlikten stratejik netliğe geçiş olarak tanımlanmakta ve Güney Kore'nin ABD'nin Hint-Pasifik stratejisi ile daha uyumlu bir pozisyon almasına işaret etmektedir. Özellikle, 3 Aralık 2024'te Yoon'un başarısız olağanüstü hâl girişimi sonrası görevden alınmasının ardından iktidara gelen Lee Jae-myeong yönetiminin beklenmedik şekilde Japonya ile iş birliğini geliştirme çabaları ve üçlü ABD-Güney Kore-Japonya koordinasyonuna bağlılık mesajı vermesi de bu uyumu pekiştirmektedir. Bu çalışmada, Güney Kore dış politikasının iç siyasi dönüşümlere bağlı olarak eksen kaymaları yaşadığına yönelik hâkim literatürün aksine, Güney Kore'nin ABD tarafından yenilenen güvenlik mimarisıyla uyumlu bir şekilde dış politikasını yeniden yapılandığı ileri sürülmektedir. Çin'in bölgesel askeri ve ekonomik yükselişi, ABD'nin müttefikleriyle daha güçlü iş birliği kurmasını gerektirmiştir. ABD'nin Soğuk Savaş sonrası oluşturduğu San Francisco Sistemi'nin post-unipolar dönemde işlevselliğini yitirmesi, Hint-Pasifik'te yeni bir güvenlik düzeninin inşasını zorunlu kılıyor. Bu çerçevede Güney Kore, stratejik tercihlerini ve ittifaklarını küresel güç dinamikleri doğrultusunda şekillendirmekte ve ABD'nin dönüşen Hint-Pasifik stratejisiyle bütünleşik bir pozisyon almaktadır. Bu bağlamda, bu çalışmanın temel amacı Güney Kore dış politikasının evrimini tarihsel süreç içerisinde değerlendirerek, ülkenin bölgesel ve küresel güvenlik mimarisıyla nasıl uyum sağladığını incelemektedir.

Kartal Batuhan Olkan (Bağımsız Araştırmacı), Askerî Bürokrasi ve Demokratikleşme: Myanmar'da Tatmadaw'ın Tarihsel Evrimi ve Siyasetteki Rolü

Myanmar ordusu Tatmadaw, kolonyal dönemde kurumsallaşırken kazandığı siyasi, ideolojik ve bürokratik ayrıcalıkları, bağımsızlık sonrasında da sürdürmüştü; bu tarihsel miras, günümüzdeki otoriter yapının devamlılığını sağlayan unsurlardan biri hâline gelmiştir. Bu çalışma, Myanmar ordusu Tatmadaw'ın kolonyal dönemdeki kurumsallaşma sürecini tarihsel bir bağlamda ele alarak, bu sürecin günümüzdeki otoriter siyasi yapının kurumsal devamlılığına nasıl zemin hazırladığını incelemektedir. Tatmadaw'ın Myanmar siyasetindeki sürekliliği, yalnızca askeri müdahaleler ya da darbelerle sınırlı olmayan; aksine, anayasal, ekonomik ve ideolojik düzlemlerde kurumsallaşmış bir vesayet yapısı olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda temel araştırma sorusu, Tatmadaw'ın kolonyal mirasının nasıl şekillendiği ve bu mirasın günümüz Myanmar'ında otoriterliğin kurumsal sürekliliğini nasıl pekiştirdiği üzerine odaklanmaktadır. Çalışma, tarihsel kurumsalcılık yaklaşımını merkeze alarak, Tatmadaw'ın Japon destekli Burma Bağımsızlık Ordusu (BIA) üzerinden şekillenen yapısının, sömürgecilik karşıtı mücadele ile iç içe geçerek ordunun ulusal kimliğin taşıyıcısı olarak konumlanmasına yol açtığını ileri sürmektedir. Bu tarihsel arka plan, Tatmadaw'ın sadece bir güvenlik aygıtı değil, aynı zamanda devletin meşru kurucusu olarak görülmesine neden olmuş; bu durum ise ordunun siyasal hayatta kalıcılığını mümkün kılmıştır. Tatmadaw'ın 1962'de General Ne Win liderliğinde gerçekleştirdiği darbe ile kurumsallaşan askeri yönetim, 1988'den itibaren Devlet Hukuk ve

Düzen Restorasyon Konseyi (SLORC) ve Devlet Barış ve Kalkınma Konseyi (SPDC) rejimleriyle daha sistematik bir bürokratik otoriterlik örneği sunmuştur. 2008 Anayasası, Tatmadaw'a parlamentoda %25 temsil hakkı, kilit bakanlıklarda kontrol ve anayasal değişiklikler üzerinde fiilî veto yetkisi tanıyarak bu vesayeti yasal zemine oturtmuştur. Aynı zamanda ordu, MEHL ve MEC gibi holdingler aracılığıyla ekonomik alanı da denetim altına almış, Budist milliyetçiliğiyle kurduğu ideolojik ittifak sayesinde toplumsal hegemonya tesis etmiştir. Sonuç olarak, Tatmadaw'un kurumsal kimliği, yalnızca siyasi otoritenin bir aracı değil; otoriterliğin bizzat kendisi olarak işlev görmektedir. Bu durum, Myanmar'da demokratikleşme çabalarının neden kalıcı bir kırılma üretmediğini açıklamak açısından önemlidir.

Atay Demirel (Doğu Akdeniz Üniversitesi), Kalkınma Yardımları mı, Yeni Emperyalizm mi? Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'nin Uluslararası Politik Ekonomi Analizi

Bu çalışma, Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ni (BRI), uluslararası politik ekonomi çerçevesinde eleştirel biçimde analiz etmekte ve söz konusu girişimin gerçek bir kalkınma stratejisi mi yoksa yeni bir ekonomik emperyalizm biçimi mi olduğunu sorgulamaktadır. 2013 yılında başlatılan BRI, kısa sürede Asya, Afrika, Avrupa ve Latin Amerika'da yüzü aşkın ülkeyi kapsayacak şekilde genişlemiş ve Çin'i küresel altyapı yatırımlarında merkezi bir aktör konumuna getirmiştir. Pekin yönetimi, girişimi "kazan-kazan iş birliği" söylemiyle sunarken, birçok kritik politik ekonomi yaklaşımları, BRI'nin; borç bağımlılığı, finansal şeffaflık eksikliği ve Çin ile alıcı ülkeler arasında asimetrik ilişkiler yarattığını öne sürmektedir. Çalışma, bağımlılık kuramı, dünya sistemi analizi ve neo-Gramsciyen küresel hegemonya yaklaşımlarına dayanmaktadır. Bağımlılık kuramı, kalkınma finansmanı adı altında sunulan altyapı yatırımlarının çoğu zaman borç veren ülkenin sermaye birikim ihtiyaçlarına hizmet ettiğini ve borç alan ülkelerde yapısal bağımlılık yarattığını vurgular. Wallerstein'in dünya sistemi kuramı ise Çin'in yeni bir çekirdek güç haline gelip gelmediğini veya Güney-Güney iş birliği söylemi altında çevre-yarı çevre ilişkilerini yeniden üretip üretmediğini değerlendirmek için kullanılmaktadır. Buna ek olarak, neo-Gramsciyen yaklaşım, Çin'in Batı dışı bir hegemonik alternatif olarak kendisini konumlandırma stratejisini, özellikle altyapı diplomasisi üzerinden analiz etmeye olanak tanır. Çalışmada Kenya, Pakistan ve Sırbistan gibi BRI yatırımlarının yoğunlaştığı ülkeler örnek vaka olarak ele alınmaktadır. Bu ülkelerdeki projeler, genellikle sınırlı yerel katılım, artan kamu borcu, şeffaf olmayan sözleşmeler ve Çinli firmaların öncelikli olarak yer alması gibi ortak örüntüler sergilemektedir. Kenya'daki Mombasa-Nairobi demiryolu, Pakistan'daki CPEC girişimleri ve Sırbistan'daki otoyol projeleri, BRI'nin kapsayıcı kalkınmadan çok Çin'in ekonomik etkisini genişletme aracı olabileceğine işaret etmektedir. Ayrıca bildiride, BRI'nin çok kutuplu bir küresel düzene geçişi mi temsil ettiği, yoksa yalnızca küresel tahakkümün yeni bir bayrak altında yeniden yapılandırılması mı olduğu sorusu tartışılmaktadır. "Pekin Konsensüsü" olarak adlandırılan ve Batı merkezli modellerden farklı olarak siyasi koşulluluk içermeyen bu yaklaşım, uzun vadede yapısal bağımlılık ve siyasi etkilenme yaratma potansiyeline de sahiptir. Sonuç olarak, kalkınma ortaklığı söylemiyle sunulan BRI, küresel ekonomik güç ilişkileri, egemenlik ve yeni hegemonik düzenlerin inşası açısından önemli sorular ortaya koymaktadır. Bu çalışma, kalkınmanın politik ekonomisi literatürüne katkı sunmakta; BRI'yi, emperyalizm, bağımlılık ve küresel yeniden yapılanma tartışmaları bağlamında tarihsel ve kuramsal bir çerçeveye

oturtmaktadır. Böylelikle bu çalışmada, Çin'in bu küresel stratejisinin yalnızca Batı'ya bir alternatif değil, kendi genişleme ve etki kurma mantığına sahip dönüşümsel bir güç olduğunu öne sürülmektedir.

Panel 8 (10.15-11.45, Sınıf: M204)

Avrupa'da ve ABD'de Göç Politikaları ve Söylemleri

Panel Başkanı: Benal Nazlı Üstünes Demirhan (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

**Benal Nazlı Üstünes Demirhan (İzmir Ekonomi Üniversitesi), Normatif Tartışmanın Gücü:
AB Dışsallaştırma Politikaları ve Geri Gönderme Yasağının Evrimi**

Dışsallaştırma, Amsterdam Antlaşması'ndan bu yana Avrupa Birliği'nin iltica ve göç politikalarının bir bileşeniye de, bu yaklaşım 2015 göçmen krizi sonrası göç yönetiminin asli hedefi haline gelmiş, 2024 yılında kabul edilen Yeni Göç ve İltica Paktı'nda da çeşitli enstrumanlarla kurumsallaştırılmıştır. Avrupa devletlerinin koruma sorumluluklarını üçüncü ülkelere devretme gayreti, mülteci ve sığınmacıların güvenliği konusunda eleştirilere yol açarken, aynı zamanda başta geri gönderme yasağı (*non-refoulement*) olmak üzere uluslararası koruma normlarının aşınmasına dair kaygıları da gündeme getirmiştir. Sosyal inşacı norm tartışması kuramı (*norm contestation theory*) çerçevesinde norm değişiminin çok boyutlu yapısını vurgulayan bu çalışma, Avrupa'da, devletlerin geri gönderme yasağıyla ilgili yükümlülüklerine ilişkin dar ve geniş yorumları incelemekte ve bu tartışmanın söz konusu normu Avrupa bağlamında nasıl şekillendirdiğini süreç izleme yöntemi ile analiz etmektedir. Çalışma, geri gönderme yasağının kullanımdaki anlamının (*meaning-in-use*) evrimini ortaya koymak amacıyla, 2000–2025 yılları arasında değişen göç mevzuatındaki güvenli ülke, geri kabul, ön tarama, hızlı sınır prosedürü gibi dışsallaştırma mekanizmalarını ve dışsallaştırmanın ana unsuru haline gelen göç anlaşmalarındaki koşulluluk hükümlerini incelemektedir. Elde edilen bulgulara göre, Avrupa Parlamentosu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Avrupa Mülteci ve Sürgünler Konseyi (ECRE) gibi koruma odaklı aktörlerin sürdürdüğü tartışmalar, gelişen dışsallaştırma araçları karşısında normatif bir direnç hattı oluşturarak geri gönderme yasağının yeni koşullara adaptasyonunu mümkün kılmıştır. Dışsallaştırmanın koruma normlarını kaçınılmaz olarak zayıflattığı yönündeki varsayımı sorgulayan bu çalışma, norm tartışmasının normun sürekliliğini sağlayan bir mekanizma olarak işleyebileceğini ortaya koymaktadır.

**Ceren Kaya (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi), Avrupa Komisyonunun Politika Anlatıları
Üzerine Bir Değerlendirme: Dış Sınır Yönetimi Örneği**

Bu çalışma, Avrupa Komisyonunun Avrupa Birliği (AB) dış sınır yönetimindeki politika anlatılarını Anlatısal Politika Çerçevesi (*Narrative Policy Framework*) kapsamında değerlendirmektedir. Temelleri 1970'li yıllara dayanan AB dış sınır yönetimi farklı seviyelerde ve güçte birçok aktörün politika anlatıları ve stratejileri ile yapılandırılmıştır. Bu açıdan, AB dış sınır yönetiminde AB'nin insan hakları, dayanışma, hukukun üstünlüğü gibi kurucu norm ve ilkelerinin gözetildiği normatif bağlamdan bahsetmek her zaman mümkün olmamaktadır.

Benzer şekilde, Avrupa Komisyonunun dış sınır yönetimi politikasının ilk yıllarındaki normatif kaygılarının yerini politika alanında diğer aktörler ile güç mücadelesine ve stratejik kaygılara bıraktığı görülmüştür. Bu çalışmada, Avrupa Komisyonun politika anlatıları 1985-1995 ve 1996-2006 yılları arası olmak üzere iki dönemde incelenmektedir. Anlatısal Politika Çerçevesi yaklaşımının temel savlarına dayanarak Avrupa Komisyonunun dış sınır yönetimi alanındaki temel sorunu, karakterleri ve olası çözümleri nasıl tanımladığı incelenmekte ve bu politika anlatılarının temel bileşenlerindeki devamlılık ve değişimin nedenleri tartışılmaktadır. Anlatıların stratejik kullanımını tespit etmek amacıyla bu çalışma Avrupa Komisyonunun belirlenen yıllar içinde yayınlamış olduğu Komisyon tebliğleri, yasa önerileri ve etki değerlendirme raporlarından yararlanmaktadır. Anılan resmi belgelerin nitel içerik analizi ve Anlatısal Politika Çerçevesini nitel ve nicel metotlarla çeşitli AB politikalarına uygulayan ikincil kaynakların değerlendirilmesi sonucunda ulaşılan ilk bulgular şu şekildedir: Avrupa Komisyonu ilk on yıllık dönemde politika alanındaki sorunları, mağdurları, problem yaratan durumları ve çözümleri tanımlarken daha liberal ve hak temelli bir yaklaşım benimserken, ikinci on yıllık dönemde göç ve sınır yönetimi politika hedeflerinde güvenlikleştirici bir dil kullanmaya başlamış, sorunların çözümünde ise teknokratik bir yaklaşımla politika tasarımlarının siyasetten uzaklaştırılmasını savunmuştur. Ayrıca bu çalışmada Avrupa Komisyonunun değişen politika anlatıları tartışılırken sosyolojik/yapısal inşacılığın 'alan teorisi', 'brikolaj' ve 'pratik yaratıcılık' kavramlarından yararlanılmıştır. Örneğin, Komisyonun göç ve iltica politikalarının teknokratikleştirilmesine yönelik uygulamaları pratik yaratıcılığın bir ürünü olarak düşünülmektedir. Başka bir deyişle, Komisyon, zamanla edindiği pratik bilgisine dayanarak, göç politikasına teknokratik bir yaklaşım getirmiş ve bunu güç mücadelesinde bir araç olarak kullanmaya başlamıştır. Anlatısal Politika Çerçevesi ve sosyolojik yaklaşım, geleneksel devlet merkezli teorik yaklaşımların ötesine geçerek AB entegrasyon sürecini anlamada önemli katkılar sunmaktadır. Kısaca ifade etmek gerekirse bu çalışma, Avrupa Komisyonunun dış sınır yönetimi alanında politika anlatılarının nasıl oluştuğunu, anlatıların temel bileşenlerindeki devamlılık ve değişimi ve bu anlatıların politika tasarımını ne şekilde etkilediğini inceleyecektir.

Özgür Çakar (İzmir Ekonomi Üniversitesi), Avrupa Birliği'ndeki Suriyeli Mülteci Akınına Verilen Tepkileri Anlamak: Normatiflikten Kayış?

Bu çalışma, Suriyeli mülteci krizinin Avrupa Birliği (AB) ve üye devletler düzeyinde ortaya çıkardığı dönüşümleri, AB'nin normatif güç kimliği bağlamında analiz etmeyi amaçlamaktadır. Ian Manners'ın "normatif güç Avrupa" kavramından hareketle, AB'nin göç politikaları ile bu politikaları meşrulaştıran söylemler, eleştirel bir perspektifle incelenmektedir. Araştırma, mülteci akınına karşı geliştirilen politikaların, AB'nin temel değerleri olan insan hakları, dayanışma ve evrensel normlara bağlılık ile nasıl bir gerilim içine girdiğini ortaya koyar. Özellikle güvenlikleştirme ve dışsallaştırma stratejileriyle şekillenen bu yaklaşım, AB'nin sınırlarını sembolik bir "Avrupa Kalesi"ne dönüştürmektedir. Çalışmada söylem analizi yöntemiyle, hem kurumsal belgeler hem de siyasi aktörlerin söylemleri incelenerek, aşırı sağ ideolojilerin bu dönüşüm sürecindeki etkisi değerlendirilmektedir. Siyasi söylem ile politika pratikleri arasındaki kopukluk, normatif kimliğin yalnızca retorik düzeyde mi kaldığı sorusunu gündeme getirmektedir. Bu bağlamda çalışma, AB'nin hem bir normatif aktör olarak rolünü

hem de üye devletlerin ortak göç yönetiminde sergilediği tutumları çok katmanlı biçimde ele alarak, normatif güç söylemi ile göç gerçekliği arasındaki çelişkileri açığa çıkarmaktadır. Elde edilen bulgular, literatürde normatif güç tartışmalarına göç bağlamında eleştirel bir katkı sunmayı hedeflemektedir. Bulgular, AB'nin duruşundaki bir değişimin altını çiziyor; normatif kimliğinden 'Avrupa Kalesi'ni anımsatan daha korumacı ve dışlayıcı bir yaklaşıma doğru bir sapmayı ortaya koyuyor.

Turgay Demir (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi), Donald Trump ve Joseph Biden'in Amerika Kıtasındaki Göçmenlere Yaklaşımlarının Başkanların Büyük (Grand) Stratejileri Çerçevesinde Bir Analizi

5 Kasım 2025 tarihinde Donald J. Trump'ın yeniden ABD Başkanlığına seçilmesiyle ABD'nin göçmenlere yönelik politikası Amerika ve dünya gündemlerini yeniden meşgul etmeye başlamıştır. Seçim kampanyası esnasında Donald Trump, önceki dönemdeki gibi izolasyonist politikalar izleyeceğinin sinyallerini vermiş, Amerika'nın yine birinci öncelik olduğunu vurgulayarak göçmenlerin ülkeye giriş-çıkışları noktasında daha sıkı tedbirlerin uygulanacağını ve yarım kalan Meksika Duvarı'nın tamamlanacağını belirtmiştir. Konunun önemine binan hem bu çalışma ABD'nin Amerika kıtasındaki göç hareketleri ve göçmenlere karşı izlediği politikalara odaklanmaktadır. Temel odak noktasını Donald J. Trump (2017 – 2020) ve Joseph Biden (2021 – 2025) dönemlerinde ABD'nin göçmenlere yaklaşımının oluşturduğu çalışma, konuyu Amerikan büyük (grand) stratejisi perspektifinden ele almaktadır. Bu kapsamda Trump ve Biden yönetimlerinin dış politikada izledikleri büyük (grand) stratejiler ve bu stratejilerin öncelikleri çerçevesinde Amerika kıtasındaki ülkelerden ABD'ye yönelik göç hareketleri ve göçmenlere karşı nasıl bir yaklaşım sergilediklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Genel itibarıyla büyük (grand) strateji devletlerin mevcut ve potansiyel kaynaklarını kullanarak uzun vadede dış politika hedeflerine ulaşmak için izledikleri yolu ifade etmektedir. Bu kapsamda Donald J. Trump dış politikada "Amerika ilk öncelik" sloganıyla bütünleşmiş biçimde bir izolasyonist yaklaşım tercih ederken, Joseph Biden'ın daha çok demokrasi ittifaklarına ve insan haklarına vurgu yapan liberal uluslararasılık çerçevesindeki dış politika uygulamalarına yer verdiği bilinmektedir. Çalışmanın verileri, Trump ve Biden'ın seçim dönemlerinde yayınlanan Yeniden Büyük Amerika: Gücünü Kaybeden Amerika'yı Ayağa Kaldırmak ve Amerika Örneği'nin Gücü: 21. Yüzyılın Zorluklarıyla Başa Çıkmak İçin Biden'ın Demokratik Dünyaya Liderlik Etme Planı metinlerinden, Trump ve Biden yönetimlerinin sırasıyla 2017 ve 2022 yıllarında yayınladıkları Ulusal Güvenlik Strateji belgelerinden, ABD Kongresi tarafından hazırlanıp yayınlanan ve ABD'nin Amerika kıtasındaki ülkelerle ilişkilerini ele alan Kongre Araştırma Metinlerinden (The Congressional Research Papers), Dışişleri Bakanlığı, Beyaz Saray ve Amerika kıtasındaki ülkelerin ABD Büyükelçilikleri tarafından yayımlanan basın açıklamalarından, New York Times, Washington Post ve Wall Street Journal gibi ana akım ABD gazetelerindeki haberlerden ve ABD'deki düşünce kuruluşlarının (think-tanks) raporları ve politika analizlerini içeren metinlerden toplanmıştır. Toplanan veriler, tematik bir içerik analizine tabi tutulmuştur. Çalışmanın temel bulguları, Trump ve Biden yönetimlerinin Amerika kıtasındaki ülkelerden ABD'ye yönelik göçlere karşı sergiledikleri tutumların başkanların benimsedikleri büyük (grand) stratejilerle ciddi anlamda uyumlu uygulamaları

içerdiğini göstermektedir. Buradan hareketle çalışma, Donald Trump'ın "Amerika ilk öncelik" sloganıyla yeni izolasyonculuk stratejisini takip ettiğini, ülke ekonomisini büyütüp iyileştirmeyi amaçladığını ve kıta içinden veya dışından kaynaklı göç hareketlerine karşı ciddi bir tutum sergileyerek ülkenin göçmenlik sistemini revize etmeye çalıştığını iddia etmektedir. Biden yönetiminin ise ABD'ye yönelik göçlere liberal uluslararasılık çerçevesinde insan hakları ve onurunu ön plana çıkararak yaklaştığını ve ülkeyi yeniden göçmenlerin öncelikli olarak tercih ettiği bir yer haline getirmeye çalıştığını göstermektedir. Bu açıdan çalışmanın bulguları, ABD'nin kıta içerisinden veya dışından kaynaklı göç hareketleri ve göçmenlere yönelik yaklaşımı kapsamında tartışmalara katkı sunmayı, mevcut Trump yönetiminin bu yönde atabileceği muhtemel adımların anlaşılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Panel 9 (10.15-11.45, Sınıf: M205)

Dijital Yurttaşlık, Algoritmik Kamu Alanı ve Siyasal Katılım

Panel Başkanı: Berat Uygur Altınok (Bilkent Üniversitesi)

Özen Baş (Bilkent Üniversitesi), Berat Uygur Altınok (Bilkent Üniversitesi) ve Burak Özçetin (Bilkent Üniversitesi), Siyasal Katılım, Etkileşim ve Aidiyet Üzerinden Türkiye'de Sosyal Medya Kullanıcı Tipolojileri Belirlemek

Cumhuriyetin 100. yılında, aktif yurttaşlık ve demokratik katılımın dijital ortamlarda nasıl yeniden biçimlendiğini anlamak, günümüz medya ekosistemine dair ampirik temelli ve sistematik çalışmaları zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda dijital yurttaşlık, bireylerin dijital ortamlarda haklarını bilinçli bir şekilde kullanmaları, bilgiye erişimleri, eriştikleri bilgiler ışığında kararlar almaları ve diğer yurttaşlarla etkileşime geçme biçimlerine verilen genel isimdir. Bu ihtiyacı karşılamak için yurttaşların sosyal medya platformlarındaki varoluş biçimlerini, siyasal katılım düzeylerini ve politik aidiyet yapılarını bütüncül olarak inceleyerek sosyal medya kullanıcılarının analitik tipolojisini oluşturacak şekilde Türkiye temsiliyeti taşıyan 2400 kişiyle kapsamlı bir anket çalışması yürütülmüştür. Araştırmanın veri toplama safhasının Temmuz 2025'in ikinci haftası bitecek ve hemen akabinde niceliksel olarak yapılandırılmış anket verileri üzerinden kümeleme analizi gerçekleştirilecektir. Bu analiz yaklaşımı, katılımcıların tercih ettikleri sosyal medya platformları, bunları kullanım sıklığı, içerik üretme veya tüketme eğilimleri, gündemi takip etme biçimleri, siyasetle etkileşim düzeyleri ve sosyodemografik profilleri gibi bir dizi önemli değişken üzerinden anlamlı ve tutarlı kullanıcı kümeleri tespit etmeyi mümkün kılacaktır. Çalışmanın özgün katkısı, sosyal medya kullanıcılarının dahil oldukları dijital kültür ve siyasal kimliklerinin ortaya çıkardığı etkileşim türlerini, siyasal mevcudiyet stratejilerini ve dijital yurttaşlık pratiklerini çok boyutlu kümeler halinde sınıflandırarak değerlendirmesidir. Çalışmada cevap aranacak bazı araştırma soruları şöyledir: AS1: İzleyici-yorumlayıcı pratikler, içerik üretimi ve çağrı yapma gibi katılımcı ve kolektif pratikler ile öne çıkan sosyal medya kullanıcı kümeleri oluşacak mıdır? AS2: Türkiye çapında sosyal medya kullanımı ile siyasal görüşler arasında nasıl bir ilişki vardır? Bu ilişki, platform tercihleri ve yurttaş etkileşimi düzeylerine göre nasıl değişkenlik göstermektedir? Çalışma hem yurttaşın yurttaşla hem de yurttaşın kamu, siyaset ve sivil toplumla dijital platformlar üzerinden kurduğu etkileşim biçimlerini görünür kılmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda elde edilecek tipoloji, sosyal medya aracılığıyla şekillenen yeni yurttaşlık formlarının,

demokratik meşruiyet, katılım ve temsil gibi temel siyasal kavramlarla ilişkisini sorgulama imkânı sunacaktır. Çalışmanın bulguları, kongrenin “siyasal aidiyet, yurttaşlık pratikleri ve dijital katılım” temaları ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda önerilecek tipoloji, Türkiye’deki dijital siyasal davranışlara dair daha rafine ve veriye dayalı analiz imkânı sağlayarak, siyasal iletişim literatüründe sıkça varsayımsal olarak ele alınan sosyal medya kullanıcı gruplarına dair kavramsal açıklığı artırmayı hedeflemektedir. Elde edilen kümeler, sosyal medya politikalarının demokratik kapsayıcılık ve katılım temelinde yeniden düşünülmesine katkı sunacak şekilde hem akademik hem de pratik düzeyde kullanılabilir bir çerçeve sunmaktadır.

Not: Bu çalışma TÜBİTAK tarafından desteklenen bir projenin parçasıdır.

Suncem Koçer (Koç Üniversitesi), Fatma Sever (SMK School of Applied Sciences, Litvanya) ve Sertaç Galip Genç (Galatasaray Üniversitesi), Siyasi Haberdan Kaçınma ve WhatsApp: Kapalı Gruplar Üzerine Niteliksel Bir Çalışma

Bu bildiri WhatsApp’ın kişilerarası iletişim alanı olarak sunduğu olanakların, kullanıcıların siyasi haberlerin dolaşımını eleştirel bir şekilde değerlendirme esnekliği sağladığını göstermekteyiz. Kullanıcılar, kapalı WhatsApp gruplarından aldıkları bilgileri, bu grupların sağladığı mesajlaşma özelliği ile sürdürülen anlık sosyal ortam ve grup kimliğinin eleştirel ve çok katmanlı bir şekilde yorumlanması yoluyla değerlendirmeyi veya bu bilgilerle etkileşim kurmamayı tercih etmektedir. Verilerimiz, özel WhatsApp gruplarının paylaşılan bilgilere yönelik algı ve erişimi etkileyen benzersiz bir ortam yarattığını öne süren önceki bulguları desteklemektedir (Kuru ve ark., 2023; Zhu ve ark., 2022). Bununla birlikte, bu ortamın yanlış bilgilerin daha kolay yayılmasına yatkın olduğu varsayımı karşısında, grup dinamikleri, bilgi değerlendirme ve bu dijital alanlardaki politik haberler ve yanlış bilgilerle etkileşim arasındaki ilişkinin daha karmaşık olduğunu öne sürüyoruz.

Bahadır Öz (Koç Üniversitesi) ve Suncem Koçer (Koç Üniversitesi), Dezenformasyon Yasası mı, Politik Bir Araç mı? Türkiye’de Kriz Anlarında Regülasyona Yönelik Algılar

Hakikat sonrası çağda bilgiye erişime yönelik müdahalelerin yanı sıra iletişim kapitalizmi ve yankı odaları gibi olgular internetle demokratikleşmesi öngörülen kamusal tartışmanın parçalanmasına neden olmuştur. Özellikle dezenformasyonun dijital ortamlar içindeki yayılım süreci kamu yararı, ulusal güvenlik, toplumsal düzen arayışı gibi söylemlerle pekiştirilerek ifade özgürlüğü ile güvenlik arasında hassas bir denge ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda dezenformasyonun yayılımını devlet eliyle düzenleyen regülasyonlar çok paydaşlı ve hak temelli yaklaşımlar ile sansür uygulamaları arasında konumlanmaktadır. Bu araştırma Türkiye’deki dijital haber alma pratikleriyle ilişkili olarak 2020 ve 2022 yıllarında çıkartılan 7253 sayılı Sosyal Medya Yasası ve 7418 sayılı Dezenformasyon Yasası hakkındaki toplumsal algıların zaman içinde nasıl şekillendiğini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırma verileri 2020 ve 2023 yıllarında TÜBİTAK desteğiyle yürütülmüş iki ayrı Türkiye temsili anket çalışmasına dayanmaktadır. Toplamda 2.128 katılımcının verdiği açık uçlu yanıtlar üzerinden dezenformasyon regülasyonuna ilişkin algıların yıllar içindeki dönüşümü karşılaştırılmalı

biçimde ele alınmıştır. Doğal Dil İşleme (NLP) teknikleriyle temizlenen yanıtlar, semantik yakınlıklara dayalı anlam kümeleri oluşturularak olumlu, olumsuz ve karma niteliklerine göre yeniden kodlanıp kategorilere ayrılmıştır. Kategoriler anket içindeki sosyodemografik grup dağılımlarıyla birlikte okunup algıların değişkenliğine yönelik derinlik elde edilmiştir. Regülasyonların yürürlüğe alındığı konjonktür ve güncel toplumsal olaylar listelenerek verilerle bütüncül bir şekilde ele alınmıştır. Bulgular 2020 yılında regülasyona yönelik muhalif bir tutumun sergilendiğini ve olumsuz tutumların baskın olduğunu ancak 2023 yılında milli güvenlik ve yanlış bilgi ile mücadele ekseninde kabulün/desteğin artarak olumlu tutumların ağırlık kazandığını ortaya koymaktadır. Ayrıca kriz anlarında (doğal afetler, terör saldırıları, seçim dönemleri) sergilenen hükümet stratejilerinin yasaya meşru bir zemin oluşturarak algıları şekillendirdiği gözlemlenmektedir. Sosyal medya platformlarına verilen cezalar, erişim kısıtlamaları ve engellerin yanı sıra kullanıcılara uygulanan seçici yargı süreçleri ve hesap kapatma kararları regülasyonların politik karakterini netleştirmektedir.

Panel 10 (10.15-11.45, Sınıf: M206)

Roman, Popüler Kültür ve Siyaset

Panel Başkanı: Funda Sarıcı (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

F. Aslı Ergül-Jorgensen (Ege Üniversitesi), Modern Akıl ve Gücün Alegorisi: Yüzüklerin Efendisi'nde Eleştirel Teori, Rasyonalite ve Tahakküm

Uluslararası ilişkiler disiplini, uzun yıllar boyunca güç olgusunu realist ya da liberal teoriler çerçevesinde açıklamaya çalışmıştır. Ancak çağdaş dünya siyasetinde yaşanan dönüşümler, kültürel tahakküm, kimliksizleşme, teknolojinin toplum üzerindeki etkisi gibi olguları daha görünür hale getirmiştir. Bu bağlamda, Frankfurt Okulu'nun Eleştirel Teorisi, disiplin için yeniden düşünülmesi gereken bir kavramsal zemin sunmaktadır. Bu bildiri, J.R.R. Tolkien'in Yüzüklerin Efendisi üçlemesini Eleştirel Teori ışığında okuyarak, modern insanın araçsal akılla kurduğu tahakküm ilişkisini alegorik biçimde çözümlemeyi amaçlamaktadır. Saruman karakteri; endüstri, teknoloji, propaganda, çevre tahribatı ve modern rasyonaliteyi temsil ederken, yüzüğün sembolik anlamı güç arzusunun bireyi nasıl felç ettiğine odaklanır. Frodo'nun, Gandalf'ın yönlendirmesiyle bir kahramana dönüşmesi bile rasyonel iyilik arzusunun beklenmedik tahakkümüne örnek teşkil eder. Buna karşılık Tom Bombadil karakteri, doğa ile uyumlu, otoriteye ihtiyaç duymayan, özgür ve sade yaşam biçimiyle alternatif bir akıl formunu temsil eder. Bombadil'in yüzüğe karşı tam bağımsızlığı, gücün mutlaklığına karşı Eleştirel Teori'nin ileri sürdüğü estetik ve etik direniş kavramlarıyla örtüşmektedir. Tolkien'in doğaya, sadeliğe ve sanata duyduğu vurgu, Adorno ve Horkheimer'in sanatı "umudun son kalesi" olarak görmeleriyle uyumludur. Bu okuma, güç, rasyonalite ve birey-toplum ilişkisi gibi konuların, Uluslararası İlişkiler disipliniinde ele alınışına edebi bir katkı sunmakta ve teori-yazın arasında yeni bir diyalog kanalı önermektedir.

Damla Bosnalı-Doyuran (Hacettepe Üniversitesi), Yugo-Nostaljiyi Ivo Andrić'te Aramak

Yugoslavların Yugoslavya özlemini ifade eden bir kavram olarak yugo-nostalji oldukça geniş ve kapsamlı bir fenomen olarak tanımlanabilir. Özellikle radikal değişimlerin yaşandığı post-komünist ülkelerde görünür bir fenomen haline gelen yugo-nostalji gündelik hayatın her alanına sızmakta, her nesneyi kolaylıkla nostaljinin bir parçası haline getirebilmektedir. Bahsedilen nostalji biçimi salt yukarıdan aşağıya kolektif hafızayı etkileyen bir nostalji anlatısının yanı sıra aşağıdan yukarı inşa edilen nostaljik kültürün yeniden anlamlandırılmasına yönelik zengin bir zemin sunmaktadır. Bu yönüyle gündelik hayata sızan ve onun bir parçası olan romanlar üzerinden yugo-nostalji okuması gerçekleştirmek yugo-nostaljinin tek bir potada eritilen Yugoslav kimliği hakkında kimi zaman çatışan kimi zaman birbirine eklenen farklılıklar silsilesi olarak değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Bu nedenle araştırma Yugoslav kimliğine dair homojen olarak tanımlanabilen yugo-nostalji kavramını Andriç'in eserlerinden hareketle analiz etme çabasına dayanmaktadır. Böylelikle yugo-nostaljinin homojenlik iddiası sorunsal hale gelmekte ve onun çatışan imgelerle şekillenen, mikro analizlere ihtiyaç duyan bir kavram olduğu savı öne sürülmektedir. Yugo-nostaljiyi İvo Andriç'in eserlerinden hareketle yeniden okuma çabasının en önemli nedeni onun hem Yugoslavya öncesi çalkantılı politik dönemeçlere hem de Yugoslavya'nın en karmaşık dönemlerine doğrudan tanıklık etmesinden kaynaklanmaktadır. Bir zamanlar Yugoslavya Dışişleri Bakanlığı'nda görev yapan, yayımladığı hikayeleri ile Slav Kraliyet Akademi Ödülü'nü alan, Yugoslav Federal Meclisi'ne Bosna temsilcisi olarak seçilen, Yugoslav Yazarlar Birliği'nin başkanlığını yaparak 1961'de Nobel ve Hayat Boyu Başarı Ödülü alan Andriç; Yugoslavya'dan önce ve sonra birbiriyle çatışan imgelerin bir aradalığına imkân tanıyarak sosyal, kültürel ve politik formlarıyla çelişkilerle dayanan bir yugo-nostalji okumasına olanak sağlamaktadır. Bu nedenle araştırmada yugo-nostalji Andriç'in 1918-1920 yılları arasında yayımladığı hikayelerini içeren "Irgat Siman", 1945 yılında yayımladığı "Travnik Günlüğü" ve Nobel Ödülü aldığı "Drina Köprüsü" ile 1950'li yıllardan sonra yayımlanan "Ömer Paşa" ve "Sinan'ın Tekkesinde Ölüm" eserlerinden hareketle analiz edilmektedir. Araştırma çerçevesinde gerçekleştirilecek İmagolojik analiz, metin içerisinde yer alan imgelerin ortaya çıkardığı "biz" ve "onlar" ayrımıyla kimin gözünden hangi Yugoslavya'ya baktığımız sorusuna dair çıkarım yapma zenginliği sunmaktadır. Andriç'in eserleri Osmanlı İmparatorluğu'nun, Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun, Dünya Savaşları'nın ve Yugoslavya'ya doğru adım adım ilerleyen tarihsel sürecin kültürel, politik, ekonomik yansımalarını taşıırken; değişimlerin de kimlikler ve imgeler üzerindeki etkisine işaret etmektedir. Bu yönüyle eserlerindeki Boşnak, Sırp, Hırvat, Bulgar, Yunan karakterler birbiriyle çatışan imgelerle tanımlandığı ölçüde birbirinden bağımsız ancak birbirinden ayıramayacak kadar bağımlı bir Yugo-nostalji anlatısını karşımıza çıkarmaktadır. Birbirinden farklı ancak birbirinden tamamen ayrılması mümkün olmayan karakterleri eserlerinde yer verdiği Avrupalı karakterler üzerinden derinleştiren Andriç, Balkan coğrafyası içinde farklı milletlere dair kalıplaşan imgeleri gündelik hayatta şiddete dayalı milliyetçilik formundan uzak ancak çelişkilerin ve gerilimlerin eksik olmadığı döngüsel bir zaman ve mekân çerçevesinde ele almakta ve böylece kapsamlı fakat mikro analizlere ihtiyaç duyulan heterojen bir yugo-nostalji okumasına olanak sağlamaktadır.

**Umut Yukaruç (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi), *The Boys* ve Popülist Siyaset:
Amerikan Aşırı Sağ Anlatılarının Popüler Kültür Yansıması**

Neumann ve Nexon tarafından ortaya konulduğu gibi, iki farklı temsil kategorisi vardır: birinci dereceden temsiller, politik olayları bir politikacının konuşması bağlamında doğrudan tasvir eder; ikinci dereceden temsiller ise soyut ve yorumlayıcı bir tutum benimser. Popüler kültür, ikinci dereceden temsil biçimi olarak, kurgu aracını kullanarak politik anlatıları dolaylı olarak aktarır. Bu çalışma, aşırı sağcı popülist siyaseti ve ona karşı mücadeleyi yarattığı temsiller aracılığıyla yeniden üreten Amazon Prime dizisi The Boys'a odaklanmaktadır. Dizinin anlatısı ile çağdaş popülist Amerikan siyaseti arasında birçok paralellik kurulabilir, zira her ikisi de ikili bir dünya görüşü ile tanımlanmaktadır. Anlatı, 'süper kahramanların' halkın koruyucuları olarak görev yaptığı, iyilik ve kötülük arasındaki ebedi mücadelenin tasvirini sunmaktadır. Dizideki bu "süper kahraman" karakterleri ile Amerikan siyasetindeki bireyler veya kavramlar, özellikle de kullanılan söylemler veya semboller arasında paralellikler kurulabilir. Bu karakterler, ABD Başkanı, post-hakikat çağındaki medya veya aşırı sağcı (hatta neo-Nazi) grupların temsilleri olarak görülebilir. Dizi böylece, gerçek ile kurgu arasındaki ayrımı bulanıklaştırmaya yarayan bir platform işlevi görür. İkinci derece temsil çerçevesinden yola çıkan bu çalışma, The Boys'un ironiyi ve aşırı şiddeti nasıl kullanarak, taklit ettiği ideolojileri altüst ettiğini ve eleştirdiğini de inceliyor. Milliyetçi kahramanlık, şirket-ordu ittifakları ve medya manipülasyonu gibi klişeleri abartarak, dizi popülist anlatıların performatif ve kurgusal doğasını vurguluyor. Bu refleksif tasvir, aşırı sağ popülizme yönelik eleştiriye güçlendirmekle kalmaz, aynı zamanda izleyicileri çağdaş siyasette gösterinin rolüne dair bir meta-yorumlamaya da dahil eder. Böylelikle dizi, duygusal siyaset, kimlik oluşumu ve medya gösterisinin kesiştiği bir söylem alanı haline gelir ve popüler kültür ile uluslararası siyasi söylem arasındaki karşılıklı ilişkiyi analiz etmek için zengin bir örnek sunar. Sonuç olarak, The Boys fantastik bir dünya sunarken, aynı zamanda Amerikan siyasetindeki aşırı sağcı popülist temsilleri yeniden üreterek bir ayna görevi görmektedir. Bunu göstermek için, bu çalışma gerçeklikteki ve dizideki söylemleri ve sembolleri karşılaştıracaktır. Böylelikle, Neumann ve Nexon'un iddia ettiği gibi, popüler kültür çalışmalarının çağdaş siyasete nasıl bir ayna görevi gördüğünün bir örneği olarak, popüler kültür ve dünya siyaseti çalışmalarına katkıda bulunacaktır.

Hande Malgaç (Bağımsız Araştırmacı), Türkiye'de Politik Mizahın Dönüşümü: Dijital Platformlar, Estetik Stratejiler ve Muhalefet

Değişik coğrafyalarda o coğrafyaların toplumsal yapısına, devlet ve yönetim anlayışına, geleneklerine göre farklı biçimler alan mizahı tarihsel ya da kültürel bağlama göre değişen kültürel ve estetik gelenekler, stiller ve türler olarak ele almak bizi mizahın politikliği hakkındaki genel ifadelerden kurtarır. Mizah, toplumsal hiyerarşilerin, hegemonik kültürel pratiklerin ve iktidar mücadelelerinin müzakere edildiği, pekiştirildiği ya da ters yüz edildiği bir alandır. Bu bağlamda mizahın içeriği ve hedefleri kadar biçim ve estetiği de önemlidir. Form ve içeriğiyle birlikte mizahın gücü olayları alt-üst etme, yeni bir çerçeve içinde sunma kabiliyetinden gelir. Bu kabiliyet sembolik bir eyleme dönüştüğünde ya da bir toplumsallığa kavuştuğunda insanların bir duruma ilişkin algısını değiştirme potansiyeline sahiptir. Kuvvetli sosyal sınırlar çizen mizahı anlamlandırabilmek gruba aidiyet, o gruba özgü bilgiye ve ahlaki kodlara sahip olmayı gerektirir. Bir içerme-dışlama mekanizmasıyla işleyen mizah böylece ait

olduğu grubun mobilizasyonunu, dışa erişimini, direniş kültürü yaratma kapasitesini ve baskıyı tersine çevirme yollarını kolaylaştırma potansiyeli taşır. Mizahın bu özelliklerini içinde barındıran politik mizah toplumsal kesimlerin karşı karşıya kaldıkları durumlar ya da sorunlar karşısında ya da gelişen toplumsal olayları anlamlandırma süreçlerinde belirli bir yer tutar. Politik mizahın işlevi bu bağlamda daha belirgindir. Politik mizah varsayılan problemin koşulları hakkında yoğunlaştırılmış iddialar ya da küçük hikayeler sunar. Bu yolla politik mizah mevcut koşulların tartışılması için bir araç haline gelirken aynı zamanda alternatif bir söylem alanı da oluşturur. 2010 yılından itibaren sosyal medyada sayısı gittikçe artan politik mizah üretimlerinin incelendiği çalışmada dijital mecralarda üretilen politik mizahın Türkiye'deki politik mizah kültürünü, mizah aracılığıyla muhalefet etme biçimlerini nasıl dönüştürdüğünü ve yeni medya ve muhalefet biçimleri arasındaki ilişkiyi mizah aracılığıyla açıklamak amaçlanmaktadır. Yeni medya ile birlikte gelen anonimlik, hız ve viral olmanın politik mizahın estetik stratejilerini nasıl dönüştürdüğü karma yöntemle analiz edilerek, #siyasimizah, #politikmizah etiketleriyle taranan 150 adet görsel mizah içeriği dönemselleştirilerek görsel söylem analizi (ikonografik analiz) ve tematik analize tabi tutulmaktadır.

Panel 11 (10.15-11.45, Sınıf: M301)

Demokrasi ve Politik Ekonomi

Panel Başkanı: Değer Eryar (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Burak Kolot (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi), Askerî Elit ile Reformcu Lider Arasında: Gorbaçov'un Yüksek Sovyet Komutanlığı ile İlişkilerinin SSCB'nin Çöküşündeki Rolü (1985–1991)

Bu çalışma, 1985–1991 yılları arasında Sovyetler Birliği'nin son lideri Mihail Gorbaçov ile ülkenin yüksek askeri komutanlığı arasındaki ilişkilerin dönüşümünü incelemektedir. Soğuk Savaş'ın son döneminde iç politik yeniden yapılanma ile dış politikada tek taraflı tavizlerin keşiştiği bu süreç, Sovyet siyasi elitleri arasındaki güç dengelerinde ciddi kırılmalara yol açmıştır. Çalışma, Gorbaçov'un iktidarının ilk yıllarında askeri elitin desteğini almasına rağmen, silahlı kuvvetlerle stratejik diyalogun giderek zayıflamasının, rejim istikrarını ve merkezi otoriteyi nasıl sarstığını tarihsel ve analitik bir yaklaşımla ortaya koymaktadır. Araştırma, Rusya Devlet Arşivi (Государственный архив Российской Федерации), Rusya Devlet Çağdaş Tarih Arşivi (Российский государственный архив новейшей истории) ve Gorbaçov Vakfı (Горбачёв-Фонд) gibi kurumsal ve kişisel arşivlerden elde edilen birincil belgeler temelinde yürütülmüştür. Karşılaştırmalı tarihsel analiz yöntemiyle yürütülen çalışmada, özellikle Matius Rust hadisesi (1987), 1991 Ağustos darbe girişimi ve SSCB'nin dağılmasına giden süreçteki kilit olaylar üzerinden, Gorbaçov'un savunma politikaları ile askeri elitin tepkileri arasındaki çatışmalar ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Çalışma, SSCB'nin dağılmasında sadece yapısal ekonomik ve toplumsal faktörlerin değil, siyasi elitler arası güven krizlerinin ve stratejik uyumsuzlukların da belirleyici olduğunu öne sürmektedir. Gorbaçov'un reformları, askeri elitin çıkar ve beklentileriyle örtüşmeyince, ordu giderek Gorbaçov'dan uzaklaşmış ve nihayetinde Boris Yeltsin'i destekleyerek merkezi otoritenin çöküşünü hızlandırmıştır. Bu bağlamda çalışma, uluslararası ilişkiler disiplinde otoriter rejimlerin dönüşüm süreçlerinde elit

uyumunun önemi üzerine literatüre katkı sunmakta ve Sovyet örneği üzerinden karar alma süreçlerinde askeri-sivil ilişkilerin stratejik etkisini tartışmaya açmaktadır.

Ali Beştaş (İstanbul Bilgi Üniversitesi), Rejim Değişikliği Süreçlerinde Politika İnşası: Irak Geçiş Hükümeti'nin Politik Ekonomisi

Geddes, Wright ve Frantz'a (2014) göre, otoriter bir rejimin çökmesiyle üç olası senaryo ortaya çıkar: (1) demokratik seçimlerle yeni bir iktidara oluşur, (2) mevcut liderlik kadrosundan bir başkası iktidarı devralır, veya (3) mevcut liderliğin gücü konsolide edememesi sonucunda yeni bir otoriter düzen kurulur. Ancak Irak örneği, bu üç senaryodan herhangi birine doğrudan uymayabilir; zira hiçbir rejim kendi içinde doğrusal değildir ve otoriterlik ya da demokrasi gibi rejimlerin ampirik önkoşulları ya da asgari standartları her durumda geçerli olmayabilir. Bu nedenle, geçiş dönemlerini gözlemlemek ve analiz etmek önemlidir; bu süreçte gücün nasıl dağıldığı, yeni koalisyonların nasıl oluştuğu ve hangi mekanizmaların kullanıldığını görmek oldukça önemlidir (Nelson & Eglinton, 1992: 20). Irak'ın işgalinden sonra, Amerika Birleşik Devletleri(ABD) liderliğindeki Koalisyon Geçici Yönetimi (CPA), Irak'ın tüm yönetim alanlarının kontrolünü ele alarak birçok alanda politikalar oluşturmaya çalıştı(Sullivan, 2013). Irak ordusunun dağıtılması ve eski Baas Partisi üyelerinin devlet ve ekonomi alanlarındaki görevlerinden alınmasından sonra bu geçiş hükümeti; sosyal, siyasal ve ekonomik konularda demokratikleşme ve liberalleşme politikaları yürütmeyi amaçladı(Dodge, 2013). Her ne kadar temel amaç Irak'ın her alanda demokratikleşmesi olsa da bu politikalar fiilen devlet kurumlarının çökmesine ve mevcut devlet-iş dünyası ilişkilerinin benzer dinamiklerle devam etmesine olanak sağlamış, ve bu girift çıkar temelli devlet iş dünyası ilişkileri daha da iç içe geçerek hem yönetimde hem de ekonomik yönetimde bir güç boşluk yaratmıştır. Bu çalışma, Whitehead'in (2008) dış müdahale sonucunda oluşan rejim değişikliği girişimlerinin yerel dinamiklerden yoksun olduğu ve kırılğan kurumsallaşmalar doğurduğu yönündeki tezini desteklerken; Levitsky ve Way'in Uluslararası Bağlantı ve Kaldıraç Teorisi'ni (2005) eleştirerek, dışarıdan empoze edilen reformların ekonomik kurumları demokratikleştiremediğini, aksine parçalı, mezhepçi ve kayırmacı bir yönetime neden olduğunu savunarak bu süreçlerin otoriter pratiklere katkı sağladığını ileri sürmektedir. Bu çalışma, yüksek düzeydeki Batı etkisi ve Batılı kurumlarla derin angajmanın, demokratikleşme doğuracağını savunan Levitsky ve Way'in (2005) tezini ret eder ve ticaret, yatırım ve finansman akışları yoluyla Batı ile kurulan ekonomik ilişkilere dayalı teorisini eleştirmekte; gerek dışarıdan dayatılan gerekse yalnızca iç dinamiklerle yürütülen rejim reformlarının ekonomik kurumları demokratikleştirmede başarısız olduğu; tersine, parçalı, kırılğan, mezhepçi ve kayırmacı yönetim biçimlerini pekiştirdiği öne sürmektedir. Araştırma, Koalisyon Geçici Yönetimi (CPA) altında 2003 sonrası Irak'ın geçiş dönemindeki devlet-iş dünyası ilişkilerinin dönüşüm sürecinde ekonomik yönetim boyutlarını gözlemleyecek ve rejim çöküşü sonrasında uluslararası müdahalenin ekonomik yönetim seyrini nasıl şekillendirdiğini analiz edecektir. Geçiş döneminde CPA'nın ekonomik politikaları, kamu işletmelerinin özelleştirilmesi ve Irak ekonomisinin liberalleştirilmesi yönünde adımlar içeriyordu. Ancak bu önlemler, yerleşik iş ağlarının dışlanmasına ve yolsuzluk ile kayıt dışı ekonomik faaliyetlerin artmasına neden olarak istikrarsızlığı daha da derinleştirdi. Bu araştırma, CPA'nın temel ekonomik yönetim belgeleri

ve politika kararlarını inceleyerek rejim değişikliğinin kapsayıcı bir ekonomik yönetişime yol açmadığını, aksine liberalleşme adı altında dışlayıcı pratikleri güçlendirdiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Haddad'ın "otoriter dayanıklılık ve ekonomik ağlar" yaklaşımından ilham alan bu araştırma, Amerikan liderliğindeki geçiş hükümetinin neoliberal reformları kendi kontrolü için kullandığını, gerçek bir liberalleşme amacı taşımadığını savunmaktadır.

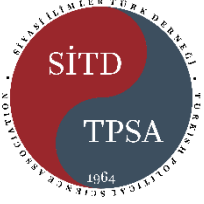
Emre Önkibar (Galatasaray Üniversitesi), Tarihin ve İdeolojinin Sonunda Protesto: Şili Örneği

Bu araştırma, 2019 yılında gerçekleşen ve *estallido social* (toplumsal patlama) olarak bilinen Şili protestolarını, çağdaş neoliberal söylemi domine eden "tarihin sonu" ve "ideolojinin sonu" anlatılarında kritik bir dönüm noktası olarak incelemektedir. Bu isyan, sadece izole bir toplumsal olay olarak değil, Şili'nin neoliberal başarı hikâyesi modeline meydan okuyarak küresel kapitalist yapının içindeki semptomatik bir kırılma olarak ortaya çıkmıştır. Protestoların demokrasi, diktatörlük, geçiş dönemi ve neoliberalizm gibi hegemonik anlatılarla nasıl ilişkiye geçtiği ve bunları nasıl bozduğu incelenerek, sözde post-politik bir çağda karşı-hegemonik bir anlatı oluşturma kapasiteleri araştırılmaktadır. Fredric Jameson'un bilişsel haritalama kavramı ile Marcuse ve Žižek perspektiflerinden yola çıkarak eleştirel teori ve psikanalize dayanan bu araştırma, Şili'nin neoliberalizmi reddedişinin "*el pueblo*" (halk), "haysiyet" ve "şiddet" gibi sembolik boyutları nasıl yeniden yapılandığını incelemektedir. Ayrıca, geçmiş, şimdi ve gelecek arasındaki etkileşimi takip etmek için nostalji, melankoli ve fantezi gibi psikanalitik kavramlar kullanılmaktadır. Bu analiz, protestoların kolektif gücü nasıl ifade ettiğini ve neoliberalizmin tek boyutlu anlatısına nasıl meydan okuduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma, *estallido social*'in küresel kapitalist söylemin sembolik düzenindeki çatlakları ortaya çıkaran bir "Büyük Reddediş" teşkil ettiğini ileri sürmektedir. Şili protestolarını ideolojik krizlerin daha geniş küresel bağlamında konumlandırarak, "tarihin sonu" nun tarihsel antagonizmaların çözümünü değil, yeniden icadını işaret ettiğini önermektedir. Şili örneğinin "istisnacılık," "neoliberal laboratuvar" ve "reformist gelenek" gibi yapılarla nasıl kesiştiği ve bunlara nasıl meydan okuduğu incelenerek, yükselen post-neoliberal dünya düzenini tanımlayan devam eden ideolojik mücadelenin altı çizilmektedir. Şili'nin deneyimi, neoliberalizmin geç döneminin karmaşıklıkları arasında siyasi hayal gücünün yeniden yapılandırılmasını yansıtan küresel Güney'deki karşı-hegemonik güçlerin yeniden canlandığını göstermektedir.

Mehmet Berkay Durdu (İstanbul Üniversitesi), Fikirler, Çıkarlar ve Kurumlar Çerçevesinde Brezilya'da Demokratikleşme, Demokratik Gerileme ve Demokrasiye Geri Dönüş

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte başlayan liberal demokrasinin kesin zaferine olan inanç tüm dünyayı etkisi altına almış ne var ki demokrasi baharı uzun soluklu olmamış, 2000'li yıllardan itibaren dünya, bilhassa Latin Amerika, demokratik gerileme olgusuyla karşı karşıya kalmıştır. 2002-2024 yılları arasına odaklanan bu çalışma, Brezilya'da askeri vesayetin gölgesinde yeşeren demokratikleşme deneyiminin, 2002 yılında İşçi Partisi'nin iktidara gelişiyle birlikte kazandığı ivmeyi hangi siyasal, kurumsal ve toplumsal dinamikler sonucunda

Yitirdiğini ve demokratik gerileme patikasına girdiğini sorgulamaktadır. Bu araştırma sorusu çerçevesinde, açıklayıcı analitik bir vaka incelemesi olan kurgulanan çalışmada yöntemsel olarak süreç izleme tekniğiyle desteklenen tarihsel kurumsalcı yaklaşımı benimsenmiştir. Çalışmanın analitik çerçevesini ise, Mark Blyth tarafından öne sürülen fikirler, çıkarlar ve kurumlar çerçevesi oluşturmaktadır. Araştırma sorusu ve yöntem ışığında, Brezilya'daki demokratikleşme ve demokratik gerileme süreçlerinin birbirlerinden kopuk iki farklı olay olmadığı aksine, birbirlerini besleyen ve dönüştüren tarihsel aşamalar olduğu öne sürülmektedir. Yapısal unsurlara dayanan analizlerle aktör temelli yaklaşımları sentezleyerek Brezilya'daki demokratikleşme ve demokrasiden kopuş süreçlerini daha geniş bir perspektiften ele alarak literatüre katkı sağlamayı hedeflemektedir. Sonuç olarak, Fikirler boyutunda, Bolsonaro'nun muhafazakâr söylemleri, İşçi Partisi'nin yeniden dağıtım politikalarına yönelik tavrı, popülist bir hegemonya inşa edilmesine katkı sağlamış ve geniş halk kitleleri tarafından benimsenmiştir. Bu fikirler, Bolsonaro'nun otoriter bir düzen kurma çıkarına hizmet ederek kısa süre içerisinde demokratik süreçler yıpratılmıştır. Kurumlar boyutunda ise, siyasi alan hızla militarize edilerek siyasallaşmış ve demokratik gerilemeyi hızlandıracak bir zemin hazırlamıştır. Bununla birlikte, demokratik gerileme aynı zamanda demokrasi fikrine olan inançları da beslemiş ve Bolsonaro destekçilerinin sivil darbe girişimi başarısız olmuştur. Fikirlerin, çıkarların ve kurumların karşılıklı etkileşimi, bir yandan demokratik normları zayıflatırken, diğer yandan kurumsal direnç ve toplumsal tepkiler aracılığıyla demokratik yeniden yapılaşmayı mümkün kılmaktadır. Lula'nın 2023'teki iktidara dönüşü, demokratik mekanizmaların işlerliğinin yeniden tesis edilmesi ve sivil toplum ile kurumlar arasındaki etkileşimlerin güçlendirilmesi, demokratikleşmenin sadece seçimle sınırlı olmadığını; aynı zamanda fikirler, çıkarlar ve kurumsal yapıların dengelenmesi yoluyla sürdürülebilir hale geldiğini ortaya koymaktadır.

SİYASİ İLİMLER TÜRK DERNEĞİ

IV. ULUSAL SİYASET BİLİMİ KONGRESİ

II. OTURUM (20 EYLÜL 2025, CUMARTESİ, 12.00-13.30)

Panel 12 (12.00-13.30, Sınıf: M102)

Türkiye’de Muhalefet: Siyasal Performanslar, Stratejiler, İmkanlar

Panel Başkanı: Müge Aknur (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Cihan Uzunçayır (Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi) ve Levent Börklüoğlu (Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi), Kılıçdaroğlu Sonrası CHP’de Siyasal Strateji ve İdeolojik Yönelim: Sol Popülist Söylemin İmkânları Üzerine Bir Değerlendirme

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), 2023 Cumhurbaşkanlığı ve genel seçimlerinin kaybedilmesinin ardından derin bir kriz sürecine girmiştir. Bu kriz hali, parti içinde “değişim” taleplerini beraberinde getirmiş ve Kasım 2023’teki kurultay sonucunda, Özgür Özel ve Ekrem İmamoğlu’nun öncülüğünü yaptığı değişimci grup parti liderliğini devralmıştır. Söz konusu değişim, yalnızca örgütsel bir revizyonla sınırlı kalmamış; partinin ideolojik yöneliminin yeniden belirlenmesine de zemin hazırlamıştır. Kemal Kılıçdaroğlu liderliğindeki CHP, Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarına karşı, farklı ideolojik geleneklere sahip partilerle oluşturulan Millet İttifakı çatısı altında daha çok elit düzeyde bir siyaset yürütmüştür. 2023 seçimlerindeki yenilginin ardından, bu yaklaşım Özgür Özel yönetiminde terk edilerek yerine halk merkezli ve taban odaklı bir çizgi benimsenmiştir. 2024 yerel seçimlerinde CHP’nin ülke genelinde birinci parti konumuna yükselmesi, bu stratejik dönüşümün başarısını teyit etmiştir. Öte yandan, 19 Mart 2025 tarihinde Ekrem İmamoğlu’nun yolsuzluk soruşturması kapsamında tutuklanmasıyla birlikte, CHP’nin sol popülist stratejisinde daha radikal bir evreye geçiş yaptığı gözlemlenmiştir. Parti, İmamoğlu ve diğer belediye başkanlarının tutuklanmasına karşı halkı referans alan bir söylemi sokağa taşımış, mitingleri rutin hale getirmiştir. Bu mitinglerde Özgür Özel, ülkenin ‘demokrasi ortak paydası’na vurgu yaparak, ‘milliyetçi demokratlar’, ‘Kürt demokratlar’, ‘sosyal demokratlar’ ve ‘muhafazakâr demokratlar’ gibi farklı toplumsal kesimleri adalet ve özgürlük arayışı temelinde CHP etrafında birleşmeye davet etmiştir. Bu çalışmada, Özel’in söz konusu çağrısı ve söyleminin, sağ popülizmin ayrıştırıcı ve dışlayıcı diline karşı, Chantal Mouffe’un sol popülizm kuramında tarif ettiği biçimiyle halkın farklı kesimlerini demokrasiyi geri kazanmak amacıyla ‘eşdeğerlik zinciri’ içinde birleştirme çabasıyla ilişkilendirilebileceği öne sürülmektedir. Bu çerçevede bildiri, Kılıçdaroğlu sonrası süreçte ve özellikle 19 Mart sonrasında CHP’nin izlediği ideolojik hattın sol popülist kuram doğrultusunda nasıl değerlendirilebileceğini tartışmaya açmaktadır.

Sinem Eray (Bağımsız Araştırmacı), CHP’de Liderlik Dönüşümü: Sessiz Muhalefetten Mücadeleci Performans Rejimine

Bu bildiri, Cumhuriyet Halk Partisi’nin (CHP) son yirmi yılda yaşadığı liderlik dönüşümünü tarihsel ve kavramsal bir perspektifle ele almaktadır. Çalışmada liderlik, karizma ya da sessizlik gibi bireysel özelliklerin ötesinde, kurumsal bir temsil rejimi ve performans biçimi olarak analiz edilmektedir. Deniz Baykal döneminde çatışmacı-mobilize edici liderlik yaklaşımı öne çıkarken, Kemal Kılıçdaroğlu’nun sessiz, bürokratik ve konforlu muhalefet pratiği partinin toplumsal desteğinde önemli bir kırılmaya yol açmıştır. Özgür Özel’in mücadeleci ve görünür liderlik anlayışı ise yeni bir temsil rejimi inşası çabasını yansıtmaktadır. Bildiri, Joseph Nye’in sessiz liderlik kavramı, Max Weber’in karizmatik otorite yaklaşımı ve beklenti teorisi çerçevesinde kuramsal bir analiz sunmakta; Erving Goffman’dan esinlenen performans rejimi kavramsallaştırmasıyla bu üç liderlik tipini karşılaştırmaktadır. Seçim sonuçları, kamuoyu beğeni oranları, parti üye sayıları ve kriz dönemlerindeki liderlik görünürlüğü sayısal verilerle değerlendirilmekte; CHP’nin liderlik biçimlerinin seçmen motivasyonu ve örgütsel kapasite üzerindeki etkileri tartışılmaktadır. Bulgular, sessiz muhalefet yaklaşımının temsil krizini derinleştirdiğini; mücadeleci performans odaklı liderlik arayışının ise karizma beklentisini yeniden şekillendirdiğini göstermektedir. Bu çalışma, liderliğin yalnızca kişisel bir yetenek değil, aynı zamanda siyasal bir performans rejimi olduğunu ortaya koyarak Türkiye muhalefetini anlamaya yönelik yeni bir çerçeve sunmaktadır.

Erdoğan Altun (Avrasya Üniversitesi), Muhalefetin Minimum Farklılaşması: Siyasal Patronajın Aynılaştırıcı Gücü

Siyasal patronaj, kaynaklara (özellikle de kamu kaynaklarına) erişimi gerektirir ve Türkiye’de kamu kaynaklarının kontrolüne ve dağıtımına erişimin koşulu, tarihsel olarak, iktidar partisi olmaktan geçer. Bu tespit, iktidar olmayan partilerin siyasal patronajı uygulama biçimlerinin nasıl olduğu sorusunu da cevaplamayı gerektirir. İktidarın siyasal patronajını eleştiren muhalefet partileri, kendileri de bu politikaları uyguluyorlar mı? Muhalefet partileri siyasal patronaj politikaları uyguluyorlarsa, bunun sebepleri nelerdir? İktidarda bulunan siyasal parti, kamu kaynaklarını kullanabilirken, siyasal patronaj politikaları uygulamak isteyen/uygulamak zorunda kalan muhalefetteki partiler hangi kaynaklara sahiptir? Nihayetinde, iktidardaki partinin siyasal patronaj avantajı, muhalefet partilerini nasıl etkiler? Bu çalışmada, yukarıda değinilen sorulara, Artvin ilinde, katılımlı gözlem yoluyla yürütülmüş olan bir saha araştırmasıyla cevap aramıştır. Çalışmada elde edilen bulgular, yukarıdaki soruların, ortak bir cevaba sahip olabileceğini ortaya koymuştur. Sonuçlar özellikle, belediyesi ana muhalefet partisi tarafından kazanılmış olan ilçelerdeki CHP’li “aracı”lardan elde edilmiştir. Aracı oldukları tespit edilen ve kendileriyle görüşme yapılan 12 aracı, “parti tabanlarını korumak” ve “halkın alıştığı şekilde davranmak” gibi gerekçelerle siyasal patronajı uygulamak “zorunda kaldıklarını” ifade etmişlerdir. Hangi kaynakları kullanabildikleri konusunda ise yalnızca “ilçe belediyesinin şartları elverdiği ölçüde” (istihdam, sosyal yardımlar, taşeronluk vb.) kaynağa sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu çalışma, ana muhalefet partisi teşkilatlarının “mecburiyetlerini” anlayabilmek için, “minimum farklılaşma ilkesi”nden yola çıkarak bir analiz ortaya koymaktadır. Harold Hotelling (1929), rasyonel tercihlere dayanan tek boyutlu

modellemesinde “tüketici”nin “aynı kalitede ve fiyatta dondurma satan” iki satıcı arasında tercih yaparken kendisine yakın olanı tercih edeceğini iddia eder. Bu nedenle, lineer düzlemde yer alan marketlerin hepsi, “medyan tüketici”nin konumuna yakın yani merkezi bir konumda bulunmak isteyecektir. Bu modellemeyi, aynı tüketicinin, kendisine “eşit mesafede” ancak farklı ürünler satan iki satıcı arasında tercih yaptığı bir duruma uyarlayalım. Tüketici, eşit mesafedeki satıcılardan her zaman veya genellikle A satıcısını tercih ediyor olsun. Bu durumda, B satıcısının davranışı, ürünlerini A’ninkilere benzetmek olacaktır. Çalışmada elde edilen veriler, yukarıdaki alegorinin siyasi partiler ve seçmenler bağlamında kullanılmasının anlamlı olabileceğini göstermiştir. İktidar partisinin oylarının, siyasal patronaj politikalarıyla konsolide olduğunu, üye sayısının arttığını, çoğunlukla oy sayısının da arttığını yani daha çok tercih edildiğini analiz edebilen ana muhalefet partisi, kendi politikalarını iktidar partisinden politikalarına benzetmeye çalışmaktadır. Devlet kaynaklarına erişmekte zorluk yaşayan ana muhalefet partisi, il ve ilçe belediyesi düzeyindeki kaynaklarının dağıtımında partizanlaşarak, tabanını korumak ve genişletmek istemektedir. Elde edilen bulgular, siyasal rekabetin Türkiye’de yalnızca ideolojik değil, kaynak temelli bir mücadele biçimi olduğunu göstermektedir. Ana muhalefet partisi, iktidarın siyasal patronaj avantajını dengeleyebilmek için yerel düzeyde benzer uygulamalara yönelmekte, böylece minimum farklılaşma eğilimi ortaya çıkmaktadır. Bu bulguların, benzer yerel ölçeklerde yapılabilecek olan klientalizm ve siyasal patronaj odaklı çalışmalar için bir temel sunması amaçlanmaktadır.

Panel 13 (12.00-13.30, Sınıf: M103)

Türkiye’de Soğuk Savaş’ın Kültürel Tarihi

Panel Başkanı: Ali Şevket Ovalı (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Mehmet Güldal (Bağımsız Araştırmacı), Soğuk Savaş’ın Kültürel Cephesi: ABD’nin Türkiye’deki Kitap Çeviri Programları Üzerinden İdeolojik Müdahalesi (1950–1960)

Soğuk Savaş, başlangıcından itibaren yalnızca siyasî ve askerî bir rekabet değil, aynı zamanda kültürel bir hegemonya mücadelesi olarak da şekillenmiştir. Kültürel hegemonya mücadelesi sanatsal performanslardan edebiyata ve gündelik tüketim alışkanlıklarına kadar çok geniş bir alanı kapsamıştır. Bu çalışmada, 1950’li yılların başından itibaren ABD öncülüğünde Türkiye’de uygulamaya konulan çeviri kitap programları, kültürel Soğuk Savaş bağlamında ideolojik bir araç olarak ele alınmaktadır. Araştırma şu sorulara odaklanmaktadır: ABD’nin desteklediği çeviri faaliyetleri hangi yerel aktörlerin gözetiminde ve ne şekilde hayata geçirilmiştir? ABD etkisinin bu şekilde somutlandığı örneklerle benzerlik ve farklılıkları çok genel olarak nasıl ele alınabilir? Bu faaliyetler Türkiye’de hangi ideolojik amaçlara hizmet etmiş ve nasıl bir kültürel dönüşüm yaratmıştır? Bu kapsamda, döneme ait çeviri kitaplar, ABD Bilgi Merkezleri’nin yayınları ve Türkiye’deki sivil toplum kuruluşlarının rolü incelenecektir. Çalışma, söylem analizi ve metin çözümlemesi yöntemleriyle yürütülmektedir. Çalışma, Türkiye’deki çeviri kitap programlarının yalnızca bir kültürel aktarım değil, aynı zamanda yerli muhafazakâr ve antikomünist yapıların güçlendirilmesinde işlevsel bir unsur olduğunu ileri sürmektedir. Bu yönüyle çalışma, kültürel Soğuk Savaş’ın Türkiye’deki yerel yansımalarına dair özgün bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

**Mustafa Ceyhun Tufan (Bilkent Üniversitesi), Antikomünizm, Tarih ve Modernleşme:
Ülkücü Dergilerde İslam'ın Rolü, 1965-1980**

Bu çalışma, 1965-1980 arasında basılmış Ülkücü Hareket ile bağlantılı dergilerde İslamî öğelerin ne sıklıkla ve hangi bağlamlarda ifade edildiğini araştırmıştır. Seküler ve milliyetçi bir kalkınma ideolojisi olarak ortaya çıkan Ülkücülük, 1970'lere gelindiğinde İslam'ın milli kimlik ile birleştirildiği muhafazakar-milliyetçi bir ideoloji halini almıştır. Milliyetçilik literatürü ile bağlantılı olarak Dindar Milliyetçilik (Brubaker 2011) kavramı üzerinden, Ülkücü yazarların milli kimlik ve İslam'ı nasıl bağdaştırdığı incelenmiş ve içerik analizi metoduyla, bu yıllarda çıkmış 12 dergi (Bozkurt, Büyük Türkiye'ye Hasret, Milli Eğitim ve Kültür, Ocak, Töre, Türkiye Ülkücü Gençlik, Türk Yolu, Ülkücü Kadro ve Ülkü Ocağı) ve 479 sayı taranarak bu bağlamlar kategorize edilmiştir. Kategoriler, bu çalışmada Dindar Milliyetçilik ile ilgili öne sürülen "söylemsel dindar milliyetçilik" ve "doktriner dindar milliyetçilik" ayrımı ve kavramsal çerçevesi üzerinden incelenmiştir. Ülkücü Hareket ile bağlantılı dergilerde milli kimlik İslam'la üç temel alanda ilişkilendiriliyor ve inşa ediliyor: "Türk-İslam" tarihi, antikomünizm ve modernleşme. Milli kimliğin bir ifade alanı olarak tarih, Türk-İslam" tarihi olarak ifade ediliyor ve İslam'ın milli bir din haline gelmesi öne sürülüyor. İdeolojik mücadelenin sadece komünizm ve Ülkücülük arasında bir mücadele değil, dindarlar ve dinsizler arasında gerçekleşen bir "cihad olduğu" söyleniyor. Aynı zamanda İslam ve maneviyatçılık, sosyal hayatı tanımlaması gereken ve Soğuk Savaş döneminde Türkiye'nin "büyük" bir ülke olmasını sağlayacak prensipler olduğu, bu dergilerde yazan Ülkücüler tarafından öne sürülüyor. Ülkücü Hareket'in söyleminin İslamlaşması parti siyaseti ve seçim stratejileri ile alakalı değil, ideolojik mücadelenin Müslüman Türk milli kimliği ile bağdaştırılması ile ortaya çıkmış, 1970'lerin ikinci yarısında siyasal şiddetin artışı ile İslamî öğeler de artmıştır. Bu dönemde İslam sadece sembolleri ve anlatıları ile değil, aynı zamanda siyasal sistemin ve sosyal hayatın İslamî prensipler üzerine inşa edilmesi anlayışıyla ifade edilmiştir. Bu değişim, çalışmada öne sürülen kavramsal çerçeve ile açıklanmıştır.

Elif Berfin Yağbasan (Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi), "İşte Böyle Kaybolmuş Benim Neslim": Soğuk Savaş Döneminde İslamcı Çocuk Sürelilerinde Gurbetçi Çocuklar

1960'larda Türkiye'den Almanya'ya başlayan ve yıllar içinde genişleyen işgücü göçleri, dış politikanın, ekonominin, bürokrasinin, siyasetin ve kültür tartışmalarının konusu olmuştur. Bu anlamda, Kültürel Soğuk Savaş'ın izinde İslami neşriyat, meseleyi kültürel bozulma ve ahlaki panik vurgularıyla ele almıştır. İslamcı hafızanın kültürel ve ideolojik sermayesini aktarma ve yeniden üretme mecralarından olan çocuk sürelileri de Avrupa'ya göç eden çocukları komünizme, Hristiyan kültürüne, maddiyatçı-kozmpolitçi Batılılaşmaya karşı teyakkuza çağırarak yayınlar aracılığıyla yeni bir mücadele alanı yaratmıştır. Çalışmanın amacı, 1965-1990 yılları arasında Türkiye'de yayımlanan İslamcı çocuk sürelilerinde yurt dışında yaşayan Türk – İslam sentezinin genç dimağlarının hangi bağlamlarda ele alındığını saptamaktır. Dergilerde özünden uzaklaşacağına, benliğine yabancı olanın medya gibi cazip araçlarla sızdırılacağına,

kilise misyonerlerinin veya Marksist – Leninist propagandistlerin hedefi olacağına dair derin kaygıyla çocuklar, geri dönüşü olmayan kayıp, felaket, hezimet olarak görülmüştür.

Panel 14 (12.00-13.30, Sınıf: M301)

**Türkiye’de İktidar Pratikleri: Eleştirel Yaklaşımlar
Panel Başkanı: Serhun Al (İzmir Ekonomi Üniversitesi)**

Tuncer Beyribey (Bağımsız Araştırmacı), İlga ve İhya Tartışmaları Eşliğinde Terörizm Kavramını Ele Almak: Kavramın Taktiksel Kullanılabilirliği ve Türkiye Örneği

Eleştirel terörizm çalışmaları, 2000’li yılların ortasından itibaren 11 Eylül Saldırıları’nın etkisiyle giderek 'popülerleşen' terörizm kavramını inşa eden Ortodoks çalışmaların ontolojik, epistemolojik ve metodolojik tutarsızlıkları ve boşluklarını ortaya çıkarmayı amaçladı. Özellikle ilk nesil olarak adlandırılacak çalışmalarda kavram üzerine iktidar etkileri ve bunun yarattığı dışlayıcı siyasi projeler irdelendi. Bu doğrultuda, kavramın devletler tarafından muhalif kesimleri baskılamak için nasıl kullanıldığı, bu amaç doğrultusunda kavramın nasıl belirsiz ve siyasi hale geldiği, böylece devlet şiddetinin nasıl meşrulaştırıldığı analiz edildi. Neticede, bir özgürleşim siyaseti doğrultusunda terörizm kavramının getirdiği yapısal sınırları aşmaya dair bir normatif tutum geliştirildi. Fakat özellikle postkolonyal gelenekten gelen kimi ikinci nesil düşünürler, bu tutumun yetersizliğini kavramın kolonyal kökenlerine atıfla ortaya koydular. Bu düşünürlere göre, kavram sömürgeci bir projenin güncel güç ilişkilerine devşirilmesinde önemli bir hattı ifade ettiği için, kurtarılamayacak derecede devletleşti. Kavram, özellikle Batı’da 'öteki' olarak tasvir edilen kimi toplumsal kesimlere yönelik baskıcı politikaları sistemleştirdi. Bu da küresel güç ilişkilerinde Batı’nın şiddet içeren müdahalelerini meşrulaştırdı. Tam da bu nedenle, bu düşünürler eleştirel terörizm çalışmalarının, kavramın ve bütün bir 'terörizm endüstrisinin' ilga edilmesini amaçlaması gerektiğini belirttiler. Bu çalışma, 'ilgacı' düşünürlerin iddiasının aksine, terörizm kavramının 'ihya' edilebileceğini iddia etmektedir. Buna göre, ilgacıların ıslah edilemeyeceği için terk edilmesini önerdiği terörizm kavramının direniş söylemi olarak yeniden canlandırılabilirliği belirtilmektedir. 'İhyacı' olarak tanımlanabilecek bu tutumun temel argümanı, ilgacı yaklaşımın pratikte yetersiz kalabileceği ve devletlerin yeni baskı araçları karşısında eleştirel tutumu zayıflatabileceğidir. Nitekim, kavramlar 'mutlak' bir anlama sahip değildir, belirli tarihsel ve mekansal koşullarda anlam alırlar. Terörizm kavramı da tarih boyunca (en azından Fransız Devrimi’nden bu yana) olumlu ve olumsuz, devleti veya devlet-dışı aktörleri imleyen çeşitli siyasi anlamlar kazandı. Bu da kavramın bir tür iktidar mücadelesi alanı olduğunu ve Foucault’nun kullandığı tasvirle "taktiksel olarak geri çevrilebildiğini" işaret etmektedir. Tam da bu nedenle, elimizde 'devlet terörü' ya da 'devlet destekli terör' gibi ifadelerin varlığı, kavramın direniş etkilerine açıklığını göstermektedir. Üstelik, devletlerin çeşitli toplumsal kesimleri baskılamak amacıyla çeşitli kavramlara (anarşist, komünist, isyancı, gerilla vs.) başvurduğunu düşününce, kavramın ilgacı devlet şiddetini ortadan kaldırmayacaktır. Sadece 'ad değiştirmesiyle' sonuçlanacaktır. Çalışma, Türkiye örneği üzerinden kavramın taktiksel kullanılabilirliğini inceleyecektir. Bu açıdan iki hat analiz edilecektir. Öncelikle, kavramın hükümetler ve muhalif kesimler tarafından nasıl harekete geçirildiği aktarılacaktır. 1960’larda oldukça 'solcu' veya 'devrimci' bir ifade olan terörizm, 1980’lerde devletin sömürgeleştirdiği bir kavrama dönüştü. Yine de

1980'lerin sonundan itibaren özellikle sol kesimlerde devlet şiddetini anormalleştirmek amacıyla 'devlet terörü' kavramsallaştırmasıyla kullanıldı. Bu da kavramın nasıl taktiksel olarak geri döndürülebildiğini göstermektedir. İkinci analiz hattı ise devlet söylemindeki baskıcı ve ayrımcı ifadelerin terörizm ifadesinde nasıl dönüştüğünü ele alacaktır. 1930'larda 'şaki', 1960'larda 'anarşist', 1970'lerde 'komünist' olarak ifade edilen asi bedenler, 1980'lerden itibaren 'terörist' ifadesinde toplandı. Bu ise, devlet projesi içerisinde kavramların nasıl sömürgeleştirilebildiğini ve tam da bu haliyle mücadeleye açık hale gelebildiğini gösterecektir.

Gülbeyaz Sert (İstanbul Bilgi Üniversitesi), Kürtlerin ve Kürt Kimliğinin Medyada Temsili: Otoriterleşme ve Kutuplaşma Bağlamında Söylem ve Çerçeveleme Pratikleri

Bu çalışma, Türkiye’de giderek artan otoriterleşme ve kutuplaşma ortamında devlet inisiyatifiyle başlatılan son diyalog süreci bağlamında, medyada Kürtlerin ve Kürt kimliğinin nasıl temsil edildiğini incelemektedir. Söylem-Tarihsel Yaklaşım perspektifiyle eleştirel söylem analizi gerçekleştirilen bu çalışmada, ana akım medya kuruluşlarının çerçeveleme pratiklerinin hem kapsayıcı hem de dışlayıcı anlatıları ve bunların daha geniş siyasi-ideolojik konumlanmalarla ilişkisini nasıl yansıttığı ve yeniden ürettiği sorgulanmaktadır. Çalışma, Sabah (iktidar yanlısı, muhafazakâr-milliyetçi), Yeniçağ (ultra milliyetçi, muhalif) ve Sözcü (Kemalist milliyetçi, muhalif) gazetelerine odaklanmaktadır. Bu kapsamda, Ekim 2024 ile Mayıs 2025 tarihleri arasında yayınlanan 300 çevrimiçi haber ve köşe yazısı, dört önemli gelişme etrafında haftalık bazda incelenmiştir: Devlet Bahçeli’nin TBMM grup toplantısında Abdullah Öcalan’a seslendiği konuşması, Öcalan’ın PKK’nin feshi çağrısı, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu’nun gözaltına alınması ve “Kent Uzlaşısı” gerekçesiyle de kendisine yöneltilen suçlamalar ile PKK’nin fesih ilanı. İncelenen haberler temelinde analiz, hem tekrarlayan hem de birbiriyle ilişkili birkaç tema etrafında şekillenmiştir: Kürtçe’nin kamusal alanda kullanımı, sınır ötesindeki Kürtlerin temsili, Kürtlerin siyasal katılımı ve temsili ile Kürt kimliğinin laik milliyetçi ve siyasal İslamcı anlatılar arasındaki ideolojik mücadelede konumlandırılması. Analitik amaçlarla ayrı başlıklar altında ele alınsa da, bu temaların her biri Kürt kimliğinin medya söylemlerinde nasıl inşa edildiğini, sorgulandığını ve müzakere edildiğini ortaya koyan iç içe geçmiş boyutları yansıtmaktadır. Çalışmanın bulguları, Sabah gazetesinin —özellikle hükümet anlatılarıyla örtüştüğü durumlarda— Kürt kimliğini açık biçimde tanıyan ve Kürtlerin tarihsel mağduriyetlerini kabul eden bir söylem benimsediğini; ancak Kürtlerin siyasal katılımını güvenlikleştirdiğini ve muhalefetle ilişkilendirildiğinde Kürt aktörleri tehdit olarak çerçevelediğini göstermektedir. Buna karşılık Yeniçağ ve Sözcü, Kürt kimliğini ulusal birlik ve cumhuriyetin ideallerine yönelik varoluşsal bir tehdit olarak kurgulayan ve gayrimeşrulaştırıcı bir dil kullanmakta; devlet inisiyatifiyle başlatılan diyalog sürecine yönelik eleştirilerinde Kürtlere ve Kürtçeye karşı ayrımcı bir söylemi yeniden üretmektedir. Söz konusu medya temsilleri, Türkiye’deki yüksek düzeyli parti-basın paralelliğinin birer tezahürü olarak da değerlendirilebilir. Analiz ayrıca, üç gazetenin de özellikle Suriye’deki Kürtleri sıklıkla dış müdahale ve ayrılıkçılıkla ilişkilendirdiğini; bu yolla düşmanlık algısını pekiştirip etno-politik sınırları güçlendirdiğini göstermektedir. Bu bulguları Türkiye’nin ulus inşası ve kimlik siyaseti tarihsel bağlamına yerleştiren çalışma, medya anlatılarının yalnızca kutuplaşmış siyasi atmosferi yansıtmakla kalmayıp onu aktif biçimde ürettiğini göstermeyi amaçlamaktadır.

Araştırma, otoriter baskılar ve kökleşmiş milliyetçi söylemlerin çoğulcu bir tartışma zemininin oluşumunu sınırlayabileceğine dikkat çekerek medyada çerçeveleme, siyasal iletişim ve siyasal temsil literatürüne katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Nihayetinde çalışma, yüksek kutuplaşma ve otoriterleşme bağlamlarında aidiyet ve dışlama hiyerarşilerinin medya tarafından nasıl yeniden üretildiğini ve söylemsel düzeyde tanınmanın ne kadar kırılan olduğunu vurgulamaktadır.

Zeynep Şartepe (Kadir Has Üniversitesi), İktidar, Egemenlik ve Siyaseti Yeniden Düşünmek: Türkiye’de İHA Teknolojisinin Dispozitifi

Bu çalışma, Türkiye’de 2010’ların başlarından itibaren hızla yaygınlaşan sivil amaçlı drone kullanımının egemenlik, güvenlik ve mekan üzerinden yeniden kurulan iktidar biçimlerine etkisini incelemektedir. Akademik yazın büyük ölçüde Türkiye’nin askeri insansız hava aracı (İHA) teknolojisine odaklanırken, bu çalışma iktidarın gündelik hayatta sivil drone’lar üzerinden nasıl işlediğini siyasi güç, mekan ve teknoloji arasındaki karşılıklı ilişkiye dayanarak analiz etmekte ve literatürde önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Michel Foucault’nun dispozitif (aygıt) kavramından hareketle, hava sahasını görünürlük (visibility) hareketlilik ve denetimin şekillendiği ve müzakere edildiği bir yönetim alanı olarak kavramsallaştırmaktadır. Bu alan; iktidarın çeşitli yerel, bölgesel ve küresel aktörler ile yasal düzenleyici mekanizma, teknoloji ve mekan arasında, söylemsel ve söylem dışı unsurlar üzerinden dağıldığı sosyo-teknik bir sistem aracılığıyla şekillenmektedir. Devletin değişen güvenlik önceliklerine göre geliştirdiği yönetim pratiklerinin ardındaki nedenselliği süreç takibi yöntemi ile ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışma, ayrıca devlet görevlileri, hobi ve ticari amaçlı drone kullanıcıları ve drone endüstrisi temsilcileriyle gerçekleştirilen 59 yarı yapılandırılmış görüşme ve Türkiye’deki drone mevzuat ve politikalarının incelenmesi için nitel tematik analiz yöntemini uygulamaktadır. Bulgular, Türkiye hava sahasının büyük ölçüde güvenlikleştirilmiş ve parçalı yapısına dikkat çekerken, hava sahasının devlet ve devlet dışı aktörler arasında sürekli bir güvenlik ve erişim mücadelesi alanı olarak ortaya çıktığını göstermektedir.

Mert Uğur (Bilkent Üniversitesi), Mert Kılıç (Bilkent Üniversitesi) ve Esra İşsever-Ekinci (Bilkent Üniversitesi), Uçtan Anaakıma: Türkiye'deki Uç Sağ Partiler Yasama Gündemini Etkilemek İçin Komplex Teorilerini Nasıl Kullanmaktadır?

Uç sağ partilerin küresel olarak her geçen gün daha önemli hale gelmesi, siyasi spektrumun uç noktalarında bulunan siyasi partilerin nasıl siyaset yaptıklarını ve nüfuz kazandıklarını anlamayı zorunlu hale getirmektedir. Bu çalışma kapsamında uç sağ partilerin komple teorilerini gündemi etkileme ve siyasi güçlerini artırma kapsamında nasıl kullandığını Türkiye vakası dahilinde incelemektedir. Türkiye örneği bu çalışma açısından birkaç sebepten dolayı önem arz etmektedir. İlk olarak, Yeniden Refah Partisi ve Zafer Partisi gibi uç sağ partilerin artan önemlerine karşılık uç sağ partiler görece arka planda kalmış bir konudur. Bir diğer nokta ise Türk uç sağ siyasi partilerin tarihsel olarak genel sağ siyasete ideolojik olarak liderlik etmiş olmasıdır (Bora, 2012; pp. 23-24). Dahası uç sağ partiler merkez sağ partiler için kadrolar da sağlamıştır. Son olarak ise siyasi alandaki kutuplaşma ve büyüyen uç sağ oy tabanı, Türkiye’de

uç sağ partilere doğru bir kayışı da beraberinde getirmiştir. Böylece bu partiler için siyasi alanın genişlemesi ve daha anaakım hale gelmeleri sonucu doğmuştur. Bu araştırma ideolojik anlamda iktidar partisi olan Adalet ve Kalkınma Partisi'ne ideolojik yakınlığıyla YRP'ne ve iktidar partisinin koalisyon ortağı Milliyetçi Hareket Partisi'nden kopmuş olan ZP'ne odaklanmaktadır. İki aşamalı zamansal bir araştırma dizaynı bu çalışmada benimsenmektedir. İlk aşamada komplo anlatılarını tespit etmek adına ilgili parti liderlerinin Twitter/X'deki hesapları ve partilerin resmi Youtube hesaplarında bulunan konuşmaları analiz edilmektedir. Bu aşamada 2023 seçimlerinin kampanya dönemine odaklanılmaktadır. İkinci aşamada ise seçim sonrası süreçte politika geliştirmede ve/veya hükümet söyleminde uç sağ tarafından kullanılmış olan komplo anlatılarının ne kadarının hükümet tarafından benimsendiği ve anaakım haline geldiği irdelenmektedir. Burada meclis tutanaklarına odaklanılacaktır. Uç sağ komplo teorilerinin ana akım siyaset tarafından benimsenmesi sürecinin izlenmesiyle birlikte bu çalışmada uç sağ siyasi partilerin politika yapım ve gündem belirleme süreçlerini etkileyip etkilemedikleri ve bir etki söz konusu ise bunun nasıl gerçekleştiği incelenmektedir. Burada uç sağ partilerin etkisini incelerken kamu sağlığı, toplumsal cinsiyet, iklim değişikliği ve göç konuları ana odak noktasını oluşturmaktadır.

Panel 15 (12.00-13.30, Sınıf: M101)

Kamu Yönetimi: Politikalar ve Kurumlar

Panel Başkanı: Şükrü Özen (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Eylül Arslan (Koç Üniversitesi), Sağlık Hizmetlerinde Anadilde İletişim Eksikliği: Diyarbakır Örneğinde Görünmez Kılınan Bir Sorun

Türkiye'de hastaların anadilde sağlık hizmeti alamaması önemli bir sorundur. Resmî sağlık hizmetlerinde iletişim dili neredeyse sadece Türkçe ile sınırlı olduğu için özellikle Kürtçe konuşan vatandaşlar dil bariyeri nedeniyle dezavantaj yaşayabilmektedir. Buna karşın, Diyarbakır'da yapılan saha araştırmasında anadilde iletişim eksikliğinin sahada genellikle belirgin bir sorun olarak görülmediği gözlemlenmiştir. Diyarbakır Kadın Doğum Hastanesi'nde ebeler ve gebelerle gerçekleştirilen mülakatlara dayanan bu çalışma, söz konusu dil eksikliğinin neden ve nasıl "görünmez" hale geldiğini incelemektedir. Araştırma bulguları, anadil eksikliğinin görünmez kalmasının ardında bir dizi gayriresmî stratejinin yattığını ortaya koymaktadır. Bunların başında, sağlık personelinin mümkün olduğunca kendi memleketlerinde görev yapmayı tercih etmeleri sayesinde hastalarla ortak dil (Kürtçe) kullanabilmeleri gelmektedir. Bunun yanı sıra, hasta yakınlarının sıklıkla tercümanlık yapması, sağlık çalışanlarıyla hastalar arasında beden diliyle iletişim kurulması ve doktor-hasta arasında kişisel güven ilişkileri geliştirilmesi gibi yollar da dil engelini fiilen aşmaktadır. Bu gayriresmî pratikler sayesinde anadil sorunu gündelik sağlık hizmetlerinde fark edilir olmaktan çıkmaktadır. Sonuç olarak çalışma, Türkiye'de sağlık alanında anadil sorununun aslında çözüme kavuşmadığını, fakat bu tür günlük stratejilerle görünmez kılındığını ortaya koymaktadır.

Gökçe Uysal-Gündoğdu (İstanbul Bilgi Üniversitesi) ve Tolga Koçoğlu (İstanbul Bilgi Üniversitesi), Görselden Anlatıya: Devlet Okullarında Anlatı İnşası

Okullar, çocukların günlük yaşamlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri mekanlardır. Dolayısıyla bu kurumlar, çocuklara yalnızca akademik bilgi aktaran mekanlar değil aynı zamanda toplumsal değerlerin, ilişkilerin, kimliklerin ve ideolojik söylemlerin sürekli yeniden üretildiği alanlardır. Bu ortamlarda kullanılan görsel materyaller, çocukların dünyayı algılayışlarını şekillendiren ve belirli anlatıların dolaşıma girmesini sağlayan önemli araçlar olarak görülebilir. Bu nedenle bu mekanlarda yer alan görsel içeriklerin kullanılan temalar, dil ve semboller gibi açılardan incelenmesi, okullarda bu görsel içerikler üzerinden nasıl anlatıların kurulduğunu, çocuklara nasıl bir anlatı sunduğunu anlamak açısından çok önemlidir. Literatürde, eğitim kurumlarında kullanılan görseller üzerine yapılan araştırmalar üç temel başlık altında sınıflandırılabilir. Bunlar; eğitim ortamlarında görsel materyallerin kullanım amaçları, eğitim politikaları bağlamında ideolojik olarak nasıl bir işleve sahip oldukları ve hangi anlatıların hangi kimlik oluşturma süreciyle ilişkisi olduğudur. Türkiye’de yürütülen benzer çalışmalarda ders kitapları, büstler, heykeller, fotoğraflar, maketler, çizgi romanlar, çocuklara yönelik dergiler, kitaplar ve çizgi roman gibi yayınların görsellerinin içerik analizlerinin yapıldığı görülmektedir (Aratemur-Çimen ve Bayhan, 2018; Sensekeri, 2018; Tonbul ve Angay, 2018; Yılmaz ve Ertürk, 2022; Gökalp ve Dinç 2022). Bu görsellerin ideolojik boyutunun incelendiği ve sonuç olarak milliyetçi ve İslamcı boyutunun öne çıktığı araştırmalar yapılmıştır (Aratemur-Çimen ve Bayhan, 2018; Yılmaz ve Ertürk, 2022). Tonbul ve Angay’ın Türkiye ve Almanya’daki okulları karşılaştırdığı çalışmasında (2018) da milliyetçi sembollerin öne çıktığı görülmektedir. Bu çalışmada, okul panolarında yer alan görseller aracılığıyla hangi anlatıların inşa edildiği sorusu merkeze alınmaktadır. Çalışma kapsamında okul koridorlarında yer alan panolarda yer alan görseller analiz edilecektir. Literatür genellikle ortaokul ve lise düzeyine odaklanmaktadır fakat bu çalışmada ilkokullarda yer alan görsellerin hangi değerleri, kimlikleri ve ideolojik yönelimleri yansıttığı incelenecektir.

Özgür Özdemir (İstanbul Bilgi Üniversitesi), Suna Akbalık (İstanbul Bilgi Üniversitesi) ve Derya İnce (Haliç Üniversitesi), Türkiye’de MESEM Programı ve Çocuk Emegi: Ucuz İşgücü Stratejisi mi, Eğitim Politikası mı?

Çocuk işçiliği tarihsel olarak farklı biçim ve yöntemlerle varlığını sürdüren bir olgu olup; Türkiye’de de yaygın biçimde karşımıza çıkmaktadır. Tarihsel süreklilikler ve kopuşlar bağlamında, çocuk işçiliğini kurumsallaştıran ve meşrulaştıran güncel uygulamalardan biri olarak Mesleki Eğitim Merkezleri (MESEM) öne çıkmaktadır. Güncel olanı kavramsal bir çerçevede değerlendirmek açısından, MESEM’i emek gücünün niteliğini, sermayenin ihtiyaçlarına göre dönüştüren bir mekanizma olarak ele almak yerinde olacaktır. Türkiye’de MESEM’in ne olduğu sorusuna eleştirel bir çerçevede tartışma amacıyla ile başladığımız bu çalışmanın temel hipotezini “MESEM’in sermaye birikim rejimi içindeki yerini; çocuk işçiliğini hangi kurumsal, siyasal ve söylemsel mekanizmalarla yeniden ürettiği” iddiası oluşturmaktadır. MESEM programı kapsamında emek gücünün yetkinliklerinin mesleki ve teknik eğitim yoluyla geliştirilmesi sürecinde çocukların, eğitim süreçlerinden uzaklaştırılarak ucuz iş gücünün yoğunlaştığı alanlara yönlendirildiği görülmektedir. Resmî olarak çocuklara

mesleki beceriler kazandırmayı ve onları çalışma yaşamına hazırlamayı amaçlayan MESEM'in, uygulamada çocuk işçiliğini azaltmak yerine yasal bir çerçevede yaygınlaştırdığı ve düşük ücretli bir statüde işgücü piyasasına entegrasyonu meşrulaştırdığı sonucuna açığa çıkmaktadır. Bu yönüyle çalışmanın temel iddiasına paralel biçimde MESEM programını emek yoğun sektörlerin kısa vadeli ihtiyaçlarına yanıt üretmek amacıyla çocuk işçiliğini kurumsallaştıran ve yasalastıran üretim stratejisinin temel parçası olarak nitelendirmek uygun olacaktır. Böylelikle eğitim ve çalışma yaşamı arasındaki ilişkinin devlet desteği ile sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda mesleki eğitim olarak yeniden yapılandırıldığı görülmektedir.

Panel 16 (12.00-13.30, Sınıf: M201)

Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları: Seçimler ve Sivil Toplum

Panel Başkanı: Feyda Sayan-Cengiz (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)

Ayşe Deniz Ünan-Gökten (Acıbadem Üniversitesi; Özyeğin Üniversitesi), Türkiye'de Seçim Kampanyalarında Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Politikalarının Temsilleri

Bu çalışma, Türkiye'deki seçim kampanyalarında kadınlara yönelik parti söylemlerinin nasıl inşa edildiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Türkiye'de kadın hareketinin tarihi, temel mücadele alanları ve hareketin kazanımları, iktidarların kadın ve aile politikaları, yakın dönemde ortaya çıkan toplumsal cinsiyet karşıtı söylem ve bu söylemin güncel siyasette ne ölçüde benimsendiği veya politika düzenlemelerine etkisine dair çalışmalar bulunmaktadır. Ancak, Türkiye'de farklı siyasi partilerin toplumsal cinsiyete ilişkin söylemlerini nasıl oluşturdukları, bu söylem ve politika planlarının seçim kampanyalarına nasıl yansıdığı konusunda daha fazla karşılaştırmalı çalışmaya ihtiyaç vardır. Bu yönde bir analiz, siyasi partilerin iletişim stratejilerinin toplumsal cinsiyet perspektifiyle nasıl inşa edildiğinin yanı sıra eşitlikçi, ataerkil ve toplumsal cinsiyet karşıtı söylemlerin nasıl çerçvelendiği ve geçmişten günümüze ne yönde değişimlere uğradığını anlama fırsatı sunacaktır. Çalışma kapsamında, 1999'dan bu yana genel ve yerel seçimler incelenmektedir. Seçim kampanyaları, eleştirel söylem analizi yaklaşımıyla bildiriler, seçim beyannameleri ve programları, gazete haberleri ve siyasetçilerin kampanyalar kapsamında yaptıkları seslenişler aracılığıyla analiz edilmektedir. Kampanyalarda ele alınan başlıca gündemler irdelenmektedir ve partiden partiye bu gündemlerin nasıl farklılaştığı incelenmektedir. Araştırma, partilerin kadınlara yönelik yaklaşımlarının karşılaştırmalı olarak analiz ederken toplumsal cinsiyet konularına dair çerçevelerinin de yıllar içinde nasıl evrildiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Gülay Doğan (Türkiye Kamu-Sen Konfederasyonu) ve Aykut Öztürk (Glasgow Üniversitesi, İskoçya), Sivil Toplum Kuruluşlarında Kadın Adaylara ve Yöneticilere Yönelik Toplumsal Cinsiyet Önyargıları

Türkiye'deki kamu çalışanlarının 'ü, 2 kamu çalışanları konfederasyonundan birisinin üyesidir. Ancak bu konfederasyonların yönetim yapılarına bakıldığında yönetim kurullarında, disiplin ve denetleme kurullarında kadın üye bulunmadığı görülmektedir. Dahası, taşra teşkilatlarında da kadın yönetici sayıları yok denecek kadar azdır. Bu yapılanmaların içinde bir kadının adaylığı ve

yönetim kademelerine seçilebilmesinin önünde toplumsal cinsiyet önyargıları, cam tavanın altındadır. Cam tavanın varlığını yoklamak için bile önce bu sınırın geçilebilmesi gerekmektedir. Ülke genelinde örgütlenen, karma yapılı ve üye sayısı bakımından büyük bir kitleye hitap eden sivil toplum örgütlerinin başında sendikalar gelir. Sendikalardaki kadın üyelerin ve yöneticilerin sorunlarına dair yapılan araştırmalar genellikle işçi sendikaları ve konfederasyonlarında yürütülmüştür. Bu bakımdan kamu çalışanı kadınların da seslerinin literatüre kazandırılması elzemdir. Katılım bağlamında değerlendirdiğimizde de kadınların siyasete katılımına dair geniş bir literatür bulunmasına rağmen sivil toplum kuruluşları içindeki katılım düzeylerine ve biçimlerine dair araştırmalara çok rastlanmamaktadır. Araştırmamız literatürdeki bu boşluğu doldurmaya yönelik bir girişimdir. 560.000 üyesi olan Türkiye Kamu-Sen Konfederasyonunun 11 sendikasıyla işbirliği yapılarak yürütülen bu araştırmada veriler, Türkiye genelinden 93 katılımcıyla yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilerek elde edilmiştir. Görüşmeler ortalama 60 dakika sürmüştür. Katılımcılar, bu araştırmanın öncesinde konfederasyon genelinde yaptığımız bir anket deneyinde iletişim bilgilerini bırakan, katılmak istediğini belirten üyelere seçilmiştir. Kamu çalışanı kadınların sivil toplum örgütlerinde ve özelinde sendikalarda, adaylık ve seçim süreçlerinde yaşadıkları zorlukların toplumsal cinsiyet önyargılarından kaynaklanan sebeplerini aday olmuş kadın yöneticilerin bu süreçlerin şahidi olmuş kadın üyelerin deneyimlerinden yola çıkarak anlamaya çalışıyoruz. Kadınların adaylığına erkeklerden ve kadınlar gelen itirazın ortak mazeretleri bulunmaktadır. Kadın adayın, başkanlığın getirdiği sorumluluklar nedeniyle evini ve ailesini ihmal etmesinin hoş karşılanmayacağı, (varsa) küçük çocuklarının ihtiyaçları nedeniyle başarılı bir performans sergileyemeyeceği, yönetimlerde kadın deneyimi eksik bir toplum olduğumuz için kadın yöneticinin yetersiz olabileceği gibi kişisel ve tarihsel sebepler bunların bir kısmıdır. Diğer yandan toplumsal cinsiyet önyargıları nedeniyle kadın temsilcinin tek başına çok sayıda erkekle çalışması hatta il ve ilçe ziyaretlerinde yine erkeklerle yolculuk yapmak zorunda olması doğru bulunmamaktadır. Kadınlar kişisel engellerini ortadan kaldırdıklarında, kurumsal engellerle mücadelelerini kazandıklarında ve “erkek gibi kız” tutumuyla toplumsal cinsiyet önyargılarına kafa tuttuklarında da önlerinde hala iki önemli kriter vardır: çok güzel olmayacaklar, genç olmayacaklar. Tüm bu kıstasları karşılayıp seçimlere katılan ve bu süreçlerde çalışan kadınlar, henüz bir temsil göstergesi ya da rol model olamamışlardır. Bunu belirleyecek olan seçimi de kazanmalarıdır. Kadın adaylar seçim sürecinde çok büyük zorluklarla karşılaşmış ve seçimi kaybettiklerinde ya da adaylık sürecinde özellikle cinsiyete yönelik saldırılar, iftiralar, karalamalarla karşılaştıklarında temsil ve rol model boyutlarında izleyicilere bir hayal kırıklığı sunmaktadırlar. “O kadın çok mücadele etti, başaramadı. Üstelik geri döndürülemez zararlar gördü, iftiralara uğradı. Eğer ben de aday olursam, bu alanda varlığımı göstermeye çalışırsam, çok yıpranırım. Ailem ve kendi adıma bu riski almamalıyım.” düşüncesini oluşturuyor. Biz bunu “Göstergenin Tersine Çevrilmesi” olarak adlandıracakız. Toplumsal cinsiyet önyargılarının etkileri, çok boyutlu bir mekanizma olarak kadınların aday olma ve yöneticilik davranışları üzerinde güçlü bir şekilde işlemeye devam etmektedir. Evlilik ve çocuk sahibi olmanın, kadınların toplumsal cinsiyet normlarına karşı mücadelesinde bir kalkan görevi gördüğüne inanılmaktadır. Kadınları, adaylık süreçlerinde güvence altına alan bazı kurumsal önlemlerin alınması, kadınların seçim yarışında güçlendirilmesini sağlamış olacaktır. Bu da sivil toplum örgütlerinin demokratik toplumun cinsiyet politikalarına katkısı olarak değerlendirilebilir.

Panel 17 (12.00-13.30, Sınıf: M202)

Türk Dış Politikasında Aktörler: Yeni Diplomasi Tarihi Perspektifinden Örnekler
Panel Başkanı: Hazal Papuççular (Fenerbahçe Üniversitesi)

Hüseyin Sert (Bağımsız Araştırmacı), 12 Eylül Sonrası Türkiye'nin Avrupa Konseyi Üyeliği ve İlter Türkmen'in Rolü

Türkiye, 12 Eylül 1980 Cuma sabahı cunta oluşumu ve darbelerle geçen on yılların ardından yeni bir askeri yönetime uyandı. Uzun bir süredir bir iç savaşın bütün niteliklerini barındıran ülkede, darbenin lideri Orgeneral Kenan Evren bozulan devlet otoritesini yeniden tesis etmek için yönetime el koymak mecburiyetinde kaldıklarını açıklıyordu. Dış politikaya ilişkin güçlü bir değişim atfı olmasa bile özellikle uluslararası bağlılıklar bakımından yeni bir dönem başlıyordu. Bu çalışmada, 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından Türkiye'nin Avrupa Konseyi üyeliğinin muhatap olduğu yaptırımlar, bu yaptırımlara karşı Türkiye'nin yanıtı ve bu yanıtın oluşum aşamalarında Dışişleri Bakanlığı ve ülkeyi yöneten askeri bürokrasi mensupları arasındaki gerilimin dinamikleri araştırılacaktır. Darbenin ardından başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere Batı ittifakının bileşenlerinde Türkiye'ye ilişkin iyimser bir hava olsa dahi demokrasinin askıya alındığı bir ülke için en azından Avrupa merkezli uluslararası kurumların belirli yaptırımlara başvurması kaçınılmazdı. Bunlardan birisi, belki de birincisi, ise Türkiye'nin kurucu üyelerinden birisinden olduğu Avrupa Konseyi idi. Askeri yönetimin ilk kabinesinin Başbakanı Bülend Ulusu ilk hükümet programında Avrupa Topluluğu ve Avrupa Konseyi ile ilişkilerin sürdüreceğini söylese dahi Avrupa Konseyi kanadında genel kanaat bu değildi. Konsey Türkiye'nin üyeliğini askıya almayı uygun bulurken Türkiye ise yasama organı olan Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin (AKPM) Türk üyelerinin en azından mevcut dönemin sonuna kadar görevlerini sürdürmelerini istiyordu. Burada ilginç olan nokta ise müzakerelerin sadece Avrupa Konseyi ile yürütülmeyişiydi. Devletin içerisinde de bu parlamenterlerin görevinin sürmesi sert bir müzakere konusuydu. Askeri yönetimin "x-faktörü" olarak nitelenebilecek Milli Güvenlik Konseyi (MGK) Genel Sekreteri Orgeneral Haydar Saltık bütün siyasetçilerin yasaklandığı bir dönemde bu isimlerden bir kısmının AKPM'de temsil ediliyor olmasına şiddetle karşıydı. Kendisi aynı zamanda meslekten bir diplomat olan ve Batı kurumlarına olan taahhütlere bağlılığı ile bilinen Dışişleri Bakanı İlter Türkmen ise AKPM'deki Türk üyelerin görevlerinin sürmesine büyük bir önem atfediyordu. Zira deneyimli diplomata göre bu kişilerin görevinin devamı Türkiye'nin bir gün demokrasiye döneceğine olan inancı canlı tutacak, bu durum da Batı ile ilişkilerin darbe döneminde bir modus vivendi içerisinde yönetilmesine yardımcı olacaktı. Bahsedilen anlaşmazlık çok uzun bir süreyi kapsamayacak, Haydar Saltık'ın Ağustos 1981'de İstanbul'a I. Ordu Komutanı olarak tayin edilmesinden önce Bakan Türkmen'in istediği şekilde sonuçlanacaktı. Türkiye'de siyaset alanının ve kamuoyu baskısının neredeyse tümüyle ortadan kalktığı bir dönemde, meslekten diplomat olan İlter Türkmen – üstelik çok da güçlü bir figürünün itirazlarına rağmen – Avrupa Konseyi'ndeki Türk parlamenterlerinin görevinin devamına ülke yönetimini ve Konsey'i ikna edebilmişti. Bu çalışmada, diplomasi kökenli bir Dışişleri Bakanının – diğer bütün değişkenler aleyhine iken – devletin kararını belirleyecek düzeydeki müzakere becerisinin arka planındaki gerekçeler açıklanacaktır. Bu tür bir kararın müzakere edilebilmesinde söz konusu

diplomatik/siyasi figürün mesleki geçmişi, kabul ettirmek için çaba sarf ettiği kararın kabul edilebilirlik düzeyi, değişen şartların sunduğu yeni fırsat pencereleri gibi gerçeklikler yapılacak olan temel bileşenleri olacaktır. Buradaki analiz ile bir diplomatın/bakanın bir kararı müzakere ederken kendi hükümeti ve muhatap olduğu kurumla olan ilişkilerinin niteliğine ilişkin genel bir çerçeve çizilmesi hedeflenmektedir.

Radiye Funda Karadeniz (Gaziantep Üniversitesi), “Emret Başbakanım” ya da Ötesi? Türk Diplomasinde Dışışleri Bakanları: Gündüz Ökçün Dönemine Bir Bakış

Uluslararası İlişkilerde (UI) insanın bir önemi var mıdır? Dış Politika Analizi (DPA) bu soruya, UI'nin temelini insanın oluşturduğunu öne sürerek cevap verir. DPA, devletin ‘kara kutusunu’ açarak dış politika karar alma mekanizmalarında bireylerin rolünü vurgular. Ancak literatürün büyük bir kısmı, dış politika yapımı ve uygulamasında liderlerin etkisine odaklanır ve onları diplomaside ‘birincil aktörler’ olarak görür. Buna karşılık, dışışleri bakanları – genellikle hükümet başkanlarından sonra dış politikayı en çok etkileyen kişiler olmalarına rağmen – yeterince incelenmemiştir. Üstelik onların rolü yalnızca politika yapım süreciyle sınırlı değildir. Bäck ve arkadaşlarının (2024) da belirttiği üzere, dışışleri bakanları “politika yapıcı” şapkalarının yanında “danışman” ve “diplomat” rollerini de üstlenirler. Ne var ki bu bireysel roller, yalnızca devlet içi dinamiklerle şekillenmez; aynı zamanda uluslararası sistemin doğasıyla da etkileşim içindedir. Dışışleri bakanlarının manevra alanı, sadece iç politikadaki güç dengeleriyle değil, aynı zamanda dönemin uluslararası sisteminde baskın olan normlar, güç dağılımı ve ittifak ilişkileriyle de belirlenir. Bu bağlamda, özellikle Soğuk Savaş gibi iki kutuplu bir uluslararası sistemde, dışışleri bakanlarının hareket alanları hem daha kritik hem de daha kısıtlı hale gelebilir. Türk diplomasi tarihi literatüründe de görülen lider odaklı yaklaşım, diplomatlar ve dışışleri bakanlarının dış politikadaki rollerini gölgede bırakarak diplomasiyi ‘insansızlaştıran’ bir anlatı inşa eder. Bu çalışma ise Türk diplomasinde bir aktör olarak dışışleri bakanları perspektifinden tarihsel anlatılara odaklanmayı önererek yeni diplomasi tarihi çalışmalarına katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bu çerçevede Gündüz Ökçün’ün Ocak 1978’den Kasım 1979’a dek süren dışışleri bakanlığı dönemine bakarak dış politikadaki aktörlüğünü politika yapıcı, diplomat ve danışman kategorileri çerçevesinde değerlendirecektir. Yayınlanmış anılar, konuşmalar ve meclis tutanaklarından faydalanarak nitel bir analiz kullanacak bu çalışma Türk dış politikası literatüründe üzerinde az sayıda çalışma yapılan bir Bakana odaklanacak ve incelenen döneme lider ve diplomat odaklı anlatıdan farklı bir perspektif sunacaktır.

Müzeyyen Ezel Ünal (Kocaeli Üniversitesi), Erken Cumhuriyet Döneminde Paris Büyükelçiliği’nin Sosyal Tarihi

Bu çalışma, erken Cumhuriyet döneminde Paris Büyükelçiliği’nin sosyal bir tarihini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Son yıllardaki çalışmalar büyük ölçüde Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı’nın merkezi yapısına odaklanmakta, yurtdışındaki temsilciliklerin tarihi ise buna oranla daha az çalışılan bir alan olarak göze çarpmaktadır. Oysaki bu temsilciliklerin ve kurulan ilişkilerin çok boyutlu tarihi, yeni diplomatik tarihçiliğin dikkat çektiği alanlardan biridir

(Aballéa, 2017). Bu ilgi yalnızca diplomatik ilişkilere odaklanmamakta, temsilciliklerin buldukları şehirde kurdukları sosyal, entelektüel ve kültürel ilişkilerin de önemine dikkat çekmektedir. 7 yıllık fiili savaş halinden sonra, yeni Türkiye'nin Fransa karşısında diplomatik ve politik bir meşruiyet kurma çabası, Paris'te kurulacak sosyal ve entelektüel ilişkilerle paralel biçimde ilerlemiştir. İki savaş arası dönemde uluslararası sistemde yeniden tanınma çabası veren Türkiye Cumhuriyeti'nin Paris Büyükelçiliği mensuplarının sosyal profilleri bu bakımdan önemli ipuçları vermektedir. Çalışmanın kaynakları arasında Türkiye ve Fransız diplomatik arşivleri yanında sefaret görevlilerinin özel arşivleri de önemli bir yer tutmaktadır.

Hazal Papuçular (Fenerbahçe Üniversitesi), Ulusçuluk ve Uluslararasılık Arasında: Milletler Cemiyeti'nde Türk Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra, yeni bir sistem inşası çabasını en çok yansıtan gelişmelerden bir tanesi Milletler Cemiyeti'nin kuruluşu oldu. İlgili yazında 1930'lardaki etkisizliği ön plana çıkarılsa da Cemiyet, uluslararasılık denemesinin en önemli vaka çalışmalarından birini oluşturmaktadır. Diğer yandan, Birinci Dünya Savaşı sonrası çağ aynı zamanda ulus-devletlerin çağıydı ve resmî ideolojisini de ulusçuluk oluşturuyordu. 1920'ler ve 1930'lar, bu bağlamda, sistem içinde hem ulusçuluğu hem de uluslararasılığı barındırıyordu. Etki oranları ise zaman içinde değişime uğruyordu. Bu çalışma, bu sistemin içerisindeki Türk diplomasisini Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'yle kurduğu ilişkiler ve üyeliğinden sonra Cemiyet'teki konumuna odaklanarak incelemeyi hedeflemektedir. Ancak bunu, Yeni Diplomasi Tarihi perspektifiyle, devletin dış politikadaki en önemli aktörlerinden birisi olan Dışişleri Bakanı'nın, yani Tevfik Rüştü Aras'ın söylem ve hareketlerini ön plana çıkararak yapmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, bu çalışmanın üç temel hedefi bulunmaktadır. Birincisi, Dışişleri Bakanı Aras'ın da görev aldığı Milletler Cemiyeti konferans, toplantı ve vakalarını takip ederek Türkiye'nin, bir uluslararası örgütte takındığı dış politika tavrını incelemektir. Bu şekilde, Türkiye'nin uluslararası sistem içinde verdiği tepkileri ortaya koymaktır. İkincisi, Dışişleri Bakanı'nı ön plana alarak, Türk diplomasi tarihinin bir kesitini bir aktörün başrolü ile aktarmaktır. Zira, Aras 13 yıl bu görevi yapsa da Türk dış politikası tarihi anlatıları içinde hep arka planda kalmıştır. Üçüncüsü ise, Aras'ın duruşundan hareketle Türkiye'nin, ulus-devletin yeni kurulduğu bir dönemde uluslararasılık düşüncesinden nasıl yararlanmaya çalıştığını ortaya koymaktır.

Panel 18: INTPOLSEC Paneli (12.00-13.30, Sınıf: M203)

Nükleer Bir Savaşın Gölgesinde Güvenlik Çalışmalarını Yeniden Düşünmek

Panel Başkanı: M. Didem Buhari (İzmir Katip Çelebi Üniversitesi)

Bezen Balamir Coşkun (TED Üniversitesi), Nükleer Bir Savaşın Gölgesinde Sivil Halkların Güvenliğini Konuşmak

Savaşlar her ne kadar silahlı kuvvetler arasında gerçekleşse de yüzyıllardır yapılan savaşlardan en çok etkilenen kesim siviller olmuştur. Bunun en son örneği 7 Ekim 2023'den 1 Temmuz 2025'e kadar Gazze'de hayatını kaybeden sivil sayısının 40 bin'i bulmasıdır. Savaşlar siviller için

sadece saldırıların hedefi olma riskini taşımaz. Hastaneler, okullar, tahıl depoları, elektrik santralleri gibi siviller için hayati önem taşıyan hedeflerin vurulması sivillerin hayatlarını sürdürdrebilmelerini imkansız hale getirirken biyolojik ve kimyasal silahların kullanımı en uç noktada sivillere zarar verir. Bir yandan Rusya AB üyeleri ve ABD tarafından Ukrayna'ya verilen desteğin kesilmesi için nükleer silahlarını kullanma tehditinde bulunurken diğer yanda 2025 Haziran ayında Orta doğu bölgesinin iki nükleer gücü İsrail ve İran'ın restleşmesi, Güney Asya'da Pakistan ve Hindistan'ın savaşın eşiğine gelmesi tüm dünyayı nükleer savaşın eşiğine getirmiştir. Nükleer silahların kullanılması sadece savaşan taraflar için değil nükleer silahların etki alanında kalan tüm coğrafyalarda yaşayan siviller için tehdit oluşturmaktadır. Son bir yıl içinde 3 ayrı nükleer savaşın eşiğine gelmesi sivil halkların güvenliğinin nasıl sağlanacağı konusunu gündeme getiriyor. Soğuk Savaş sırasında nükleer savaşın eşiğinden dönen dünya kademeli bir nükleer silahlanmanın olduğu dönemde tüm dünya halkları nükleer bir katastrofa hazırlanmıştı. Günümüzde pek çok devletin nükleer bir savaş durumunda sivil halkların korunması için acil durum planları yoktur. Doğrudan saldırının hedefi olmasa bile nükleer santrallerin zarar görmesi sonucu ortaya çıkabilecek nükleer sızıntı doğrudan sivillere fiziksel zarar verdiği gibi toprağa ve suya sızarak birkeç neslin hayatını tehlikeye atabilir. Tüm bu Soğuk Savaş'a özgü tehditlerin yeniden gündeme gelmesi, nükleer tehdit gündeminin küresel ısınmanın yol açtığı doğal afetlerle birleşerek daha büyük çevresel felaketlere yol açma riski tüm devletlerin gündeminde olması gereken bir konudur. NATO'nun 2025 Haziran ayında gerçekleştirdiği Lahey Zirvesi'nde nükleer silahlar doğrudan gündeme gelmesi de %5 savunma harcaması hedefi, nükleer kapasitelerin modernizasyonunu da kapsıyor bu da nükleer silah yarışını hızlandırarak dünyayı yeni bir felaketin eşiğine sürükleyebilir. Nükleer silah yarışını nükleer caydırıcılık sağlarken sivillerin korunması ya da nükleer bir felaket yaşandığında yapılacaklar henüz gündemdeki yerini almamıştır. Bu çalışmada NATO ve NATO üyesi devletlerin nükleer savaş tehditini nasıl ele aldıkları ve nükleer bir savaş ya da nükleer bir felaket durumunda sivil halkların güvenliğinin korunması için ne gibi güvenlik tedbirler alınacaktır sorularına cevap vermek üzere bir stratejik plan incelemesi yapılacaktır. Bu inceleme sonucunda da nükleer bir felaket karşısında sivil halkların güvenliğinin sağlanması için öneriler sıralanacaktır.

Ersin İçöz (Ankara Medipol Üniversitesi), Sessizlik ve Söylem Arasında: İran'ın Nükleerleşmesinde Kimlik Mücadelesi

Bu çalışma, İran'ın nükleer programı etrafında şekillenen güvenlik söylemini postyapısalcı bir kuramsal çerçevede analiz etmekte ve söylemin hem dışlayıcı hem de özneleştirici yönlerini ortaya koymaktadır. Postyapısalcı yaklaşım, güvenliği nesnel bir gerçeklikten ziyade, söylem aracılığıyla kurulan anlam, kimlik ve iktidar ilişkileri bağlamında değerlendirir. Bu bağlamda, hem Batı merkezli güvenlik söyleminin İran'ı ötekileştirme biçimleri hem de İran'ın buna karşı geliştirdiği karşı-söylem incelenmektedir. Batı söyleminde İran, "irrasyonel", "güvenilmez" ve "nükleer silaha sahip olmaması gereken" bir aktör olarak temsil edilir. Bu temsil, yalnızca bir dışlama mekanizması değil, aynı zamanda Batı'yı "makul", "meşru" ve "sorumlu" nükleer özne olarak kuran bir kimlik üretimidir. Bu noktada söylem, Lene Hansen'in (2000) tanımladığı biçimiyle "sessizlik" üreten bir iktidar biçimine dönüşür: İran'ın güvenlik talepleri dile getirilse

bile duyulmaz, temsil edilse bile geçersiz sayılır. Yani İran, söylem içinde var ama duyulamayan bir özne haline gelir. Ancak bu sessizleştirme süreci tek yönlü değildir. İran yönetimi de Batı'nın nükleer söylemini "sömürgeci", "çifte standartlı" ve "İslam dünyasına karşı tahakküm aracı" olarak temsil ederek kendi karşı-söylemini kurmakta, bu söylem aracılığıyla hem uluslararası alanda meşruiyet üretmekte hem de iç siyasette disiplinler bir özne oluşturma stratejisi yürütmektedir. Batı karşıtlığı üzerinden inşa edilen bu özne, yalnızca dışarıya karşı değil, içerdeki farklı seslerin bastırılması için de işlevsel kılınmaktadır. Bu çift yönlü söylem yapısı, nükleer güvenliğin yalnızca stratejik ya da teknik değil; kimlik kurucu, normatif ve ideolojik bir mücadele alanı olduğunu ortaya koymaktadır. İran örneği, güvenlik söyleminin hem ses hem de sessizlik hem temsil hem de temsilsizlik aracılığıyla işleyen bir iktidar pratiği olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda çalışma, nükleer güvenliğe dair hâkim anlatıların ötesine geçerek, duyulmayı ve konuşulmayı da analiz kapsamına almayı önermektedir.

Ahmet Sapmaz (İstanbul Gelişim Üniversitesi), Rusya-Ukrayna Savaşı ve Nükleer Caydırıcılığın Belirleyiciliği

Rusya-Ukrayna Savaşı, İkinci Dünya Savaşından itibaren Avrupalı büyük bir gücün Avrupa'da doğrudan savaşa giriştiği ilk örnek olma özelliğini taşımaktadır. Rusya her ne kadar Putin iktidarı ile ordusunu modernize etmiş olsa da savaşın başlangıcındaki beklentilerin aksine Rusya-Ukrayna Savaşında büyük başarı sağlayamamıştır. Yine de özellikle Avrupa'da her türlü çatışmaya müdahale eden ABD ve defacto lideri olduğu siyasi-askeri ittifak olan NATO, Rusya'ya herhangi bir doğrudan askeri müdahalede bulunamamıştır. Bunun en önemli nedeni Rusya'nın dünyanın en büyük nükleer silah envanterine sahip olması ve bunun sonucu olarak nükleer caydırıcılığını kullanmasıdır. Soğuk Savaş dönemine nazaran günümüzde Rusya için nükleer caydırıcılık bir seçenek değil, zorunluluktur. Bu çerçevede konvansiyonel kuvvetlerde ABD ve NATO karşısındaki zayıflığı, Rusya'ya nükleer caydırıcılığı sürekli ön plana çıkartıp, vurgulamaya yöneltmektedir. Rusya'nın algıladığı gerçek tehdit ABD ve NATO'nun nükleer silah kabiliyetlerinin ötesinde üstün konvansiyonel kuvvetleri ile Rusya'ya bir saldırıda bulunmasıdır. Moskova bu tür bir gelişmeyi önlemek için nükleer caydırıcılığını maksimum düzeyde kullanmayı ve caydırıcılık yeterli olmadığında da nükleer silahları doğrudan kullanabileceğini sürekli deklere etmektedir. Rusya nükleer caydırıcılık konusundaki mesajlarını muhataplarına daha net iletebilmek amacıyla nükleer caydırıcılık doktrini yayımlamış ve bunu kısa bir zaman içerisinde güncellemiş, nükleer silah tatbikatlarına yoğunluk vermiş, Belarus'a taktik nükleer silah konuşlandırmış ve siyasi-askeri liderleri ile stratejik düzeyde Rusya'nın nükleer silah kullanma eşiği hakkında bilinçli bulanıklık yaratacak açıklamalar yapmaktadır. Ancak süreç sonucunda gözlenen husus zayıf konvansiyonel kuvvetlere ve dünyanın en büyük coğrafyasına sahip olan Rusya'nın nükleer caydırıcılık ile günümüzde ulusal güvenliğini koruyabildiğidir. Bu durum değişen uluslararası güç dengelerine, genişleyen ve derinleşen güvenlik çalışmaları literatürüne rağmen nükleer caydırıcılığın günümüzde halen önemini koruduğunu göstermektedir. Bu tespitten hareketle bölgesel ve küresel güçlerin ilerleyen dönemde daha fazla ve üstün yeteneklere sahip nükleer silahlar edinerek nükleer caydırıcılıklarını artırmak istemeleri yönünde bir çıkarımda bulunmak mümkündür. Kaldı ki uluslararası sistemde her geçen gün etkinliği artan ve ABD tarafından

gerçek tehdit olarak algılanan Çin'in nükleer silah politikasında bu yönelimin izlerini görmek mümkündür.

Özdemir Akbal (Trakya Üniversitesi), Yapısal Realizmin Nükleer Çok Taraflılıktan Kompakt Çatışmaya Güvenlik Anlayışı

Kenneth N. Waltz, *The Spread of Nuclear Weapons: May Be Better* başlıklı makalesinde nükleer silahların yayılmasının uluslararası politikanın sistemik yapısında var olan güç dengesini daha belirgin bir şekilde ortaya çıkaracağını öne sürmüştür. Bu hipoteze dayalı olarak uluslararası politikanın sistemik yapısının kısıtlayıcı ve eşitleyici olduğu görüşü üzerinden sistemde eyleyen tüm birimlerin eşit güce ulaştıklarında yapının daha güvenli olup olmayacağını tartışmak aynı zamanda araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır. Nükleer silahların yayılması sistemik yapıda eyleyen birimleri yeteneklerin dağılımı açısından birbirine yaklaştırırken bu güç yakınlığı yapının artık karşılıklı çatışmalardan uzak kalarak sükûnete evrildiği bir hali alamayacaktır. Zira nükleer silahların yaygınlaşması durumu savaşı da değişen bir niteliğe kavuşturmuştur. Savaş hali artık bilinen anlamda konvansiyonel bir yapıda değil bunun aksi bir halde ortaya çıkmaktadır. İstihbarat faaliyetleri, örtülü operasyonlar ve özel kuvvet nitelikli birlik operasyonları devletlerin II. Dünya Savaşı benzeri bir güç mücadelesinde ortaya çıkan insani ve iktisadi kayıpları yüklenmesinin önüne geçmiştir. Bu durum da nükleer silahların yaygınlaşmasından ziyade güç kapasitesinin küçülmesini gösteren bir sistemik yapının varlığını ortaya çıkarmaktadır. Bir başka deyişle sistemik yapı savaş ortamındaki değişikliklerle kompakt güç uygulama mekanizmaları ile eşitlenmiş, sistemik yapıda eyleyen başat birimler ile alt-sistemik yapının birimleri arasındaki güç farkı nispi olarak azalmıştır. Uluslararası politikanın sistemik yapısındaki bu etki de nükleer silahların yayılmasından ziyade kompakt güç kapasitesinin önemini ortaya çıkarmakta uluslararası güvenlik ortamındaki etkisi ile de sistemik yapının belirleyicilerini etkilemektedir. Güvenlik yapısında nükleer çok taraflılıktan ortaya çıkan bu kısıtlama özelliği Yapısal Realist perspektifin önemli bir bileşeni olarak görülmelidir. Bu durum da Yapısal Realizmin nükleer çok taraflılıktan kompakt çatışmaya güvenlik anlayışını ortaya koymaktadır.

Fatih Tekin (İnönü Üniversitesi), Gücün Gölgesinde 21. Yüzyılın Rekabet Dinamikleri

21. yüzyılın ilk çeyreği, Soğuk Savaş sonrasında tartışılan tek kutuplu düzenin aşınmasına ve güç politikalarının yeniden canlanmasına sahne olmuştur. Uluslararası sistem, Çin'in ekonomik ve askeri yükselişiyle ciddi bir dönüşüm geçirmektedir. Bu dönüşümde Putin dönemi Rusya'sının enerji kaynaklarını stratejik bir araç olarak kullanması ve yaptığı askeri hamleler önemli rol oynamaktadır. ABD'nin göreceli gücünün azalması, uluslararası ilişkilerde çok kutuplu bir düzenin yeniden tartışıldığı bir ortam yaratmıştır. Bu yeni dönemde devletler, askeri kapasite ve maddi kaynaklara dayanan sert güç stratejilerini ön plana çıkarmaktadır. Son yıllarda küresel askeri harcamaların rekor seviyelere ulaşması, uluslararası arenadaki güç rekabetinin somut bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. SIPRI'nin verilerine göre, 2024 yılında dünya genelinde savunma harcamaları 2,7 trilyon dolara ulaşarak tarihi zirveyi görmüştür. Özellikle ABD, Çin ve Rusya gibi aktörlerin yanı sıra Hindistan, Almanya ve Fransa

gibi orta büyüklükteki güçlerin de savunma harcamalarını kayda değer oranda artırması dikkat çekicidir. Teorik olarak, uluslararası sistemin anarşik doğasını vurgulayan yapısal realizm, günümüz büyük güç rekabetini anlamada kritik bir çerçeve sunmaktadır. Waltz ve Mearsheimer'in kuramsal yaklaşımı ışığında, devletlerin güvenlik kaygısıyla hareket ettiği, karşılıklı güvensizlik ve güç maksimizasyonu çabalarının kaçınılmaz olduğu ortaya konmaktadır. Liberal kurumsalcı yaklaşımların zayıfladığı günümüzde realist teori uluslararası ilişkilerin açıklayıcı ve belirleyici paradigması olarak yeniden popüler hale gelmiştir. Uluslararası sistem, gücün gölgesi altında şekillenen çok kutuplu bir rekabet ortamına girmiştir. Bu süreç, belirsizliklerle dolu yeni bir denge arayışını beraberinde getirmektedir.

Panel 19 (12.00-13.30, Sınıf: M204)

Çevre ve İklim Çalışmaları

Panel Başkanı: Emre İşeri (Yaşar Üniversitesi, Akdeniz Uygulama ve Araştırma Merkezi)

Orçun Demir (TOBB ETÜ) ve Sevsu Önder (TOBB ETÜ), Normların Aşındırılması: PiS İktidarında Polonya'nın Enerji Geçişinde Norm Sabotajı

Yenilenebilir Enerji geçişi, küresel ölçekte çevresel sürdürülebilirliği hedefleyen normatif bir çerçeve sunarken, bu normların uygulanma süreçleri yalnızca teknik ve ekonomik dinamiklerden değil, aynı zamanda devletlerin iç siyasi yapıları ve aktör temelli stratejilerinden de derinlemesine etkilenmektedir. Uluslararası ilişkiler disiplinde normlar, devletlerin davranışlarını hem iç hem de dış politikada yönlendiren ortak kurallar ve beklentiler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Katzenstein 1996; Cortell and Davis 2000; Wunderlich 2013; Shannon 2017). Norm literatürü, bu kuralların nasıl ortaya çıktığını, içselleştirildiğini ve devletlerin davranışlarında nasıl hayata geçirildiğini kapsamlı biçimde tartışmaktadır (Finnemore and Sikkink 1998; Wiener 2014). Öte yandan, norm literatüründe giderek daha fazla ilgi gören bir alan da yerleşik normların bilinçli şekilde aşındırılması veya işlevsiz hâle getirilmesiyle ilgili tartışmalardır. Norm sabotajı olarak adlandırılan bu durum, yeni normlar üretmek ya da mevcut normlara alternatif geliştirmekten ziyade, hâlihazırda yerleşmiş normları sistematik biçimde zayıflatmayı ve bu normların meşruiyetini sorgulamayı amaçlayan kasıtlı stratejik eylemleri ifade eder (Schneiker 2021; Postema 2022). Norm sabotajı, özellikle uluslararası normların ulusal düzeyde uygulanma süreçlerinde belirginleşmekte ve devletlerin kendi iç siyasi çıkarları doğrultusunda uluslararası yükümlülükleri kasıtlı olarak zayıflatma eğilimleriyle ilişkilendirilmektedir. Enerji geçişi, alanı da bu dinamikten bağımsız değildir; zira yeşil dönüşüm, yalnızca teknik bir süreç olmaktan çıkıp, ekonomik maliyetler, toplumsal etkiler ve egemenlik tartışmalarıyla iç içe geçmiştir. Bu bağlamda, Avrupa Birliği'nin yeşil dönüşüme dair normatif çerçevesi, üye ülkeler nezdinde farklı düzeylerde kabul görmekte ve bazı aktörler tarafından açıkça dirençle karşılanmaktadır. Bu çalışma, norm sabotajı kavramını enerji geçişi bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın odağı, Polonya'da Hukuk ve Adalet Partisi'nin (PiS), Avrupa Birliği'nin yeşil geçiş politikalarına ve bu politikaların dayandığı normatif çerçeveye yönelik söylem ve eylemleridir. PiS, Avrupa Yeşil Mutabakatı ve iklim yasalarına karşı söylemler geliştirerek bu normların meşruiyetini sorgulamakta, yasal uyum süreçlerini geciktirmekte ve kamuoyunda yeşil geçişin ekonomik ve toplumsal maliyetlerine dair şüphe yaratmaktadır. Böylelikle PiS'in norm sabotajı pratikleri, yalnızca normların

anlamına veya meşruiyetine yönelik tartışmalarla sınırlı kalmamakta; uygulama süreçlerini bilinçli şekilde sekteye uğratan stratejik eylemleri içermektedir. Bu çerçevede, kara rüzgar santrallerinin kurulumunu neredeyse imkânsız hâle getiren ve 2016'da yürürlüğe giren "10h kuralı", Polonya'daki enerji geçişi açısından kritik bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir. Bu tür düzenlemeler ve norm karşıtı politikalar sonucunda, Polonya'nın Dünya Ekonomik Forumu (WEF) tarafından yayımlanan Enerji Geçiş Endeksi (ETI) skoru PiS iktidarı döneminde olumsuz yönde etkilenmiştir. Sonuç olarak bu çalışma, norm sabotajı kavramını Polonya örneği üzerinden inceleyerek, literatüre bu alanda katkı sağlamayı ve enerji geçişi süreçlerindeki normatif gerilemenin aktör temelli nedenlerine dair yeni bir perspektif sunmayı hedeflemektedir.

Özlem Özdeşim Subay (Pamukkale Üniversitesi), Küresel Isınma Kapsamında Yapılan Paris İklim Zirvesi'ne Yönelik Toplumsal Hareketler

İnsan ve doğa arasındaki ilişkiyi konu edinen çevreci ve ekolojik düşüncelerin geçmişi insanlık tarihine kadar uzansa da, esas anlamda çevreci yaklaşımlar ve ekolojik fikirler, özellikle Sanayi Devrimi sonrasında yaşanan hızlı değişim ve dönüşüm sürecinin sosyal yaşam ve doğada yarattığı tahribata karşı bir tepki niteliğindedir. Yaklaşık son 150 yıldır tüketilen fosil yakıtlar ve diğer kaynaklardan salınan gazların sera etkisini ortaya çıkararak atmosferin alt tabakalarında sıcaklık artışlarına sebep olmasına küresel ısınma denmektedir. Sayısal olarak küçük görünen bu sıcaklık değişimlerinin kimi bilim insanları tarafından iklim ve çevre koşullarına etkileri olacağı düşünülmektedir. Ülkelerin ilk dönemlerde soruna yönelik olarak ele aldıkları önce bölgesel, sonra ulusal önlemler yeterli olmamış ve uluslararası düzeyde çözüm yolları aramışlardır. 2011'den itibaren dünyanın dört bir yanından ülkeler, uluslararası düzeyde bir iklim antlaşması için toplanmış, ülkelerin bu amacı 2015'te Paris İklim Zirvesi'ne 195 ülkenin katılımı ve Paris Antlaşması'nın imzalanmasıyla gerçekleştirmiştir. Paris'te başlayacak olan Birleşmiş Milletler İklim Zirvesi öncesinde dünyanın dört bir yanında iklim değişikliğiyle mücadele amacıyla gösteriler düzenlenmiştir. Bu çalışmanın amacı Paris İklim Zirvesi'ne yönelik toplumsal ve çevreci hareketleri sebepleriyle birlikte açıklamaktır. Göstericilerin bazıları, Paris İklim Zirvesi'nde alınan kararların küresel ısınmayı önlemede yeterli olmadığını, uygulanması gereken politikaların bir an önce gerçekleşmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ancak daha sonrasında Paris İklim Zirvesi'nde alınan kararlara karşı bir duruş da söz konusu olmuş, bazı kesimler bu kararların sermaye merkezli çıkarları önceliğini savunmuştur.

Panel 20 (12.00-13.30, Sınıf: M205)

Osmanlı Tarihi Üzerine İncelemeler

Panel Başkanı: Ozan Arslan (Bağımsız Araştırmacı)

Merve Mesçiöğlü-Fedai (Ankara Üniversitesi), Osmanlı Millet Sisteminin Tarihselliği Bağlamında 18. Yüzyılda Suriye'de Rum Katolikliğin Yükselişi

Osmanlı İmparatorluğu sıklıkla, tebaasını 15. yüzyıla kadar uzanan köklere sahip, kesin sınırlarla ayrılmış ve birbirleriyle neredeyse hiçbir etkileşim içinde olmayan dini cemaatlere —

yani milletlere — ayıran bir sistem olarak tasvir edilmektedir. Bununla birlikte, Osmanlı İmparatorluğu birçok grubu esasen 'taife' olarak değerlendirmekteydi ve gayrimüslimler de uzun süre bu çerçevede idari olarak tanımlanmıştır. 'Millet' kavramsallaştırması ise, 18. yüzyıldan itibaren belirli siyasi ve ekonomik koşulların etkisiyle şekillenmeye başlamış, nihai yapısına ise 19. yüzyılda ulaşmıştır. Şam ve Halep gibi Osmanlı Suriye'sinin önemli kentlerinde Rum Katolikliğe yönelimler, bu dönüşüm sürecinin somut biçimde gözlemlenebileceği bir örnek sunmaktadır. Böylece hem Osmanlı millet sisteminin tarihsel olarak inşa edilen bir yapı olduğu gösterilebilir hem de inanç tercihleri ile dönemin ekonomik ve siyasi dinamikleri arasındaki karşılıklı etkileşim açığa çıkarılabilir. İmparatorluk tarihyazımında sıkça karşılaşılan çelişkiler, 18. yüzyılı çoğunlukla 'gerileme' anlatısına indirgerken bu dönemi derinlemesine analiz etmekten kaçınır; inanç kalıpları söz konusu olduğunda ise bu yüzeysellik daha da belirgin hâle gelir. Bu çalışma, günümüzde yeniden tartışmaya açılan ve kimi zaman siyasi söylemlerde anakronik biçimde kullanılan 'millet sistemi' kavramına tarihsel bir bağlam sunmayı hedeflemekte; aynı zamanda revizyonist tarihyazımının gelişimine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Hülya Kaşıkçı (Kilis 7 Aralık Üniversitesi), Fâillik ve Mef'ullük Arasında: Geç Dönem Osmanlı'da Kadın ve Yazar Olmak

Erkek egemen toplumda kadınların yazmak edimi, bir direniş ve varoluş biçimidir. Yazdıklarıyla “biz de varız”, “buradayız” diyen kadınların varlığı -bir de bu kadınlar yaşadıkları toplumların ilk kadın yazarlarındansa- şaşkınlıkla karşılanabilmekte, bunun da ötesinde, kadınların failliği kabullenilememekte ve kadınlar, cinsiyetçi söylemlerle ötekileştirilmektedirler. Kadınların yazın alanındaki varlıklarını hayatlarındaki erkeklere atfetmek, ötekileştirici ve pejoratif söylemi kurmanın en temel yollarından biridir. Bu doğrultuda çalışma, ilk Bulgar kadın yazarlarından Evgenia Mars (1877-1945) ile ilk Osmanlı kadın yazarlarından Fatma Aliye'nin (1862-1936) yaşamları ve yazıları üzerinden yazarlık deneyimlerine ve Osmanlı kadınına bakışlarına odaklanmaktadır. Erken yaşta evlenmeleri, mahlas kullanmaları, aşk temasında yazmaları, failliklerinin kabullenilemeyip hayatlarındaki erkeklere atfedilmesi gibi yazarlık deneyimlerindeki ortaklıklarla beraber, iki yazar, 15 yıl arayla İstanbul'da bulunmuş ve Osmanlı kadınına dair gözlemlerine ve düşüncelerine kitaplarında yer vermişlerdir. 1907'de İstanbul'a gelen Mars, Abdülhamid İstanbul'unda Bir Kadın Seyyah (1909) adıyla çevrilen seyahatnamesinde Osmanlı'ya ve Osmanlı kadınına dair gözlemlerini milliyetçi ve Şarkiyatçı söylemlerle aktarmıştır. Bu çerçevede Mars, Osmanlı kadınlarının niteliksiz, eğitimsiz ve haremde erkeği eğlendirmekten başka işe yaramayan kişiler olduklarını, bazılarının Avrupalı kadınları taklit ettiğini söyleyerek kadınları ötekileştirmiştir. Aliye ise Osmanlı kadınına dair düşüncelerini Nisvan-ı İslam (1892) kitabında cariyelik, çok eşlilik, moda konuları çerçevesinde olumlu bakış açısıyla ele almıştır. Tüm bu açıklamalar/bilgiler ışığında bu tebliğ, öncelikle aynı dönemde yaşayan, benzer deneyimlere sahip, biri “içeriden” diğeri “dışarıdan” iki yazarın biyografilerinden hareketle yazarlık deneyimlerindeki ortaklığı göstermeyi, ardından Osmanlı kadınına bakışlarını karşılaştırmayı, bu çerçevede, aralarındaki tüm ortaklığa rağmen milliyetçi duyguların/düşüncelerin kadınlar arasındaki dayanışmayı engelleyerek eşitsizliği ürettiğini göstermeyi amaçlamaktadır.

Ekin Erdem (İzmir Demokrasi Üniversitesi), İttihat ve Terakki'nin İdeolojik Bileşenleri ve Siyasi Spektrumdaki Konumu

Farklı alt-gruplardan oluştuğu ve zaman içinde önemli değişimler geçirdiği bilinmekle beraber, Türk modernleşme tarihinde yine de son tahlilde İttihatçılık olarak adlandırılabilir bir siyasi geleneğin mevcut olduğu genellikle kabul edilir. Ancak bu programın hangi bileşenlerden oluştuğu, düşünsel öz olarak tanımlanabilecek bir çekirdeğe sahip olup olmadığı ve şayet varsa bunun siyasi spektrumda nasıl konumlandırılacağı halen bir tartışma sorusudur. Bu alanda ilk öncü çalışmalara imza atan T.Z. Tunaya, İttihatçılığın siyasi bileşenlerini, geç-dönem Osmanlı düşüncesinin belli başlı düşünce akımları olan Osmanlıcılık, İslamcılık, Türkçülük şeklinde tanımlamakta ve bunların yanında iki dış etken olarak Masonluk ve sosyalizmin etkilerine yer vermektedir. Tunaya okulunun izleyicileri arasında yer alan Sina Akşin ise İttihatçılığın görünen ideolojisinin Osmanlıcılık olmasına karşılık, daha Makedonya'daki ilk örgütlenme yıllarından itibaren gizli içeriğinin Türk ulusçuluğu olduğunu ileri sürmüştür. Feroz Ahmad'ın çalışmalarında ise İTC, Kemalizm'in radikal reformlarını, aynı çizgide önceleyen ılımlı bir uygulayıcı olarak temayüz eder. Buna karşılık Eric Jan Zürcher'in 1980'lerden günümüze kadar detaylanarak gelişen eserlerinde İttihat ve Terakki, Kemalist "kopuş" momentine uzanan bir çığırın ılımlı başlatıcısı olmanın aksine, Kemalist kadroyu da kendi içinden çıkarmış olan, modern Türkiye'nin asli mimarıdır. Şerif Mardin'in, Yeni Osmanlıları Aydınlanma düşüncesinin Türkiye'deki temsilcilerinden ziyade Edward Coke gibi isimlerin temsil ettiği Karşı-Aydınlanma hareketiyle ilişkilendiren çalışmasını (*Genesis*) izleyen bir ikinci gelenek, Şükrü Hanioglu'nun katkılarıyla, İTC'nin içinden türediği bu hareketinin belirleyici ideolojik çizgisini "muhafazakar aktivizm" olarak tanımlar. Literatürde özellikle 1990'lı yıllarda yaygınlaşan bu teze yönelik orijinal bir karşı çıkış Aykut Kansu'dan gelmiştir. Jön Türk geleneği içinde muhafazakâr bir kanadın varlığını kabul etmekle beraber, bu kanadı Prens Sabahattin çizgisinde bulan Kansu, İTC'nin özellikle sivil kanadının gerçek amacının liberal-demokratik bir düzen kurmak olduğunu savunur. Kansu'nun Tunaya-Akşin okulundan ayrıldığı yön ise "monarşistler" olarak tanımladığı İtilâfçıların yanı sıra, korporatist bir "yeni düzen" in temsilcileri olarak gördüğü Kemalistleri de İttihatçılardan ayırtırmasıdır. Kansu'ya göre liberal İttihatçıların gerçek ardılları, I. TBMM'de bu yeni düzen projesine karşı kuvvetler ayrılığı ve parlamentarizmi savunan II. Grup temsilcileridir. Son yıllarda ise İttihatçılığın uzun zamandır üzerinde yeterince durulmamış olan İslamcı karakterini vurgulayan çalışmalarda gözle görünür bir artışa rastlanmaktadır. Örneğin İsmail Küçükkılınç'ın "Jön Türklük ve Kemalizm Kısacasında İttihatçılık" başlıklı eserinde, Kansu'nun çalışmasını andırır biçimde İttihatçılık, kendisini önceleyen Jön Türk ve kendisinden sonra gelen Kemalist hareketlerden ayırtırılmakta, ancak bu farkı Kansu'nun ileri sürdüğü gibi liberalizmin değil, 1910'lardan itibaren daha da belirginleşen İslamcılığın belirlediği ileri sürülmektedir. İttihatçıları geleneksel bir imparatorluğu yıkmaya çalışan burjuva devrimcileri olarak tanımlayan Kansu'yla tam bir karşıtlık oluşturacak biçimde Küçükkılınç, onları bu imparatorluğu ihya etmeye çalışan muhafazakârlar olarak konumlandırır. Ancak İTC'nin mirasçıları konusunda Kansu'yu izler ve bu mirasın Kemalistler tarafından değil, aksine I. TBMM'deki II. Grup'tan Terakkiperver Fırka'ya uzanan muhafazakârlar tarafından devam ettirildiğini ileri sürer. Literatürdeki bütün çeşitliliğe rağmen, hatta daha bu doğrusu çeşitliliğin bir sonucu olarak, İttihat ve Terakki'nin,

pozitivist gelenekten miras aldığı bir tür bürokratik muhafazakârlık, 1909 anayasal değişikliğinde ifadesini bulan bir liberalizm, bir tür modernist İslamcılık ve özellikle Balkan Savaşları'ndan sonra güçlenen Türkçülüğün almaşığından oluştuğu söylenebilir. Ancak bu almaşık, Küçükömer (1969) ve Kongar (1985) gibi isimlerin uzun bir dönem boyunca genel kabul gören şablonlarının aksine, İttihat ve Terakki'yi CHP'nin siyasi ve ideolojik atası olmaktan ziyade, TPCF-SCF-DP geleneğinde görülen merkez-sağın önceli olarak konumlandırmaya daha uygundur. Bu çalışmada, özellikle E.J. Zürcher'in çalışmalarında vurgulanan, Modern Türkiye tarihinin 1908 Devrimi'nden başlatılması gerektiği tezi kabul edilmekte, ancak 1950'den itibaren yeni bir döneme geçildiği yönündeki görüş sorgulanmaktadır. Bunun yerine 1950'den itibaren yeniden iktidara gelen ideolojik almaşığın, tek parti dönemine oranla, 1908-1918 yıllarıyla daha yakın bir benzerlik/devamlılık gösterdiği ileri sürülmektedir. Bunun bir diğer anlamı ise, bir tür "catch-all" hareketi olarak görülebilecek Türk merkez-sağının, II. Dünya Savaşı'nın ardından CHP içinden koparak ortaya çıktığı tezine alternatif olarak, aslında CHF'nin bu tür bir ayrışmayla ortaya çıktığı, kendisine karşı gelişen muhalefetin ise II. Meşrutiyet döneminin Ahrar-Hürriyet İtilâf çizgisinden ziyade İttihat ve Terakki'nin ideolojik kompozisyonunu daha iyi yansıttığıdır.

Yağmur Yetimoğlu (İstanbul Bilgi Üniversitesi), Meşveretten Meclise: Avrupa, İslam ve Osmanlı Siyasal Geleneğinde Danışma ve Temsil

Koselleck'in kavramsal tarih (*Begriffsgeschichte*) anlayışına göre kavramlar, tarihsel süreçlere bağlı olarak farklı anlamlar kazanmaktadır. Bunun coğrafyamız için en önemli örneği ise danışma yani meşveret kavramıdır. Meşveret, bir yanda İslam'da danışma anlamına gelirken, Batı toplumlarında kurumsallaşarak halk egemenliğine dayanan temsilci bir meclis yani parlamento olarak evrilmiştir. Bu farklılık, özellikle modern siyasal kavramların ve tarihsel biricikliği anlamak için kritiktir. Bu çalışma meclis ve parlamento kavramlarından yola çıkarak Avrupa'da, İslam coğrafyasında ve özellikle Osmanlı Devleti'nde meşveret geleneği ve meclis düşüncesini etimolojik ve geneolojik bakımdan incelemektedir. Tarihsel gelişimi göz önünde bulundurarak meclis, parlamento ve meşveret kavramlarına yardımcı olarak temsil ve egemenlik kavramları da incelenmekte, böylelikle detaylı tarihsel ve kültürel karşılaştırma yapılmaktadır. Kavramların, Orta Çağ'dan modern döneme kadar geçirdiği kavramsal ve tarihsel dönüşüm ele alınmakta, meclis düşüncesinin yalnızca Batı odaklı olmadığı, İslam ve Türk geleneklerinin de benzer danışma yapılarına dayandırıldığı örneklerle açıklanmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde Avrupa'da reform ve modernleşme ışığında parlamenter sistemin gelişimi ele alınırken, ikinci bölümde İslam devletleri ve İslam öncesi devletlerde meşveret geleneği ve meclis (divan) düşüncesi tartışılmış, özgün divan yapılarından bahsedilmiştir. Son kısımda ise Osmanlı Devleti'nden modern Türkiye'ye geçiş sürecindeki meclis kurumsallaşması ve modernleşmedeki dönüm noktaları açıklanmış, Türk siyasi geleneğinde Batı modernleşmesinin ve sentezinin önemi anlatılmıştır. Çalışma, meşveret geleneği ve meclis düşüncesinin sadece Batı odaklı olmadığını, dünyanın çeşitli coğrafyalarında farklı ve özgün şekillerde geliştiğini göstermekte ve bu coğrafyalar arasında bir kavramsal tarih karşılaştırması yapmayı amaçlamaktadır. Çalışma, uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi literatüründeki kavramsal tarih çalışmalarının azınlığını gözeterek mevcut literatüre katkı yapmayı

amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra Osmanlı ve Türkiye coğrafyasına odaklanılarak geçmişten günümüze gelen danışma geleneğinin başlangıcı ve kurumsallaştığı dönüm noktaları belirtilerek bir yol haritası niteliği taşımaktadır.

Panel 21 (12.00-13.30, Sınıf: M206)

Politik Ekonomi: Kent ve Mekan Politikaları

Panel Başkanı: Mine Eder (Boğaziçi Üniversitesi)

**Beril Çakır (İstanbul Bilgi Üniversitesi), Mekanın Müzakere ve Çatışma Yoluyla İnşası:
İstiklal Caddesi Örneği**

Kent mekanı üretimini ekonomik, toplumsal ve ideolojik bir müzakere ve çatışma alanı olarak kavramsallaştıran bu çalışma, devlet ve belediyeler gibi kamu otoritelerinin, sermayenin ve kentlinin mekan üretimi süreçleri boyunca ne şekilde ve hangi yollarla etkileşme geçtiğini Beyoğlu İstiklal Caddesi özelinde ortaya koymayı amaçlıyor. Araştırma ayrıca, yazında çoğunlukla tek yönlü olarak ele alınan müzakere ve çatışma süreçlerini, tüm aktörler arasındaki ekonomik ve ideolojik güç ilişkilerini inceleyerek ortaya koymayı hedefliyor. Araştırma yöntem olarak etnografik saha çalışmasına, arşiv taramasına ve doküman analizine dayanıyor.

**Osman Sümer (Yalova Üniversitesi), Kentsel Ayrışma ve Konteynerleşme: Siyaset Bilimi
Perspektifinden Bir Bakış**

“Kentsel ayrışma”, kentlerin toplumsal, ekonomik ve kültürel olarak homojenleşen alt birimlere bölünme sürecini tanımlanmaktadır. Bu süreç, özellikle büyük metropollerde, gelir düzeyine, etnik kökene, yaşam tarzına veya dini inançlara göre biçimlenen mekânsal kümelenmelerle kendini göstermektedir. Kentsel ayrışma, mekânsal eşitsizliğin en görünür biçimlerinden biridir. Söz konusu ayrışma her şeyden önce toplumsal düzeyde gerçekleşmektedir. Çoğu durumda; küreselleşme, neoliberal kentsel siyasetler ve hızlanan göç hareketleri, çağdaş kentlerde kentsel ayrışma olgusunu derinleştirirken, bu sürecin mekânsal ve toplumsal boyutlarını açıklayabilecek yeni kavramsal çerçevelere duyulan ihtiyacı artırmaktadır. Bu anlamda çalışma, söz konusu ihtiyaca cevap olarak şu araştırma sorusunu ele almıştır: “Siyaset bilimi perspektifinden kent konteyneri olgusu, kentsel ayrışmanın mekânsal ve toplumsal dinamiklerini anlamada nasıl bir katkı sağlar?” Buna bağlı olarak, “Kentsel konteyner”, kent mekanının toplumsal bileşimi, ekonomik sınıfların, etnik ve kültürel kimliklerin belirli alanların yoğunlaşması ve bu büyümenin hem fiziksel hem de sembolik sınırlarla birlikte olması anlamına gelmektedir. Siyaset bilimi, bu olguyu yalnızca mekânsal bir fenomen olarak değil, aynı zamanda güç ilişkilerinin, siyasal temsiliyetin, yurttaşlık haklarının ve toplumsal eşitsizliklerin yeniden üretildiği bir alan biçiminde ele almaktadır. Bu yönüyle kentsel konteyner” olgusu, kent mekânının toplumsal ve siyasi olarak gerçekleştirilebilmesi için önemli bir analitik çerçeve sunmaktadır. Sözü edilen olgu, farklılaşmanın ve ayrışmanın toplumsal dinamiklerini anlamada önemli bir rol oynamaktadır. Sınıfsal, etnik veya kültürel bölünmeler, kentteki mekânsal kümelenmelerle iç içe geçme ve bu kümelenmeler, toplumsal dayanışma, çatışma veya dışlanma biçimlerini şekillendirmektedir. Konteynerleşmiş

mahallelerde yaşayan bireyler, çoğu zaman siyasal süreçlerden dışlanmakta veya marjinalleştirilmektedir. Bu durumda, siyasal oluşumun mekânsal biçimde eşitsiz dağılmasına ve yerel demokrasi pratiklerinin zayıflamasına neden olmaktadır. Çalışmanın pratik değeri ise, kentteki ayrışmanın azaltılması için yerel yönetimlere; siyasalar tasarlayan, geliştiren veya bunları hayata geçirenlere ile sivil toplum aktörlerine somut öneriler sunmasında yatmaktadır. Ayrıca çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden descriptive (betimleme) yöntemi kullanılmıştır. Bunun yanında “mekânsal eşitsizlik, siyasal eşitsizliği doğurur” çalışmanın temel savıdır. Bu kapsamda çalışmada, kentsel konteyner olgusunun kentsel ayrışma ile mekânsal ve toplumsal dinamiklerini anlamada nasıl bir katkı sunulduğu, güncel literatür ve örnekler üzerinden tartışılmıştır.

Pınar Ebe-Güzgü (İzmir Katip Çelebi Üniversitesi), Kentsel Planlamalarda Teknolojik Determinizm ve Etik Yönetişim Çıkmazı

Sanayi Devrimi'nin ardından ortaya çıkan modern kent yapıları, hızla gelişen nüfus, ulaşım ve altyapı ihtiyaçlarıyla birlikte bir dizi karmaşık kentsel sorunu da beraberinde getirmiştir. Bu sorunlara çözüm üretme çabası tarihsel süreçte farklı politik paradigmlar tarafından şekillendirilmiştir. Özellikle 1980'li yıllardan itibaren neoliberal ideolojinin dünya genelinde hâkimiyet kazanması, kent yönetimlerinin işleyişinde köklü değişikliklere yol açmıştır. Kamu yönetiminin “etkin olmayan” yapısının eleştirilmesi ve özel sektörün daha fazla karar alma süreçlerine dahil edilmesi, 1990'lı yıllarda akıllı kent yaklaşımlarının zeminini hazırlamıştır. Bu dönemde yaşanan teknolojik devrimle birlikte dijital çözümlerin kent planlamasında kullanılabilir hale gelmesi, kentsel yaşamın teknolojiyle bütünleşmesini hızlandırmıştır. Akıllı kent kavramı, ilk olarak 1990'lı yıllarda literatürde yer bulmuş ve 2000'li yıllarda özellikle Avrupa Birliği (AB) politikaları çerçevesinde daha fazla görünürlük kazanmıştır. 2010'lu yılların ortalarına kadar "akıllı kent" olmak, birçok yerel yönetim için yalnızca teknolojik gelişmişliği değil, aynı zamanda prestiji de simgeleyen bir hedef haline gelmiştir. Ancak 2010'ların ikinci yarısından itibaren sosyal bilimciler tarafından yöneltilen eleştiriler, bu kavramın daha eleştirel bir perspektiften değerlendirilmesini gündeme getirmiştir. Özellikle veri gizliliği, toplumsal dışlanma, sosyal adalet ve etik gözetim gibi meseleler, akıllı kent politikalarının masaya yatırılmasına neden olmuştur. Akıllı kentler zaman içinde kavramsal olarak da evrilmiştir. Bugün, literatürde sıklıkla referans verilen Smart City 1.0'dan Smart City 6.0'a uzanan bir gelişim çizgisi söz konusudur. Bu çerçevede: Smart City 1.0, teknoloji şirketleri tarafından geliştirilen altyapıların kentte uygulanmasını temsil ederken, Smart City 2.0, yerel yönetimlerin teknolojiyle iş birliği kurarak daha aktif rol üstlendiği bir dönemi tanımlar. Smart City 3.0, yurttaşların karar alma süreçlerine katılımını vurgularken, Smart City 4.0 sürdürülebilirlik ilkesini merkeze alır. Smart City 5.0, dijital altyapının gelişmesini ve özel protokollerle ekosistem oluşumunu öne çıkarır. Smart City 6.0 ise günümüzde veriye dayalı karar alma mekanizmaları ve vatandaş odaklılık kavramlarıyla tanımlanmaktadır. Bu dönüşüme karşın, akıllı kentlerin çoğunlukla özel sektörün yönlendirmesiyle şekillenmesi, etik yönetişim anlayışıyla çelişen durumlara neden olmaktadır. Planlamalarda kamusal katılımın yetersiz kalması, veri temelli kararların toplumsal etkilerinin yeterince değerlendirilmemesi ve şeffaflık eksiklikleri, özellikle etik bağlamda önemli sorunları beraberinde getirmektedir. Bu çalışmada,

teknolojik determinist bir yaklaşımla şekillenen kentsel planlama pratiklerinin, etik yönetim ilkeleriyle ne ölçüde örtüştüğü ya da çatıştığı tartışmaya açılmaktadır. Araştırmada, Avrupa Birliği'nin "European Smart Cities" inisiyatifi kapsamında öne çıkan üç şehir — Luxembourg, Aarhus ve Turku — örnek olay olarak seçilmiştir. Bu şehirlerin akıllı kent stratejileri, bütçe ve yönetim yapıları, medya kaynakları ve resmi belgeler aracılığıyla toplanan veriler ışığında analiz edilecektir. Verilerin sistematik bir şekilde incelenmesi için MAXQDA yazılımı kullanılacaktır. Aynı zamanda araştırmacının literatür temeli Web of Science veri tabanında yapılan kapsamlı taramayla oluşturulmuştur. Çalışmanın temel araştırma soruları şunlardır: 1. Akıllı kent planlamalarında teknolojik altyapının kaçınılmazlığı, etik sorunların göz ardı edilmesine mi neden oluyor? 2. Yerel yöneticiler, karar alma süreçlerinde teknolojik faydayı mı, yoksa toplumsal adalet ve katılımı mı önceliklendiriyor? Bu sorular doğrultusunda, çalışmanın amacı teknolojik determinist bir yaklaşımla şekillenen akıllı kent uygulamalarının, etik yönetim ilkeleriyle ne ölçüde uyumlu olduğunu ortaya koymak ve kentsel planlamalarda daha dengeli bir yaklaşımın nasıl kurulabileceğine dair öneriler geliştirmektir. Bu çerçevede çalışmanın, hem yerel yönetimler hem de teknoloji geliştiricileri için normatif bir rehber işlevi görebileceği düşünülmektedir.

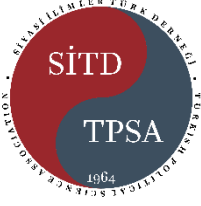
Nurhayat Kavrak (İstanbul Bilgi Üniversitesi), Paternalist Rıza Üretimi Olarak Bölgesel Kalkınma: Zonguldak'ta Neoliberal Devletin Sessizleştirme Stratejileri

Bu bildiri, Türkiye'de bölgesel kalkınma planlarının neoliberal devletin hegemonya inşa sürecindeki rolünü analiz etmeyi amaçlamaktadır. Odak noktası, Zonguldak bölgesinde uygulanan kalkınma planları çerçevesinde devletin sınıf ilişkilerini nasıl yeniden tanımladığıdır. Zonguldak, tarihsel olarak Türkiye'de işçi sınıfı hareketlerinin ve maden emek mücadelesinin merkezlerinden biri olmuştur. Ancak 1990'lar sonrası özelleştirme ve yeniden yapılandırma politikaları ile bu sınıfsal yapı çözülmeye başlamış; bu süreci yönetmek üzere çeşitli bölgesel kalkınma planları devreye sokulmuştur. Çalışmada, bu planların yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda siyasi ve ideolojik bir işlev gördüğü savunulmaktadır. Neoliberal kalkınma söylemi "istihdam edilebilirlik", "girişimcilik" ve "sosyal uyum" gibi teknik terimlerle çerçevelenmiş; böylece emekçi kesimlerin kolektif siyasi talepleri bireyselleştirilmiş ve görünmez kılınmıştır. David Graeber'ın "massive bureaucratization" kavramı çerçevesinde, kalkınma planları birer bürokratik rıza üretim makinesi haline gelmiştir. Bu bağlamda, "kalkınma" kavramı yalnızca yoksulluğu değil, sınıf çatışmasını da yönetmenin bir aracı olarak ele alınmaktadır. Jessop'un stratejik-seçici devlet kuramı doğrultusunda değerlendirildiğinde, bu kalkınma programlarının sermaye birikiminin ihtiyaçlarına göre şekillendiği ve devletin kurumsal mimarisinin bu amaçla dönüştüğü görülmektedir. Ancak bu seçicilik yalnızca yapısal değil; Graeber'ın işaret ettiği üzere, aynı zamanda gündelik bürokratik süreçlerle de işlerlik kazanmaktadır. Bu bildiride Zonguldak örneği üzerinden kalkınma söyleminin ve pratiklerinin, neoliberal devletin hegemonik stratejilerinin bir uzantısı olarak nasıl işlediği ortaya konacaktır.

Panel 22: Yuvarlak Masa Toplantısı (12.00-13.30, Sınıf: M01)
Otoriterleşmenin Çift Yüzü: Ulusal Dinamikler ve Uluslararası Etkenler
Panel Başkanı: Berk Esen (Sabancı Üniversitesi)

Berk Esen (Sabancı Üniversitesi), Senem Aydın-Düzgit (Sabancı Üniversitesi) ve Mustafa Kutlay (Londra Üniversitesi, İngiltere)

GCCRIIS

SIYASİ İLİMLER TÜRK DERNEĞİ

IV. ULUSAL SIYASET BİLİMİ KONGRESİ

III. OTURUM (20 EYLÜL 2025, CUMARTESİ, 14.45-16.15)

Panel 23 (14.45-16.15, Sınıf: M01)

Türkiye'nin Yeni Siyaseti: Çözülme, Çürüme, Otoriterleşme I

Panel Başkanı: Menderes Çınar (Başkent Üniversitesi)

Ayşen Uysal (Dokuz Eylül Üniversitesi), Otoriterleşme Kısacasında, Otoriterleşmeye Karşı: 2016'dan Günümüze Türkiye'de Protesto Eylemleri

Bu bildiri, otoriterleşmeyi bir süreç olarak ele alır ve bu sürecin genelde toplumsal hareketleri, özeldede sokakta siyaset olarak adlandırdığı protesto eylemlerini nasıl etkilediğini mekân ve zaman faktörlerini de ele alarak inceler. 15 Temmuz 2016 darbe girişimi, OHAL rejimi (2016-2018), 19 Mart 2025 süreci gibi sert otoriter dönemelerin dönüldüğü 2016'dan bugüne kadar olan dönemde sokakta siyasetin alanını her defasında daha da daraltan otoriterleşme sürecinin protesto hareketlerini nasıl kısıtladığını ele alır. Otoriterleşme, protesto eylemlerini içinden ve/veya dışından öldüren bir cebir mi, yoksa eylemler için bir kaynak/olanak mıdır? Baskıcı siyasal rejimler protesto eylemlerine ne yapar? Diğer taraftan, demokrasinin önemli bir göstergesi olarak kabul edilen toplumsal hareketler, Türkiye'de demokrasiyi kurtarabilir mi? Bildiri, Türkiye'nin son on yıllık tarihinden yola çıkarak bu ve benzeri sorulara yanıt arayacaktır.

Gülşen Seven (TED Üniversitesi), Kurucu Simgeler, Yıkıcı Pratikler: AKP'nin Anayasa Serüveni Üzerinden bir Anayasal Rejim Okuması

Bu bildiri, Türkiye'de Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) anayasa siyasetine odaklanarak, kurucu simgesellik ile yıkıcı siyasal pratik arasındaki çelişkili ilişkiyi analiz etmektedir. Janus ve Leviathan imgelerinden hareketle geliştirilen yorum çerçevesiyle, AKP'nin bir yandan "yeni ve sivil anayasa" söylemini sürekli diri tutarken, diğer yandan anayasal kurumları işlevsizleştiren otoriter bir yönetim biçimini tahkim ettiği ileri sürülmektedir. Bildirinin ilk bölümünde bu ikili yapının düşünsel arka planı anayasa kavramının tarihsel ve kuramsal açılımları üzerinden tartışılmakta; ikinci bölümde ise AKP'nin anayasal kurguya dair tutumunun, istişari temsilden plebisiter mutabakata doğru yönelen bir dönüşümle, anayasanın demokratik dayanaklarını içeriksizleştirdiği gösterilmektedir. Bildiri, anayasa yapım süreçlerinin yalnızca metinsel değil, temsilî ve kurucu boyutlarıyla da değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Toygar Sinan Baykan (Kırkireli Üniversitesi), Hegemonik Parti Otokrasisi ve Personalist Rejim Arasında Türkiye: Jeopolitik Krizler, Artan Seçim Belirsizliği ve 19 Mart 2025 Yürütme Gaspı

19 Mart 2025'te Ekrem İmamoğlu'nun ve birçok İBB yöneticisinin gözaltına alınması, Türkiye'nin otoriterleşme sürecinde yeni bir dönüm noktası olarak değerlendirilmelidir. Bu gelişme, klasik anlamda bir darbeden farklı olarak, mevcut iktidarın kendi gücünü tahkim etmek için uyguladığı bir "autogolpe" yani "yürütme gaspı" olarak tanımlanabilir. Bu tür müdahaleler, genellikle seçilmiş liderlerin meclisi ya da muhalefeti tasfiye ederek olağanüstü hâl koşullarında iktidarı tekelinde toplamasını içerir. Türkiye'de ise bu süreç, uzun süredir devam eden ve meclisi ve yargıyı halihazırda pasifize etmiş olan rekabetçi otoriterliğin yerel alandaki demokratik rekabeti de boğması ile tam otoriterliğe geçiş biçiminde ortaya çıkmıştır. Bu adımın arkasında hem ulusal hem uluslararası nedenler bulunmaktadır. CHP'nin İmamoğlu'nu erkenden aday göstermesi kısa vadeli bir etken olarak görülebilir de otoriterleşmenin yapısal zemini daha derindir. Türkiye'de yerel yönetimlerdeki kaynak paylaşımı klientelistik ilişkilerin ve siyasi rekabetin temel unsuru olarak Türkiye'de bugüne kadar bir "patronaj demokrasisi"nin yaşamasına izin vermiştir. AKP'nin bu kaynak paylaşımını artık tolere edemeyecek bir noktaya gelmesi, muhalefetin artan kapasitesiyle birleşince, iktidarı yürütme gaspı benzeri bir müdahaleye sevk etmiştir. Bu çalışma Türkiye'de otoriter konsolidasyonun olası biçimleri üzerine bir tartışma da yürütmektedir. Türkiye'de otoriter rejimin yalnızca Erdoğan'ın şahsi iktidarı için değil, daha geniş bir parti aygıtı ve elit tabakasının çıkarlarını koruma amacı taşıdığı vurgulanmaktadır. Bu yapı, Erdoğan sonrası döneme de taşınabilecek bir hegemonik parti otokrasisine ya da personalist rejime evrilebilir. Ayrıca, Batı'daki liberal düzenin çöküşü, bu sürece yönelik uluslararası itirazları kayda değer şekilde azaltacaktır. Son olarak bu çalışmada otoriter konsolidasyon şartları altında, muhalefetin önünde yalnızca alanı gittikçe daha da daralan seçim siyasetinde mücadelenin değil toplumsal örgütlenme ve formel ve enformel yeniden dağıtımçı uygulamalar yolu ile tabanı oluşturulacak olan uzun vadeli bir hegemonya mücadelesi olduğu belirtilmektedir. Demokrasiye dönüşün ancak sivil toplumsal alanda mücadelenin güçlendirilmesiyle ve alternatif bir iktidar vizyonunun inşasıyla mümkün olabileceği savunulmaktadır.

Panel 24 (14.45-16.15, Sınıf: M102)

Kimlik ve Hafıza Çalışmaları

Panel Başkanı: Devrim Sezer (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Nail Elhan (Hitit Üniversitesi) ve Mustafa Onur Tetik (Hitit Üniversitesi), Alevi Dergiler Projesi: Alevi Kimliğinin Oluşumunda ve Siyasallaşmasında Süreli Yayınların Etkisi

Bu bildiri, "1960 Sonrası Alevi Süreli Yayınlarının Aleviliğin Siyasallaşmasındaki Rolü, Etkilerinin Analizi ve Dijitalleştirilmesi" başlıklı TÜBİTAK 3005 kapsamında yürütülen projeyi ve projenin araştırma bulgularını tanıtmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın kaynağını, Alevi toplumu tarafından 1960 sonrasında yayımlanan süreli yayınlar oluşturmaktadır. Aleviliğin siyasal ekseninde görünürlük kazanması, Türkiye'nin modernleşme süreciyle eşzamanlı olarak gelişmiştir. Özellikle 1960'lardan itibaren kentleşme, laiklik tartışmaları ve sınıf temelli siyasi

hareketlenmeler Alevi toplumunu doğrudan etkilemiş, bu etkiler Alevilerin siyasal söylemlerinde ve örgütlenme pratiklerinde belirginleşmiştir. Bu dönüşümün en dikkat çekici yansımalarından biri, Alevi toplumu tarafından çıkarılan süreli yayınlarda gözlemlenmektedir. Bu çalışma, 1960 sonrası yayımlanan Alevi süreli yayınlarını sosyo-politik bir bağlamda inceleyerek Aleviliğin siyasallaşma sürecindeki rolünü, bu yayınlar aracılığıyla analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın temelini oluşturan süreli yayınlar, yalnızca tarihsel belgeler değil; aynı zamanda Alevi kimliğinin inşa süreçlerine aktif katkı sağlayan araçlardır. Söz konusu yayınlar, bir yandan laiklik, eşit yurttaşlık ve kültürel haklar gibi temel talepleri dile getirirken; diğer yandan Alevi toplumunun kolektif hafızasını ve kimlik bilincini yeniden üretmiştir. Bu yayınlarda yer alan söylemler, dönemin iç ve dış siyasal gelişmelerine verdikleri tepkiler, Alevi toplumu içerisinde gelişen fikir ayrılıkları, kimlik inşası ve kültürel yeniden üretim pratikleri bağlamında ayrıntılı olarak değerlendirilecektir. Araştırma iki döneme ayrılmaktadır. İlk dönem, 1960-1980 arası sol ideolojilerle temasın arttığı, Birlik Partisi'nin kurulduğu ve yayınların daha çok sınıfsal meseleler ekseninde şekillendiği dönemdir. İkinci dönem ise 1980 sonrası kimlik ve kültür temelli taleplerin belirginleştiği, özellikle 1990'larda Sivas ve Gazi olaylarıyla görünür hale gelen yeni bir Alevi siyasallaşmasının öne çıktığı süreçtir. Her iki dönemde de yayınlarda gözlemlenen temalar (laiklik, eşitlik, kültürel haklar vb.), içerik analizi ve karşılaştırmalı yöntemlerle çözümlenecektir. Bu bildiriye, 75 Alevi süreli yayın üzerinden araştırmalar gerçekleştirilecek araştırmanın genel çerçevesi sunulacaktır. Projede ayrıca yayın kurucuları ve yazarlarıyla yapılan yarı yapılandırılmış mülakatlar aracılığıyla yayınların ortaya çıkış dinamikleri, hedef kitleleri ve etkileri anlaşılmasına çalışılmaktadır. Hali hazırda gerçekleştirilmiş mülakatlardan da bir kısım ön veriler bildiriye paylaşılacaktır. Bu bağlamda çalışmanın, Alevi kimliğinin modern Türkiye'deki dönüşümünü anlamaya ve bu alandaki literatürdeki boşluğu gidermeye katkı sunması hedeflenmektedir.

Z. Aslı Elitsoy (Kopenhag Üniversitesi, Danimarka), Ritüel Yoluyla Etnopolitik Kimliklerin İnşası: Diyarbakır'da Mevlid-i Nebi Anmaları

Bu çalışma, Hür Dava Partisi'ne (Hüda-Par) yakınlığıyla bilinen sivil toplum kuruluşlarından biri olan Peygamber Sevdalıları Vakfı tarafından, Diyarbakır başta olmak üzere Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı illerde düzenlenen Mevlid-i Nebi etkinliklerine odaklanmaktadır. 2008 yılından itibaren Hz. Muhammed'in doğumunu anma amacıyla her yıl organize edilen bu kutlamalar, aynı zamanda İslami referanslarla biçimlenen alternatif bir Kürtlük tanımının kamusal alandaki tezahürü olarak değerlendirilmektedir. Mevlid-i Nebi etkinlikleri, giderek bir tür siyasal söylem pratiğine dönüşmüş; hem devletin milliyetçi-dini söylemine karşı sembolik bir direniş zemini yaratmış hem de Kürt siyasi hareketinin farklı fraksiyonları arasında süregiden meşruiyet rekabetine bir mücadele alanı oluşturmuştur. Bu bağlamda çalışma, ritüeli yalnızca kutsalın temsil edildiği bir alan olarak değil, aynı zamanda kolektif öznenin kurulduğu, sınırlarının çizildiği ve meşruiyetinin performe edildiği siyasal bir uzam olarak ele almaktadır. Araştırma, üç temel hedef etrafında yapılandırılmıştır: (1) İslami ritüellerin etnik kimliklerin inşasında nasıl bir işleve sahip olduğunu keşfetmek, (2) dini ritüelin siyasal aktörler tarafından siyasal rekabetin görünürlük kazandığı tartışmalı bir alan olarak nasıl işlevselleştirildiğini ortaya koymak, (3) Kürt ve Müslüman kimliklerin kamusal tezahürlerini etnografik bir perspektifle

analiz ederek, bu tezahürlerin siyasal rekabet ve temsil mücadeleleriyle nasıl iç içe geçtiğini anlamak. Dolayısıyla çalışma şu sorulara yanıt aramaktadır: Diyarbakır'daki Mevlid-i Nebi etkinlikleri, Kürt ve Müslüman kimliklerine dair hangi siyasal anlatıları görünür kılmakta ve bu anlatılar nasıl meşrulaştırılmaktadır? Devletin resmi dini söylemi ile alternatif İslam anlayışları arasındaki gerilimler ritüel alanda nasıl tezahür etmektedir? Katılımcılar, bu ritüel pratiği nasıl deneyimlemekte ve anlamlandırmaktadır? Çalışma, ritüelin sadece dini değil, aynı zamanda politik bir eylem alanı olarak nasıl işlediğini ortaya koyarak, etnografik veriyle desteklenen özgün bir analiz sunmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, etnografik yöntemler siyaset biliminin kuramsal perspektifiyle birleştirilerek, analitik odağın kurumsal ve yapısal çerçevelerden bireylerin gündelik yaşam pratiklerine ve deneyimlerine kaydırılması hedeflenmiştir. Araştırma verileri, 15 Mart – 15 Haziran 2025 tarihleri arasında Diyarbakır ve İstanbul'da yürütülen saha çalışması sonucu toplanmıştır. Saha çalışması kapsamında, etkinlik alanındaki katılımcı gözlemleri, katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmeler ile ritüel alanında kullanılan görsel ve söylemsel öğeler analiz edilmiştir. Etkinliğe katılan farklı aktörlerin kullandığı dini ve politik retorik, ritüel mekanın düzenlenişi, sembollerin kullanımı ve katılımcıların anlatıları üzerinden bir analiz yapılmıştır.

Devrim Sezer (İzmir Ekonomi Üniversitesi), Hafıza Aktivizmi ve Epistemik Adaletsizlik: Türkiye Örneğinin Sunduğu Siyasal İçgörüler

Resmi anlatıların geçmişi milliyetçi ve dışlayıcı bir bakış açısıyla sunduğu ülkelerde, seçici hafıza anlatılarını sorgulama ve geçmişle yüzleşme girişimlerini sivil inisiyatiflerin üstlendiğini sıklıkla vurgulanır. Gerçekten de son yıllarda kaleme alınan pek çok çalışma, zor geçmişlerle hesaplaşmada hafıza aktivizminin önemli bir rol oynadığına dikkat çekmektedir. Gelgelelim yapısal amnezi ve kurumsal direncin baskın olduğu Türkiye gibi ülkelerde, hafıza aktivizminin epistemik adaletsizlikle mücadeledeki rolü üzerinde pek durulmamıştır. Bu çalışma daha önce yeterince irdelenmemiş bir soruya odaklanıyor: Ne tür bir hafıza aktivizmi, özellikle Türkiye gibi hafıza rejimi “illiberal” eğilimler sergileyen toplumlarda, epistemik erdemlerin geliştirilmesine katkıda bulunabilir? Bu soru ne hafıza çalışmalarında ne de epistemik adaletsizlik literatüründe yeterince tartışılmıştır. Hafıza çalışmaları ile uğraşan sosyal bilimciler epistemik adaletsizlik konusuna büyük ölçüde ilgisiz kalmıştır, epistemik adaletsizlik üzerine çalışan siyaset felsefecileri ise hafıza siyasetine ilişkin meselelere yeterince eğilmemiştir. İstanbul ve İzmir'den üç farklı yurttış inisiyatifine odaklanan bu çalışma, “minör hafıza aktivizmi” adlı yeni bir kavramsal çerçeve önermek ve bu tür bir hafıza aktivizminin epistemik adaletsizlikle mücadeledeki dönüştürücü rolünü vurgulamak suretiyle bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Siyaset teorisi ile hafıza çalışmalarını buluşturan çalışmanın iki önemli savı var: Minör hafıza aktivizmi 1) hem resmi anlatıların sorgulanmasında 2) hem de epistemik erdemlerin gelişiminde önemli bir rol oynama potansiyeline sahiptir. Türkiye gerek çalkantılı siyasi tarihi ve şiddetle yoğrulmuş geçmişi gerekse azınlık topluluklara yönelik sistematik baskılar nedeniyle hafıza çalışmaları açısından özellikle dikkat çekici bir örnektir. Ayrıca mevcut hafıza peyzajındaki kimi “illiberal” eğilimler nedeniyle Macaristan, Polonya ve Hindistan gibi ülkelerdekine benzer hafıza gerilimleri yaşamaktadır. Dolayısıyla yanıtlanması gereken soru şudur: Türkiye gibi geçmişle hesaplaşmaya imkân tanımayan hafıza rejimlerinin belirleyici

olduğu ülkelerde resmi anlatılar nasıl sorgulanacak, epistemik erdemler nasıl gelişecektir? Epistemik adaletsizlik literatüründe bu konuya verilen tek yanıt José Medina'nın çalışmalarında karşımıza çıkmaktadır: Zor geçmişlerle yüzleşilebilmesi ve epistemik erdemlerin gelişebilmesi için "militan" ve "kahramanca" bir aktivizme gereksinim vardır. Medina'nın argümanını sorgulamayı amaçlayan bu çalışma, Türkiye örneğinden yola çıkarak minör hafıza aktivizmi olarak adlandırıldığı aktivizm türünü tanımlamayı ve savunmayı hedeflemektedir. İstanbul ve İzmir'den seçilen üç örnek aracılığıyla, minör kamusal müdahalelerin zor geçmişlerle nasıl başa çıkmaya çalıştıkları, Türkiye'nin çokkültürlü mirasını nasıl vurguladıkları ve epistemik erdemlerin gelişimine nasıl katkıda buldukları tartışmaya açılacaktır. Minör kamusal girişimlerin, özellikle "belirsizlikle düşünme yetisi" gibi yeni epistemik duyarlılıkların geliştirilmesi için önemli bir potansiyele sahip olduğunu vurgulamak bu çalışmanın en önemli amacıdır.

Deniz Özbek-Özyurt (İzmir Ekonomi Üniversitesi), Hafıza Aktivizmi Yoluyla Epistemik Erdemlerin Geliştirilmesi: Hrant Dink Vakfı'nın Epistemik Katkıları

Hafıza çalışmaları literatürü, resmi tarih anlatılarının çoğunlukla ulusun yüceltilmesine ve tarihsel sorumlulukların görmezden gelinmesine dayandığı durumlarda, bu anlatılara karşı sivil girişimlerin önemine dikkat çeker. Bu bağlamda, hafıza aktivizmi, geçmişte yaşanan adaletsizliklerle yüzleşmeyi mümkün kılan alternatif bilgi üretimi biçimlerinden biri olarak öne çıkar. Bu çalışmada, hafıza aktivizminin yalnızca politik değil, aynı zamanda epistemik bir katkı sunduğu savunulmaktadır. José Medina'nın epistemik erdemler üzerine geliştirdiği fikirlerden hareketle, hafıza aktivizminin alçakgönüllülük, entelektüel merak ve açık fikirlilik gibi erdemleri geliştirme potansiyeline sahip olduğu ileri sürülmektedir. Bu çerçevede, Hrant Dink Vakfı'nın (HDV) çalışmaları, hafıza aktivizminin epistemik boyutlarını anlamak açısından verimli bir örnek sunmaktadır. HDV, Türkiye'de sessizleştirilmiş anlatıları görünür kılmak, kutuplaştırıcı söylemlere karşı çoğulcu ve diyaloga açık yaklaşımlar geliştirmek ve geçmişle yüzleşmeye yönelik toplumsal duyarlılığı artırmak amacıyla çeşitli projeler yürütmektedir. Bu projeler, sadece alternatif bilgi üretimini değil, aynı zamanda bilgiye erişim yollarını da dönüştürerek epistemik adaletin inşasına katkıda bulunmaktadır. HDV'nin faaliyetleri, giderek daha otoriterleşen bir siyasi bağlamda, resmi anlatıların dışına çıkan bilgi biçimlerinin nasıl üretildiğini ve korunduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, hafıza aktivizminin yalnızca tanıklık ve belge üretimiyle sınırlı kalmadığı; aynı zamanda katılımcıların epistemik pozisyonlarını dönüştüren, onları daha duyarlı, sorgulayıcı ve açık fikirli bireyler hâline getiren bir süreç olduğu ileri sürülmektedir. Medina'nın epistemik erdemler tasnifi bu süreci anlamlandırmak için güçlü bir kavramsal çerçeve sunar. Alçakgönüllülük, kişinin kendi bilgi sınırlarının farkında olması; entelektüel merak/özen, başkalarının deneyimlerine yönelik dikkat ve öğrenme isteği; açık fikirlilik ise farklı bakış açılarına karşı duyarlılık geliştirme kapasitesi anlamına gelir. Bu erdemlerin, hem hafıza aktivistlerinin hem de bu çalışmalardan etkilenen toplulukların düşünsel ve ahlaki kapasitelerini geliştirdiği savunulmaktadır. Sonuç olarak bu çalışma, hafıza aktivizmini yalnızca siyasal bir mücadele biçimi olarak değil, aynı zamanda epistemik bir pratik olarak ele almayı önermektedir. Hrant Dink Vakfı örneği üzerinden, epistemik erdemlerin gelişiminde sivil toplumun rolünü tartışmayı amaçlamaktadır.

Panel 25 (14.45-16.15, Sınıf: M101)

Cumhuriyet Tarihi: Eleştirel Bakışlar

Panel Başkanı: Ogan Yumlu (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Cansu Bitirim-Kacar (İstanbul Üniversitesi), 1923 Nüfus Mübadelesini Biyopolitika Bağlamında Okumak: Homojen Ulus-Devlet Uygulaması ve Beden-Mekân Mühendisliği

1923 Nüfus Mübadelesi, Lozan Antlaşmasının ek protokolü ile yürürlüğe girmiş ve Türk- Yunan azınlıkların karşılıklı nüfus değişimine zorunlu bırakıldığı bir anlaşmayı içermektedir. Bu mübadelenin esas özelliği dine dayalı olmasıdır. Müslüman ve Ortodoks değişimini öngörerek her iki ülke de homojen bir ulus yaratmayı hedeflemiştir. Yaklaşık iki milyon insan zorunlu göçe mecbur bırakılmıştır. Mübadele sadece demografik bir değişimi yansıtmakla kalmaz aynı zamanda bir biyopolitika uygulaması örneğidir. Biyopolitika, Michel Foucault tarafından kavramsallaştırılmıştır. Bu kavram, devletin nüfusları yönetim esasına göre nesnelleştirdiği ve bedenlerin, yaşamların üzerinde kendi inisiyatifini kullanabilmesini içermektedir. Mübadele örneğinde de uluslar inşa edilirken, türdeş bir kimlik-kültür sentezi oluşturulmak istenmiş ve uygunsuz, tehdit olarak algılananlar sınırın dışına yerlerinden edilerek gönderilmiştir ve nüfus yönetimi biyopolitika çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Ulusal bir beden ve kimlik yaratılmak istenmesi devlet tarafından şekillenerek kendini göstermiştir. Bu nüfus değişiminde sadece bedenler değil kişilerin aidiyet duyguları zedelenmiş ve bununla birlikte “nerede yaşanması ve ya yaşanmaması gerektiğini” devlet bireyler adına karar vererek uygulamıştır. O dönemde karşılıklı iki ülke arasında gerilimin yükselmesi ve uluslaşma politikası uygulansa bile mübadele zorunlu kalınmış bir biyopolitika örneği olarak tarihte yerini almıştır. Biyopolitik açıdan bakıldığında, bedenler uygun vatandaş ve kimlik gerekçesiyle göçe mecbur kalmışlardır. Göçle birlikte, boşaltılan mekânlara yeni uygun vatandaşların gelmesi ve yeni bir hafızanın yaratılması amaçlanmıştır. Aslında buradaki noktada, sadece nüfus değişimi değil iktidarın bellek değişiminde de etkisi gözükmektedir. Bu yerleşim yerlerinde mübadillerin, yerli halk ile kültür farklılıklarının ortaya çıkması entegrasyon açısından zorluklarını da beraberinde getirmiştir. Mübadele, Foucault’un tanımladığı “yaşamı yönetme sanatı tanımıyla” örtüşmektedir. Modern iktidar uygulaması olarak nüfus değişimi yaşanmıştır. Devlet, yaşamı organize ederek, bireylerin mekânsal lokasyonlarını, hareket etmelerini ve kimliklerini kontrol edebilmiştir. Bununla birlikte bireylerin öznellikleri farklılaşmıştır. Yerinden edinme fiziksel bir kaybın ötesinde mekânsal aidiyetin zedelenmesi, yas ve kuşaklararası travmayı da beraberinde getirmiştir. Göçmenler hem bir nesne-mağdur ilişkisinde yer alırken aynı zamanda öznel-yeniden kimlikleşme bağlamında kendilerini göstermektedirler. Aynı zamanda olumlu açıdan bakıldığında ise, devlet kendi halkının can sağlığını koruyabilmek adına mübadeleyle birlikte savaş ve ya gerilimlerden uzak tutarak göç etmesine ve yeni yuva kurmasına olanak sağlamıştır. Burada da yine Foucault’un tanımladığı yönetimsellik kavramı kendini göstermektedir. Ona göre, modern-iktidar yaşatmayı tercih etmektedir. Bu çalışmada, 1923 Nüfus Değişimi sadece tarihsel bir olay olarak değil, aynı zamanda ulus- devletin inşa sürecinde biyopolitikanın nasıl uygulandığını mübadele üzerinden göstermek amaçlanmıştır. Mekân, kimlik, aidiyet üzerinden mübadele ve biyopolitika ilişkilendirilip çalışmada ele alınacaktır.

Burcu Kaleoğlu-Uçaner (Gaziantep Üniversitesi), Şapka Devrimi ve Erken Cumhuriyet Dönemi Güvensizlik Hafızası

Şapka Devrimi, halkın görünümünü düzenleyen diğer reformlarla birlikte, erken Cumhuriyet dönemi hükümetinin en önemli politikalarından biridir. Cumhuriyet elitine göre, Türk halkı özünde medenidir ve bu medeniyet, dış görünüşe de yansıtılmalıdır. Bu yaklaşım, Türkiye'nin ontolojik güvensizlik sorununa verilen bir yanittir. Bilindiği gibi 19. yüzyıl, sömürgeciliğin zirve noktasıdır, Avrupa güçleri dünya topraklarının 'ini (Antarktika hariç) sömürgeleştirmiştir. Bu oranın üçte birini yalnızca İngiltere ve Rusya kontrol ediyordu, hatta doğrudan hâkimiyet kurmadıkları yerlerde bile sürekli devletlerin içişlerine kendi menfaatleri doğrultusunda müdahalelerde bulunmaktaydılar (Blanning, 2000, s. 593). Bu durum Osmanlı devleti için de geçerliydi, Avrupa'nın 'hasta adam'ı olarak tanımlanan Osmanlı Devleti Avrupalı emperyalist devletler tarafından 'geri kalmış' ve kimi zaman 'barbar' olarak tanımlanmaktaydı. Avrupa basınında, özellikle Fransız gazetesi Le Petit Journal'da Osmanlı askerlerini fesli şekilde alaya alan karikatürler ve fotoğraflar Osmanlı'nın Avrupa gözünde nasıl algılandığını özetler niteliktedir. Tanzimat döneminden itibaren ontolojik güvensizlik endişeleri nedeniyle hayatta kalabilmek için modernleşme ve medenileşme çabası gösteren Osmanlı devleti en son Düyun-u Umumiye'nin de varlığı ile yarı-sömürge durumuna düşmüş, işgal edilmiş ve dağılmıştır. Bu tecrübe Cumhuriyet elitinin ontolojik güvensizlik endişelerini somut bir gerçekliğe dönüştürmüş ve erken dönem cumhuriyet kimliğinin gelişiminin ana dayanak noktasını oluşturmuştur. Batılı ve uygar bir Türkiye kurarak uluslararası sistemde hayatta kalmak temel düsturuyla, geçmişin 'uygar olmayan' alışkanlıkları ve sembollerinden kökten bir kopuşu simgeleyen Şapka devrimi büyük bir sembolik önem taşımaktadır. Bu açıdan şapka devrimi bir 'görünüm' devriminden çok ötede ve derin anlamlar taşımaktadır. Yeni cumhuriyetin milli hakimiyet esaslı, bağımsız ve medeni kimliğinin önemli bir parçasını teşkil etmektedir. Bu açıdan da özellikle toplumda dinden bir kopuş olarak algılanmış ve tepkilere neden olmuştur. Bu devrimin nedenleri ve sonuçları bu bildiride detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Okan Gülbak (İstanbul Ticaret Üniversitesi), Rutinler ve Tanınma: Erken Cumhuriyet Döneminde Türk Dış Politik Kimliğinin İnşası

Süreklilik, bireyler gibi devletlerin de kimliklerini güçlendiren ve varlıklarını güvende hissettiren bir duygudur. Eylemler tekrar edilip rutinleştikçe bireyler diğer aktörlerce tanınacak ve kimlikleri inşa edilecek; süregelen rutinler istikrarlı bir kimlik oluşumuna katkı sağlayarak varoluşu güvende hissettirecektir. Bireyin dünya ile kurduğu ilişkide varoluşunu anlamlı ve güvende kulan rutinler; devletlerin de dış politik davranışlarıyla uluslararası sistemde anlamlı ve güvenli ilişkiler kurma ihtiyacına yanıt vermektedir. Rutinler ve tanınma arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Devletlerin uluslararası sahaya kendini, kimliğini ve egemenliğini tanıtmaları rutinler yoluyla gerçekleşmektedir. Uluslararası sahaya girdiği diplomatik ilişki, imzacısı olduğu anlaşmalar ve paktlar, üyesi olduğu uluslararası kuruluşlar gibi etmenler bir fail olarak devletleri modern dünyaya bağlamaktadır. Bu ilişkilerin sayısının ve yoğunluğunun artması da devletin uluslararası sahaya anlamlı ve sürdürülebilir ilişkiler kurarak kimliğini ve varlığını pekiştirmektedir. Erken cumhuriyet döneminde yüzden fazla uluslararası anlaşma imzalanmış, yeni bir devlet kimliği uluslararası anlaşmalarla inşa edilmeye ve tanıtılmaya

çalışılmıştır. Bu çalışma da söz konusu döneminde bir dış politik davranış rutini haline gelen anlaşmalara odaklanarak rutinler ve tanınma arasındaki ilişkinin temel dinamiklerini anlamaya ve kavrasallaştırmaya çalışacaktır.

Panel 26 (14.45-16.15, Sınıf: M201)

Türkiye’de Toplumsal Travmalar ve Felaketler

Panel Başkanı: Özgür Gürsoy (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Bülent Tuğcu (Sinop Üniversitesi), Yeni Nesil Bir Adalet Arayışı: Narin Cinayeti

Vijilantizm; devletin güvenliği ya da adaleti sağlama noktasında yetersiz kaldığı durumlarda aktif vatandaşın adaleti sağlama görevini kendi eline alması olarak tanımlanabilir. Bu aktif vatandaşların asıl amacı müesses nizamı korumak olduğu için vijilantizm genellikle devlete karşı bir eylem değildir. Yurttaşların adaleti sağlama görevini kendi ellerine almaları çoğunlukla şiddet içerikli eylemlerle kendisini göstermektedir. Zaten vijilantizm yapısı gereği bir siyasal şiddet türü olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle toplumda yer alan bazı gruplara (azınlıklara) baskı uygulamak ve onları kontrol altında tutmak adına vijilanti eylemlere başvurulduğu sıklıkla görülebilmektedir. Bu vijilanti eylemler genellikle otonom şekilde gerçekleşse de bazı durumlarda devlet politikalarının uygulayıcıları olarak vijilantilere başvurulduğu da görülebilmektedir. Öte yandan kendisini genellikle fiziksel şiddet üzerinden gösteren vijilantizm, günümüzde değişen şartlara ayak uydurarak sanal ortamda da yer bulmaya başlamıştır. Eğlence, eğitim, iletişim, vb. birçok faaliyetin günümüz dünyasında dijital dünyaya kaymaya başlamasıyla birlikte bu alanlardaki şiddet de sanal dünyaya sızmıştır. Dijital (sanal) şiddet olarak adlandırabileceğimiz bu şiddet türünde şiddetin gerçekleştiği yer dijital dünyadır. Fiziksel şiddetten ziyade psikolojik boyutları daha ağır basan dijital şiddetin bazı durumlarda gerçek dünyaya uzanan etkileri de bulunmaktadır. Bu bağlamda sanal şiddetin bir türü olarak siber vijilantizm de bu dünyada kendisine yer bulmaktadır. Siber vijilantizm türleri arasında yemleme (*scam baiting*), ifşa, hacktivizm, vatandaşların düzenlediği siber saldırılar ve adaleti sağlamak için kitle kaynağının kullanılması (*crowdsourcing for justice*) gösterilebilir. Fakat bu sayılanların ötesinde başka siber vijilanti eylemlerin de olabileceği söylenebilir. Siber vijilantizm türleri arasında gösterilen kitle kaynak kullanımı incelendiğinde, geleneksel adalet arayışı metotlarının ötesinde bir adalet arama yöntemi olarak dikkat çekmektedir. Kitle kaynak kullanımı; yaşanan adaletsizlik karşısında sanal ortamda örgütlenerek ve çeşitli faaliyetlerle (suçlu gördükleri kişinin bilgilerini ifşalamak gibi) aktif vatandaşların adaleti sağlama görevini kendi ellerine almaları olarak tanımlanabilir. Geleneksel adaleti arama metotlarından farklı olarak kitle kaynak kullanımıyla birlikte anlık ve interaktif bir şekilde süreç yürütülebilmektedir. Bu tepkinin genellikle toplumsal düzeyde haksızlıkların olduğu durumlarda ortaya çıktığı söylenebilir. Aslında sanal ortamda yapılan birçok şiddet eylemini vijilanti şiddet içerisine dahil etmek oldukça olasıdır. Örneğin sosyal medyadaki linç eylemleri gündelik hayatta en çok karşımıza çıkan siber vijilanti eylemler arasında gösterilebilir. İnsanların dijital ortamda beğenmedikleri bir durum ya da kişi için kalabalıklar halinde kişi ya da kişilere baskı uygulamaları ve bunu durumun normal bir eylem gibi karşılanması, siber vijilantizmin ne kadar gündelik hayatımızın bir parçası olduğunu da gösterir niteliktedir. Dijital dünyanın gündelik hayatın bir parçası haline gelme durumu beraberinde her alanda olduğu gibi adalet arayışında

da kullandığımız yöntemlerde değişime gitmemize yol açmaktadır. Bu nedenle bu çalışma dijital şiddete vijilantizm çerçevesiyle bakarak siber vijilantizm türlerinden biri olan “adaleti sağlamak için kitle kaynağının kullanılması”na odaklanılacaktır. Kitle kaynak kullanımı için örnek olarak “Narin Cinayeti” incelenecektir. Özellikle bu olay üzerinden toplum genelinde bir adalet arayışı fikrinin oluşması ve bu sürecin de dijital dünya üzerinden yürütülmesi bu örneğin kitle kaynağı kullanımı için ideal örnek olabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda bu çalışmada dijital vijilantizm kavramının toplumsal etkisi ve geleneksel adalet arayış yöntemlerine bir alternatif oluşturması durumu incelenecektir. Bu şekilde kitle kaynak kullanımının sivil yurttaşın adalet arayışının önemli bir parçası haline gelmesi süreci araştırılacaktır.

Candaş Can (Sinop Üniversitesi), Vijilantizme Yönelik Toplumsal Desteğin Nedenleri Üzerine Bir Analiz

Vijilantizm (vigilantism), sivil yurttaşların hukuki bir yetkileri olmadığı hâlde adaleti ve/veya düzeni sağlama girişimlerine karşılık gelen bir şiddet/baskı eylemi türüdür. Vijilantizme birçok farklı nedenle başvurulabilir ve eylemin bu çeşitliliği de oldukça geniş bir skala oluşturur. Örneğin, hemen her ülkede görülebilecek şekilde, hırsızlık faaliyetlerini izlemek ve şahit oldukları olayları kolluk güçlerine ihbar etmek üzere faaliyetler yürüten gözcü/gözetleyici topluluklar da Hindistan’da inek kesen Müslüman gruplara şiddet oklarını yönelten Hindu grupları da (*cow vigilantism*) vijilantizm eylemi çerçevesinde değerlendirilir. Bazı vijilantizm eylemlerinin, birçok ülke örneğinde görüldüğü gibi, toplumsal olarak desteklendikleri görülmektedir. Bu noktada özellikle hırsızlık, istismar, taciz, tecavüz vb. bir suçta tepki olarak ortaya çıkan vijilantizm eylemlerine yönelik toplumsal desteğin diğerlerine nazaran daha yüksek olduğu söylenebilir. Aslında popüler kültürde kahramanca bir kurguyla sunulan vijilanti (*vigilante*) karakterlere duyulan hayranlık ile bu toplumsal destek durumu arasında bir ilişkisellik bulunduğu öne sürülebilir. Birçok çizgi roman ve filmde kurgulanan vijilanti karakterlerin eylemleri, açık bir biçimde hukuk dışıdır ve hatta bazı örneklerde bu eylemler hukuk düzenini tehdit edecek boyutlara ulaşır. Ancak okuyucu veya izleyici bu karakterle kolaylıkla empati kurar ve dolayısıyla vijilanti karakterin eylemlerini hukuki olmasa da meşru olarak görür. Bu durumu, kurgu dünyasında olduğu gibi, çoğu zaman gerçek dünyada da gözlemek mümkündür. Nitekim günümüzde bazı vijilantizm eylemlerinin özellikle sosyal medya platformlarında açık bir biçimde desteklendiği görülmektedir. İlgili literatürde vijilantizm eylemlerine yönelik desteğin nedenleri üzerine birçok çalışma yürütülmüştür. Bu çalışmalarda özellikle adalet kurumuna duyulan güvenin azaldığı ve devletin suçluların cezalandırılması hususunda yetersiz kaldığına veya ihmalkâr davrandığına yönelik bir kanaatin hâkim olduğu durumlarda vijilantizme yönelik toplumsal desteğin arttığına işaret edilmektedir. Bu çalışmada da ilgili literatürde yürütülen çalışmalarda ulaşılan bulgular karşılaştırmalı bir biçimde analiz edilerek, vijilantizme yönelik toplumsal desteğin nedenleri üzerine bir sorgulama yürütülmektedir.

Dilara Şensivas (İstanbul Ticaret Üniversitesi), Bölgesel Bir İkon Olarak Aylan Bebek: Görsel İmgelerin Siyasi Rolü

Bu çalışmada 2015 yılında Bodrum kıyısında fotoğraflanan Suriyeli mülteci bebek Aylan Kurdi'nin cansız bedeni, Lene Hansen'in *How Images Make World Politics* çalışmasında ortaya koyduğu metodolojik çerçeve temelinde analiz edilmektedir. Aylan bebek görüntüsü sadece duygusal etkisi üzerinden değil görsel-politik alanda kazandığı sembolik statüyle nasıl bölgesel bir ikon haline geldiği incelenmektedir. Görüntü, çaresizlik, kayıp, masumiyet ve uluslararası sorumluluk gibi temaları sembolize ederek Avrupa ve Ortadoğu kamuoyunda karşılık bulmuştur. Görüntünün tanınırlığı ve etkisi nedeniyle bölgesel ikon olarak incelenmektedir.

Görsel dergi kapaklarında, karikatürlerde, sokak resimlerinde ve sosyal medya gibi mecralarda yeniden üretilmiştir. Yeniden üretilmesi duygusal etkisinin ve toplumsal hafızadaki kalıcılığını artırmıştır. Aylan bebek imgesi ilerleyen yıllarda farklı trajedilerdeki çocuk ölümlerinin bir anlatı aracı olarak kullanılmıştır. Bu açıdan farklı bağlamlara taşınabilen ikonik bir imge halini almıştır. İmgenin yeniden üretimi her zaman aynı anlamı taşımamış, kimi zaman görsel siyasi söylemler ile araçsallaştırılmıştır. Bu çerçevede Aylan bebek görseli ikonik imgelerin ulus aşırı etki gücü anlamak adına görsel analiz ve siyasal söylem arasında ilişki kurularak değerlendirilecektir.

Muhammed Onur Çöpoğlu (Ordu Üniversitesi), Eleştirel Felaket Çalışmalarına Türkiye'den Bir Katkı: 2021 Orman Yangınlarının Politik İnşası ve Ontolojik Güvensizlik

Eleştirel Felaket Çalışmaları (EFC), "doğal afet" kavramsallaştırmasının ardında yatan toplumsal eşitsizlikleri ve iktidar ilişkilerini görünür kılmayı amaçlayan genç fakat hızla büyüyen bir literatürdür. Afetleri tekil, anlık şoklar olarak değil; uzun erimli sömürü biçimlerinin ve devlet-piyasa politikalarının kristalize olduğu toplumsal süreçler olarak ele alır. Türkçe akademik yazında henüz sınırlı yankı bulan bu yaklaşım, 2021 yazında Türkiye'nin Akdeniz ve Ege kıyılarını saran büyük orman yangınlarını incelemek için verimli bir kuramsal zemin sunar. Bu bildiri, EFC'yi Türkiye bağlamına tanıtarak literatüre giriş niteliğinde bir kavramsal çerçeve ortaya koymakta ve söz konusu yangınları, felaketin politik inşası ve ontolojik güvensizlik ekseninde sorgulamaktadır. Kuramsal tartışma üç yaklaşımı birleştirir: (1) Eleştirel Felaket Çalışmaları'nın felaketin toplumsal inşa süreçlerine odaklanan eleştirel merceği; (2) ontolojik güvenlik literatürünün felaketlerin öngörülebilir gündelik rutinleri altüst ederek kimlik ve aidiyet anlatılarını krize soktuğunu ve bu "dünyanın tanıdık düzenini kaybetme" deneyiminin fiziksel zarardan bağımsız bir güvensizlik kaynağı oluşturduğunu vurgulaması; (3) Vernaküler Güvenlik yaklaşımının yerel bilgi ve aidiyet temelli alternatif güvenlik tahayyüllerini görünür kılması. Bu sentez, felaket söyleminin hem yukarıdan (devlet) hem aşağıdan (topluluk) üretilen anlatılarla şekillendiğini ve aralarındaki gerilimin ontolojik güvensizliği derinleştirdiğini ileri sürer. Bildirinin ampirik zemini, yazarın doktora tez sürecinde yürütmüş olduğu 223K933 numaralı TÜBİTAK 1002-A projesinde elde edilen verilere dayanmaktadır. Bu veriler, 2021 orman yangınlarından etkilenen Antalya ve Muğla'nın ilçelerinde gerçekleştirilen 65 yarı-yapılandırılmış görüşmelerdir. Görüşmeler MAXQDA kodlamasıyla analiz edilmiştir. Ek olarak, yangın dönemine ait Cumhurbaşkanlığı, İç İşleri Bakanı, Tarım ve Orman Bakanı mülakatları ve

basın açıklamaları da incelenmiştir. Bu çok katmanlı veri seti, felaket deneyiminin farklı aktörlerce nasıl anlamlandırıldığını karşılaştırmalı olarak ortaya koymaktadır. Bulgular dört noktada yoğunlaşmaktadır. Birincisi, resmî söylemin çerçevesi felaketi ani-dışsal göstererek ormansızlaşma, altyapı eksikliği ve kaynak adaletsizliği gibi yapısal nedenleri gölgede bırakmaktadır. İkincisi, köylülerin resmi anlatıyı ters-yüz eden ve yapısal sorunları ortaya çıkaran alternatif bir anlatı sunmasıdır. Üçüncüsü, yerel bilgi ve dayanışma pratikleri ilk müdahaleden yeniden inşaaya kadar organik güvenlik sağlayıcısı işlevi görürken resmî mekanizmalarca marjinalleştirilmektedir. Dördüncüsü, eksik-gecikmeli devlet yardımları, uzun erimli ontolojik güvensizlik hâlleri yaratarak toplumsal hafızada “devlet boşluğu” duygusunu pekiştirmektedir. Sonuç olarak bildiri, EFÇ’yi Türkçe literatüre tanıtırken onu vernaküler güvenlik ve ontolojik güvenlik söylemleriyle kesiştirerek disiplinlerarası bir tartışma zemini açmakta; felaketin politik inşasını yerel direniş anlatıları üzerinden yeniden düşünmeye çağırılmaktadır.

Panel 27 (14.45-16.15, Sınıf: M103)

Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları: Politikalar, Kurumlar, Söylemler

Panel Başkanı: D. Burcu Eğilmez (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Azer Kılıç (İstanbul Bilgi Üniversitesi), Yumurta Dondurma Politikasını Çözümlemek: Fikirler, Çıkarlar ve Kurumsal Ortamın Rolü

Bu çalışma, Türkiye’nin yumurta dondurma politikasının niteliğini tartışmaya açmaktadır. Tartışmanın temel sorusu şudur: Mevzuat, kadınların yumurtalarını dondurmalarına neden yalnızca belirli koşullarda ve çoğunlukla son çare olarak izin vermektedir? Bildiride, bu soruya yanıt olarak üç temel etkenin etkileşimi öne çıkarılmaktadır: 2000’li yıllardan bu yana kamusal ve siyasal alanda belirgin biçimde dile getirilen pronatalist ve aileci fikirler, sağlık alanındaki piyasa aktörlerinin ekonomik çıkarları ve çalışma yaşamı ile aile kurma arzularını uzlaştırmada yetersiz kalan sosyal politika araçları. Bu faktörlerin birlikte şekillendirdiği mevcut politika, kadınların üremeye ilişkin kararlarını sınırlandırmakta ve yumurta dondurma hizmetini belirli yaşam senaryolarıyla sınırlı hale getirmektedir. Böylelikle, bildiride yumurta dondurma uygulaması özelinde Türkiye’deki güncel üreme sağlığı politikalarının yalnızca tıbbi ya da etik boyutlarıyla değil; aynı zamanda kurumsal, politik ve sosyo-ekonomik dinamikler çerçevesinde ele alınması gerektiği öne sürülmektedir.

Evşen Altun-Aslan (Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi), Doğumun Siyasallaşması: Sezaryen Karşıtı Söylemin Otoetnografik Bir Değerlendirmesi

Tarihsel süreçte önceleri ev içi alanlarda doğal bir süreç olarak sürdürülen doğumların anne ve bebek ölümlerinin artması ve buna paralel modern tıbbın gelişimiyle tıbbileştirildiği kabul edilmektedir. Doğumun tıbbileştirilmesinde her ne kadar anne ve bebek sağlığının korunması esas alınsa da üreme sağlığının düzenlenerek ideal bir nüfus oluşturma hedefi de bulunmaktadır. Zira nüfus, devletin demografik gücünü gösteren temel bir unsur olarak görüldüğünden devletler tarih boyunca ideal bir toplum yaratmayı mümkün kılacak tüm

alanlar üzerinde egemenlik tesis etmeye çalışmışlardır. Bu çerçevede üreme alanı düzenlenmekte ve kadınların gebelik öncesi, gebelik dönemi ve doğumun ardından yapılan test ve tetkikler araçsallaştırılarak kadın bedeni tıbbileştirilmektedir. Ancak bu durum, kadının yaşamını ve deneyimini değersiz kılarak, bedenini ve doğurganlığını politik bir nesneye dönüştürmektedir. İşte bu noktada doğum; artık biyolojik bir olgu olmaktan çıkarak toplumsal ve politik bir nesneye dönüştürülerek yönetilmesi gereken bir olgu haline gelmektedir. Sağlık bakanlığı tarafından sezaryen doğumları azaltmak amacıyla başlatılan “Normal Doğum Eylem Planı” ekseninde üretilen söylemler de bunu göstermektedir. Çalışma bu bağlamda normal doğum yapan anneler ile bebekleri arasındaki duygusal bağın daha kısa sürede kurulduğuna yönelik söylemi odağına alarak doğumun tıbbileştirilmesi ile normatif annelik ideallerinin kesişiminde gelişen sezaryen karşıtı söylemin sezaryen doğum yapmış kadınların deneyimlerini nasıl şekillendirdiğini sorunsallaştırmaktadır. Her kültürde farklı dönemlerde ideal bir annelik modeli yaratıldığı ve bu durumun anneler arasında bilerek veya bilmeyerek bir hiyerarşinin inşa edilmesine neden olduğu kabul edilmektedir. Doğal olanın normal doğum olduğuna yönelik üretilen bu söylem de doğallık idealinin dışında kalan kadınların kendi özneliklerini sorgulamasına neden olmaktadır. Bu bağlamda çalışmada, sezaryen karşıtı söylemin, sezaryen doğum yapmış bir kadın olarak kendi öznel deneyiminde yarattığı etkiyi otoetnografik bir yöntemle analiz etmeyi ve doğum tercihinin tabakalaştırıcı bir yapıya dönüştürülerek normal doğum ve sezaryen doğum yapan kadınlar arasında bir hiyerarşi yaratarak annelik algısının bu eksende yeniden şekillendirildiğini göstermeyi amaçlamaktadır.

Cansu Yetimoğlu (Bilkent Üniversitesi), Dengenin Sorumluluğu Kimde?: Türkiye’de İş-Aile Uyumuna Dair Meclis Söylemlerinin Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Analizi

Bu çalışma, 2003–2016 yılları arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde (TBMM) yürütülen iş-aile uyumuna ilişkin yasama tartışmalarını inceleyerek, toplumsal cinsiyet temelli refah tahayyüllerinin nasıl kurulduğunu ve nasıl tartışmaya açıldığını analiz etmektedir. Karşılaştırmalı refah devleti literatürü, iş-aile uyumuna dair kurumsal düzenlemeleri kapsamlı biçimde ele almış olsa da, bakım sorumluluklarının, toplumsal cinsiyet rollerinin ve aile-devlet-piyasa arasındaki emek bölüşümünün söylemsel olarak nasıl çerçeveslendiğine daha az dikkat çekilmiştir. Bu boşluğu gidermeyi hedefleyen çalışma, parlamentoyu yalnızca ideolojik konuların yansıtıldığı bir arena olarak değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet rejiminin sınırlarının ve bakım emeğinin anlamının aktif biçimde inşa edildiği normatif bir mücadele alanı olarak kavramsallaştırmaktadır. Yasama görüşmelerinden derlenen özgün bir veri setine dayanan makale, çözümlemesini ailecilik–aile dışlaştırma (*familialism–defamilialisation*) ekseninden kurmakta ve 4857 sayılı İş Kanunu ile bu kanuna bağlı olarak getirilen doğum izni, çocuk bakım hizmetleri ve esnek çalışma düzenlemelerini kapsayan temel yasal değişikliklere odaklanmaktadır. Bulgular, parlamentonun farklı refah tahayyüllerinin müzakere edildiği söylemsel bir alan işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır. İktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), bakımı annelik görevi üzerinden ahlaki bir sorumluluk olarak tanımlayan; ancak hizmetin sunumunu piyasa mekanizmalarına devreden muhafazakâr-neoliberal bir ailecilik modeli benimsemektedir. Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), piyasalaşmaya karşı mesafeli olmakla birlikte, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini koruyan korumacı bir ailecilik anlayışını

savunmaktadır. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), toplumsal cinsiyet eşitliğini önceleyen söylemler geliştirse de annelik merkezli kabullerden bütünüyle kopamayan, reformist fakat muğlak bir tutum sergilemektedir. Buna karşılık Kürt siyasi partileri, evrensel kamusal çocuk bakımı, bakım sorumluluğunun toplumsal paylaşımı ve devletin güçlü sorumluluğu talepleriyle tutarlı bir aile dışılaştırma vizyonu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak bu çalışma, refah tahayyüllerinin söylemsel üretimini merkeze alarak feminist siyasal iktisat ve refah devleti literatürüne katkı sunmaktadır. Parlamenter tartışmalar, yalnızca ideolojik tercihlerin yansımaları olarak değil; bakım, toplumsal cinsiyet ve devlet sorumluluğunun normatif sınırlarının sürekli yeniden tanımlandığı kurucu bir söylemsel alan olarak ele alınmaktadır.

Birnur Eyolcu-Kafalı (İstanbul Bilgi Üniversitesi), NEET Statüsünde Genç Kadınlar: Toplumsal Cinsiyetin Yapabilirlikler Üzerindeki Etkisi

Gençlerin yaşamlarındaki kritik dönemlerden biri olan eğitimden istihdama geçiş süreçleri genellikle, gencin eğitim geçmişi ve becerilerinin bu süreçteki başarısını belirlediği normatif bir istihdam edilebilirlik yaklaşımı çerçevesinde ele alınmaktadır. Son 20 yılda Avrupa Birliği ve İngiltere başta olmak üzere NEET (not in education, employment or training - ne eğitimde ne istihdamda ne yetiştirmede) gençlere yönelik çalışmalar hızla artarken, bu geçiş süreçlerinde yaşanan zorlukların yalnızca bir istihdam meselesi olmadığı ortaya konmakta, farklı profillerdeki NEET gençlerin ihtiyaçlarına yönelik ihtiyaçlar, ekonomi alanının yanı sıra eğitim ve sosyal politikalar çerçevesinde de tartışılır hale gelmektedir. NEET genç sorunun görünürlüğü arttıkça, bu statüde olan gençler başta AB ülkeleri olmak üzere Türkiye’de de ulusal istatistik verileri dahil edilmektedir. 2024 yılı verilerine göre, AB’de 15–29 yaş arası gençlerin %1’i NEET iken; genç kadınların %1’i, genç erkeklerin ise %0,5’u bu statüye dâhildir. Türkiye oranları ise AB ülkeleri ortalamasının oldukça üzerindedir. Avrupa İstatistik Ofisi (EUROSTAT) 2024 verilerine göre Türkiye, %9 ile diğer ülkeler arasında en yüksek NEET oranına sahiptir. Aynı yaş grubunda kadınların %1’i NEET iken erkeklerde bu oran %0,5’tir. Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) 15–24 yaş arası gençleri kapsayan NEET verilerine göre de genç nüfusta eğitimin veya istihdamın dışında olanların oranı artmaktadır. Güncel TÜİK verilerine göre, 2023’te %5 olan NEET oranı 2024’te %9’a yükselmiş; genç erkeklerde bu oran 2023’te %6 iken 2024’te %2’ye; genç kadınlarda ise 2023’te %8 iken 2024’te %1’e çıkmış ve sorunun toplumsal cinsiyet boyutunu görünür hale getirmiştir. NEET konusuna yönelik akademik literatür, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen çeşitli saha araştırmaları da sorunun toplumsal cinsiyet temelli boyutunu ortaya koymaktadır. Kadınlar, ev içi bakım yükümlülükleri ve aile içinde cinsiyete dayalı iş bölümü nedeniyle eğitimini yarıda bırakmakta veya iş piyasasına erişmekte zorluk yaşamaktadır. Bakım sorumluluklarının toplumsal olarak paylaşılmasına yönelik kamu politikalarının ve sosyal yardımların yetersizliğinin yanı sıra çalışma koşulları yönünden de kadınların dezavantajlı durumda olduğu görülmektedir. Kadınlar iş arama veya istihdama dahil olma durumunda olsalar dahi sektörel ve mesleki ayrımlar, kayıt dışılık, düşük ücretle çalışma ve çalışma hayatındaki çeşitli ayrımcı pratikler gibi yapısal sorunlarla karşılaşmaktadır. Düşük eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik statü, yoksulluk gibi kesşimselliklerin yarattığı farklı dezavantajlı durumlar kadınların eğitim ve istihdamda yaşadığı zorlukları pekiştirmektedir. Bu çerçevede bu araştırmanın amacı Türkiye’de NEET genç kadınların

sorunlarını yalnızca işsizlik meselesi olarak değil toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin, bakım yükümlülüklerinin, erken evlilik, aile içi roller ve ayrımcılığın yarattığı çeşitli boyutlarıyla ele almak ve NEET olmanın genç kadınların yapabilirliklerine etkisini tartışmaktır. Bu çerçevede çalışmanın verileri, araştırmacının doktora bursiyeri olarak yer aldığı, İstanbul Bilgi Üniversitesi bünyesinde yürütülen ve TÜBİTAK tarafından desteklenen “Türkiye’de NEET Gençlerin Profillerini İyi Olma Hali Perspektifinden Belirleme ve Politika Geliştirme Çalışması” başlıklı proje kapsamında elde edilen nitel araştırmaya dayanmaktadır. Proje kapsamında araştırmacı, İstanbul ve Çukurova bölgesinde NEET kadınlarla yapılan saha çalışmasına görüşmeci olarak katılmıştır. Toplamda 100 NEET genç ile yapılan görüşmelerin 65’i, 18–29 yaş aralığındaki NEET kadınlarla yapılmıştır. Bu araştırma kapsamında ise görüşülen genç kadınlar arasında iş arayanlar ve iş aramayan ev kadınlarının anlatılarından elde edilen bulgulardan yararlanılacak, eğitim sürecinde beklemede olan kadınlar araştırmaya dahil edilmeyecektir. Bulgular yapabilirlik yaklaşımı üzerinden ele alınarak toplumsal cinsiyetin NEET olmadaki belirleyiciliği tartışılacaktır.

Panel 28: Yuvarlak Masa Toplantısı (14.45-16.15, Sınıf: M202)
Avrupa Birliği'nin Geleceği ve Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri
Panel Başkanı: Atila Eralp (İstanbul Politikalar Merkezi)

Atila Eralp (İstanbul Politikalar Merkezi), Çiğdem Nas (Yıldız Teknik Üniversitesi), Nilgün Arısan-Eralp (TEPAV), Senem Aydın-Düzgit (Sabancı Üniversitesi)

Panel 29 (14.45-16.15, Sınıf: M203)
Orta Doğu’da Siyaset: Türkiye, İsrail ve İran
Panel Başkanı: İlkim Büke-Okyar (Yeditepe Üniversitesi)

Elif Çetin (Yaşar Üniversitesi) ve Enes Ergörenler (Dokuz Eylül Üniversitesi), Popülizmin İtişi ve Çekişi Arasında Değişen Türkiye-İsrail İlişkileri Dinamikleri

Bu çalışma, Türkiye'deki üç ana akım siyasi partinin—AKP, CHP ve MHP—liderlerinin İsrail’i söylemsel olarak nasıl tasvir ettiklerini incelemektedir. Özellikle, 27 Aralık 2008 - 7 Ekim 2023 tarihleri arasında seçilen parti liderlerinin benimsedikleri söylemlerin analizi yoluyla, bu liderlerin İsrail’i “yabancı elit”in bir parçası olarak çerçeveleyip çerçevelemediklerini ve bunu hangi yollarla yaptıklarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. “Yabancı elit” kavramı, popülizm çalışmaları alanında görece az incelenmiş bir başlık olarak öne çıkmaktadır. Bu boyutu araştıran çalışmamız, özellikle uluslararası aktörlerle ilişkili olarak, Türk siyasi söyleminde popülist anlatıların nasıl inşa edildiğine dair daha incelikli bir anlayışa katkı sunmaktadır. Çalışmanın temel argümanı, inceleme dönemi boyunca iktidarda olan AKP’nin, “ulusal çıkar”ın ne olduğuna dair kamu söylemini şekillendirme konusunda muhalefet partileri olan CHP ve MHP’ye kıyasla belirgin bir avantaja sahip olduğudur. Dahası, AKP, İsrail gibi dış aktörleri bu ulusal çıkarlara yönelik bir tehdit olarak tanımlama ve çerçeveleme konusunda da benzersiz bir konumdadır. Bu ayrıcalıklı konum, AKP’ye ulusal kimliğin ve dış düşmanlığın sınırlarını diğer siyasi rakiplerine kıyasla daha yetkin bir şekilde belirleme imkânı tanımaktadır. Bu doğrultuda,

çalışma, AKP'nin iktidar partisi konumunun, çağdaş Türkiye'nin popülist siyasi yapısı içinde "yabancı elit" kavramının nasıl seferber edildiğini anlamada belirleyici bir rol oynadığını ileri sürmektedir. Bu üç siyasi parti, farklı ideolojilere sahip olmaları, geniş bir seçmen tabanına hitap etmeleri ve dolayısıyla Türk halkının önemli bir kesimini temsil etmeleri nedeniyle seçilmiştir. İdeolojik farklılıklara rağmen, bu üç parti de popülizmle farklı şekillerde ilişki kurmuştur. Cas Mudde, popülizmi, toplumu "saf halk" ile "yozlaşmış elit" arasında bölünmüş olarak gören ince merkezli bir ideoloji olarak tanımlar. Ancak onun çerçevesi Batı bağlamına dayalıdır ve popülizmin dış politikadaki rolünü tam olarak yansıtmaz. Bu çalışma, popülist liderlerin dış politikayı—ve uluslararası aktörlere yönelik söylemi—çoğunlukla iç politik kazanç amacıyla kullandıklarını ortaya koyan araştırmalardan yararlanmaktadır. Jutta Weldes'in ulusal çıkarın liderlerin küresel dinamiklere dair yorumları doğrultusunda şekillendiği görüşünü temel alan bu çalışma, AKP'nin iktidar partisi olarak, İsrail gibi dış aktörleri "elit" in bir parçası olarak tasvir etme konusunda CHP veya MHP'ye kıyasla daha fazla etki gücüne sahip olduğunu savunmaktadır. Bu çalışma, ilk olarak İsrail-Türkiye ilişkilerine dair kısa bir arka plan sunmaktadır. Ardından, odaklanan zaman dilimi boyunca, İsrail-Filistin çatışması bağlamında, üç ana akım partinin liderlerinin İsrail'e yönelik verdikleri tepkileri inceleyerek, bu liderlerin vurgu yaptığı temel noktaları belirlemektedir. Sonuç kısmında ise analizlerin neticeleri bir araya getirilerek konu üzerine ileriye dönük yapılacak araştırmalar için bir yol haritası sunulmaya çalışılmıştır.

Karel Franco Valansi (Kadir Has Üniversitesi), Ontolojik Güvenlik ve İsrail'in "Derin" Tanınma Arayışı

Bu çalışma, devletlerin derin (*thick*) ve sınırlı (*thin*) tanınma ihtiyacını ve bunların dış politikadaki etkilerini vurgulamaktadır. İsrail örneği üzerinden meşruiyet, aidiyet ve uluslararası sistemde "normal bir devlet" olarak kabul edilme ihtiyacının temelde ontolojik güvenlik kaygılarından kaynaklandığını savunmaktadır. İsrail'in kendini Yahudi ve demokratik bir devlet olarak tanımlamasının yanı sıra güvenlik arayışı önemli çelişkiler yaratmaktadır. Yahudi kimliği, Yahudi halkı için bir anavatan olma ideolojik temeline hizmet ederken ülkenin benzersizliğini vurgulamaktadır. Demokratik kimliği ise evrenselci değerlerle ve kapsayıcı bir ulus-devlet olma taahhüdüyle uyumludur. Çalışma, devletlerin dünyaya bakışlarına, uluslararası sistemdeki rollerine ve davranışlarına hakim olan köklü meta-anlatılar aracılığıyla faaliyet gösterdiklerini savunmaktadır. Bu nedenle, ontolojik güvensizliklerinin üstesinden gelmek ve yaşayabilecekleri yanlış tanınma veya tanınmamanın etkilerini hafifletmek için meta-anlatıları kullanırlar. İsrail, kimliğinin tanınmasına ya da reddedilmesine bağlı olarak, dünyayı algılayışını etkileyen ve dolayısıyla dış politikasını belirleyen üç meta-anlatı - istisnacılık, getto zihniyeti ve Masada kompleksi- arasında gidip gelmekte ve bu sayede ulusal kimliğini jeopolitik gerçeklerle uzlaştırmaya çalışmaktadır. Bu çalışma, uluslararası toplumda "kendini evinde hissetme" ve "komşu arama" kavramlarını İsrail dış politikasının tanınmaya yönelik kilit mekanizmaları olarak vurgulamaktadır.

Ferit Belder (Marmara Üniversitesi), İsrail’de “Yerleşim” Söylemi Üzerinden Siyasal ve Dilsel Meşruiyet İnşası

2018 yılında kabul edilen ve "İsrail: Yahudi Halkının Ulus Devleti" başlığını taşıyan temel yasa, İsrail'in resmi kimliğini Yahudi karakteri etrafında yeniden tanımlamış, bu süreçte dil, toprak ve yurttaşlık kavramlarına ilişkin tartışmaları derinleştirmiştir. Yasanın yedinci maddesinde Yahudi yerleşimciliğinin "ulusal bir değer" olarak tanımlanması ve devletin bu yerleşimleri teşvikle yükümlü kılınması, yerleşimcilik söyleminin hem İbranice terminolojideki anlam dönüşümlerini hem de sınırlar ötesi meşruiyet arayışını gün yüzüne çıkarmıştır. Bu çalışma, Yahudi yerleşimciliğine ilişkin terminolojik ve söylemsel tercihler üzerinden İsrail siyasetinde yaşanan ideolojik bölünmeyi çözümlenmeyi amaçlamaktadır. Yerleşimcilik olgusu hem mekânsal bir fiil hem de ideolojik bir anlatı olarak ele alınmakta; bu anlatının çeşitli aktörler (devlet, siyasi partiler, sivil toplum) tarafından nasıl şekillendirildiği incelenmektedir. Bu çalışma, nitel bir söylem analizi yöntemi izlemektedir. İbranice, İngilizce ve Türkçe kaynaklarda kullanılan yerleşim, yerleşimci ve toprak ile ilgili tanımlamaların ve kavramların terminolojik farklılıkları incelenmiş, 2018 Ulus-Devlet Yasası'ndaki dilsel tercihler ile bu tercihlerin siyasal izdüşümlerine odaklanılmıştır. 2018 Ulus-Devlet Yasası'nın yedinci maddesinde geçen "yerleşim" ifadesi Türkçe ve İngilizce'de 'İşgal Altındaki Filistin' toprakları üzerindeki Yahudi yerleşim birimlerini tanımlasa da ifadenin İbranice tanımı olarak kullanılan 'hityaşvut' kelimesi İsrail içerisinde ve özellikle şehir merkezleri dışındaki çeşitli topluluklar- özellikle tarım topluluklarını- da tanımlamaktadır. Bu topluluklar hem devlet inşa sürecine giderken referans verilen ve Siyonizm'e içkin yerleşimcilik gayesi ilişkilendirilirken hem de Necef ve Celile gibi Arap nüfusunun görece yoğun olduğu bölgelerdeki içsel hudutları belirlediği için sağcı terminolojide önem atfedilmektedir. Bu sebeple, yasada tanımlanan yerleşimler pek çok yorumcuya göre İsrail içindeki yerleşimleri ifade etmektedir. Dilsel olarak bu yorum, Batı Şeria yerleşimleri için kullanılan başka bir kavram olan 'hitnahalut' kelimesinin varlığıyla ilişkilendirilmektedir. Yasada hitnahalut değil hityaşvut ifadesi kullanılmıştır. Öte yandan yerleşimci siyasi partiler ve aktörlerin daha önce dindar-milliyetçi saiklerle bağlı oldukları hitnahalut ifadesinde normalleşme gayesiyle hızla uzaklaşarak hityaşvut kavramına yaklaşmaları, Avi Dichter gibi bizzat yasayı hazırlayanların Batı Şeria yerleşimlerini hityaşvut olarak tanımlamaları, buna ek olarak özellikle 2022 seçimleri sonrasında Batı Şeria'daki Sivil İdare yönetiminde etkisini artıran yerleşimci siyasi aktörlerin hukuki, siyasi, ekonomik ve dilsel olarak normalleşme arayışlarıyla hayata geçirdikleri politikalar, örneğin yasadışı yerleşimlerin (outpost- maahaz) genç yerleşim olarak adlandırılması ve bunu yaparken hityaşvut ifadelerin kullanılması, 2018 Ulus-Devlet yasasındaki Yahudi yerleşimi ifadesinin sınırlarının İsrail Devleti ile değil, idealize edilen Yahudi siyasal coğrafyası Eretz Israel ile tanımlandığı fikrini güçlendirmektedir. Yasada Yeşil Hat'a herhangi bir vurgu yapılmaması ve geçen yıllar içerisinde Yahudi yerleşimlerinin hukuki, idari ve dilsel olarak İsrail Devleti'nin ayrılmaz bir parçası olarak eşleştirilmesi bu fikri desteklemektedir. 2022 seçimleri sonrası bu normalleşmenin dilsel ifadeleri İngilizce'ye de sirayet etmekte ve sadece yerleşimler değil, 'yerleşimcilik' ve 'Batı Şeria' gibi kavramlar da bu dilsel tanımlama mücadelesinden etkilenmektedir. Bu çalışma işte bu noktadaki mücadeleye ışık tutmakta ve bu mücadeleleri tarihsel ve siyasal olarak kategorize etmekte ve 2018 Ulus-Devlet yasasındaki yerleşim maddesine dinamik bir yorum getirmektedir. Buna göre, 2018 Ulus-Devlet Yasası'ndaki yedinci

madde, sadece hukuki değil; aynı zamanda dilsel, ideolojik ve mekânsal bir stratejiyi yansıtmaktadır. "Yerleşim" kavramının yeniden tanımlanması, bu sürecin merkezinde yer almaktadır. Hityaşvut kavramının Batı Şeria yerleşimlerini de kapsayacak şekilde genişletilmesi, sınırları belirsizleştiren bir siyasal söylemin parçasıdır. Bu dilsel kayma hem ulusal hem de uluslararası kamuoyunu şekillendirme potansiyeli taşımakta; dolayısıyla yerleşimcilik olgusu sadece bir mekân meselesi değil, aynı zamanda bir anlatı savaşı olarak da okunmalıdır. Bu okumayı yaparken, bu dilsel mücadelenin Türkçe'ye potansiyel yansımalarını tartışmaya açmaktadır.

Bu çalışma, yazarın TÜBİTAK 2219 Yurt Dışı Doktora Sonrası Burs Programı kapsamında 2024-2025 akademik yılında Oxford Üniversitesi, Oxford Küresel ve Bölgesel Araştırmalar Okulu'nda yürütmüş olduğu "İsrail Yerleşimlerinin Heterojenliği Üzerinden Çok Yönlü Çerçevelerin Belirlenmesi" başlıklı araştırma kapsamında üretilmiştir.

Özüm Sezin Uzun (Urla Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü), Gazze Savaşından İran-İsrail Savaşına: İran İç Politikasına ve Toplumuna Etkileri

Hamas'ın İsrail'e düzenlediği 7 Ekim saldırıları, İsrail'in önce Hamas'a sonra Lübnan ve Suriye topraklarında İsrail karşıtı her unsura karşı verilen bir savaşa dönüşmüş, Orta Doğu'da hızla tırmanan çatışma silsilesini başlatmıştır. Nisan 2024 tarihinde İran-İsrail'in karşılıklı saldırıları Haziran 2025 tarihinde on iki gün süren İran-İsrail savaşıyla devam etmiştir. Savaşlar ve İranlı komutanlara karşı düzenlenen suikastlar, bölgesel güç dengesinin İran aleyhine değiştirmiştir. Uluslararası ilişkiler literatüründe iç politika-savaş ilişkisi, genellikle iç faktörlerin savaşı nasıl etkilediği üzerine yoğunlaşmaktadır. Savaşın sonuçları ise ekonomi, tarih, insani gelişme çalışmaları, siyaset bilimi, kamu yönetimi ve bölgesel çalışmalar gibi birçok farklı perspektiften disiplinler-arası çalışmalarla analiz edilmektedir. Bu makale savaşın nedenleri yerine etkileri üzerine odaklanacaktır. Gazze Savaşıyla başlayıp İran-İsrail savaşıyla devam eden bölgesel çatışmalar, İran iç politikasını ve toplumunu etkilemektedir. Bu çalışmada, 7 Ekim saldırılarından sonra yaşanan bölgesel çatışma ve savaşlarla İran iç politikasının ve toplumunun nasıl etkilendiği araştırılacak ve şu sorulara cevap aranacaktır; İran-İsrail savaşı İran'daki mevcut rejimi ve kurumlarını nasıl etkilemekte, politikalarında bir değişikliğe neden olmakta mıdır? İran-İsrail savaşı İran toplumu tarafından nasıl algılanmakta, rejim ve politikalarıyla ilgili kamuoyunu nasıl etkilemektedir? İran-İsrail savaşının on iki gün gibi kısa sürede ateşkesle sonlanmış olması sorunların kalıcı bir çözüm yoluyla giderildiği anlamına gelmemektedir. Ateşkesin devam edip etmeyeceği, İran-ABD ilişkisi, İran'ın nükleer ve füze programlarının geleceği, bölgedeki vekil güçlerle ilişkisi, İsrail'in bölge ülkelerine yönelik politikaları gibi birçok alanda belirsizliğin devam etmesi, savaşın etkilerini değerlendirmede zorluklar yaratmaktadır. Ancak Gazze Savaşını başlatan 7 Ekim saldırılarından İran-İsrail arasında ilk karşılıklı saldırıların yaşandığı Nisan 2024 tarihine kadar olan birinci aşamanın ve 13 Haziran 2025 tarihinde İran-İsrail savaşıyla başlayan ikinci aşamanın İran iç politikasına ve toplumuna etkilerinin analizi önemli veriler içermektedir. Bu makalede, söz konusu sürecin sonuçları analiz edilirken Frank Baumgartner ve Bryan Jones tarafından kamu politikalarına uygulanan Noktalı Denge Politikası (*Punctuated Equilibrium Theory*) ve John Mueller'in

tanımladığı Bayrak Etrafında Toplanma Etkisi (*Rally Round the Flag Effect*) İran vaka analizine uyarlanarak kullanılmıştır.

Panel 30 (14.45-16.15, Sınıf: M204)

Uluslararası İlişkilerde Geleneksel ve Yeni Temalar

Panel Başkanı: Umut Can Adısönmez (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Murat Necip Arman (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi) ve Önder Canveren (Dokuz Eylül Üniversitesi), Dış Politikada Ulusal Roller: Batı Balkan Devletlerinin Karşılaştırmalı Analizi

Kimlik, özellikle yeni kurulan devletlerin genel dış politika oryantasyonlarını anlama ve açıklamada önemli bir değişkendir. Daha özeldir ulus-devletlerin dış politikada hangi ulusal rolleri benimsedikleri, bu kapsamda hangi iç, bölgesel ve küresel kaynakları öncülledikleri ve dış politika hedef ve araçlarını neden ve nasıl açıkladıkları, “ulusal rol teorisi” kapsamında irdelenmektedir. Batı Balkan devletleri (Arnavutluk, Bosna-Hersek, Karadağ, Kosova, Kuzey Makedonya ve Sırbistan) komünizm ve çatışma sonrası karakterleriyle ulus-devlet inşaa süreçleri devam eden ülke örnekleridir. Bu nedenle ulusal rollerinin nedensel ve karşılaştırmalı keşfi, bölge ülkelerinin genel dış politika oryantasyonlarını ortaya çıkartacaktır. TÜBİTAK (Proje No: 324K086) tarafından desteklenen bu bildiri, Batı Balkan devletlerinin dış politikada hangi ulusal rolleri benimsedikleri, bu kapsamda hangi kaynaklara, neden ve nasıl atıf yaptıkları ve nihayetinde bölge ülkeleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar incelenmiştir. Bu amaçla Maxqda programı yardımıyla, bahsi geçen devlet ve hükümet liderlerinin 2008-2024 yılları arasında Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu’nda yaptıkları konuşmalar için ulusal rol teorisi kapsamında tematik söylem analizi yapılmıştır. Karma yöntemin kullanıldığı çalışmada nicel analiz kapsamında frekans analizi, pareto analizi, kümeleme analizi, kelime bulutu, birlikte oluşma modelleri; nitel analiz kapsamında ise nedensel analiz, bağlantı analizi, süreç analizi ve karşılaştırmalı analiz gerçekleştirilmiştir. ‘Aktif bağımsızlık,’ Euro-Atlantik entegrasyon bağlamında ‘sadık müttefiklik’ ve ‘kurtuluş hareketlerinin destekçiliği’ bölge ülkelerinin dış politikada benimsedikleri ulusal roller olarak karşımıza çıkmaktadır. Sadık müttefik rolünü benimsememiş olan Sırbistan, ‘anti-empyralist’ rolü ile diğer bölge ülkelerinden farklılaşmaktadır. İnsani kaygılar, uluslararası prensipler, coğrafi konum, aidiyet duygusu, tehdit algısı, tarihsel miraslar ve ekonomik ihtiyaçlar sıralı ulusal rollere nedensel açıklamalar getiren iç, bölgesel ve küresel kaynaklardır. Bosna-Hersek ve Kosova, ‘devletin kültürel ve etnik bileşimi,’ kaynağı ile diğer bölge ülkelerinden farklılaşmaktadır. Batı Balkanlarda devlet inşaa süreçleri ve bölgesel dinamikler, ulusal rolleri belirleyen ana parametrelerdir. Aktif bağımsızlık ve kurtuluş hareketlerinin destekçiliği rolleri, bölgedeki geçmiş miraslara ve sürekliliğe işaret etmektedir. Aktif bağımsızlık rolü, özellikle Bosna-Hersek, Kosova, Kuzey Makedonya ve Sırbistan’ın devlet-inşaa süreçlerine ilişkin iç ve bölgesel sorunlar nedeniyle uluslararası prensipler, tarihsel miraslar ve ontolojik güvenlik kaygıları üzerinden şekillenmektedir. Kurtuluş hareketinin destekçiliği Arnavutluk, Bosna-Hersek, Karadağ ve Sırbistan’da Rus işgali altındaki Ukrayna, İsrail-Filistin için iki devletli çözüm, Kosova’nın bağımsızlığı ve Arap Baharı gündemlerinde belirgin hale gelmektedir. Öte taraftan Euro-Atlantik entegrasyon kapsamında ortaya çıkan sadık müttefik rolü, bölgede değişimi ve yeni bir geleceği ifade etmektedir. Aidiyet duygusu, coğrafi konum, ekonomik ihtiyaçlar ve insani

kaygılar üzerinden inşa edilen bu rol; coğrafi, rasyonel ve kimliğe ilişkin referanslar barındırmaktadır. Avrupalı norm ve değerlere atıfla bölgesel barış ve istikrar mottosu üzerinden, dış politika söylemlerinin Avrupalılaştığı görülmektedir. Euro-Atlantik entegrasyon, ilk iki ulusal rolde ortaya çıkan iç sorunların ve bölgesel gerginliklerin 'çözümü' ve bölge için yeni bir 'geleceğin inşası' olarak resmedilmektedir.

Bu çalışma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından [Proje No: 324K086] desteklenmiştir.

Rümeysa Karagöz (Fenerbahçe Üniversitesi), Avrupa'nın Uluslararası Sistem İçindeki Rolü ve Güvenlik Anlayışının Evrimi

Uluslararası ilişkiler disiplini incelendiğinde uluslararası sistem tartışmalarının özellikle Avrupa merkezli bir bakış açısına dayandığı görülebilmektedir. Bunun nedeni, 1648 Westphalia Antlaşması'nın modern egemen devletler sisteminin kurucu temeli olarak görülmesidir. Egemen ve eşit devletler anlayışına dayanan uluslararası sistem zamanla Avrupa dışına genişleyerek Avrupalı olmayan aktörleri de kapsar hale gelmiştir. Fransız Devrimi, Napolyon Savaşları ve Metternich öncülüğündeki Viyana düzeni, uluslararası sistemi güçler dengesi esasına dayanan bir yapıya dönüştürmüştür. Meydan okumalarla istikrarını yitiren düzen I. Dünya Savaşı ile sonuçlanmıştır. Avrupa merkezli savaşa Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) de dahil olmasıyla uluslararası sistemin yeniden şekillenmesinin önü açılmıştır. I. Dünya Savaşı her ne kadar ABD'ye önemli aktör olarak yükselme imkânı tanısa da ABD'nin izolasyonist politikaları uluslararası sistemin Avrupa merkezli yapısının devam etmesine sebep olmuştur. Ancak uluslararası sistemin Avrupa merkezli yapısı uzun süre devam etmemiştir. II. Dünya Savaşı ve ABD'nin küresel lider konumuna yükselmesiyle birlikte sistem de değişime uğramaya başlamıştır. Bu süreçte Avrupa uluslararası sistemin merkezi olmaktan uzaklaşmış, sistemin parçası hâline gelmeye başlamıştır. I. ve II. Dünya Savaşı, savaşın doğasını değiştirmiş, sadece muharebe alanlarını değil bireylerin gündelik yaşam alanlarını da içeren topyekûn savaş anlayışını gündeme getirmiştir. II. Dünya Savaşı'nın sonunda mutlak silah olarak nitelendirilen atom bombasının kullanılması, savaşın galibi olarak ABD ve Sovyetler Birliği'nin öne çıkmasıyla da çift kutuplu uluslararası sistemin temelleri atılmıştır. Savaşın kıta üzerindeki olumsuz etkilerine, ekonomik, ideolojik ve nükleer rekabetin de eklenmesi Avrupa'nın sistem içerisindeki rolünü zayıflatırken güvenlik anlayışının da yeniden şekillenmesine ön ayak olmuştur. Toprak kayıpları, savaşlar, rakip devletin güç arttırımı gibi güvenlik tehditlerine dayalı güç anlayışı yerini nükleer caydırıcılık ve nükleer tehdide dayalı güvenlik anlayışına bırakmıştır. Çift kutuplu uluslararası sistemin nükleer güvenlik tehditlerine NATO şemsiyesi altında cevap arayan Avrupa, Avrupa Birliği aracılığıyla da kıta içindeki etkinliğini arttırmaya çalışmıştır. Soğuk Savaş'ın sona erme dönemi güvenlik çalışmalarına yansımış, güvenlik kavramı derinleştirilmiş ve genişletilmiştir. Devletlerin dışında bireylerin, toplumların ya da çevrenin de güvenliğin referans nesnesi olabileceği ileri sürülmüştür. Güvenlik tehditlerinin yalnızca askeri unsurlarla sınırlandırılmayacağı ekonomik, çevresel, toplumsal ve insani tehditler gibi çeşitlendirilebileceğinin altı çizilmiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemde tek kutupluluk kısa ömürlü olmuş, çok kutuplu ve karmaşık bir uluslararası güvenlik bağlamı ortaya çıkmıştır. Güvenlik tehditlerinin küreselleşmenin de etkisiyle sınırları aşabilmesiyle birlikte

devletlerin tek başına güvenlik sağlayıcısı olabilme rolü sorgulanmaya başlanmıştır. Bu süreçte özellikle göç, iklim değişikliği, pandemi, çevre, enerji gibi küresel güvenlik tehditlerin gündeme getirilmesi konusunda Avrupa Birliği ön plana çıkmaya başlamıştır. Her ne kadar yeni güvenlik tehditleri anlayışı üzerine odaklanmış bir Avrupa güvenlik anlayışı bulunsa da AB, NATO' ya ek olarak Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ve Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası gibi mekanizmalar aracılığıyla geleneksel ve askeri güvenlik tehditlere karşı güvenliği sağlamaya çalışmaya devam etmiştir. Son olarak 2022 yılında Rusya-Ukrayna Savaşı'nın meydana gelmesiyle Avrupa, geleneksel güvenlik tehdidi ve nükleer silah kullanımı tehdidiyle karşı karşıya kalmıştır. Söz konusu gelişme askeri ve konvansiyonel güvenlik tehditleri ve bu alanlara yönelik yatırımları Avrupa'nın gündemine taşımıştır. Bu durum yalnızca Avrupa'nın güvenlik anlayışının yeniden şekillenmeye başladığı bir dönemin başlangıcı mı yoksa uluslararası sistemde yeni bir bağlamın başlangıcı mı sorusunu meydana getirmiştir.

Nagihan Söylemez (İstanbul Bilgi Üniversitesi; Dokuz Eylül Üniversitesi), Çok Kutuplu Dünyada Gıda Güvenliği: Mücadele Alanı Olarak DTÖ

Bu çalışma, uluslararası ticaret rejiminde gıda güvenliği eksenindeki müzakerelerde yükselen güçlerin (Brezilya, Çin, Hindistan ve Rusya) uzlaşma (*accomodation*) ve itiraz (*contestation*) pratiklerine odaklanmaktadır. Temel savı, küresel gıda ve tarım ticareti alanındaki tartışmaların, ortaya çıkan çok kutupluluğun (*emerging multipolarity*) bir yansıması olduğu yönündedir. Bu doğrultuda, 1996–2024 yılları arasında gerçekleştirilen DTÖ Bakanlar Konferansı bildirimleri ile Tarım Komitesi görüşme tutanakları, içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Analiz bulguları, tartışmaların beş temel eksen etrafında yoğunlaştığını; özellikle 2008 küresel gıda krizinden sonra ihracat kısıtlamalarına ilişkin çekişmelerin belirgin biçimde öne çıktığını göstermektedir. İtiraz ve uzlaşma, rejimde kimin ne kadar pay alacağına dair bir müzakeredir. Çalışma, yükselen güçlerin mevcut kuralları esnetme (*rule-bending*) kapasitesine sahip olduklarını; ancak yeni kurallar koyma (*rule-making*) yeteneklerinin hâlâ büyük ölçüde ABD'nin yaklaşım sınırları içinde şekillendiğini ileri sürmektedir. ABD'nin, yükselen güçlerin kural esnetme stratejilerini caydırma kapasitesi sınırlıyken, yükselen güçlerin de yeni kuralları oluşturacak yapısal gücü henüz yeterli değildir. Bu durum, küresel gıda ve tarım rejiminde yerleşik güçler (*established powers*) yükselen güçler (*emerging powers*) arasındaki ikili mücadeleye işaret etmektedir.

Mehmet Akar (Dokuz Eylül Üniversitesi), Uluslararası Kurumların Sınavı: İran'ın Nükleer Programı ve JCPOA Örneğinde Çok Taraflı Diplomasinin Yapısal Kırılğanlıkları

İran'ın nükleer programı Kapsamlı Ortak Eylem Planı (JCPOA) çerçevesinde çok taraflı kurumların barışı koruma, nükleer yayılmayı önleme ve kriz yönetimi becerilerini ciddi biçimde sınamaktadır. Bu bağlamda, Uluslararası Atom Enerji Ajansı (IAEA), BM Güvenlik Konseyi, Avrupa Birliği (AB) ve E3 (Almanya, Birleşik Krallık ve Fransa) ülkeleri gibi aktörlerin müdahale kapasitesi, İran'ın revizyonist nükleer stratejisi karşısında hem işlevsel hem de yapısal düzeyde yetersizlik göstermiştir. Araştırma, İran'ın bu kurumsal boşlukları dikkatle kullanarak nükleer programını sürdürdüğü varsayımına dayanmaktadır. 2023 Eylül'ünde Almanya, Fransa ve

Birleşik Krallık tarafından yapılan ortak açıklamada, İran'ın %83,7 oranında uranyum zenginleştirmeye ulaşmasının KOEP yükümlülüklerinin açık bir ihlali olduğu vurgulanmıştır (France, Germany, & United Kingdom, 2023). Aynı dönemde yayımlanan UAEA raporları ise, İran'ın zenginleştirilmiş uranyum stoklarının belirlenen limitin 18 kat üzerine çıktığını ve Fordow tesisinde bildirilmeyen santrifüj düzenlemeleriyle denetim süreçlerinin açıkça ihlal edildiğini ortaya koymuştur (UN Security Council. 2022, December 19). Bu gelişmeler, UAEA'nın teknik denetim kapasitesinin, siyasi baskılara ve güven eksikliklerine açık bir yapıya sahip olduğunu düşündürmektedir. BM Güvenlik Konseyi'nin 2231 sayılı kararına ilişkin olarak 2024'te yayımlanan belgeler, ABD'nin 2018'de JCPOA'dan tek taraflı olarak çekilmesinin, anlaşmanın bütüncül şekilde uygulanmasını fiilen imkânsız hale getirdiğini ve İran'ın buna karşılık nükleer faaliyetlerini hızlandırdığını ortaya koymaktadır (UN, 2024). Dahası, UAEA'nın İran'daki stokları doğrulayamaması ve Ek Protokol kapsamındaki gözetim faaliyetlerinin dört yıldır durdurulmuş olması, kurumsal düzeyde ciddi bir işlevsizlik tablosu çizmektedir (IAEA, 2025). İran'ın Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesine Dair Anlaşmaya (NPT) yaklaşımı da uluslararası sistemdeki temel normatif farkları açığa çıkarmaktadır. Tahran yönetimi, uranyum zenginleştirme hakkını devlet egemenliği bağlamında yorumlarken; ABD ve müttefikleri bu pozisyonu, yayılcı bir tehdit olarak değerlendirmektedir (IAEA, 2023). Bu kavramsal kopukluk, yalnızca hukuki değil, aynı zamanda stratejik bir boşluk üretmektedir. 2003 sonrası ortaya çıkan İran'a dair silahlanma şüpheleri, KOEP'in 2015'teki imzasına zemin hazırlamış; ancak ABD'nin anlaşmadan çekilmesi, sadece metnin uygulanabilirliğini değil, aynı zamanda liberal uluslararası düzenin normatif gücünü de zedelemiştir (MacDonald, Roemer, & Klein, 2020). Bu süreçte, nükleer silahların yayılmasını önlemeyi hedefleyen liberal düzene içkin yapılar –özellikle NPT rejimi ve UAEA– hem devlet merkezli ihlaller hem de devlet dışı tehditler karşısında sınanmıştır (Council on Foreign Relations, 2012). Dolayısıyla İran örneği, salt bir güvenlik krizi olmanın ötesinde, egemenlik anlayışları, güç dağılımı ve uluslararası normların kırılabilirliği ekseninde liberal düzenin derin yapısal çelişkilerini gün yüzüne çıkarmaktadır (Ikenberry, 2011, p. 279). Sonuç olarak, JCPOA yalnızca İran ile Batı arasındaki nükleer pazarlığın değil, aynı zamanda çok taraflı kurumların yapısal zaaflarının bir yansımasıdır. İran, bu sınırlı ve dağınık kurumsal düzende stratejik manevra kabiliyeti elde etmiş; Batı'nın yaptırım odaklı caydırıcılığını büyük ölçüde boşa çıkarmıştır. Bu durum, benzer krizlerde uluslararası kurumların etkisizliğinin sistematik bir sorun olduğunu düşündürmektedir.

Panel 31 (14.45-16.15, Sınıf: M205)

Karşılaştırmalı Siyaset Çalışmaları I

Panel Başkanı: Serhun Al (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Asime Yıldız-Güler (Gaziantep Üniversitesi), COVID-19 Sonrası AB'de Hukukun Üstünlüğü Koşulluluğu: Polonya ve Macaristan Örneklerinde Krizden Fırsata mı?

COVID-19 krizi, Avrupa Birliği için yalnızca bir sağlık ve ekonomi sorunu değil, aynı zamanda hukukun üstünlüğü ilkesine yaklaşımda da bir dönüm noktası olmuştur. Krizin üye ülkelerde yarattığı asimetrik etkiler, özellikle Avusturya, Danimarka, İsveç, Hollanda ve Finlandiya gibi "Tutumlu Dörtlü/Beşli" ülkelerin pozisyonunu güçlendirmiş; bu da finansal yardımların dağıtımında hukukun üstünlüğü koşulluluğunun gündeme gelmesine yol açmıştır. Bu

çerçevede, “Gelecek Nesil AB” fonları ilk kez hukukun üstünlüğü koşuluna bağlanarak dağıtılmış; ayrıca AB bütçesini korumaya yönelik 2020/2092 sayılı Koşulluluk Tüzüğü yürürlüğe konmuştur. Böylece AB, normatif değerlerini ekonomik araçlarla pekiştirme yönünde önemli bir adım atmıştır. Polonya ve Macaristan gibi demokratik gerileme yaşayan ülkeler özelinde bu mekanizmalar, AB için hem bir baskı aracı hem de değerler üzerinden yeniden konumlanma fırsatı sunmuştur. Macaristan ve Polonya gibi ülkeler, hukukun üstünlüğüne dair kilometre taşlarını yerine getirmedikleri gerekçesiyle Gelecek Nesil AB paketi kapsamında fon ve kredi kaybına uğramıştır. Ancak Koşulluluk Tüzüğü yalnızca Macaristan’a uygulanmış, Polonya kapsam dışında bırakılmıştır. Bu farkın başlıca nedenleri; Macaristan’daki yolsuzlukların AB kurumlarınca somut şekilde belgelenmiş olması, Polonya’daki ihlallerin ise bütçeyle doğrudan ilişkilendirilmesinin zor olmasıdır. Ayrıca Polonya’daki reform süreci ve Ukrayna krizinde üstlendiği insani rol de etkili olmuştur. Ancak bu seçici uygulamalar, AB’nin tarafsızlığına yönelik eleştirileri artırmaktadır. Koşulluluk mekanizması önemli bir adım olmakla birlikte, açık kriterler, tutarlı uygulamalar ve güçlü bir siyasi irade olmadan uzun vadeli ve sürdürülebilir bir etki yaratması güç görünmektedir.

Zeynep Özge İğdir (Sabancı Üniversitesi), Seçim Koordinasyonunun Maliyeti: Macaristan ve Polonya'da Seçim Kurumları ve Muhalefet İttifakları

Otoriterleşen bazı rejimlerde muhalefet partileri etkili seçim ittifakları kurmayı başarırken, benzer baskılar altındaki diğer rejimlerde muhalefet, parçalı kalmakta ve anlamlı bir işbirliği geliştirememektedir. Karma rejimlerde yaşanan demokratik gerilemenin derinleşmesiyle birlikte, muhalefetin ne zaman ve nasıl koordinasyon sağlayabildiği sorusu, demokratik direncin ve iktidar değişiminin olanaklarını anlamak açısından giderek daha merkezi bir hale gelmiştir. Mevcut literatürün önemli bir bölümü muhalefet aktörlerinin siyasi iradesine veya ittifak partileri arasındaki ideolojik mesafeye vurgu yaparken, bu çalışma, muhalefet koordinasyonunun başarısı açısından en az bu faktörler kadar belirleyici olan, kurumsal kısıtlara ve seçim ittifaklarının taşıdığı siyasi maliyetlere odaklanmaktadır. Bu çerçevede çalışmada, seçim öncesi ittifakların yapısal özelliklerine ve beraberinde getirdiği siyasi maliyetlere dayanan özgün bir endeks geliştirilmektedir. Söz konusu endeks, seçim işbirliğinin altı farklı boyutuna odaklanmaktadır: (i) seçim ittifakının stratejik önemi; (ii) partiler arası koordinasyonun düzeyi, (iii) koordinasyonun araçları; (iv) kurumsallaşma düzeyi; (v) kapsam ve genişlik; (vi) kampanya uyumu. Bu katmanlı yaklaşım sayesinde araştırma, ittifak yapısına ilişkin farklı unsurları ayrı ayrı değerlendirerek farklı seçim ittifakı türlerini karşılaştırmalı olarak anlamaya olanak tanıyacak bütüncül bir ölçüt geliştirmektedir. Araştırma, endeksin uygulanabilirliğini tartışmak amacıyla, Macaristan ve Polonya örneklerini karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Her iki ülke de benzer tarihsel geçmişlere, otoriter eğilimli iktidar partilerine ve kutuplaşma düzeylerine sahiptir. Ancak bu ortak koşullara rağmen, Polonya’da muhalefet 2023 seçimlerinde iktidar partisinin meclis çoğunluğunu kaybetmesinde rol oynayan etkili bir ittifak kurabilmiş, Macaristan’da ise 2022 seçimlerinde kurulan geniş ittifak başarısız olmuştur. Araştırma, bu farklılığı, sadece ideolojik uyum ya da lider iradesiyle değil, aynı zamanda seçim sistemi tasarımı ve ittifaklara ilişkin yasal düzenlemelerin muhalefetin karşılaştığı koordinasyon maliyetlerini nasıl etkilediği üzerinden açıklamaktadır. Sonuç olarak araştırma,

muhalefet ittifaklarının başarısını belirleyen faktörleri analiz ederken, siyasi aktörlerin stratejik hesaplarını şekillendiren kurumsal bağlamın ve farklılaşan politik maliyetlerin altını çizmektedir. Bu yönüyle çalışma, literatürde genellikle “ittifak var mı yok mu” sorusuna indirgenen yaklaşımların ötesine geçerek, seçim ittifakını bir spektrum olarak düşünmeyi mümkün kılmaktadır. Böylece gerek seçim ittifakları gerekse demokratik gerileme literatürüne demokratik direncin olanakları bağlamında hem kavramsal hem de ampirik katkı sunmaktadır.

Buse Düveroğlu (Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi), Kutuplaşma İsyanla Mücadele Politikalarını Nasıl Şekillendirir? Politik, Sosyal ve Ekonomik İmtiyazların Niteliği Üzerine Ampirik Bir Analiz

Devletlerin silahlı örgütlerle mücadelede benimsediği stratejiler yalnızca örgütlerin yarattığı güvenlik tehdidiyle sınırlı değildir; iç siyasal atmosferin niteliği, özellikle de hükümet içerisindeki duygusal kutuplaşma düzeyi, bu stratejilerin biçimlenmesinde belirleyici rol oynamaktadır. Bu çalışma, hükümetler arası artan duygusal kutuplaşmanın isyancı gruplara veya onların toplumsal tabanlarına yönelik tavizlerin verilip verilmediğini ve bu tavizlerin niteliğini nasıl etkilediğini incelemektedir. Duygusal kutuplaşma, siyasi aktörler arasında karşılıklı olumsuz duygu yoğunluğu ve düşmanlık ile karakterize edilir. Bu durum, hükümetlerin yalnızca muhalefete değil, silahlı gruplara karşı da daha dışlayıcı ve çatışmacı politikalar üretmesine neden olur. Bu bağlamda, yüksek kutuplaşma ortamlarında hükümetlerin doğrudan örgütlerle müzakere etme olasılığının azalması; bunun yerine, bu grupların toplumsal tabanlarına yönelik dolaylı, yeniden dağıtımçı nitelikte sosyal ve ekonomik imtiyazlara yönelme eğilimi artması beklenir. Böylelikle hem toplumsal memnuniyetsizliği azaltmayı hem de silahlı grubun meşruiyetini zayıflatmayı hedeflenir. Çalışmada, duygusal kutuplaşmayı ölçmek için toplumun düşmanca siyasi kamplara bölünmesini ölçen Demokrasi Çeşitleri Veri Seti (V-DEM) ve taviz politikalarını içeren Devlet-Silahlı Örgütler Tabanı İlişkileri Veri Seti (DSÖTİ) yararlanılmıştır. Araştırmada 1991-2023 yıllarını kapsayan 2000’den fazla taviz eylemine odaklanılarak çok düzeyli regresyon analizleriyle hipotezler test edilmiştir. Bulgular, kutuplaşmanın yüksek olduğu ülkelerde doğrudan politik tavizlerin azaldığını; buna karşın sosyal yardımlar, yerel kalkınma projeleri ve kültürel haklar gibi dolaylı tavizlerin arttığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, devlet kapasitesi, ekonomik kalkınma düzeyi ve ideolojik yönelim devlet seviyesi gibi faktörlerin bu ilişkiyi anlamlı etkilediği görülmektedir. Sonuç olarak, bu çalışma iç siyasal kutuplaşmanın yalnızca demokratik süreçleri değil, aynı zamanda devletin güvenlik politikalarını ve çatışma çözüm stratejilerini de etkilediğini ortaya koymaktadır. Böylece isyanla mücadele, devlet-toplum ilişkileri ve kutuplaşma literatürüne kuramsal ve ampirik düzeyde özgün katkılar sunmaktadır.

Ecem Gacener (İzmir Ekonomi Üniversitesi), Doğanın Sonu, Demokrasinin Sonu mu?: Birbirine Bağlı Bir Kader

Bu araştırma, sağ popülizm ile iklim değişikliği inkârı arasındaki karmaşık ilişkiyi Amerika Birleşik Devletleri, Brezilya ve Macaristan örnekleri üzerinden karşılaştırmalı bir vaka analizi ile incelemektedir. Donald Trump, Jair Bolsonaro ve Viktor Orbán gibi sağ popülist liderlerin, iklim

değişikliğiyle ilgili bilimsel uzlaşığı nasıl reddettikleri ya da seçici biçimde kullandıkları; ekonomik argümanlar ve ulusal egemenlik söylemleriyle nasıl bir karşı-diskur oluşturdukları; ve bu süreçte halkın kaygılarına nasıl seslendikleri araştırmanın temelini oluşturmaktadır. Küresel iklim krizinin derinleştiği ve otoriter eğilimlerin arttığı bir dönemde, bu çalışma, söz konusu liderlerin çevresel düzenlemelere karşı nasıl direndiklerini ve bilimsel kurumlara olan güveni nasıl zayıflattıklarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Nitel bir yöntemle ve popülizm kuramsal çerçevesiyle (Mudde 2004; Stanley 2008) yürütölen araştırma, liderlerin kamuya açık iletişimlerini, Paris Anlaşması'na yönelik tutumlarını ve çevre politikalarına dair kurumsal müdahalelerini analiz etmektedir. Araştırma, bu liderlerin yalnızca demokratik gerilemeyi hızlandırmakla kalmadığını, aynı zamanda iklim inkârı ve ekolojik milliyetçiliği kullanarak toplumsal kutuplaşmayı derinleştirdiğini ve demokratik kurumlara olan güveni zayıflattığını ileri sürmektedir. Sonuç olarak çalışma, çevresel yıkım ile demokrasinin zayıflaması arasındaki karşılıklı etkileşimi vurgulayarak, popülizm çağında sürdürülebilir yönetişime ilişkin küresel zorluklara ışık tutmaktadır.

Gölşen Doğan (Koç Üniversitesi), Sağ Popülizm ve Siyasal İktidar: Türkiye ve Macaristan'ın AB ile Göç Diplomasisi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme

Sağ popülist hükümetler, göç diplomasisini iç ve dış politika bağlamlarında siyasi bir iktidar aracı olarak nasıl kullanmaktadır? Türkiye ve Macaristan örneklerinin karşılaştırmalı bir çalışması üzerinden, göçle ilgili politika, söylem ve stratejilerin seçimsel avantaj elde etmek, siyasi söylemi şekillendirmek ve Avrupa Birliği ile ilişkileri etkilemek için nasıl kullanıldığı analiz edilmektedir. Yöntem olarak, araştırma, yapısal olarak farklı ancak ideolojik olarak benzer iki vakayı incelemek üzere "En Farklı Sistemler Tasarımı" (Most Different Systems Design - MDSD) yaklaşımını benimsemektedir. Süreç izleme (process tracing), tipoloji oluşturma ve yapılandırılmış odaklı karşılaştırma teknikleri ile desteklenmektedir. Alanında uzman kişilerle yapılan görüşmeler, politika ve medya içerik analizleri ile ikincil nicel verilerden yararlanılarak, göç diplomasisinin farklı kurumsal kısıtlar, AB üyelik statüleri ve jeopolitik bağlamlar altında nasıl işlediği ortaya konmaktadır. Karşılaştırmalı siyaset bilimi ile uluslararası ilişkiler alanlarını birleştiren bu çalışma, popülist dış politika, göç yönetimi ve otoriter dayanıklılık literatürüne katkıda bulunmaktadır. Sağ popülist rejimlerin göçü hem iç kontrolü sağlamlaştırmak hem de uluslararası arenada güç pazarlığı yürütmek amacıyla nasıl stratejik olarak seferber ettiğini anlamaya yönelik kavramsal ve ampirik bir çerçeve sunmaktadır.

Panel 32 (14.45-16.15, Sınıf: M206)

Politik Teori: Demokrasi, Özgürlük, Otoriterleşme

Panel Başkanı: Ünsal Doğan Başkır (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Adil Usturalı (Altınbaş Üniversitesi), "Demokratik Sınır Problemi"ne Getirilen Çözüm Önerilerinin Üst-Kuramsal Değerlendirilmesi

Bu çalışma, demokrasi kuramında ilk kez Frederick Whelan ve ardından Robert Dahl tarafından öne sürölen ve siyaset teorisyenlerinin "sınır problemi" olarak adlandırdıkları paradoksa

getirmeye çalışılan çözüm önerilerinin tabi tutulduğu kriterleri üst-kuramsal olarak değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Demokratik sınır problemi, demokrasi kuramının merkezinde yer alan bir paradokstur: demokrasi, meşruiyet için aktif katılımı öngörürken, demos'un (yani katılımı hak sahibi olan halkın bütünü) kimlerden teşkil edileceği konusu demokrasinin kendi ilkeleri ile temellendirilememektedir. Vatandaş olan ve olmayan kişiler arasındaki sınır genellikle tarihsel sürecin bir sonucu olarak "verili" kabul edilir ve meşruiyetleri çoğu zaman sorgulanmaz. Halbuki bu sınırlar haklara, kaynaklara ve en önemlisi siyasi güce erişimin özünü teşkil eder. Demokratik sınır problemi literatürde çokça tartışılmış ve bu tartışmanın sonucunda farklı konular şekillenmiştir. Kimi düşünürler demokratik sınır probleminin bir paradoks olarak kalacağını ve çözümünün imkansız olduğunu savunur ve mevcut devlet sınırlarının kabulünün bir zorunluluk olduğunu öne sürerler. Öte yandan kimi yazarlar bu sorunun demokrasinin kendi ilkelerine referansla çözülebileceğine inanmaktadırlar. Bu görüşü savunanlar arasında hangi demokratik ilkenin esas kabul edileceği konusunda fikir ayrılığı mevcuttur. Bu çalışma bahsi geçen demokratik ilkeleri inceleyerek onları üst-kuramsal bir değerlendirmeye tabi tutmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda demokratik sınır problemine yanıt olarak öne sürülen yaklaşımlar şu kategorilerde özetlenebilir: (1) tüm etkilenenler ilkesi, (2) tüm maruz kalanlar ilkesi, (3) kozmopolitanizm, (4) rıza, (5) özerklik. Bu yaklaşımların güçlü ve zayıf yanları literatürde detaylı biçimde ele alınmış, her bir yaklaşımı savunan ve eleştiren zengin bir yazın ortaya çıkmıştır. Ancak demokraside sınır probleminin yine demokrasiye dayanılarak çözülmesinin yeterince vurgulanmayan bir sonucu vardır. Bu da 'liberal-demokratik' ilkeler bütünü ikiye ayrılıp liberal ilkeler bir yana bırakılarak yalnızca 'demokratik ilkelerin vurgulandığı durumların başka bir paradoksa yol açacağıdır. Bu paradoks da verili olan sınırların olduğu gibi kabul edilmesi halinde bireylerin ya da kitlelerin demos'tan hariç tutulmasının da demokratik biçimde gerekçelendirilebileceğidir. Liberal ilkelerle dengelenmeyen demokrasi her zaman çoğunlukçu temayüle açık olacaktır. Tarihsel örneklerde kadınların, köleleştirilmiş bireylerin veya belli demografik grupların vatandaşlık haklarından mahrum bırakılması günümüzde sezgisel olarak bariz biçimde reddedilebilse de yalnızca demokratik ilkeler dahil edilme sorununu çözmeye yetersiz kalacaktır. Bu nedenle bu çalışma sözü edilen paradokstan çıkış yolu olarak liberal demokrasinin temel ilkesi olan özerkliği, bilhassa Habermas'ın "özel ve kamusal özerkliğin eşkökenliliği" şeklinde bahsettiği iki veçheli bir kavram olarak öne sürmektedir. Bunun anlamı, bireyin hak ve özgürlüklerinin garantisi olan bireysel özerklik ile onun demokratik ve kamusal haklarının garantisi olan kamusal özerkliğinin birinin diğerine öncül ya da üstün olmaması ve liberal demokratik siyasi sistemin bu iki denk biçimde garanti etmesi gerekliliğidir. Demokratik sınır sorununa verilen yanıtların değerlendirilmesinde üst-kuramsal kriter olarak özel ve kamusal özerklik dikkate alınması, sorunun çözülmesine yönelik önemli bir adım olabilir.

Süleyman Gökçe (Bilkent Üniversitesi), Otoriterleşmenin Sınırlarının Belirlenmesi: "İmkansız Üçleme" Hipotezi

Bildirinin araştırma konusu rekabetçi otoriterlik ile hegemonik otoriterlik arasındaki eşğin koşullarının belirlenmesidir. Bu araştırma, iktisatçılar Fleming ile Mundell'in geliştirdikleri, Obstfeld ve Taylor'ın sistematik hale getirdikleri, "İmkansız Üçleme" (Üçlem) adıyla bilinen

“Mundell-Fleming Modeli”ni siyaset biliminde otoriterleşme çalışmalarına uygulamaktadır. Bu yordamla yeniden kurgulanan model Türkiye’de Demokrat Parti (DP) dönemi üzerinden tartışılmaktadır. “Mundell-Fleming Modeli” 1962-1963 döneminde Marcus Fleming ile Robert Mundell’in geliştirdikleri, neo-klasik iktisat kuramının hipotezlerinden biridir. Rudiger Dornbusch’un katkılarıyla 1976’da “Mundell-Fleming-Dornbusch Modeli” adıyla güncellenmiştir (Boughton, 2003). Model, Obstfeld ve Taylor tarafından sistematik hale getirilmiş (Obstfeld ve Taylor, 1997) ve “İmkansız Üçleme” (Üçlem) adını almıştır (Aizenman, 2010). Buna göre, dışa açık bir ekonomide döviz kuru esnekliği ve bağımlı para politikası zorunludur. Tersinden söyleyişle, sabit kambiyo rejiminin ve bağımsız para politikasının uygulanması ancak kapalı bir ekonomide, korumalı bir para birimiyle mümkün olabilir. Bu denklemin unsurları sabittir ve birbirine bağlıdır. Koşullar değişmeden en az bir sabit değiştirilemez. Aksi takdirde, makro dengesizlik ekonomiye hasar verir. Rant kaynağından yoksun, dış sermaye ve/ya yardım girişine bağlı ekonomiler yabancı kaynaklara asgari hukuki güvenceler ile para ve maliye politikalarında süreklilik güvencesi sağlamak zorundadır. Bu olmazsa, uç senaryoda sermaye akışında “ani durma” ve hızlı çıkış hasarı oluşabilir. Model otoriterleşme çalışmalarına uygulanırken şu varsayım kullanılmıştır: dış kaynak girişine muhtaç, rekabetçi otoriter orta-küçük ölçekli ekonomilerde üç temel unsur (siyasi rejim, hukuk devleti, yabancı sermaye girişi) birbirlerine bağlı sabitlerdir. Verili durumda, otoriterleşmenin yoğunluğu özkaynak yeterliliğiyle doğru, dış kaynak gereksinimiyle ters orantılıdır. Bu ilişkisellik nedeniyle, koşullardan en az biri (dış kaynak bağımlılığı) değişmedikçe, tam otoriterlik eşiği geçilemez. Hukuk devletine “istisna hali” ve yerine “kanun devleti” (Frankel, 2021) uygulanamaz. Bu koşul nedeniyle, normatif ve pozitif güvenceden mahrum kalan dış sermaye kaynağı kesilebilir. Yabancı sermayenin hukuki riske karşılık talep edeceği yüksek getiri güvencesinin maliyeti ağırlaşır. Kambiyo riski ve enflasyon geçişkenliği artar, borçlanma maliyeti yükselir. Dış borç stoku büyür, ödemeler dengesinde ve cari açığa ortaya çıkacak şok etkisi ekonomide “ani durma” yaratabilir. “Mundell-Fleming Modeli”nin önerdiği “İmkansız Üçleme” hipotezinin varsayımları gerçek ekonomi koşullarında sınanmış ve tutarlı sonuçlar vermiştir. Bu bildiri de otoriterleşme eşiğinin/sınırlarının tayininde benzer bir modeli kullanmayı önermektedir. Hipotezin sınanması için çağdaş Türkiye siyasetinde Demokrat Parti (DP) örnek olayı seçilmiştir. DP, 1950’de iktidara geldiğinde siyasi ve ekonomik serbestleşme programını açıklamış, siyasal alanda rekabetçi otoriterliğe yönelmiştir. Ekonomide yabancı sermaye girişiyle bağlantılı serbestleşme 1955 yılına kadar devam edebilmiştir. Bu tarihte Millî Korunma Kanunu’yla devlet kontrolünde ekonomi modeline geçilmiş, dış kaynaklar ekonomik ve askeri yardımlarla sınırlanmıştır (Albayrak, 2005; Doğu, 2019). Bu, hukuk devleti normlarına getirilen “istisna hali”yle “kanun devleti”nin inşasıdır. Bu süreçte, 1958’de dış borç ödeme krizine girilmiş, Türkiye tarihinin en yüksek devalüasyonu ve borç konsolidasyonu ortaya çıkmıştır. Böylece, ekonomide zorunlu sermaye kontrollerine, özkaynak yetersizliğine ve dış borç yüküne bağlı “ani durma” ortaya çıkmıştır. Tamamlanamayan “Tahkikat Komisyonu” girişimi (1960) DP’nin hegemonik otoriterliğe geçiş eşiğidir. Modele göre, verili koşullar DP’ye bu eşiği kapatmaktadır. Bu hipotez ekonomi, hukuk ve siyaset bilimi disiplinlerinin çapraz türevidir. Karma kavram setleriyle otoriterleşme çalışmalarında ilk kez uygulanmaktadır. Önerilen kuramsal model güncel vakalar üzerinden geliştirilerek, dünyadaki genel otoriterleşme literatürüne ve güncel Türkiye siyaseti çalışmalarına katkı sağlayabilir.

Panel 33: SDG5 Network Paneli (14.45-16.15, Sınıf: M301)

Kimin Bilgisi, Kimin Kalkınması?: Epistemik Adaletsizlik, Ekofeminizm ve Kadınların Direnişi
Panel Başkanı: Zuhâl Yeşilyurt-Gündüz (TED Üniversitesi)

Nuran Halise Belet (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi), Kutuplaştırıcı Kalkınma ve Kadın Direnişi

Dünya ekonomik düzenini tarihsel olarak değerlendirildiğinde gelişmişlik olgusunun, bir dizi iktisadi ve politik uygulamalar ve ilişkilerin değişime uğramasını zorunlu kılmasına tanıklık etmektedir. Kronolojik olarak takip edilen sürecin bir kalkınma, gelişme ve büyüme sorunsalı olduğu kadar bir başkalaşım, yapısal dönüşüm yani değişim sorunu olduğu görülmektedir. Özellikle, İkinci Dünya savaşı sonrası mevcut durum aynı zamanda dünya ekonomilerinde meydana gelen değişim, ekonomilerin yeniden yapılanma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu süreç, geçmişten gelen eşitsizliklerin ülkeler arasındaki gelişmişlik düzeylerinin ve sonuçlarının daha da belirginleşmesine yol açmıştır. Ekonomiler arasındaki gelişmişlik farkları, kalkınma düzeylerindeki açılan makas, gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki mesafenin giderek açılması hatta kutuplaşmasına ve kalkınma sürecine yönelik politiklardaki farklılıkların kalıcı sonuçlar göstermesine de neden olmuştur. Bu farklılaşan yapılar, sadece ekonomik yönden olmamış, siyasi ve iktisadi sistemlerin tercihleri, neoliberal politikalar, kapitalizmin farklı uygulamaları, alternatifler, krizler yanında reform ve yeniden üretim bağlamında bir dizi yaklaşımın da tartışmalı hale getirilmesine yol açmıştır. Kalkınma çalışmalarının 20. yüzyıl boyunca hem iktisadi kalkınma modellerinin hem de politik ideolojilerin merkezinde yer alarak, yoksulluğu azaltma, refahı artırma ve toplumsal iyilik hali yaratma hedeflerini içeren yaklaşımlar, zamanla ortaya çıkan deneyimler ve eleştirilerin de etkisiyle, kalkınma süreçlerinin sadece ekonomik büyümeyi önceliklendirdiği, toplumsal eşitsizlikleri derinleştirdiğini küresel kanıtlarıyla ortaya konulmuştur. Küresel perspektifle kalkınma süreçlerine bakıldığında, ortaya çıkan kanıtlardan önemli bir gerçeklik ve sorun alanı da “kutuplaştıran kalkınma” olmaktadır. Küresel iktisadi krizler, son dönem yaşanan Covid 19 pandemisi özellikle neoliberal sistemlerin ve iktisadi politikalarının toplamda yadsınamayan sonucunun; yerleşerek toplumsal kutuplaşmayı ve kutuplaştıran kalkınma eğilimlerini daha da keskinleştirmesidir. Neoliberal kalkınma politikaları, küresel Kuzey-Güney ekseninde toplumsal ve ekonomik eşitsizlikleri derinleştirerek kutuplaştıran krizleri ve eşitsizlikleri derinleştirip yerleşik kurumsal yapılar haline getiren bir dünya sistemine dönüşmüştür. Bu süreçte özellikle kadınlar, hem neoliberalizmin yarattığı çok boyutlu sömürü ve dışlanmaya maruz kalmakta, hem de bu yapıya karşı kolektif direnişler geliştirerek yeni, kapsayıcı ve alternatif kalkınma modellerinin öncüsü olmaktadır. Kutuplaştıran kalkınma terimi, Immanuel Wallerstein ve Andre Gunder Frank gibi dünya sistemi kuramcılarınca geliştirilmiş olup, kalkınmanın eş zamanlı olarak hem gelişme hem de eşitsizlik, uzun vadede sistemi parçalayıcı niteliğiyle sistemi krize sokan, bu sistemin de kutuplaştırıcı kalkınmayı ürettiğine işaret eder. Bu çerçevede, Kuzey-Güney ayrımı, sanayileşmiş merkez ülkeler ile çevre veya yarı-çevre olarak tanımlanan gelişmekte olan ülkeler arasındaki yapısal bağımlılık ilişkileriyle açıklanır. Neoliberal iktisadi yaklaşımlar, bu eşitsiz ilişkileri daha da kalıcı hâle getirerek serbest piyasa, özelleştirme ve kamu harcamalarının azaltılması, piyasa dostu devlet, girişici devlet ve

benzeri politikalar bütünü ile çevre ülkelerdeki toplumsal eşitsizlikleri ve özellikle kadınların maruz kaldığı çok boyutlu yoksunlukları artırmıştır. Feminist iktisat, kalkınma modellerinin cinsiyetlendirilmiş yapısına dikkat çekerek, özellikle kadın emeğinin ve toplumsal yeniden üretim faaliyetlerinin bu modellerdeki görünmezliğini vurgulayarak kutuplaştırıcı kalkınmanın yanında kadın direnişine de dikkat çekmeyi amaçlamıştır. Bu yaklaşım, kadınların kalkınma süreçlerinde edilgen alıcılar olarak değil, aktif öznellik kuran aktörler olarak konumlandırılmasını önermektedir. Bu çalışma, betimleyici ve karşılaştırmalı nitel analiz yöntemiyle "kutuplaştıran kalkınma" kavramını merkezine alarak, kalkınma politikalarının toplumsal cinsiyet rejimleriyle ve küresel Kuzey-Güney ayrımıyla nasıl iç içe geçtiğini; neoliberal politikaların bu süreçlerde nasıl eşitsizlikleri derinleştirdiğini ele almaktadır. Ayrıca çalışma içinde, kadınların bu yapılar içinde üç farklı coğrafyada; Asya, Latin Amerika, Sahra altı Afrika olmak üzere kutuplaştırıcı kalkınma politikalarına karşı nasıl direniş pratiklerini üretebildiklerini örnekleriyle incelemektedir.

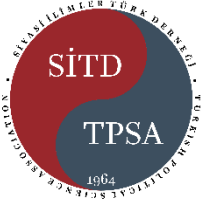
Esra Akgemci (Selçuk Üniversitesi), Arjantin’de Yeni-Ekstraktivism, Ekolojik Kriz ve Ekofeminist Mücadele Bağlamında Siyaset-Edebiyat İlişkisi

Bu bildiri, çağdaş Arjantin edebiyatında yükselen feminist eko-gotik anlatılar üzerinden siyaset ve edebiyat arasındaki dinamik ilişkiyi sorgulamaktadır. Samanta Schweblin’in Kurtarma Mesafesi, (Can, 2021), Mariana Enríquez’in Yangında Kaybettiklerimiz (Domingo, 2017), Agustina Bazterrica’nın Leziz Kadavralar (Çınar, 2020) ve Selva Almada’nın Bir Nehir Değil (YKY, 2025) adlı eserleri, çevresel yıkımın kadın bedenleri üzerindeki etkisini korku ve tekinsizlik duygusu üzerinden kurarak, ekolojik krizin toplumsal cinsiyet boyutuna dikkat çeker. Arjantin’de yeni-ekstraktivist politikaların kırsal alanlarda yarattığı ekolojik ve toplumsal tahribat, bu metinlerde gotik estetikle temsil edilmekte; doğa, karanlık ve tehditkâr bir varlık olarak tahayyül edilmektedir. Bildiri, edebiyatta gotik estetiğin, yalnızca bir anlatı biçimi değil, aynı zamanda ekofeminist mücadeleyle kesişen eleştirel bir strateji olarak işlev gördüğünü savunur. Feminist grevler, Ni Una Menos hareketi ve "beden-toprak" kavramı çerçevesinde şekillenen toplumsal mücadelelerin edebi temsilleri, siyasal olan ile edebi olan arasındaki geçirgenliği gözler önüne serer. Bu bağlamda bildiri, ekoeleştiri, ekofeminizm ve gotik kuramlarını bir araya getirerek Arjantin edebiyatında yeni bir direniş estetiğinin izini sürmektedir.

Tuğba Bayar (Bilkent Üniversitesi), Sağ-Popülist Hükümetlerin Uluslararası Sözleşme Rejimlerine Riayeti

Dünyada son on yılda yayılmakta olan sağ kanat popülizm, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi değerleri aşındırmaktadır. Popülist yönetimler, hukukun üstünlüğü endekslerinde gerilemenin yanı sıra uluslararası sözleşmeler hukukuna riayette de dejenerasyon sergilemektedirler. Uluslararası antlaşmalardan doğan yükümlülüklerini yerine getirmede istek ve/veya kabiliyetleri azalmaktadır. Dolayısıyla, uluslararası hukukun oluşturduğu düzene tehdit oluşturmaktadırlar. Bu araştırma projesi, popülist yönetimlerin uluslararası hukuka yönelik direnişlerini irdelemektedir. Araştırmanın çıkış noktası,

uluslararası hukuka riayete yönelik direnişin barışçıl ve dostane uluslararası münasebetlere, çok taraflılığa yönelik tehdit oluşturmaktadır. Liberal uluslararası ilişkiler teorilerinden, spesifik olarak (liberal) uluslararası insan hakları rejimleri teorilerinden hareketle, bu araştırma projesinin hipotezi, popülist yönetimlerin uluslararası hukukun insan hakları alanında yoğun olarak riayetsizlik sergiliyor olmalarıdır. (a) Çalışmanın özgün değeri, sağ kanat popülist hükümetlerin çeşitli uluslararası sözleşme rejimlerine yaptığı etkiyi gözlemlemesinde saklıdır. Popülizm ve uluslararası hukuk arasındaki bağıntıyı inceleyen mevcut alan yazın bütüncül bir yaklaşıma dayanırken, bu çalışma bunlar karşısında varyans oluşturarak alana özgün bir katkı sağlayacaktır. Projenin temel araştırma sorusu: Popülist hükümetler uluslararası sözleşme rejimlerden doğan hangi tür yükümlülüklerine hangi hallerde ve ne oranda riayetsizlik etmektedirler? (b) Bu soruların yanıtlanması için projesinin öngördüğü araştırma yöntemi, popüler rejimlerin çiğnediği çeşitli uluslararası hukuk rejimlerini sistemik, istikşafi, kategorik ve mukayeseli olarak incelemektir. Bu inceleme teorik ve ampirik açılardan ele alınmayı gerektirmektedir. Teorik incelemenin temeli, uluslararası rejimler teorileri ve bilhassa uluslararası insan hakları rejimlerine dair teorileridir. Ampirik bakımdan ise temel metodolojik yaklaşım örnek olay analizine dayanmaktadır. Bu bakımdan araştırmanın gerektirdiği belge ve kaynaklara ulaşımaya yönelik ön incelemenin ardından belirlenecek dört ülkenin örneğinin Filipinler, İtalya, Hindistan, Brezilya örnekleme gibi, incelemesi örneklere odaklanılacaktır. Bu ülkelerde popülist hükümetlerin görev süreçleri çalışmanın odaklanacağı zaman periyotunu belirlemektedir. Temel veri kaynakları ve veri toplama süreçlerine safhasında nirengi (triangulation) tekniği uygulanarak çalışma üç ayrı kanaldan beslenecektir. Birincisi, evrak incelemesi (document review) safhası. Bu aşamada gazete arşivleri, Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Konseyi ve benzeri uluslararası örgütlerin açık kaynaklarından faydalanarak anılan ülkelerdeki popülist hükümetlerin uluslararası sözleşme hukukuna yönelik riayetsizlikleri bir veri seti oluşturacak şekilde terkip edilecektir. İkincil olarak, riayetsizliğin sebeplerini doğrudan ve/veya dolaylı olarak ortaya koyan verilerin toplanması noktasında için lider demeçleri gibi malzemelere erişim için evrak incelemesi yürütülecektir. Üçüncül olarak ise, odak grup görüşmeleri (focus group interviews) ile seçkin mülakatları (elite interviews) yapılarak örneklem ülkelerinin uzmanları ile uluslararası hukuk, uluslararası ilişkiler ve diplomasi alanında önde gelen kişilerin deneyimlerine başvurulacaktır. Toplanan veriler sistematik olarak yöneldikleri uluslararası sözleşme rejimi kategorisine göre (insan hakları sözleşmesi, finans sözleşmesi, ticaret, eğitim vb.) kategorize edilerek riayetsizliği dinamikleri irdelenecektir.

SIYASİ İLİMLER TÜRK DERNEĞİ

IV. ULUSAL SIYASET BİLİMİ KONGRESİ

IV. OTURUM (21 EYLÜL 2025, PAZAR, 11.45-13.15)

Panel 34 (11.45-13.15, Sınıf: M103)

Türkiye’de Siyasal Katılım

Panel Başkanı: Emre İşeri (Yaşar Üniversitesi, Akdeniz Uygulama ve Araştırma Merkezi)

Emre İşeri (Yaşar Üniversitesi, Akdeniz Uygulama ve Araştırma Merkezi) ve Öykü Erdem (Yaşar Üniversitesi), Demokratik Direncin Kurumsal Biçimleri: Türkiye’de Baroların Çoklu Baro Düzenlemesine Tepkileri Üzerine Tipolojik Bir Değerlendirme

Bu bildiri, Türkiye’deki baroların otoriterleşme sürecine nasıl tepki verdiklerini ve özellikle 2020 yılında yürürlüğe giren tartışmalı Aynı İilde Birden Fazla Baro Kurulmasına İmkân Tanıyan düzenleme bağlamında bu tepkilerin biçimini incelemektedir. Rekabetçi otoriter bir rejim altında kabul edilen yasa, 5.000’den fazla kayıtlı avukatın bulunduğu illerde birden fazla baronun kurulmasına imkân tanımaktadır. Bu reform, hukuk mesleğinin niteliği, yargı bağımsızlığı ve demokratik gerileme açısından önemli tartışmalara yol açmıştır. Çalışma, İstanbul, Ankara (1 ve 2 no’lu barolar), İzmir ve Türkiye Barolar Birliği (TBB) gibi ana aktörlerin resmi açıklamaları ve kamuoyuna yansıyan tepkilerinden elde edilen nitel veriye dayanarak, baroların otoriterleşen ve derin kutuplaşmayla karakterize edilen bir ortamda nasıl konumlandığını analiz etmektedir. Gerschewski (2013) ve Toepler vd. (2020) tarafından geliştirilen sivil toplum kuruluşlarının otoriter rejimlerdeki rolleri üzerine kavramsal çerçeveye dayanarak, barolar "talepkâr aktör", "sadık aktör" ve "bağımsız aracı" olarak sınıflandırılmaktadır. Bulgular, Ankara 1 No’lu, İzmir ve İstanbul barolarının yasa karşısında artan bir politikleşmeyle "talepkâr" bir rol üstlendiğini göstermektedir. Buna karşılık, Ankara 2 No’lu Baro yasayı demokratikleştirici bir adım olarak benimseyerek iktidar söylemiyle tamamen örtüşen bir "sadık aktör" profili çizmiştir. TBB ise açıkça yasayı meşrulaştırmamakla birlikte, doğrudan karşı çıkmaktan da kaçınarak "bağımsız aracı" konumunu benimsemiştir. Bu çalışma, baroların otoriter baskı karşısında verdiği kurumsal tepkilere ışık tutarak hukuk mesleğinin özerkliği, kurumsal kuşatma ve demokratik direnç konularında karşılaştırmalı araştırmalara katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Cansel Uslu (İzmir Demokrasi Üniversitesi) ve Didem Doğanılmaz-Duman (İzmir Demokrasi Üniversitesi), Bir Yerel Demokrasi Aktörü Olarak Genç-İzmir’in Demokratik Konsolidasyona Katkısının İncelenmesi

Demokrasinin kalıcı ve derinlikli olmasını sağlayan yerel demokrasi, belirli bir yaşam alanındaki kararların, orada yaşayanlarla birlikte alınmasını ifade etmektedir. Demokrasi, halkın kendi

kendisini yönetmesine olanak veren bir sistem iken; yerel demokrasi ise mümkün olduğunca halka yakın bir hizmet süreci sunarak, halkın beklenti ve isteklerine etkileşimli bir mekanizmayla karşılık vermeyi amaçlamaktadır. Katılımcılık ise bireylerin ve toplulukların karar alma süreçlerine aktif bir şekilde dahil edilmesini ifade eden bir ilke olup özellikle demokrasi, yönetim ve sosyal süreçlerde önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda siyasal karar alma mekanizmaları hakkında bilgilendirme süreçlerinin gerçekleştirilmesi ve ilgili mekanizmalara halkın görüşlerini ifade ederek, öneriler sunarak ve/veya eleştirilerde bulunarak eşit şekilde söz sahibi olması ve aktif katılımının teşvik edilmesi/sağlanması, demokrasinin işlevselliği ve işlevselliği ve sisteme olan inancı pekiştirerek demokrasinin konsolidasyonuna katkı sunacaktır. Bu çalışmada, kendilerini “İzmir Büyükşehir Belediyesi Gençlik ve Spor Hizmetleri Dairesi Başkanlığı Gençlik Çalışmaları Şube Müdürlüğü'ne bağlı Psikolog, Sosyolog, Sosyal Hizmet Uzmanı ve Gençlik Çalışanı çalışanlar ile gönüllülerden oluşan enerjik, dinamik, sosyal farkındalığı yüksek ve çevresine duyarlı genç bir takım” olarak ifade eden Genç-İzmir ele alınmaktadır. İnternet sayfalarında vizyonlarını “katılımcı bir anlayışla” oluşturduklarını ifade eden Genç-İzmir'in bir yerel demokrasi aktörü olarak belirttikleri şekilde katılımcılık ilkesinin hayata geçirilmesine yönelik aksiyon alıp almadıkları ve bu çerçevede demokrasinin konsolidasyonuna katkı sunup sunmadıkları çalışmanın temel araştırma sorusunu oluşturmaktadır. Genç-İzmir'in, halkın önemli bir bölümünü oluşturan ve aynı zamanda nesilden nesile demokrasi kültürünün aktarılması konusunda kilit noktada bulunan genç nüfusun siyasal karar alma mekanizmalarına dahil edilmesine olanak sunabilecek nitelikte projeler gerçekleştirme konusundaki etkinliği çalışmanın çerçevesini oluşturacaktır. Buna göre karma yöntemle tamamlanacak incelemede; gerçekleştirilen proje ve etkinlik sayıları ve katılımcı profilleri çalışmanın sayısal kısmını oluştururken ilgili projeler içerik analizine tabi tutularak nitel yöntem ile desteklenecektir. Demokrasi kültürünün tavrısal ve davranışsal pekişmesi, bireylerin demokratik tecrübelerinin ve bu tecrübelerle olanak sağlayan sisteme ve aktörlere olan inancının varlığıyla pozitif korelasyon sergilemektedir. Bu kapsamda ilgili aktörlerin pozitif etkiye ve etkinliğe sahip aksiyonları, demokratik konsolidasyonun gerçekleşmesi ve bunun da genç nüfus üzerinden sağlanması toplumsal dayanışma ve birlikte yönetim anlayışının pekiştirilmesini ve buna bağlı olarak sürdürülebilir bir başarıyı beraberinde getirecektir.

Panel 35 (11.45-13.15, Sınıf: M102)

Bir Mücadele Alanı Olarak Türkiye’de Laiklik

Panel Başkanı: Menderes Çınar (Başkent Üniversitesi)

Erdem Damar (Başkent Üniversitesi), Kadro Hareketi’nde Laiklik: Sessizlik Üzerinden Yürütülen Bir Söylemsel Mücadele

Bu bildiri, 1930’lu yıllarda Kadro dergisi etrafında şekillenen entelektüel hareketin laiklik anlayışını, dönemin Kemalist devlet söylemiyle kurduğu çok katmanlı ilişki üzerinden analiz etmeyi amaçlamaktadır. Cumhuriyet rejimini ve onun kurucu ilkelerini (devletçilik, halkçılık, inkılapçılık, milliyetçilik) açık biçimde sahiplenen Kadro hareketi, bir taraftan rejimle uyumlu bir siyasal konum alırken diğer taraftan devletin Kemalist söylemi kapsamında yürütülen kültürel modernleşme çizgisiyle örtüşmeyen bir söylem üretmektedir. Laiklik, bu çelişkinin en

belirgin alanlarından biridir. Kadro'nun yazılarında Kemalist devlet söyleminin tüm kurucu ilkeleri içinde laikliğe oldukça az yer vermesinin nedenleri bu çelişkiden kaynaklanan mücadele alanında aranmalıdır. Bu bağlamda çalışma, Kadro literatüründe daha çok ekonomi-politik ve üçüncü dünyacılık odaklı analizlerin gölgesinde kalan laiklik meselesini, kültürel ideoloji ve söylem düzeyinde tartışarak alana özgün bir katkı sunmayı hedeflemektedir. Bildirinin temel iddiası, Kadro'nun laiklik meselesindeki görece sessizliğinin ya da dolaylı vurgularının, pasif bir uyum değil; Kemalist devletin Batı-merkezli kültürel reformlarıyla yürüttüğü seküler ulusal kimlik inşasına karşı geliştirdiği örtük bir söylemsel mücadele biçimi olduğudur. Hareket, hem Batı'nın sömürgeci ve taklitçi modernliğini hem de Osmanlı'nın uluslaşmamış İslami ve kozmopolit yapısını reddederek, üçüncü bir hatta özgün bir seküler ulusal kimlik üretme arayışındadır. Bu çerçevede Kadro ne Batı'ya ne de İslami mirasa yaslanan; 'inşa edilen bir yerlilik' (constructed nativism veya nativism to come) arayışıyla şekillenen bir laiklik anlayışı geliştirmektedir. Çalışma, bu argümanı Kadro dergisinin 1932–1934 yılları arasında yayımlanan tüm sayılarında yer alan tüm metinlerin sistematik bir incelemesine dayandırmaktadır. Hareketin laiklik söylemi, ilgili dönemin kültürel ve ideolojik çatışma eksenlerinde, açık ifadelerin yanı sıra 'sessizlik, ima ve söylemsel mesafe kurma stratejileri' üzerinden analiz edilmektedir. Bu bağlamda çalışmada, Kadro'nun laiklik anlayışı; hegemonya içi mücadele, seküler öznellik ve dolaylı eleştiri gibi kavramlar aracılığıyla, laikliğin bir normdan çok bir ideolojik mücadele alanı olarak işlediği fikri etrafında ele alınmaktadır.

Nazlı Şenses (Başkent Üniversitesi), 1960'lar Solunun Laiklik Anlayışlarını YÖN Gazetesinden Okumak

Laiklik meselesi, Türkiye'nin siyasal yaşamında merkezi bir yer tutmaktadır. Bu alandaki güncel laiklik söylemlerini ve siyasetlerini, bunların tarihsel kökenlerini ve gelişim süreçlerini anlayabilmek için laikliğe dair tarihsel söylemlerin sistematik biçimde incelenmesi oldukça yararlıdır. Bu çerçeveden hareketle, bu bildirinin ana odağı 1960'ların sol entellektüel çevrelerinde laiklik meselesinin nasıl ele alındığıdır. Bunun için dönemin en etkili ve itibarlı entellektüel platformlarından biri olan YÖN Haftalık Gazetesi incelenmiştir. Daha açık bir ifadeyle, 1961-1967 yılları arasında yayımlanan YÖN sayıları (toplam 222 sayı) arşiv taraması yöntemiyle incelenmiş; laiklik, din, İslam ve ilişkili konular bağlamında içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen ön bulgular, laiklik meselesinin doğrudan ele alınmadığını, ancak din-siyaset ilişkisi, gerici, eğitim Doğu ve Batı medeniyetleri gibi temalar etrafında çok boyutlu bir tartışma yürütüldüğünü göstermektedir. Bu bağlamda laiklik, doğrudan bir amaçtan ziyade, bu iktisadi ve toplumsal hedeflere ulaşmak için işlevsel bir araç olarak kurgulanmaktadır. Bu çalışma aracılığıyla, hem 1960'lı yılların Türkiye solunun laiklik anlayışı tarihsel olarak analiz edilerek ilgili literatüre katkı sunulması, hem de YÖN hareketine dair araştırmalarda yeterince ele alınmamış bu boyutu inceleyerek alandaki boşluğun doldurması amaçlanmaktadır.

Menderes Çınar (Başkent Üniversitesi), AKP İktidarları ve Laiklik

Bu çalışma, (1) laikliğin sadece Türkiye’de değil bütün dünyada tartışılan ve yeniden tanımlanan bir kavram olduğunu, (2) Oryantalizm, Post-kolonyalizm gibi kültürcü paradigmalardan laikliği demokratik yurttaşlık kültürüne hizmet eden rejim kurucu bir ilke olarak tanımlamayı zorlaştırdığını ve (3) Türk laikliğinin çoğunluk dinini kurumsallaştırması/kayırmaması, dolayısıyla eşit yurttaşlığa dayanmaması bakımından bir demokratikleşme sorunu olduğunu not ederek, 2002’den bu yana AKP iktidarlarının laiklik ilkesine yönelik tutumunun ve politikalarını incelemektedir. Çalışma, bu tutum ve politikaların, İslamcı bir özden ziyade, iktidar konumuna ve parti içindeki güç dağılımına göre değişen, iki farklı AKP’nin iki farklı iktidar stratejisinin iki farklı İslamcılığının izini taşıdığını iddia etmektedir. Buna göre, laikliği demokratikleştirme iddiasıyla başlayan AKP iktidarları, 2011’den itibaren yalnızca iktidarını kalıcı kılmak adına, laik toplum kesimleri üzerinde tahakküm kuran, İslami dili ve toplum kesimlerini destekleyen bir toplumsal mühendislik, ulusal kimliği yeniden tanımlama projesine girişmiştir. Ne birinci aşamada demokrasiye, ne de ikinci aşamada İslamcılığa uyan tutarlı ve bütünlüklü bir muhtevadan bahsetmek mümkün değildir.

Panel 36 (11.45-13.15, Sınıf: M101)

Türkiye’de Dezenformasyon, Güvensizlik ve Ayrımcılık
Panel Başkanı: Nihan Akıncılar-Köseoğlu (Fenerbahçe Üniversitesi)

Nihan Akıncılar-Köseoğlu (Fenerbahçe Üniversitesi), Türkiye’nin AB Adaylığı Sonrası Dönemde Azınlıklar ve Ayrımcılıkla Mücadele: Uyum, Uygulama ve Süreklilik Sorunları

Bu çalışma, Türkiye’nin Avrupa Birliği (AB) adaylık süreci sonrasında gayrimüslim azınlıkların haklarına ilişkin yürütülen yasal uyum politikalarını, bu politikaların sahadaki yansımalarını ve uygulamadaki süreklilik sorunlarını çok boyutlu bir biçimde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın odağında, Lozan Antlaşması’yla hukuken tanınan fakat fiili eşitlik konusunda çeşitli yapısal engellerle karşılaşan Rum, Ermeni ve Yahudi cemaatlerinin temel kurumsal alanları olan azınlık okulları, azınlık basını, ibadet yerleri ve azınlık vakıfları yer almaktadır. AB müktesebatına uyum süreci çerçevesinde gerçekleştirilen düzenlemeler, azınlık hakları alanında belli başlı normatif ilerlemelere işaret etse de, bu reformların pratikteki etkisi sınırlı kalmıştır. Azınlık okulları, müfredatın merkezi denetimi, yönetimde özerklik eksikliği ve mali kaynaklara erişimde yaşanan zorluklar nedeniyle varlıklarını sürdürebilmekte güçlük çekmektedir. Azınlık basını ise hem ekonomik sürdürülebilirlik hem de ifade özgürlüğü açısından ciddi kısıtlamalarla karşı karşıyadır; medyada temsiliyet düzeyi oldukça düşüktür. İbadet yerlerinin mülkiyet hakları, onarım izinleri ve kullanım süreçleri hâlen karmaşık bürokratik denetim mekanizmalarına tabidir. Azınlık vakıfları ise mülkiyet iadesi, yönetim özerkliği ve ekonomik faaliyet alanlarında hukuki ve idari engellerle mücadele etmektedir. Sonuç olarak, Türkiye’nin azınlık hakları alanındaki dönüşümü, yalnızca yasal reformlarla sınırlı kalmakta; uygulama düzeyinde kurumsal kapasite eksikliği, siyasal iradenin süresizliği ve toplumsal düzeydeki önyargılar nedeniyle sürdürülebilir ve kapsayıcı bir hak rejimi tesis edilememektedir. Bu bağlamda çalışma, gayrimüslim azınlık haklarının korunmasına ilişkin politikaların, sadece normatif düzeyde değil, aynı zamanda sosyo-politik bağlamda da yeniden yapılandırılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Aslı Telseren-Ömeroğlu (Doğuş Üniversitesi; Paris Üniversitesi, Fransa), Siyasi Krizler Arasında Yol Almak: Türkiye'de Siyasi Güven ve Gelecek Kaygısı

Bu çalışma, siyasi krizler, kurumlara duyulan güven ve gelecek kaygısı arasındaki karmaşık ilişkiyi Türkiye bağlamında incelemektedir. Araştırma, Türkiye'de son on yılda yaşanan siyasi olayların, ekonomik ve toplumsal krizlerin Türkiye'nin siyasi peyzajına ilişkin kamuoyunun algısını ve güvenini nasıl şekillendirdiğini söylem analizi ve medya analizi yöntemlerini kullanarak incelemektedir. Türkiye bağlamında düşünüldüğünde mevcut siyasi ortama katkıda bulunan birkaç temel faktör şöyledir: ekonomik kriz, 2016 darbe girişimi, Kanun Hükmünde Kararnamelerin gücü, temel özgürlükler, 2015 sonrası AKP politikaları, arka arkaya gelen seçimler, siyasal sistemin değişmesi ve kurumlara olan güvenin azalması. Yüksek enflasyon ve para biriminin değer kaybı ile karakterize edilen Türkiye'nin süregelen ekonomik istikrarsızlığı, vatandaşların hükümetin ekonomi politikalarına olan güvenini önemli ölçüde etkilemiştir. 2016'daki başarısız darbe girişimi, Türk siyasetinde bir dönüm noktası olmuş, hükümetin kontrolünün artmasına ve toplumun kutuplaşmasına yol açmıştır. Kararnamelerin kullanımının yaygınlaşması ise Türkiye'deki güç dengesi ve demokratik süreçler konusunda endişelere neden olmuştur. Gazeteciler, akademisyenler, STK'lar ve sosyal medya kullanıcılarına yönelik baskı, muhalif görüşler için alanın daraldığını göstermektedir. İktidar partisinin muhafazakâr gündemi, Türkiye'nin sosyal ve siyasi manzarasını yeniden şekillendirmiş, kamuoyundaki tartışmaları ve politika yapımını etkilemiştir. Çalışma, siyasi demeçler, medya raporları ve kamuoyuna yapılan açıklamaların söylem analizi yoluyla, bu faktörlerin kamusal alanda nasıl çerçeveslendiğini ve tartışıldığını incelemektedir. Medya analizi, siyasi olayların tasvirine ve bunların kamuoyu üzerindeki etkisine odaklanmakta ve sokak röportajlarını da içermektedir. Araştırma, kriz dönemlerinde siyasi güven dinamiklerinin anlaşılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Panel 37: SDG5 Network Paneli (11.45-13.15, Sınıf: M01)

Başka Bir Akademi Mümkün: Eğitsizlikten Umuda, Sessizlikten Dayanışmaya Bu Davet Bizim

Panel Başkanı: Zehra Yılmaz (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Selda Tuncer (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi), Akademinin Cinsiyet Rejimini Sorgulamak: Kalın Cam Tavanlar, Kapanmayan Makaslar

Bu bildiri, akademik kurumları toplumsal cinsiyet açısından tarafsız ve eşitlikçi yapılar olarak değil, aksine cinsiyet rejimlerinin yeniden üretildiği mekânlar olarak ele almayı amaçlamaktadır. "Kalın cam tavanlar" ve "kapanmayan makaslar" metaforları üzerinden hareketle, Türkiye akademisinde kadınların karşılaştığı çok katmanlı yapısal eğitsizlikler tartışılmaktadır. Özellikle terfi süreçleri, temsil oranları, akademik emek biçimleri ve kurumsal karar mekanizmalarında erkek egemenliğinin sürekliliği, kurumsal cinsiyet rejimlerinin temel göstergeleri olarak ele alınmaktadır. Çalışma, kurumsal cinsiyet rejimlerini sadece mesleki alanla sınırlı görmeyip, aynı zamanda kadınların ev içi toplumsal cinsiyet rolleri ve kültürel olarak yeniden üretilen kadınlık beklentileriyle nasıl keşiştiğini ele almaktadır. Kadınların

akademideki ilerlemesini sınırlayan etkenler, sıklıkla bakım emeği, annelik rolleri, duygusal yükler ve geleneksel toplumsal beklentilerle birleşerek çok katmanlı bir eşitsizlik yapısı üretmektedir. Akademik performans ve süreklilik talepleri, bu toplumsal rollerle çeliştiğinde kadınlar için hem mesleki hem kişisel düzeyde ciddi gerilimler ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda bildiri, Türkiye örneğine odaklanmakla birlikte, farklı ülkelerden örneklerle karşılaştırmalı bir perspektif sunmakta; cinsiyet eşitliği politikalarının kurumsal karşılıklarını, etkisizleştirilme biçimlerini ve yerel özgülüklerini tartışmaktadır. Kuramsal olarak cinsiyetlendirilmiş kurumlar analizi, cinsiyet rejimi kuramı ve feminist bilgi sosyolojisi literatüründen beslenen bu çalışma, kadınların akademideki konumunu bireysel değil, yapısal ve kültürel bir mesele olarak ele almaktadır. Böylelikle, kadınların akademideki deneyimlerinin yalnızca temsil değil, bilgi üretim süreçlerinin kendisi açısından da nasıl dışlandığını görünür kılmayı amaçlar. Sonuç olarak, eşitlik söyleminin ardında işleyen cinsiyetli mesleki rejimleri açığa çıkarmayı, akademinin “nötr” ve “liyakat temelli” olduğu yönündeki varsayımları sorgulamayı ve kadınların kurumsal ve mesleki eşitsiz deneyimlerini ve stratejilerini görünür kılmayı amaçlamaktadır.

Ayşegül Akdemir-Son (Bahçeşehir Üniversitesi), Rahime Süleymanoğlu-Kürüm (Bahçeşehir Üniversitesi), Ayşenur Emer (Bahçeşehir Üniversitesi) ve Ayşe Sıla Nur Dal (ODTÜ), Çoklu Krizler ve Kesişimsel Eşitsizlikler Döneminde Akademide Duygusal Emek

Duyusal emek kavramı, Hochschild'in (1983) öncülüğünde, emek süreçlerinin sadece bedensel veya bilişsel üretimle sınırlı olmadığını; duyguların da kapitalist üretim ilişkileri içinde düzenlendiğini ve denetlendiğini ortaya koymuştur. Bu çerçevede duygusal emek, özellikle cinsiyetlendirilmiş iş bölümünde kadınlara atfedilen bakım, sabır, anlayış gibi nitelikler üzerinden görünmez bir emek biçimi olarak ortaya çıkmaktadır. Rafaeli ve Sutton'un (1989) belirttiği gibi, duyguların ifadesi bireysel bir içsel süreç değil, karşılıklı olarak inşa edilen ve etkileşimde bulunan kişinin özellikleri tarafından da şekillendirilen toplumsal bir pratik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma, Türkiye'deki kamu ve vakıf üniversitelerinde görev yapan akademisyenlerin, çok katmanlı krizlerin (pandemi, ekonomik çöküntü, toplumsal kutuplaşma) ve kesişimsel eşitsizliklerin (sınıf, cinsiyet, etnisite, engellilik, bölgesel farklılıklar) derinleştiği bir dönemde giderek daha heterojen hale gelen öğrenci gruplarıyla kurdukları etkileşimlerde sergiledikleri duygusal emek biçimlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Akademisyenler, sadece pedagojik bilgi üretimiyle değil, aynı zamanda öğrencilerin farklılaşan yaşam seyirlerinden kaynaklanan ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik duygusal destek beklentileriyle de karşı karşıyadır. Bu beklentiler, neoliberal üniversitenin performansa dayalı ölçütleri, müşteri odaklı öğrenci algısı ve akademik emeği piyasalaştıran yapısıyla birleştiğinde, akademisyenler üzerindeki duygusal yükü görünmez ve yapısal hale getirmektedir. Bu bağlamda, çalışmada “duygusal emek” kavramı, feminist politik ekonomi, emek sosyolojisi ve yükseköğretim çalışmaları literatürü ışığında yeniden kavramsallaştırılmakta; akademisyenlerin bu süreçte geliştirdikleri stratejiler, yaşadıkları gerilimler ve direnç biçimleri tartışılmaya açılmaktadır. Ayrıca, duygusal emeğin yalnızca dışsal bir zorunluluk değil, aynı zamanda akademisyenler tarafından nasıl anlamlandırıldığı, anlatıya döküldüğü ve kurumsal-kişisel bağlamlarda nasıl müzakere edildiği de keşfedilecektir. Böylece duygusal emek, sadece

yapısal eşitsizliklerin değil, aynı zamanda akademik öznenin duygusal deneyiminin bir parçası olarak ele alınacaktır.

İlknur Meşe (Giresun Üniversitesi), Taşra Üniversitesi: Eğitim, Akademik Özgürlük ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Taşra derken bir tipten, bir düşünme ve eyleme tarzından bahsediyorum. Milliyetçiliğin, muhafazakarlığın ve dinciliğin hakim epistemolojik kodlarını oluşturduğu bu tarz, kendi değerler sistemini gerçekliğin dolaylımsız konuşabildiği tek hakikat rejimi olarak sunar; çeşitliliği, çoğulluğu baskılar; insan hayatlarının değerine dair ayrımcı tutum sergiler; hamasi bir dil kullanır; kavramları kutsallaştırarak tarihselliğin dışına atar. Taşranın AVM'si, küresel ve yerel mağaza, lokanta ve çay-kahve salonları olduğu gibi üniversitesi de var. Çünkü o da tüketim zincirinin bir parçasıdır. Yerel ekonominin kullanımına sunulmak üzere açılan üniversiteler müşteri garantilidir. Düşük puanlar ve yüksek kontenjanlar, azami sayıda öğrencinin üniversiteye gelmesini sağlamıştır. Nitelikli bir üniversite öncesi devlet okulu eğitimi, mesleki eğitim ve istihdam sunulmayan gençler taşradaki üniversitelerin müdavimleri olmaktan başka seçeneğe sahip değiller. Bu gençler öteden beri üniversite hayaliyle yanıp tutuşmuyorlar. Ailelerinin bu gençlerin eğitimiyle ilgili bir idealleri yok. Sosyal bilimler, maaş garantisi olan askerlik veya polislik mesleklerine başvurmak için gerekli olan lisans diploması hatırına katılan bir eğitim haline geldi, dolayısıyla öğrenciler bu bilimlerin talep ettiği mesaiyi ve emeği vermeye hazır değiller. Bu niteliksizlik sarmalı zaten bunu mümkün kılmıyor. Üniversite eğitimi onlara sınıfsal hareketlilik sağlamıyor, onlardan sadece işsiz ve umutsuz bir kitle yaratıyor. Üniversite bitirmiş milyonlarca genç, geri dönüşümü olmayan bir atık haline getirildiler. Üniversitede okuyan öğrenciler bunların farkındalar ve bu nedenlerle kronik olarak ilgisiz veya tedirginler. Taşra üniversiteleri ilk defa AKP döneminde kurulmadılar. 1980'li yıllardan itibaren başlayan 1990'larda hız kazanan bir eğilimin sonucudur. Bütün Türkiye'nin taşralaşması da AKP ile birlikte olmadı, fakat AKP hiç olmadığı kadar kurumların, düşüncelerin ve duyguların taşralaşmasını sağladı. Taşrada olan devlet üniversitelerine, daha iyi bir yere gidemeyen alt sınıftan milyonlarca genç geliyor. AKP taşralarda üniversite açarak onlara farazi bir sosyal hareketlilik hissi verdi. Taşradaki üniversitelere düşük puanlarla girmek, devlet okullarındaki başarısızlığın da bir nebze olsun üstünü örtüyor. Taşrada üniversite açma çabaları bu anlamıyla siyasi ve ideolojiktir. Öğrencilerin hali böyleyken iyi eğitilmiş hocaların azlığı, bölümlerdeki yetersiz hoca sayısı, fiziksel mekanların darlığı, laboratuvar ve kütüphane yetersizliği, ucuz yemeğin olmayışı ve devlet yurtlarının azlığı taşra üniversitelerinde katlanarak devam eden sorun olma özelliklerini korumaktadırlar. Bu durumda taşra üniversiteleri, eğitim alıyor-muş gibi görünen öğrencilere (eğitilmiş özne illüzyonuna) varlık kazandıran bir "yükseköğrenim simülasyonu" işlevini görmektedir. İşin ekonomiyle ilgili başka bir yanı da cemaatlerin öğrencileri potansiyel müşteri/mürit olarak görmeleri gerçeğidir. Cemaat ve tarikatların kayıtlı ve kayıtsız yurtlarının olması sadece taşralara özgü bir gerçek değil. Büyük şehirler başta olmak üzere her yere müsilaj gibi yayıldıkları istatistiklere başvurmadan da (her zaman istatistiklere yansımıyor da!) bilebileceğimiz bir gerçek. Cemaatler ve tarikatlar kendi yurtlarındaki öğrencileri etkilerken, devlet yurtlarında kalan öğrencileri de AKP'nin kadın ve gençlik kollarıyla birlikte çalışan ve partinin organik uzantıları

olan Tügva' (Türkiye Gençlik Vakfı) ve Türgev (Türkiye Gençlik ve Eğitim Vakfı) etkilemektedir. Karadeniz Bölgesi'ndeki bir taşra üniversitesinde, sosyoloji bölümünde öğretim üyesi olarak çalışıyorum. Bu bildiri taşra üniversitelerinin hem büyük ve kurumsal üniversitelerle benzer hem de kendine has diyeceğim sorunlarını eğitim kalitesi, akademik özgürlük ve toplumsal cinsiyet eşitliği açısından tartışacağım.

Burcu Sarı-Karademir (Çukurova Üniversitesi), İnsana Yakışır İşten Uzak: Neoliberal Akademide Prekarya Rejimi ve Saatlik Ücretli Akademisyenlik

Küresel ölçekte yaygınlaşan neoliberal üniversite rejimi, yükseköğretimi kamusal bir hak olmaktan çıkararak, piyasa dinamiklerine entegre edilen, kâr odaklı ve rekabetçi kurumlara dönüştürmüştür. Üniversitelerin bu dönüşümü, yalnızca bilgi üretiminde değil, aynı zamanda akademik emeğin yönetiminde de derin eşitsizlikler ve güvencesizlikler üretmektedir. Türkiye'de sayıları 75'i aşan vakıf üniversiteleri bu sürecin en çarpıcı örneklerinden biridir. Akademik "McDonaldlaşması" olarak kavramsallaştırılabileceğimiz bu dönüşümde, öğretim faaliyetleri standartlaştırılmış, düşük maliyetli ve hızla ikame edilebilir bir hizmete indirgenmiş; saat ücretli öğretim elemanları, bu yapının asli fakat görünmez prekarya bileşenleri hâline gelmiştir. Bu makale, "insana yakışır iş" (decent work) ilkeleri temelinde, Türkiye'de vakıf üniversitelerinde saat ücretli çalışan akademisyenlerin karşı karşıya kaldığı prekarya rejimini analiz etmektedir. Adil ücret, sigorta, mesleki saygınlık, iş güvencesi ve örgütlenme hakkı gibi temel emek haklarından yoksun bırakılan bu akademik emek biçimi, kurumsal dışlanma, sistematik görünmezlik sürdürülebilir geçim olanaklarından ve akademik fırsatlardan mahrumiyet üzerinden şekillenmektedir. Bu istihdam biçimi, vakıf üniversitelerinin tam zamanlı kadrolu öğretim elemanı çalıştırma yükümlülüğünü minimumda tutmasını sağlayarak, yalnızca saat ücretli hocaları değil, kadrolu çalışanları da güvencesizleştiren bir disiplin mekanizmasına dönüşmektedir. YÖK'ün bu emek biçimine ilişkin kamuya açık veri sunmaması, bu dışlayıcı yapının kurumsal düzeyde de meşrulaştırıldığını göstermektedir. Çalışma, otoetnografik bir yöntemle, yazarın kişisel deneyimlerini, niteliksel bulgularla birleştirerek analiz etmektedir. Bulgular, neoliberal üniversite rejiminin etik değerleri aşındıran ve akademik topluluğu hiyerarşik, güvencesiz ve parçalı biçimde yeniden yapılandıran karakterini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, yükseköğretimin "yeşil kampüs" ya da dijitalleşme projeleriyle sürdürülebilir kılınamayacağı, öncelikle emek temelli eşitlik ve adalet ilkeleriyle yeniden inşa edilmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Saat ücretli öğretim elemanlarının deneyimleri, sadece bireysel kırılanlıkları değil, akademik yapısız krizini ve neoliberal düzenin bilgi üretimi üzerindeki tahakkümünü de görünür kılmaktadır.

Panel 38 (11.45-13.15, Sınıf: M201)

Türk Dış Politikası: Krizler ve Çatışmalar

Panel Başkanı: Nil Dikmengil (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Hakan Dumlu (İstanbul Beykent Üniversitesi), Türk Dış Politikasında 1964 Güncellemesi: Ürkek ve İhtiyatlı Adımlar

Bu çalışmada, 1964'teki Johnson Mektubu'nun etkisiyle Türkiye'nin çok yönlü bir dış politikanın kâr ve zararını hesap ederek Kıbrıs sorununa uluslararası camiada destek arama girişimleri incelenecektir. Johnson Mektubu'ndan sonra Türkiye, Kıbrıs sorununa ilişkin uluslararası camiada destek ararken nasıl davranmıştır? Türkiye'nin, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ne (SSCB) yaklaşırken duyduğu sakıncanın kaynağı nedir? Türkiye'nin, İslâm ülkeleriyle münasebetinde duyduğu çekincenin kaynağı nedir? Türkiye'nin dış politikasındaki değişimin boyutu nedir? Bu sorular çerçevesinde açığa çıkan sorunsal, Uluslararası İlişkiler disiplininde dış politika analizi için kullanılan Neoklasik Realizm kuramı temelinde bir incelemeye tâbi tutulacaktır. Johnson Mektubu'ndan sonra Türk toplumunda baş gösteren Amerikan karşıtlığı neticesinde, Türkiye'nin dış politikasında, artık, NATO'nun Doğu Akdeniz'deki çıkarlarıyla beraber Türk ulusal çıkarları da gözetilmeye başlamıştır. Mektup, işte bu değişimin katalizörü olmuştur. Uluslararası camiada Kıbrıs konusunda yalnızlığa terk edilen Türkiye, bu meseleye yönelik destek bulmak ümidiyle gerek bağlantısız devletlerle ve gerekse SSCB ile yakınlaşma imkânı aramıştır. Türkiye, görece çok yönlü bir dış politikaya yönelerek seçeneklerini çeşitlendirmeyi ve müttefikliğinden şüphe duyduğu Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) karşı bir denge unsuru oluşturmayı hedeflemiştir. Bu taktiksel esnekliğe, elbette, Batı ve Doğu blokları arasında Soğuk Savaş'ın yarattığı ideolojik ve jeopolitik gerilimi bir süreliğine yatıştıran détente dönemi de imkân sağlamıştır. Bununla beraber Türkiye, dış politikasını ulusal çıkarlarına göre güncellerken SSCB'ye "ürkek" yaklaşmış, İslâm ülkeleriyle ise "ihtiyatlı" münasebetler kurmuştur. Bu "sakınca" ve "çekince"nin temelinde, yıllardan beri süregelen Batılılaşma hedefi vardır. Zira bir tarafta, Türkiye'ye yönelik geleneksel Rus emellerinden de beslenen Sovyet emperyalizminin idarî enstrümanı olarak komünizm sakıncası; diğer tarafta ise muasır ve medenî milletler ailesinin bir üyesi olmak yolunda benimsenmiş Batılılaşma'ya yönelik İslâm ülkelerinden kaynaklanan taassup çekincesi yer almaktadır. Uzun yıllar boyunca çözümsüzlüğe terk edilen Kıbrıs sorununun sancılı ve eziyet dolu bir süreç sonrasında, nihayet, Kıbrıs Türk toplumunun emniyet ve istikbalinin teslim; Türkiye Cumhuriyeti'nin de bölgedeki ulusal güvenlik çıkarlarının temin edildiği bir çözüme kavuşturulması ancak 1964'ten sonra Türk dış politikasında tatbik edilen görece çok yönlü anlayışla mümkün olmuştur. Zira bu anlayış neticesinde ABD'ye karşı belirlenen tutum ve uluslararası camiada Kıbrıs sorununun halli için sarf edilen çaba, 1974'te Türk Silahlı Kuvvetlerince Ada'ya yönelik icra edilen Kıbrıs Barış Harekâtı'na meşruiyet kazandırmakla kalmamış; bununla beraber Türk dış politikasında nispi bir hareket serbestisi sağlamıştır. Bugün, uluslararası camiada Türkiye aleyhine kullanılan Kıbrıs'taki statüko, Türkiye'nin 1960'larda yine terk edildiği uluslararası yalnızlığı hatırlatmaktadır. Öyleyse o dönemde takip edilen dış politika ve bunun neticesinde Kıbrıs sorununa yönelik atılan adımlar, bugün takip edilmesi icap eden politikadaki ipin ucudur; kaçırılmaması gerekir.

Onur Gürel (Bağımsız Araştırmacı), Krizde Kimlik ve Liderlik: 1963-1964 Kıbrıs Krizi Bağlamında Türkiye'nin Dış Politika İnşası

Bu bildiri, Türkiye'nin 1963-1964 Kıbrıs Krizi sırasında izlediği dış politikanın kimlik inşası boyutunu, inşacı uluslararası ilişkiler kuramı çerçevesinde ele almaktadır. Mevcut literatürde

Kıbrıs Krizi genellikle realist bakış açısıyla askeri denge, NATO ilişkileri ve Türk-Amerikan diplomatik gerilimleri üzerinden değerlendirilirken; bu çalışma, krizin Türkiye'nin uluslararası kimliği üzerindeki dönüştürücü etkisini ve liderlik söylemi üzerinden inşa edilen normatif yönelimleri ön plana çıkarmaktadır. Türkiye'nin krize verdiği yanıt, Başbakan İsmet İnönü'nün liderliğinde şekillenmiş, bu süreçte Türkiye'nin garantörlük hakları uluslararası hukuk temelinde yeniden tanımlanmış ve Batı ittifakındaki ikincil konumuna karşı stratejik özerklik arayışı dile getirilmiştir. İnönü'nün "Yeni bir dünya kurulacak ve Türkiye de orada yerini alacak" şeklindeki söylemi, sadece bir dış politika beyanı değil, aynı zamanda alternatif bir uluslararası düzen tahayyülünün ve ulusal kimliğin yeniden kurgulanmasının göstergesi olarak ele alınmaktadır. Çalışma, söylem çözümlemesi ve tarihsel yorumsamacı yöntemle, döneme ait TBMM konuşmaları, diplomatik belgeler ve arşiv kaynaklarını analiz etmektedir. Bu bağlamda kriz dönemlerinin yalnızca güvenlik tehditleri değil, aynı zamanda kimlik inşası ve norm üretimi için fırsat alanları sunduğu savunulmaktadır. İnönü'nün liderliği, devletin yalnızca dış tehdide karşı refleks gösteren bir aktör olmadığını, aynı zamanda kriz aracılığıyla uluslararası konumunu yeniden tanımlayabilen kurucu bir özne olduğunu göstermektedir. 1963-1964 Kıbrıs Krizi, Türkiye'nin dış politikasında normatif ajandanın öne çıktığı, kimliksel bir dönüşüm sürecinin başlatıldığı ve lider söyleminin bu dönüşümde kurucu bir rol üstlendiği kritik bir eşik olarak değerlendirilmektedir.

Yavuz Çilliler (İstanbul Gelişim Üniversitesi), Bölgesel Kriz ve Çatışmaların Türkiye'nin Kıbrıs Dış Politikasına Etkileri

Kıbrıs sorunu; adada yaşayan Türkler ile etnik ve tarihsel bağlar, adanın jeostratejik konumu ve bunun güvenliğe etkileri gibi nedenlerle, Türkiye'nin dış politikasındaki önemini 1950'lerden itibaren artırarak muhafaza etmiştir. Türkiye'nin adadaki Türk egemenlik haklarına yaklaşımı ise; adadaki siyasal gelişmelerin, Türkiye'deki iç siyasetin, siyasi liderlerin kişiliklerinin, küresel güçler ve uluslararası örgütlerin tutumlarının, garantör devletlerden Türkiye ve Yunanistan arasındaki diğer sorunların ve nihayet bölgesel aktörler ve çatışmaların etkisi altında zamanla revize edilmiştir. 1964 yılında Türkiye'nin askeri müdahale kararı, ABD'nin – Johnson mektubu – etkisi ile on yıl kadar ertelenmiş, 1974 harekâtı sonrası Kissinger'ın mutedil yaklaşımı Türkiye'yi federal çözüme ikna etmiştir. BM Genel Kurulunun 1983 yılındaki 37/253 sayılı kararı Türkiye'nin iki devletli çözüm politikasını benimsemesine neden olmuş, 1983 yılında KKTC ilan edilmiştir. Çözüm görüşmelerinde ise konfederal bir birliktelik savunulmuştur. 1996 yılından itibaren, AB üyelik görüşmeleri nedeniyle Türkiye federal çözüme razı olmuş, hatta 2004 Annan Planı KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın karşıt siyasetine rağmen desteklenmiştir. 2008 yılından itibaren İsrail-Türkiye ilişkilerinin Filistin sorunu nedeniyle gerilmesi ve müteakip İsrail-Yunanistan yakınlaşması, Arap Baharı'nın son döneminden itibaren Katar hariç tüm Arap ülkeleri ile ilişkilerin bozulması, yeni keşfedilen Doğu Akdeniz hidrokarbon kaynakları nedeniyle yaşanan Münhasır Ekonomik Bölge anlaşmazlıkları ve neticede Türkiye'nin bölgede yalnızlaştırılması, nihayet 2017 Crans-Montana çözüm görüşmelerinin başarısız sonuçlanması Türkiye'yi federal çözümden vazgeçerek iki devletli çözüm siyasetini benimsemeye sevk etmiştir. Dolayısıyla, yapısal faktörlerin Türkiye'nin Kıbrıs dış politikasına etkilerini anlamak, bu politika değişimlerini

açıklamak açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı, 2008'den itibaren yaşanan bölgesel kriz ve çatışmaların güvenlikleştirilmesi sonucu 2017'den itibaren benimsenen Kıbrıs'a yönelik iki devletli çözüm siyasetinin aynı dinamikler üzerinden kısa vadede değişip değişmeyeceğini analiz etmektir. Bu bağlamda; öncelikle Türkiye'nin Kıbrıs dış politikasını etkileyen bölgesel krizler incelenmiş ve bu krizlerin neden olduğu bölgesel ve küresel aktörlerden oluşan blokların doğrudan veya dolaylı etkileri ele alınmıştır. Daha sonra, devam eden krizler ile son dönem gelişen bölgesel çatışmaların Türkiye'nin Kıbrıs dış politikasına doğrudan veya dolaylı etkileri tartışılmıştır. Sonuç olarak; ABD, BM ve AB gibi küresel aktörlerin olumlu angajmanları olmadığı sürece, bölgesel kriz ve çatışmaların devam etme eğiliminde olduğu ve Türkiye'nin iki devletli çözüm siyasetini kısa vadede devam ettireceği değerlendirilmiştir. Çalışmada neden-sonuç ilişkisine odaklanan süreç izleme metodu kullanılmış, birincil ve ikincil kaynaklardaki yargısal ve olgusal verilere yer verilmiştir. Kıbrıs meselesinin uluslararasılaşması nedeniyle, yapısal dinamikler üzerine odaklanılmış, siyasi liderlerin kişilikleri gibi öznel unsurlar, siyasi partiler ve iç siyaset gibi ulus-altı aktör ve gelişmeler çalışma kapsamının dışında bırakılmıştır.

Nisa Mammadova (EUROPolitika Dergisi) ve Yusuf Ertuğral (EUROPolitika Dergisi), Ukrayna Savaşı Sonrası Türkiye-Rusya-NATO Üçgeninde Değişen Dinamikler ve Jeopolitik Yansımalar

Ukrayna Savaşı'nın 2022'de başlaması, Türkiye-Rusya-NATO üçgeninde karmaşık bir jeopolitik dinamik ortaya çıkarmıştır. Bu çalışma, savaşın başlangıcından itibaren Türkiye'nin dış politikada izlediği stratejileri ve bu stratejilerin bölgesel etkilerini analiz etmektedir. Ana araştırma sorusu, Türkiye'nin bu dönemde Rusya ve NATO arasındaki stratejik konumlandırmasının nasıl dönüştüğü ve bunun jeopolitik dengelere etkisidir. Çalışma, Türkiye'nin NATO üyeliğiyle uyumlu bir şekilde Ukrayna'ya destek sağlarken, Rusya ile enerji, ticaret ve Suriye gibi alanlarda iş birliğini sürdürme çabalarını incelemektedir. Türkiye'nin İsveç ve Finlandiya'nın NATO üyelik süreçlerinde oynadığı arabulucu rol, Karadeniz'deki Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ni uygulama tutumu ve S-400 meselesi gibi konular, bu denge politikasının temel unsurlarıdır. Tez, Türkiye'nin bu süreçte pragmatik ve çok yönlü bir dış politika izleyerek hem NATO içinde stratejik önemini artırdığını hem de Rusya ile ilişkilerini çatışmaya girmeden yönettiğini savunmaktadır. Çalışma, Türkiye'nin bu dönemde sergilediği diplomasinin, bölgesel istikrar ve güç dengeleri üzerindeki etkilerini değerlendirirken, aynı zamanda Türk dış politikasının özerklik ve bağımsızlık arayışını da vurgulamaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'nin Ukrayna Savaşı sonrası jeopolitik konumu, yalnızca bölgesel değil, küresel düzeyde de dikkat çekici bir vaka sunmaktadır. Çalışma, birincil kaynaklar (resmi açıklamalar, NATO belgeleri) ve ikincil kaynaklar (akademik makaleler, haber analizleri) kullanılarak desteklenmekte olup, Türk dış politikasının bu dönemdeki esnekliğini ve stratejik derinliğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Kadir Çağdaş Cengiz (Dokuz Eylül Üniversitesi), Rusya'nın Politika Kırılması Bağlamında Suriye ve Ontolojik Güvenlik Arayışı

Bu bildiri, Aralık 2024'te Esad rejiminin ani çöküşünün, Rusya'nın Suriye'deki uzun süreli siyasi ve askeri angajmanında önemli bir politika kırılmasına yol açtığını ve bu gelişmenin Moskova'nın ontolojik güvenlik arayışı açısından ne anlama geldiğini incelemektedir. 2011'de Suriye iç savaşının başlamasıyla birlikte, Rusya Esad rejimini uluslararası arenada savunmuş ve 2015'ten itibaren doğrudan askeri müdahale yoluyla rejimin ayakta kalmasını sağlamaya çalışmıştır. 2020 ortalarında, çatışmaların ve gerilimlerin azaldığı, tarafların kontrol ettikleri bölgeler üzerinde anlaşmaya vardığı gözlemlenmiş; rejim ise bölge ülkeleriyle normalleşme sürecine girmiştir. Ancak, 2024 sonlarında HTŞ güçlerinin süratli ve ani askeri operasyonları sonucu Esad rejimi çökmüş; Sovyetler döneminden beri devam eden ilişkilerle Rusya'nın yıllarca inşa etmeye çalıştığı etki alanı ciddi biçimde zedelenmiştir. Ayrıca, 2015'ten beri yürütülen doğrudan askeri müdahalenin başarısızlığı ortaya çıkmıştır. Bu durum, Rus dış politikasında başarı olarak sunulan Suriye müdahalesinin arka planında ontolojik güvenliğin sembolleri olan kimlik, aidiyet ve statü kavramlarının yeniden tartışılmasına neden olmuştur. Çalışmanın temel araştırma problemi, Rusya'nın ontolojik güvenlik perspektifinden ele alınarak Suriye politikasının neden başarısızlığa uğradığını analiz etmektir. Bu bağlamda, uzun süreli destek verilen Esad rejiminin çöküşü yalnızca jeopolitik ya da askeri bir başarısızlık olarak değil, aynı zamanda Rusya'nın kimliği ve uluslararası anlatısını tehdit eden derin bir ontolojik kriz olarak değerlendirilmektedir. Araştırma soruları, Rusya'nın Suriye politikasının neden çöktüğü, ontolojik güvenlik ihtiyaçlarının pragmatik stratejilerin önüne nasıl geçtiği ve Moskova'nın hangi stratejik hataları yaptığı çerçevesinde şekillenmiştir. Çalışmada birincil yöntem olarak, Rusya Federasyonu'nun başlıca karar alıcıları olan Kremlin, Başkanlık kararnamele, Dışişleri Bakanlığı ve Milli Savunma Bakanlığı'nın resmi açıklamaları ve dış politika metinleri incelenmiştir. Bu metinlerde devletin devamlılığını tanımlayan kimlik anlatısı ve tehdit algısının nasıl şekillendiği ortaya konmuştur. Böylece, Rusya'nın dış politika karar alma süreçlerinin yalnızca geleneksel güvenlik argümanlarına değil, varoluşsal meselelerine dayandığı vurgulanmıştır. Ontolojik güvenlik yaklaşımı, devletlerin sadece fiziksel güvenliklerini değil, aynı zamanda kimliklerini ve dünya görüşlerini sürdürme ihtiyaçlarını da ön plana çıkarır. Bu bağlamda, Rusya'nın Suriye müdahalesi, büyük güç kimliğinin korunması ve Batı karşıtlığı söyleminin güçlendirilmesi açısından stratejik bir araçtır. Esad rejiminin ani çöküşü ise bu kimlik inşasını tehdit eden bir ontolojik kırılma olarak kabul edilir. Sonuç olarak, Rusya'nın Suriye'deki politika kırılması yalnızca bölgesel bir geri çekilme değil, Moskova'nın uluslararası sistemdeki büyük güç kimliğini yeniden sorgulamasını zorunlu kılan derin bir ontolojik krizdir. Bu çalışma, uluslararası ilişkiler literatüründe ontolojik güvenlik ile büyük güç davranışı arasındaki ilişkinin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Musa Akgül (Milli Savunma Üniversitesi), Esad Rejiminin Hayatta Kalma Stratejileri

Bu çalışma, Esad rejiminin Suriye iç savaşı sırasında nasıl uzunca bir süre ayakta kalabildiğini incelemektedir. Zira Arap Ayaklanmaları 2011 yılı başlarında Suriye'ye sıçradığında kimse rejimin 2024 yılı sonlarına kadar iktidarda kalmaya devam edeceğini tahmin edemezdi. Çalışmanın kuramsal çerçevesini Steven David'in uluslararası ilişkilerdeki ittifaklar literatürüne kazandırdığı bütüncül dengeleme kuramı (omnibalancing theory) oluşturmaktadır. Lider merkezli nitel bir vaka incelemesinin yapıldığı çalışmada liderlerin konuşmaları, resmi raporlar, politika belgeleri, gazete haberleri ve akademik metinler gibi çeşitli birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanılmıştır. Böylece üçüncü dünyadaki kırılğan devletlerin ve otoriter rejimlerinin çeşitli iç ve dış tehditlere karşı hayatta kalma stratejilerine ilişkin süregelen tartışmalara katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Çalışma, bütüncül dengeleme kuramının öngördüğü biçimde, Esad rejiminin 2011 ve 2024 yılları arasında Hizbullah, İran ve Rusya gibi dış aktörlerle ittifak kurarak başta Suriye muhalefeti olmak üzere Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) gibi yerel, bölgesel ve küresel tehditleri dengelemeye çalıştığını ileri sürmektedir. Zayıf ve gayrimeşru bir aktör olarak rejim, ulusal çıkarlardan ziyade kendi çıkarlarını ön planda tutmuştur. Böylelikle Suriye devletinin iç savaş sürecinde çöküşüne, egemenlik haklarının ihlal edilmesine ve ulusal birliğinin parçalanmasına yol açmıştır. Nihayetinde ise İsrail'in 7 Ekim'den sonra Hizbullah ve İran'a yönelik operasyonları ve Rusya-Ukrayna Savaşı gibi esasen dış dinamikler nedeniyle yıkılmıştır. Dolayısıyla dış aktörlerin sınırlılıkları ya da farklı çıkarları ve öncelikleri olduğunda üçüncü dünyadaki zayıf ve otoriter rejimlerin ayakta kalmasının bütüncül dengeleme stratejilerine rağmen zorlaşacağı görülmüştür. Nitekim söz konusu hassas ittifaklar son derece kırılğandır ve bağlayıcılıktan yoksundur. Ayrıca zayıf ve otoriter rejimlerin iç huzursuzlukların temel nedenlerini göz ardı ederek dış desteğe aşırı derecede bağımlı hale gelmelerinin toplumdaki sınırlı meşruiyetlerini daha da azalttığına ve sosyal, etnik ve dini ayrışmaları derinleştirdiğine şahit olunmuştur. Bu ise bütüncül dengeleme stratejisinin başka bir handikabı olarak ortaya çıkmıştır. Bu çalışma üçüncü dünya ülkelerinin ittifak oluşturmalarındaki motivasyonlarına dair ampirik bir katkıda bulunmaktadır. Aynı zamanda bütüncül dengeleme stratejilerini daha iyi anlamak için devlet dışı silahlı aktörlerin de ittifak oluşumlarındaki rolüne ve etkilerine dikkat edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Ata Demirus (İzmir Ekonomi Üniversitesi), Çin'in Dünya Siyasetindeki Statü Arayışı: Ortadoğu Örneği

Ortadoğu coğrafyasının önemi, büyük güçlerin aralarındaki mücadeleden kaynaklanmıştır. Günümüzde, bu mücadele çok kutuplu sistemin bir sonucu olarak etkisini sürdürmektedir. Bu bağlamda Çin, Batının ana rakibi olarak bu coğrafyaya erişmek ve varlık göstermeyi hedeflemektedir. Fakat Çin bunun hayata geçirebilmesi için Ortadoğu'nun devletleri tarafından, bölgedeki varlığının kabul ve saygı görerek tanınmasına önem vermektedir. Statü arayışı literatüründe devletlerin başkaları tarafından olumlu oyuncular olarak ya da ahlaki meşruiyetlerinin tanınmasını amaçlayan aktörler olduğu varsayılmaktadır. Çin'de aynı şekilde Dünya siyasetinde güçlü bir etki yakalamak için Ortadoğu coğrafyasında böyle bir meşruiyeti aramaktadır. Bundan dolayı, bu çalışmada Çin'in Ortadoğu'daki politikalarının statü arayışı literatüründen faydalanarak eleştirel bir analizini yapılması amaçlanmaktadır.

Nesrin Demir (İzmir Katip Çelebi Üniversitesi) ve Ali Bektaş Çiftçi (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi), Sömürgecilikten Günümüze Afrika’da Kalkınma, Müdahale ve Uluslararası STK’ların Rolü

Bu çalışma Afrika’nın kalkınma sürecini tarihsel kökenleriyle birlikte ele alarak kıtanın bugün karşı karşıya olduğu dış müdahaleleri, kalkınma yardımlarını ve uluslararası STK’ların etkisini eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmektedir. Temel olarak savunulan görüş sömürgecilik döneminden miras kalan yapay sınırlar, dışa bağımlı ekonomik yapılar ve yabancı merkezli kurumsal düzenlemelerin Afrika’da kırılabilirlik yarattığı ve bu durumun dış müdahalelere açık bir zemin oluşturduğudur. Bağımsızlık sonrası dönemde “kalkınma” adı altında yürütülen uluslararası projeler, görünüşte fayda sağlasa da uzun vadede bu yapısal bağımlılığı daha da artırmış ve yeni bir tür neo-kolonyal ilişkiler ağı ortaya çıkarmıştır. Makale kalkınmanın yalnızca teknik bir yardım meselesi gibi sunulmasını ve bu doğrultuda oluşturulan kalkınma politikalarının siyasal boyutunun ihmal edilmesini eleştirir. Uluslararası STK’lar bu sürecin önemli aktörlerindedir. Zira çoğu zaman yalnızca sosyal hizmet sağlamakla kalmaz, aynı zamanda Batılı normları ve yönetim anlayışlarını da yerel toplumlara taşırlar. Bu durum halkın kendi öncelikleri doğrultusunda kalkınma süreçlerine yön vermesini zorlaştırmakta, yerel yönetimi zayıflatmakta ve siyasal katılımın sınırlandığı bir yapı oluşturmaktadır. Ayrıca kalkınma yardımları çoğunlukla yerel gerçeklikleri değil bağışçıların beklentilerini merkeze alır. Bu da yardım ilişkisini yukarıdan dayatılan bir yapıya dönüştürürken halkı edilgen konuma iter. Katılımcı ve yerel çözümler yerine teknik uzmanlara dayalı bir anlayış öne çıkar. Bununla birlikte Afrika toplumlarının bu duruma tamamen boyun eğdiğini söylemek güçtür. Yerel düzeyde geliştirilen direniş biçimleri, alternatif kalkınma modelleri ve topluluk temelli girişimler halkın kendi kaderini belirleme isteğini açıkça göstermektedir. Özellikle dayanışmaya ve tarihsel hafızaya dayalı yerli örgütlenmeler dışa bağımlılığı sorgulayan yeni kalkınma yaklaşımlarının önünü açmaktadır. Sonuç olarak Afrika’da sürdürülebilir kalkınma dış aktörlerin yönlendirdiği yardım mekanizmalarıyla değil yerel halkın bilgi birikimi, katılımı ve siyasal özneleşmesiyle sağlanabilir. Aksi takdirde kalkınma söylemi yeni bir bağımlılık döngüsünü meşrulaştıran çağdaş bir sömürü biçimine dönüşme riski taşımaktadır.

Panel 40 (11.45-13.15, Sınıf: M204)

Avrupa Çalışmaları

Panel Başkanı: İrem Karamık (Hacettepe Üniversitesi)

İrem Karamık (Hacettepe Üniversitesi), İt ve Çek: AB-Türkiye İlişkilerinde Akordeon Olgusunun Değerlendirilmesi

“Akordeon fenomeni”, çatışma içindeki grupların bir anda birbirine yaklaşmasını, ardından aniden geri çekilmesini tanımlar. Grupların önce “sıkışık” sonra uzaklaşması, akordeon çalınışını andırır. Başlangıçta taraflar, belirli bir süre yakınlık yaşar ve fiziksel-duygusal olarak birbirleriyle hizalanır. Ancak bu yakınlık, her iki tarafın büyük-grup kimliğini tehdit etmeye başlayınca kaygı ve güvensizlik ortaya çıkar. Buna karşın, ister uzaklaşma ister yakınlaşma olsun, kesintisiz temas “müziğin” devam etmesini sağlar. Müzakereler ve siyasal etkileşimler

sürdükçe, çatışma içindeki gruplar yavaş yavaş yeniden birbirine çekilir. Bu makale, AB-Türkiye ilişkilerinin de itme-çekme dinamiğiyle işleyen bir akordeona benzediğini öne sürer. Taraflar arasında siyasi gerilim ve güvensizlik bulursa da, müzakere süreçleri aralıklı olarak sekteye uğrasa da, uzun vadede temas korunur ve akordeon hareketi sürer. Makale öncelikle akordeon fenomeninin kuramsal çerçevesini genişletme gereksinimine işaret eder: Volkan, olguyu askeri çatışma yaşamış taraflarla sınırlamıştı; bu makale çerçevesinde ise siyasi çatışmalara da uygulanabileceği ve güven/güvensizlik ile empati boyutlarıyla ele alınabileceği savunulmaktadır. Ardından, bu olgunun AB-Türkiye ilişkilerine nasıl yansıdığını incelemek üzere 1959-1989: Soğuk Savaş'ta AB-Türkiye ilişkileri, 1989-2011: Soğuk Savaş sonrası AB-Türkiye ilişkileri, 2011-2021: AB-Türkiye ilişkilerinde göç politikasının zirve dönemi şeklinde üç dönemi ele alacak şekilde dönemsel bir yaklaşım sunulmuştur.

Mine Nur Küçük (Yeditepe Üniversitesi) ve Selin Türkeş-Kılıç (Yeditepe Üniversitesi), Lider, Rakip ve Koruyucu: Avrupa Yeşil Mutabakatı'nda (Neo)Sömürgeci ve Toplumsal Cinsiyet Temelli Anlayışların İzini Sürmek

Avrupa Birliği'nin (AB) dış politikasının (neo)sömürgeci ve toplumsal cinsiyet temelli boyutlarına yönelik ilgi giderek artsa da bu çerçevede Avrupa Yeşil Mutabakatı (AYM) üzerine yapılan çalışmalar sınırlı kalmaktadır. Bu makale, AYM'ye postkolonyal feminist bir okuma sunarak mevcut literatüre analitik bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır. 2019–2024 Avrupa Komisyonu ile Komisyon üyelerine ait resmî belgeler ve açıklamalar üzerinde yürüttüğümüz söylem analizine dayanarak, AYM'nin (neo)sömürgeci ve toplumsal cinsiyet temelli mantıklarla şekillendiğini ileri sürüyoruz. Bu bağlamda, AYM söylemi içerisinde iç içe geçmiş üç temel anlayış biçimi tespit etmekteyiz. İlk olarak, AB'nin kendisini Küresel Güney'deki çevre politikalarının dönüşümüne yön verecek neoliberal bir küresel model olarak konumlandığı, "Ben liderim, sen takip et" mantığı öne çıkmaktadır. İkinci olarak, AB'nin kendisini "Ay'daki adam" olarak tasvir ettiği, Soğuk Savaş dönemindeki ABD liderliğini çağrıştıran bir anlatı dikkat çekmektedir. Bu anlayışta AB, diğer aktörleri yönlendirmek amacıyla maddi ya da zorlayıcı araçlara başvurmaktadır. Üçüncü anlayış ise, AB'nin kendisini hem dünyanın hem de Avrupa ailesinin "koruyucusu" olarak konumlandığı paternalist bir mantığa dayanmaktadır. Makalenin sonuç bölümünde, bu (neo)sömürgeci ve toplumsal cinsiyet temelli anlayışların, küresel iklim krizine yönelik radikal ve dönüştürücü çözümlerin önünü tıkadığını; zira bu yaklaşımların Avrupamerkezci hiyerarşileri ve neoliberal ekonomik modeli yeniden ürettiğini savunmaktayız.

Beril Hakverir-Kutman (Dokuz Eylül Üniversitesi), Avrupa Birliği Göç Politikalarının Yeni Popülizmin Gölgesindeki Dönüşümü

Bu bildiri, Avrupa'da yükselen "yeni popülizm" olgusunun, Avrupa Birliği'nin (AB) ortak göç politikaları üzerindeki dönüştürücü etkilerini incelemektedir. Çalışma, öncelikle popülizmin kurucu unsurları olan "saf halk" ve "yozlaşmış elit" karşıtlığı, karizmatik lider figürü ve milliyetçi söylemlere odaklanarak yeni popülizmin kavramsal çerçevesini çizmektedir. Ardından bu çerçevenin, AB'nin en hassas politika alanlarından biri olan göç meselesine nasıl yansıdığını

analiz etmektedir. Özellikle, son yıllarda yaşanan Suriye ve Ukrayna krizleri gibi büyük göç akımları karşısında popülist aktörlerin, göçü bir "tehdit" olarak çerçeveleyerek AB'nin temel değerlerini ve uyum mekanizmalarını nasıl yıprattığı değerlendirilecektir. Bildiri, göçün AB üyesi ülkelerdeki demografik ve ekonomik gerçeklerini objektif verilerle ortaya koyarken, popülist söylemlerin bu gerçekleri nasıl çarpıttığını ve siyasi kutuplaşmayı derinleştirdiğini göstermeyi amaçlamaktadır. Sonuç olarak, "büyük ikame" gibi komplo teorilerinin gölgesinde şekillenen bu yeni siyasi atmosferde, AB'nin yeni Göç Paktı ve geri dönüş mekanizmaları da dikkate alınarak, göç politikalarının gelecekteki muhtemel yönelimleri üzerine bir değerlendirme sunulacaktır.

Panel 41 (11.45-13.15, Sınıf: M203)

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkilerde Büyük Veri Analizi Uygulamaları

Panel Başkanı: Mert Moral (Sabancı Üniversitesi)

Fatih Serkant Adıgüzel (Sabancı Üniversitesi), İrem Aydaş (Sabancı Üniversitesi) ve Merve Edeer (Sabancı Üniversitesi), Ekonomik Kriz Dönemlerinde Bilgi Manipülasyonu: Gündem Belirleme ve Ekonomik Anlatının Yeniden Biçimlendirilmesi

Rejimlerin kırılma noktasına ekonomik kriz anlarında, ekonomiye yönelik bilgi manipülasyonu, rejim istikrarını korumak adına önemli bir propaganda aracı hâline gelmektedir. Ancak ekonomik sorunların bireyler tarafından doğrudan deneyimlenebilir oluşu, rejimleri daha sofistike bilgi kontrolü stratejilerine yöneltmektedir. İkinci düzey gündem belirleme stratejilerini kullanan medya organları, ekonomiye dair öne çıkarılacak başlıkları belirleyerek krize karşıt bir ekonomik algı inşa etmeyi hedeflemektedir. Ekonominin genel görünülüğünü azaltmak yerine, hangi ekonomik gelişmelerin öne çıkarılacağı seçilmekte ve kamuoyuna yeniden kurgulanmış bir ekonomik gerçeklik aktarılmaktadır. Ocak 2021 ile Mayıs 2023 tarihleri arasında Türkiye'nin üç farklı siyasi eğilimi temsil eden ana akım medya kuruluşları (Sabah, TRT ve Sözcü) tarafından yayımlanan yaklaşık 700.000 haber ve 13 milyon cümleden oluşan özgün bir veri seti kullanılmıştır. Bu veri seti, gözetimli ve gözetimsiz konu modelleme yaklaşımlarını içeren ileri düzey doğal dil işleme teknikleriyle analiz edilmiştir. Bu çalışmada, haberlerin tematik dağılımları ile ekonomik gelişmelere atfettikleri ton birlikte analiz edilerek, kriz dönemlerinde farklı medya organlarının ekonomik anlatıyı nasıl biçimlendirdiği incelenmiştir. Bu çalışma sonucunda elde edilecek bulgular, otoriter rejimlerin ekonomik kriz dönemlerinde medya aracılığıyla yürüttükleri bilgi manipülasyonu stratejilerine ışık tutacaktır. Böylece, otoriter rejimlerde propaganda ve gündem belirleme literatürlerine katkı sağlanacaktır.

Emre Erdoğan (İstanbul Bilgi Üniversitesi) ve Mert Moral (Sabancı Üniversitesi), Coğrafi ve İdeolojik Kutuplaşma İlişkisi Üzerine

Coğrafi bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik, demografik, kültürel ve bunlarla ilintili olarak, siyasi farklılıkların seviyesi ve bu seviyenin zaman içerisindeki değişimi olarak tanımlanabilecek coğrafi kutuplaşma, Türkiye siyaseti yazınında bugüne dek pek çalışılmamış bir olgudur. Birçok

çok uluslu çalışmada öne sürüldüğü üzere, diğer ülkelere nazaran gerek ideolojik gerekse de duygusal açıdan oldukça yüksek ölçüde kutuplaşmış olan ülkemizde benzer ölçüde yüksek olduğu gözlemlenen coğrafi kutuplaşmanın sebep ve sonuçlarının henüz sistematik bir çalışmaya konu edilmemiş olması ise oldukça önemli bir eksiklik. Bu çalışmada 2014-2024 yılları arasında gerçekleştirilen 17 ülke temsili anket çalışmasının birey seviyesindeki verileri ile 2015 Haziran, 2015 Kasım, 2018 ve 2023 Milletvekili Genel, 2014, 2018, 2023 Mayıs (I. ve II. Tur) Cumhurbaşkanlığı, 2014, 2019 ve 2024 Mahalli İdareler Yerel seçimleri ile Nisan 2017 Halkoylamasının resmi sonuçlarından yararlanılmaktadır. Çalışma kapsamında biraraya getirilen bu kapsamlı ve özgün veri seti yardımıyla hem ülkemiz seçmenlerinin ideolojik ve duygusal kutuplaşma seviyelerinin ikamet ettikleri çevrenin coğrafi kutuplaşmasından ne yönde ve ölçüde etkilendikleri hem de seçmen kutuplaşmasının coğrafi kutuplaşmayı nasıl etkilediği incelenmektedir. Bu doğrultuda ilk aşamada sandık seviyesindeki resmi seçim ve halkoylaması sonuçları, mahalle ve köy seviyesine yükseltilmiş; ardından Türkiye'deki tüm mahalle ve köyler kümelendirilmiştir. Bu sayede elde edilen 8 mahalle/köy kümesinin kent ve kırsal (seçmen) nüfusları dikkate alınarak toplam 16 küme belirlenmiştir. Belirlenen mahalle/köy kümelerinde 2014-2024 yılları arasındaki üç yerel, dört cumhurbaşkanlığı ve dört genel seçim ile bir halkoylamasının sonuçları temelinde hesaplanan coğrafi kutuplaşma seviyeleri ve coğrafi kutuplaşma seviyelerinde zaman içerisinde gözlemlenen değişimleri ile 17 farklı anket çalışmasından kodlanan birey seviyesindeki ideolojik ve duygusal kutuplaşma değerleri arasındaki iki yönlü ilişki, çok terimli ve çift yönlü sabit terimli regresyon analizleri yardımıyla tahlil edilmektedir. Regresyon analizleri, yüksek ve zaman içerisinde artan coğrafi kutuplaşmanın seçmenlerin ideolojik ve duygusal kutuplaşma seviyelerine anlamlı ve pozitif etki ettiğini ve coğrafi olarak kutuplaşmış çevrelerde yaşayan seçmenlerin oy tercihlerinin oldukça yüksek olasılıkla değişmediğini (seçmenlerin partilerine sadık kaldıklarını) göstermektedir. Sonuç bölümünde, çalışmada ulaşılan bulgular demokratik temsiliyet ve siyasi kutuplaşma perspektiflerinden tartışılmaktadır.

Cemal Ataş (Bilkent Üniversitesi) ve Emre Toros (Bilkent Üniversitesi), Türk Medyasında İçerik Dağılımı: Siyasi Uyum ve Kurumsal Sahiplik Yapıları ile Haber Gündemi İlişkisi Üzerine bir İnceleme

Bu çalışma, Türkiye'nin hibrit medya sisteminde farklı siyasi yönelimlere sahip haber kurumlarının içerik dağılım kalıplarını sistematik olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, çağdaş medya kontrol mekanizmalarının finansal baskı, sahiplik yoğunlaşması ve seçici düzenleyici uygulamalar yoluyla içerik çeşitliliğini nasıl şekillendirdiğini ortaya koymayı hedeflemektedir. Ocak 2024'ten Aralık 2024'e kadar bir yıllık süreçte altı büyük haber kuruluşunun tüm dijital içerikleri toplanacaktır: hükümet yanlısı olarak kategorize edilen *TRT Haber* ve *Habertürk*, muhalif olarak tanımlanan *Cumhuriyet* ve *T24*, ve uluslararası medya kuruluşları *Euronews* ve *Sputnik Türkiye*. Metodolojik olarak, çalışma üç aşamalı bir yaklaşım izleyecektir. İlk aşamada, web kazıma (*web scraping*) teknikleri kullanılarak seçilen altı kurumun bir yıllık haber içerikleri sistematik olarak toplanacaktır. İkinci aşamada, doğal dil işleme yöntemleri, özellikle *Non-negative Matrix Factorization* (NMF) konu modelleme (*topic modeling*) kullanılarak, haber içerikleri ana tematik kategorilere ayrılacaktır. Üçüncü aşamada,

kurumlar arası içerik dağılım farklılıkları nicel ve nitel yöntemlerle analiz edilecektir. Teorik çerçeve, karşılaştırmalı medya sistemleri modelini hibrit rejimler bağlamında genişleterek, "yumuşak sansür" ve "medya ele geçirme" kavramlarını operasyonelleştirecektir. Çalışma, siyasi paralellik ile medya araçsallaştırılması arasındaki farkı vurgulayarak, Türk mediasındaki içerik dağılım kalıplarının ideolojik bağlılıktan ziyade ekonomik hayatta kalma stratejilerini yansıtmayı yansıtmadığını inceleyecektir. Beklenen katkılar arasında, farklı siyasi yönelimlere sahip medya kurumlarının hangi konulara ne oranda yer verdiğinin sistematik haritasının çıkarılması, sahiplik yapısı ve içerik çeşitliliği arasındaki ilişkinin ampirik olarak ortaya konması, ve hibrit medya sistemlerinde içerik kontrolü mekanizmalarının nasıl işlediğine dair yeni içgörüler sunulması yer almaktadır. Çalışma ayrıca, konu modelleme (*topic modeling*) sonuçlarının karşılaştırmalı analizi için standartlaştırılmış metrikler geliştirerek ve farklı kurumsal yapılara sahip haber kuruluşlarının içerik dağılımlarını sistematik olarak karşılaştırmak için yeni bir çerçeve sunarak, gelecekteki medya çoğulculuğu araştırmalarına metodolojik katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Bu araştırmanın sonuçları, Türkiye'deki medya çoğulculuğunun mevcut durumunu değerlendirmek, medya politikası tartışmalarına ampirik veri sağlamak ve benzer medya sistemlerine sahip ülkelerle karşılaştırmalı analizler için temel oluşturmak açısından önem taşıyacaktır.

Panel 42 (11.45-13.15, Sınıf: M205)

Politik Teori: Eleştirel Bakışlar

Panel Başkanı: Devrim Sezer (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

H. Furkan Livan (Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi), Politika ve Hakikat: Metafizik Şiddete Karşı Demokratik Politika

Metafizik gelenekte hakikat, nihaî bir ilke ile temellendirilebilen, keşfedilebilen, açıkça tarif edilebilen, ön-görülebilir ve buna bağlı olarak kontrol edilebilen bir kavram olarak görülmektedir. Bu yaklaşımı besleyen ön-kabuller özne-nesne ayrımı, dil-dünya mütakabiliyeti, rasyonel insan varsayımı ve ezeli-ebedî bilgiye vakıf olabilmeyi sağlayan ve fenomenlerin ötesinde/arkasında yatan bir temel ilke ya da idea varsayımı gibi kabullerdir. Metafizik şiddet sebebiyle, farkın, özdeşliğin ötekisi ya da eki olarak değil yalnızca fark olarak ele alınabildiği, olumsuzluğu ve eylemsel/olaysal olanın tekilliğini/özgüllüğünü öne çıkaran, dolayısıyla Varlık'ın değil oluşun ön-görülemez ve kararverilemez özelliğini merkeze alan hakikat anlayışı görmezden gelinmektedir. Bu durum, politika teorisi bağlamında çoğulluğa ve olumsuzluğa dayalı, nihaî ilke arayışından vazgeçen demokratik perspektife karşı farklılığın bastırılmasıyla sonuçlanan totaliterleştirici bir mantığı beslemektedir. Hakikat kategorisinin oluşsal ve pratik niteliği üzerinden anlamlandırılması yerine metafizik bir kategori olarak ele alınıyor olması hatalı bir ön-kabuldür. Bu bağlamda Nietzsche'nin gösterdiği gibi hakikatin dile gelişinde kaçınılmaz biçimde var olan kurgusal ve yanlışlayıcı olma mecburiyeti; Heidegger'in görüşüyle hakikatin bir açığa çıkma biçiminde ele alınması; Foucault'nun kullandığı biçimiyle hakikatin dönemselliği üzerinden epistemeyi var eden bir hakikatler rejiminin unsuru olması veya dilbilim çalışmalarında görülen dil-dünya mütakabiliyetine yönelik eleştirel yorumlar gibi örnekler bize metafizik bir hakikat idealinin şüpheli konumunu göstermektedir. Metafizik hakikatin imkânsızlığı politik olana içsel bir durumun ifadesidir. Bu nedenle, günümüzde sıklıkla

tartışılan post-hakikat (post-truth) meselesinin dayandığı, hakikatin önemini yitirdiği ve hakikatlerin yerine duyguların ve kanıların geçtiği yönündeki argümanlar, esasında hakikatin metafizik çerçevede ele alınamamasının ve günümüzün teknik/teknolojik, ontolojik ve iletişimsel çerçevesinin büründüğü yüksek hızlı dolaşımın birer uzantısı olarak görülebilir. Metafizik gelenekte merkezî önem atfedilen mutlak hakikat savunusu, rasyonel insan figürü ve öngörülebilir ideal politik düzen arayışı gibi hatalı ön-kabullerle inşa edilen temellerin ortaya çıkarılması ve hakikatin politika alanındaki çok yönlü etkisinin gösterilmesi için metafiziksel olmayan ve tanımların dayatılmadığı bir çerçevede ele alınması gerekmektedir. Bu problemin çözümü, hakikatin tamamen reddedilmesi değildir. Zira, hakikat yalnızca evrenselleştirilebilir bir kategori ve her şeyi temellendiren nihaî ilke olarak konumlandırıldığında bahsi geçen sorunları doğurmaktadır. Bunun yerine hakikati savunmaya devam etmek, ancak onu metafiziksel bir kategori olarak değil, 1) Derrida'nın kullandığı şekliyle différance kavramı minvalinde değerlendirilmek, yani sürekli erteleme ve fark şeklinde ortaya çıkma özelliklerini haiz olması ve bu sayede hiçbir zaman mutlak bir tamlığa ve sabitliğe ulaşmaması argümanı ile birlikte ele almak; 2) Vattimo'nun metafizik şiddetin eleştirisini ortaya koyarken kullandığı, muktedirlerin dışarıda bıraktığı alanlarda yer alan nâmuhtedir düşünce ve klasik hermeneutikten farklı olarak hakikatin metafizik tarifinden radikal bir kopuşu imleyen hermeneutik anlayışının metodolojik yönünü takip etmek; 3) hakikati bir durum, olgusalılık ya da doğru ifade olarak değil, ön-görülemezliğe ve kararverilemezliğe dayalı bir eylemsellik/olaysallık meselesi olarak görmek suretiyle biricik olanın ortaya çıkışı çerçevesinde değerlendirmek gerekmektedir. Bu sayede politikada hakikatin, kesinlik işaretleriyle iktidarın boş alanını zapt etmeye yönlendiren metafizik tarifi yerine, demokratik bir güçler oyunu ve olumsal temelleri reddetmeyen, temellenme-çözülme sürecine imkân veren yeni bir hakikat anlayışını savunmak mümkün olacaktır.

Mustafa Karahöyük (İstanbul Beykent Üniversitesi), Seçkin Cumhuriyet Savunusu: Federalist Yazılar Üzerine Bir İnceleme

1789'da yürürlüğe giren ABD anayasası, Roma'dan ilhamla seçkin bir cumhuriyet olarak inşa edildi. Bu sistemin inşasında iki temel motivasyon vardı. İlki, geniş halk kitlelerinin temsilcisi olabilecek tiran bir başkandan duyulan çekincedir. İkincisi ise ABD'yi oluşturan devletlerin mahfuz alanının, Washington merkezli federal hükümete karşı korunması güvencesinin bu devletlere verilmek istenmesidir. Seçkin cumhuriyeti kuracak bu anayasanın federe devletler tarafından onaylanması için basın yoluyla propaganda faaliyetleri yapılmıştır. Bu faaliyetlerden en önemlisi ve prestijlisi, Alexander Hamilton, John Jay ve James Madison tarafından 3 farklı New York gazetesinde yayınlanan 85 ayrı makedir. Anayasasının kabulünden sonra hepsi yeni cumhuriyetin önemli pozisyonlarında görev alacak bu 3 isim tarafından kaleme alınan bu makaleler 13 ayrı Amerikan devletinin neden daha sıkı bir federal hükümet altında birleşmesi gerektiğini anlatan metinler olma niteliği taşımaktadır. Bu çalışmada bu 85 metnin içerisindeki seçkin söylemler çözümlenecek ve tek bağlam altında sunulacaktır.

Ünsal Doğan Başkır (İzmir Ekonomi Üniversitesi), Popülizme Karşı Cumhuriyet: Yurttaş Meclislerinin Demokratik Potansiyeli

Son yıllarda sağ popülizmin yükselişi, hukuk devletini ve anayasal hakları gözeten kurumlara yönelik sistemli bir saldırıyı gözler önüne serdi. Çoğunlukçu ve seçimlik demokrasilerin zaafalarını kendi lehlerine kullanabileceklerine inanan popülist liderler, kendilerini demokratik siyasetin başat aktörleri olarak sunarken yurttaşların müşterek varlığı olan cumhuriyetçi kurumları zayıflatma ve mümkün olduğunda yok etme yoluna gittiler. Popülist saldırı karşısında iki ayrı teorik çerçeveden destek alarak yanıt geliştirmek mümkün. Çağdaş demokratik teori kendiliğinden, episodik ve radikal yurttaş eylemlerinin önemine dikkat çekerken kurumların kamusal ve müşterek varlıklar olarak taşıdığı siyasi önemi büyük ölçüde göz ardı ediyor. Buna karşılık omurgası Philip Pettit'in eserleriyle inşa edilen çağdaş cumhuriyetçi teori, kurumların önemini ve değerini savunurken yurttaşların seçimlik demokrasinin ötesine geçecek siyasal katılım taleplerini dikkate almakta yetersiz kalıyor. Öyle ki, yurttaş meclisleri bile çağdaş cumhuriyetçi çerçevede devlet kontrolündeki danışma organları olarak görülüyor ve siyasal özgürlüğün dünya kuran boyutu tamamıyla göz ardı ediliyor. Bu çalışma, popülist saldırı karşısında cumhuriyetçi kurumların siyasal önemine odaklanarak, çağdaş cumhuriyetçilik ve radikal demokrasi literatürlerinde ihmal edilen temel bir soruyu ele almayı amaçlamaktadır: Etkin yurttaş katılımını merkeze alan bir demokratik cumhuriyetçilik nasıl inşa edilebilir? Bu sorudan hareketle, çağdaş cumhuriyetçiliğin siyasal kurumlara yeniden itibar kazandırma çabasının ancak yurttaşların demokratik katılımına hak ettiği yerin ve değerinin tanınmasıyla mümkün olacağını savunmaktadır. Bu çerçevede, Hannah Arendt'in hem cumhuriyetçi hem de devrimci geleneklerin "unutulmuş hazineleri" olarak gördüğü konsey sistemi, özgün bir demokratik cumhuriyet inşa etmek için anlamlı bir zemin sunmaktadır. Konsey sistemi, demokratik yurttaşlığın kapsamını genişleten, yurttaşlara doğrudan gündem belirleme ve politika yapım süreçlerine etki etme imkânı tanıyan, müzakereci ve temsili bir kurum olarak demokratik ve kapsayıcı bir siyasal kültürün kurumsallaşmasını mümkün kılmaktadır. Böylece hem cumhuriyetçi hem de demokratik teorisinin merkezinde yer alan öz-yönetim ideali, gündelik siyasetin somut bir gerçeğine dönüşme imkânına kavuşmakta ve popülist saldırıya karşı geliştirilebilecek demokratik cumhuriyetin teorik temellerini ortaya koymaktadır.

Selahattin Kıral (Pamukkale Üniversitesi), Birleşik Cephe ile Halk Cephesi Arasındaki Diyalektik Farklılıklar

Olguları incelemek ve sistemli bir şekilde bu olguları çözümlenebilmek için belirli yaklaşımların kullanılması bilimsel gelişmenin temelini oluşturmaktadır. Bu yaklaşımlardan bir tanesi de diyalektik yaklaşımdır. Bu diyalektik yöntemin kullanımı, bir olayın incelenmesinde yaşananların çözümlenmesine dayanmaktadır. Bu çözümlenme yalnızca görünenin ne olduğunu açıklamaya odaklanmamaktadır. Aynı zamanda açıklamanın, çözümlenmenin ötesine geçerek içerisinde geliştiği sistemin veya bağlamın neresinde olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda çalışma birleşik cephe ile halk cephesi stratejilerinin arasındaki farklılığı diyalektik bir şekilde ortaya koymayı amaçlamaktadır. İkinci Dünya Savaşı öncesinde ve sırasında sol siyaset açısından iki stratejinin söz konusu olduğu söylenebilir. Bunlar birleşik

cephe ve halk cephesi stratejileridir. Her iki stratejinin de dayanağı ve mücadele ettikleri kesim farklı temele oturmaktadır. Bunun temeli de değişimin kendisinden kaynaklanmaktadır. İlk olarak birleşik cephe stratejisinin temeli işçi sınıfının sosyal demokratlar tarafından mı temsil edileceği yoksa komünistler tarafından mı temsil edileceği noktasına dayanmaktadır. Bu doğrultuda da iki tarafın da birleşerek kapitalizme karşı mücadele etmesi istenmektedir. İkinci olarak ise halk cephesinin stratejisinin temeli faşizme karşı ortak bir mücadeleye ve bu mücadele için de komünist olmayan herkesin desteğine odaklanmaktadır. Bu destek beklentisinin anarşist, komünist, sosyal demokrat, liberal, muhafazakar kesimlerin tamamını kapsadığı açıktır. Birleşik cephe esasen Komintern'in bir politikası olarak karşımızdadır. Bunun temelleri de yükselen Alman, İtalyan ve Japon faşizmi karşısında emperyalist ülkelerin bu gücü Sovyetler üzerine göndererek ikili kazanç sağlama amacıyla olmalarıdır. SSCB ise bu muhtemel savaşın dışında kalabilmek için mücadele etmiş ve faşizmi ortak düşman ilan etmek için çabalamıştır. Komintern, Avrupa'da beklenen devrimin gerçekleşmemesi ile dış politikada gerçekçi yaklaşımlar sergilemiştir. Bu yaklaşımlardan birisi de sosyal demokratlarla "birleşik cephe" politikasıdır. Birleşik cephe politikası, kapitalizm karşıtlığı merkezinde sosyal demokrat partiler ile girilen teması anlatmaktadır. Böylelikle kapitalizme karşı köylülerle ve sosyal demokratlarla ittifak kurularak, ulusal kurtuluş mücadelelerinin verilebileceğini belirtilmektedir. Komintern'in birleşik cephe fikri zaman içerisinde sosyal demokratlar ile komünistlerin birleşmesine evrilecekse de bu evrilmenin Komintern merkezli olması beklentisi vardır. Bunun gerçekleşmemesi neticesinde ise birleşik cephe stratejisi dönüşüm geçirerek aşağıdan birleşik cepheye dönüşmüştür. Böylelikle işçilerin hangi partiye veya sendikaya üye olduklarına bakılmaksızın, sermayenin ve emperyalizmin saldırılarına karşı birlikte hareket etmesi mücadelesine girilmiştir. Komintern, işçi sınıfının çoğunluğunu kazanmak için öncelikle sosyal demokratlara karşı mücadele etmiştir. Birleşik cephe stratejisiyle partilerin birleşmesi olmayınca da aşağıdan birleşik cephe ile doğrudan, sosyal demokrat kitleye yönelmiştir. Sosyal demokrasi partileri de Komintern'e benzer şekilde düşmanın komünist partiler olduğunu belirterek, Bolşevizm'e karşı burjuvaziyle iş birliği yapmışlardır. 1929 çöküşünün getirdiği ekonomik ve toplumsal değişiklikler, sınıf mücadelesinin sertleşmesi ve faşizmin serpilerek gelişmesi durumuna sosyal demokratlar ve sendikalar tepki verememiş, süreci tahlil edememiştir. İşçi kitlelerini komünist partilerden uzak tutmaya çalışmışlar, grev karşıtlığı ile işçilerin greve çıkmasını önlemişlerdir. 1935 yılı ile birlikte Komintern'in hem faşizm tahlili hem de mücadele stratejisi değişmiştir. Komintern'in 1928 öncesindeki faşizm tanımı, faşizmi kapitalizmin kendini savunma refleksi ve kapitalizmin güçsüz olduğu çıkarımını yapmak şeklindedir. 1935'te ise faşizm, burjuva ve emperyalizmin en gerici, en şovenist ve terörist diktatörlüğü olarak betimlemektedir. Halk cephesi politikası faşizmin yenilgiye uğratılması için burjuva demokrasininin ve kurumlarının savunulmasını temel almaktadır. Bu savunma antifaşizm temelinde toplumun tamamının katılımıyla gerçekleşmelidir. Komintern'in Halk Cephesi için tek şartı, bu birlikteliğin faşizme ve savaş tehdidine karşı eylem birlikteliği içerisinde olmasıdır.

Panel 43 (11.45-13.15, Sınıf: M206)

Politik Ekonomi: Tarihsel ve Güncel Temalar

Panel Başkanı: İdil Göksel (Bağımsız Araştırmacı)

Ahmet Salih İki (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi), Türkiye’de Burjuvazi-Siyaset İlişkisi

Avrupa ülkelerinde Burjuvazi sınıfı Feodal yapıdan günümüz demokratik ulus devletine geçişte önemli bir rol oynayan temel toplumsal kurumlardandır. Yalın bir sermaye hareketi olmak yanında bu kesim kraliyet ve totaliter soylu sınıfın egemen olduğu rejimlerin karşısında seçimle el değiştiren demokratik rejimlerin inşasını sağlamıştır. Osmanlı imparatorluğu bir fetih ekonomisi sistemini uygulayan tarım toplumdur. Bu nedenle Batılı anlamda güçlü bir burjuva sınıfı yoktu. Cumhuriyet rejimi ise dönemin şartları gereği devlet güdümlü bir iktisadi sistemi takip etti. Bu nedenle Atatürk Türkiye’inde filizlenmeye başlayan sermaye sınıfı ilk önce tek parti rejimine daha sonra da egemen siyasi erke bağımlı hale geldi. Bu süreç kendi içinde tarihsel süreçte birkaç kırılma noktası yaşadı. İlk olarak TOBB üyelerinin bir kısmı TÜSİAD kuruluşunda önemli bir rol aldı ve TÜSİAD belirli dönemlerde artan ağırlıkta Türk siyasetinde hazırladığı raporlar ve düzenlediği konferanslarla damgasını vurmaya başladı. Bir diğer kırılma noktası 1971 muhtırası sonrası Vehbi Koç tarafından “en büyük abi Devlettir” sözü içeriğince iktidar ile ilişkileri her zaman ılımlı bir havada götürmek ve sağ ve sol partileri ortak bir ekonomi politikası izlemeye ikna etme çabası oldu. Bu dönemde Vehbi Koç en uygun hükümetin AP-CHP koalisyonu olduğunu beyan etti. Buna benzer bir görüşün uzun yıllar sonra yakın dönemde bazı TÜSİAD üyeleri tarafından tekrar önerilmesi oldukça önemlidir. Bu çalışmada ülkemizde Batılı anlamda bir burjuva sınıfı olmamasının neden ve sonuçları incelenmiş ve ardından 1971 muhtırası sonrasında günümüze siyasi iktidar ile burjuva sınıfı arasındaki ilişkiler hakkında yorumlarda bulunulmuştur.

Burcu Bilim (Bilkent Üniversitesi), Bakım Açığı ve Kadın Göçü: Refah Devleti Tipolojileri, Toplumsal Cinsiyet Rejimleri ve Femonasyonalist Söylemlerin Çözümlemesi

Bu çalışma, refah devleti, toplumsal cinsiyet ve göç kesişiminde yer alan temel bir sorunsalı incelemektedir: Neden farklı refah devleti tipolojilerine ve toplumsal cinsiyet rejimlerine sahip gelişmiş ülkeler, bakım açığını kapatmak için ortak bir biçimde kadın göçmen emeğine yönelmektedir? Genel beklenti, farklı refah devleti türleri ve toplumsal cinsiyet rejimlerinin bakım krizine farklı politika tepkileri vereceği yönündedir. Ancak, gelişmiş OECD ülkelerinde bakım sektöründe istihdam edilen kadın göçmenlerin oranlarına dair ilk gözlemler, dikkat çekici bir yakınsama olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, OECD verileri İsveç ve İsviçre gibi refah devleti modelleri (sırasıyla sosyal-demokratik ve muhafazakâr) ve toplumsal cinsiyet rejimleri bakımından oldukça farklı iki ülkede, bakım sektöründe çalışan yabancı doğumlu bireylerin oranlarının benzeştiğini göstermektedir. Bu yakınsama dikkat çekicidir çünkü Esping-Andersen (1990) ve Walby’nin (2020) kuramlarına göre, farklı refah devleti tipolojilerine ve toplumsal cinsiyet rejimlerine sahip ülkelerin bakım açığını benzer biçimlerde değil, farklı yollarla ele almaları beklenir. Ancak İsveç ve İsviçre gibi refah ve toplumsal cinsiyet rejimleri bakımından birbirinden ayrılan iki ülke, bakım açığını benzer şekilde göçmen kadınlara bakım sorumluluklarını devrederek çözmektedir. Bu tekil vaka gözleminden yola çıkarak, benzer bir yakınsamanın daha geniş bir örneklemde de gözlemlenip gözlemlenmediğini inceleyeceğim. Bu sorunsalı araştırmak üzere, otuz sekiz OECD ülkesini analiz ederek her bir ülkenin bakım açığı büyüklüğü ile bakım sektöründe kadın göçmen emeğine duyduğu bağımlılık arasındaki ilişkiyi değerlendireceğim. Bu sonuçları ülkelerin refah

devleti ve toplumsal cinsiyet rejimi sınıflandırmalarıyla ilişkilendirerek, söz konusu ilişkinin ardındaki yapısal ve kurumsal dinamikleri ve bu dinamiklerin etki düzeylerini ortaya koymayı amaçlıyorum. Rejim tipleri arasında kadın göçmen emeğine yönelik ortak bir eğilim gözlemleniyor olsa da, refah devleti tipolojisi ve toplumsal cinsiyet rejimi kontrol edildiğinde, bakım açığının kadın göçmen emeği üzerindeki etkisinin değişeceği hipotezini, kuramsal beklentiler doğrultusunda öne sürüyorum. Ayrıca bu çalışma, kadın göçmen emeğine dayanan bu yakınsamanın siyasal söylem düzeyinde de bir paralel yakınsamayla desteklenip desteklenmediğini sorgulamaktadır — özellikle femonasyonalist söylemlerin kullanımı bağlamında. Farris'in (2017) femonasyonalizm kavramından hareketle, kadın göçmen emeğine yüksek oranda bağımlı olan ülkelerdeki siyasi partilerin, bakım emeğinin toplumsal cinsiyetlendirilmiş ve ırksallaştırılmış yapısını meşrulaştırmak amacıyla feminist değerleri istikrarlı biçimde mobilize edip etmediğini inceleyeceğim. Bu analiz, söz konusu söylemin göçmen temelli bakım stratejilerinin ideolojik bir bileşeni olup olmadığını ya da kullanımının daha çok ülke içi siyasal bağlamlar ve parti ideolojileri tarafından şekillendirilip şekillendirilmediğini araştıracaktır. Bu bölüm, femonasyonalizmin farklı rejim türlerinde göçmen kadınların düşük ücretli bakım emeğinin metalaştırılmasını meşrulaştıran söylemsel bir mekanizma işlevi görüp görmediğini tartışmayı hedeflemektedir. Bu çalışma, dört ana kaynaktan elde edilen verileri kullanmaktadır: Dünya Bankası, OECD, ILOSTAT ve Manifesto Projesi. Dünya Bankası, yaşa bağlılık oranı, doğurganlık oranı, kadınların işgücüne katılım oranı ve yaşam beklentisi gibi temel makroekonomik ve demografik göstergeleri sağlamaktadır. Bu değişkenler, her bir ülke için bakım açığını temsil eden bileşik bir gösterge olarak kullanılmak üzere toplumsal bir indeks oluşturmakta kullanılacaktır. Özetle, bu çalışma Esping-Andersen'in (1990) refah rejimi tipolojisi, Walby'nin (2020) toplumsal cinsiyet rejimi çerçevesi ve Farris'in (2017) femonasyonalizm kavramını bir araya getiren çok boyutlu bir kuramsal çerçeveye dayanmaktadır. Esping-Andersen'in tipolojisi, farklı refah devleti rejimlerinin bakım ihtiyaçlarına nasıl yanıt vermesinin beklendiğine dair bir perspektif sunarken; Walby'nin katkısı, bu rejimlerin tasarım ve sonuçları itibarıyla nasıl toplumsal cinsiyetlendirilmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Farris ise feminist ideallerin, kadın emeğinden faydalanırken tam yurttaşlık ya da iş gücü hakları sunmayan milliyetçi ve neoliberal projeler tarafından nasıl araçsallaştırılabildiğini göstermektedir. Bu kuramsal çerçevelerin her biri bakım, göç ve toplumsal cinsiyet üzerine yapılan araştırmalarda ayrı ayrı etkili olmuş olsa da, tek bir analiz içerisinde bir araya getirilerek bütünlüklü biçimde ele alınmaları oldukça nadirdir. Bu çalışma, söz konusu kuramsal yaklaşımları birbirleriyle diyalog içinde kullanarak, bakım açıklarının yalnızca nasıl üretildiği ve doldurulduğunu değil, aynı zamanda siyasal söylem aracılığıyla nasıl meşrulaştırıldığını da açıklamayı hedeflemektedir.

Panel 44 (11.45-13.15, Sınıf: M301)

Demokrasiyi ve Otoriterleşmeyi Ölçmek: Yeni Yaklaşımlar
Panel Başkanı: Filiz Başkan (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Ali Tezcan (İstanbul Üniversitesi), Temsil Düzeyi Endeksi

Seçimlerin aracılığı ile tercihlerin sandalyelere dönüştürülmesi aşamasında neredeyse her ülke, kendi kültürüne uygun farklı bir oylama modeli kullanmaktadır. Ülkeler model tercihinde

bulunurken bireysel temsil veya orantılı temsil durumlarından hangisini önceliklerine göre bir yol belirlerler. Bir seçim sonucunun sandalye dağılımı ile yasama meclisinde uygun temsili sonuçlar doğurup doğurmadığı konusunda literatürde genellikle orantısızlık endeksleri kullanılmaktadır. Oysa bu endeksler kapsamı bakımından seçimin pek çok unsurunu dikkate almadan yalnızca oy-sandalye paylarına odaklanır. Bir seçimi anlamlı kılan unsurların bütünlüklü olarak dikkate alınması gerekir. Bu noktada oy-sandalye payının orantılılığının yanı sıra katılım düzeyi, efektif parti sayısı, kadın temsilci oranı, ortalama seçim çevresi büyüklüğü, temsilci başına düşen seçmen sayısı ve seçimin tercihlilik düzeyi gibi faktörleri de göz önünde bulundurmak gerekir. Bu doğrultuda bu çalışmada bir seçimin temsil düzeyini ölçmeye çalışırken bu yedi faktörün tümüne bakılan bir endeks tasarımı yapılmaktadır. Temsil Düzeyi Endeksi (TDE) adı verilen bu endeks oluşturulurken orantısızlık değeri (α), katılım oranı (β) efektif parti sayısı (γ), ortalama seçim çevresi büyüklüğü (δ), temsilci başına düşen seçmen sayısı (ϵ), seçimin tercihlilik düzeyi (ζ) ve kadın temsilci oranı (η) belirli sınırlar içerisinde hesaplamaya dahil edilmektedir. Böylece yüzde (%) ile ifade edilen, basit, anlaşılır bir temsil düzeyi endeksi (TDE) elde edilmektedir.

Aslı Topukcu (Yaşar Üniversitesi) ve Gökberk Öngel (Yaşar Üniversitesi), Demokratik Rejimlerin İhmal Edilen Unsuru: Parti İçi Demokrasi (Hukuki Bir Değerlendirme)

Günümüz demokrasisi partiler demokrasisidir (Turhan, 1989), partisiz bir rejime sahip demokratik bir devletten de söz edilemeyecektir. (Köker, 2006; Akartürk, 2022). Seçmenler artık oy kullanırken adayların şahsından çok temsil etmekte oldukları siyasi partinin programını veya ideolojisini göz önünde bulundurmaktadır (Özbudun, 2023). Siyasi partilerin mevcut olmaması ihtimalinde, milyonlarca seçmenin dağınık bir yığın halinde kalarak tercihlerini ifade etme veya kamuoyu önünde temsil etme imkanını kaybedecekleri açıktır (Lipson, 1965). Bu bağlamda siyasi partilerin önemi Anayasa'da da açıkça vurgulanmış ve demokratik siyasal hayatın vazgeçilmez unsurları oldukları belirtilmiştir (1982 Anayasası, md.68/2). Bu durum ülkemize özgü olmayıp Almanya (md.21/1), İspanya (md.6), Fransa (md.4) gibi ülkelerin Anayasaları da siyasi partilerin demokrasiler bakımından önemini vurgulamaktadır. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadında da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin koruma altına aldığı demokratik hukuk devletinin, vazgeçilmez unsurlarından birinin örgütlenme özgürlüğü olduğu ve siyasi partilerin de bu kapsamda korunacağı kabul edilmektedir (TBKP ve Diğerleri v. Türkiye, Başvuru No: 19392/92, Karar Tarihi: 30.01.1998; Sosyalist Türkiye Partisi v. Türkiye, Başvuru No: 26482/95, Karar Tarihi: 12.11.2003; RP ve Diğerleri v. Türkiye, Başvuru No(ları): 41340/98, 41342/98, 41343/98, 41344/98, Karar Tarihi: 13.02.2003; DTP ve Diğerleri v. Türkiye, Başvuru No(ları): 3840/10, 3870/10). Bununla birlikte, siyasi partilerin demokrasilerde oynadıkları kritik role ihtiyatla yaklaşmak gereklidir. Demokrasi; siyasi partiler olmadan varlığını sürdüremeyecekse de tarihin birçok örneğinde görüldüğü üzere, onlar yüzünden sona erme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir (Vedel, 1952). İşte bu ikilemin bir diğer yansıması da demokratik bir rejimin sürdürülebilirliği için siyasi partilerin öncelikle kendi içlerinde demokratik olmaları gerekliliğidir. Henüz kendi örgütü içerisinde demokrasi esaslarını tesis edemeyen bir partinin, iktidara gelmesi ihtimalinde ülke çapında demokratik bir rejim tesis etmesi gerçekçi bir beklenti değildir (Yüksel, 2022). Parti içi demokrasi, ülke çapındaki

demokrasiyle böylesine bir karşılıklı ilişki içerisinde iken Türk hukuk düzeni bu ilişkiyi nasıl bir çerçeveye almıştır? 1982 Anayasası'nın 69.maddesi, ilk fıkrasında emredici bir hüküm getirerek siyasi partilerin faaliyetlerinin, parti içi düzenlemelerinin ve çalışmalarının demokrasi ilkelerine uygun olması gerektiğini belirtmektedir. Demokrasi ilkelerinin nasıl uygulanacağı hususunun ise kanunla düzenleneceği belirtilmiştir. 69.maddenin başka bir deyişle siyasi partilere, parti içi demokrasiyi hayata geçirme zorunluluğu yüklediği rahatlıkla ifade edilebilir. Anılan maddede bahsi geçen kanun 2820 s. Siyasi Partiler Kanunu (SPK) dur. 69. maddeyle çizilen anayasal çerçeve SPK'da detaylandırılarak partilerin örgütlenmesi, örgütün karar mekanizmalarının işleyişi, disiplin süreçleri ve temsilde demokratikleşme bakımından asgari koşulların sağlanması yönünde yasal bir zemin belirlenmiştir. Anayasa düzeyindeki koruma ve oluşturulan asgari yasal zemine rağmen Türkiye'de parti içi demokrasinin örgütsel bir teamüle dönüşemediği gözlemlenmiştir (Yanık, 2013). Birçok güncel örnekte; partilerin karar alma süreçlerinde merkezleşme eğiliminin hakim olduğu, lider oligarşisinin meydana geldiği ve özellikle de disiplin kurullarının demokratikleşmeye yardımcı olmaktan ziyade farklı görüşleri bastırma aracına dönüştüğü gözlemlenmektedir (Kuzu, 2024). Hal böyleyken parti içi demokrasi, salt hukuki bir problemden ibaret olmayıp ülkelerin siyasal kültürü, sosyo-ekonomik yapıları, hükümet ve seçim sistemleri ile de yakından bağlantılıdır. Bu kapsamda parti içi demokrasinin kurumsallaşmasının yalnız hukuk aracılığıyla sağlanması ne yazık ki mümkün değildir. Ülkelerin demokratik kültürü, eğitim düzeyi, siyasal yapısı bu kurumsallaşmada özellikle belirleyicidir. Bildiride özellikle parti içi demokrasi bağlamında hukuki düzlem ve belirtilen bu hususlarda değerlendirmelere yer verilecektir.

Ayık Öztürk (Glasgow Üniversitesi, İskoçya), Candaş Ayan (Hacettepe Üniversitesi), Seda Demiralp (Işık Üniversitesi), Uğur Özdemir (Edinburgh Üniversitesi, İskoçya), Otoriter Dezenformasyona Yatkinlıkta Epistemik Özelliklerin Rolü

Yirmi birinci yüzyıl, kamusal söylemde benzeri görülmemiş bir epistemik krize tanıklık etmektedir. Günümüz siyasal ortamında sosyal kontrolün sofistike bir aracı haline gelen dezenformasyon, otoriter rejimlerin iktidarlarını pekiştirmek ve meşrulaştırmak için stratejik olarak kullandıkları en etkili araçlardan biri haline gelmiştir. Bu tür otoriter dezenformasyon kampanyaları, bağlamından koparılmış, çarpıtılmış veya tamamen uydurma haberler aracılığıyla azınlıklara ve siyasal muhalefete karşı sistemli bir nefret söylemi üretmektedir. Siyasal iletişim literatürü, siyasal kurumlara ve ana akım medyaya güveni düşük olan vatandaşların dezenformasyona daha açık hale gelmelerini etkileyen yapısal ve partizan faktörleri kapsamlı olarak araştırmıştır. Ancak, bireylerin popülist dezenformasyona karşı zayıflıklarını etkileyen bilişsel ve epistemolojik faktörler hakkında henüz yeterli çalışma bulunmamaktadır. O halde, otoriter dezenformasyona kimin daha fazla inanma olasılığı olduğunu etkileyen kişilik özellikleri var mıdır? Bu sorudan yola çıkan bu araştırma, epistemik erdemler ve kusurların (epistemic virtues and vices) devlet eliyle yürütülen otoriter dezenformasyona duyulan inanç üzerindeki belirleyici etkisini incelemektedir. Erdem epistemolojisinden yola çıkarak, epistemik özelliklerin bilgi edinmeyi sistematik olarak kolaylaştıran veya engelleyen kişilik özellikleri olduğunu savunuyoruz. Bu özellikler, vatandaşların aynı bilgi ortamında yaşasalar bile otoriter dezenformasyona karşı farklı

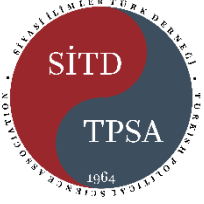
düzeylede duyarlılık göstermelerinin nedenini potansiyel olarak açıklayabilir. Epistemik erdemler, hakikat arayışına ve bilginin eleştirel değerlendirilmesine yardımcı olan karakter özellikleridir; epistemik kusurlar ise bu süreçleri engelleyen niteliklerdir. Çalışmamız özellikle entelektüel alçakgönüllülük, bilişsel katılık ve epistemik kayıtsızlık gibi epistemik unsurların otoriter dezenformasyona yatkınlık üzerindeki etkisini mercek altına almaktadır. Ampirik analizimiz, oldukça güncel bir siyasi vaka ile ilgili Türkiye’de gerçekleştirilen iki özgün saha araştırmasına dayanmaktadır. Bunlardan biri titizlikle tasarlanmış bir sosyal bilim deneyidir. Bu deney çalışmasında, Mart 2025’te Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın en güçlü rakibi olan İstanbul Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu’nun tutuklanması ve ardından hükümet yanlısı yayın organları tarafından oluşturulan ve yayılan yalan haber içerikleri ve yanıltıcı anlatılar kullanılarak, medya okuryazarlığını tetiklemenin ve doğrulama mekanizmalarının (fact-checking) vatandaşların hükümet kaynaklı dezenformasyona olan güveni üzerindeki etkisi incelenmektedir. Erdoğan’ın otoriter yönetimi altında, Türkiye toplumu devlet kontrolündeki geniş medya ağı vasıtasıyla sistematik olarak yayılan dezenformasyona maruz kalmıştır. Bu dezenformasyon stratejileri, ülkedeki derinleşen sosyo-ekonomik ve politik krizlere rağmen Erdoğan’ın belirli seçmen kitleleri arasındaki desteğini konsolide etmesinde önemli rol oynamıştır. Bu çerçevede, Nisan 2025’te yaklaşık 3.000 Türkiye vatandaşı ile çevrimiçi bir anket gerçekleştirdik ve İmamoğlu hakkında açıkça yanlış olan haberlere olan güvenlerini, doğrulanmış ölçekler kullanarak epistemik özellikleriyle birlikte ölçtük. Araştırmamızda, Erdoğan hükümetinin dezenformasyon anlatılarına inanma eğiliminin epistemik erdemler ve kusurlarla olan ilişkisini, bilişsel yansıtma becerileri (cognitive reflection), medya okuryazarlığı ve çeşitli sosyo-politik değişkenleri kontrol ederek test ediyoruz. Bulgularımız, otoriter dezenformasyonun etki gücü ve sınırlarını anlamak, ayrıca bununla mücadele stratejileri geliştirmek için yeni bir teorik çerçeve sunmaktadır. Bildiğimiz kadarıyla bu çalışma, epistemik erdem ve kusurları otoriter rejimlerde dezenformasyon dinamiklerini analiz etmekte kullanan ilk sistematik girişimdir.

Erica Frantz (Michigan State University, ABD), Andrea Kendall-Taylor (Center for a New American Security, ABD), Caner Şimşek (Münster Üniversitesi, Almanya) ve Joe Wright (Pennsylvania State University, ABD), Demokratik Gerileme ve Endojen Kutuplaşma

Günümüz demokrasilerindeki gerilemeye dair öndegelen açıklamalar, kutuplaşmanın iktidardaki hükümetlerin demokrasiyi içeriden yıkabilmesini nasıl mümkün kıldığını vurgular. Bu çalışmada, bu ilişkiyi daha kapsamlı şekilde ele alarak, iktidarların demokrasiye yönelik saldırılarının bizzat kendisinin nasıl kutuplaşma ürettiğini gösteriyoruz. Mikro düzeyde, demokratik gerileme olayları, seçkinlerin fikir oluşturma süreçleri ve seçmen kutuplaşması arasındaki bağlantıyı kuramsallaştırıyor; böylece iktidarın demokrasiye zarar verme girişimlerinin, vatandaşların karşıt partilere yönelik olumsuz duygularını nasıl artırarak kutuplaşmayı körüklediğini açıklıyoruz. Anket deneyleri, seçimle işleyen demokrasilerdeki anket verileri ve uzmanlarca kodlanmış küresel makro verileri kullanarak bu argümanımızı destekliyoruz. Toplumun başlangıçta ne kadar kutuplaşmış olduğundan bağımsız olarak, iktidarların demokrasiyi aşındıran eylemlerinin kutuplaşmayı kötüleştirdiğini gösteriyoruz; bu etki, parti elitleri liderin davranışlarını kınamak yerine onayladığında daha da

güçleniyor. Bu çalışmadan çıkan ana mesaj kutuplaşmanın, iktidarın öncülük ettiği demokratik gerileme süreçlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkan endojen bir olgu olduğudur.

GCCRIS

SİYASİ İLİMLER TÜRK DERNEĞİ

IV. ULUSAL SİYASET BİLİMİ KONGRESİ

V. OTURUM (21 EYLÜL 2025, PAZAR, 14.30-16.00)

Panel 45 (14.30-16.00, Sınıf: M102)

Türkiye'nin Yeni Siyaseti: Çözülme, Çürüme, Otoriterleşme II

Panel Başkanı: Menderes Çınar (Başkent Üniversitesi)

Funda Gençoğlu (Atılım Üniversitesi), Türkiye'de Devlet-Entelektüel İlişkisi

Bu makale, entelektüel kavramına dair farklı tahayyülleri sistematik biçimde sınıflandıran özgün bir taksonomi sunmakta ve bu taksonomi çerçevesinde Türkiye'de entelektüel yönelik resmi söylemin tarihsel dönüşümünü çözümlenmektedir. Sunulan taksonomi, mevcut entelektüel literatüre teorik düzeyde özgün bir katkı sağlamaktadır. Çalışmada entelektüel altı ayrı tipoloji üzerinden kavramsallaştırılmaktadır: (i) "baş belası" ve "Tanrı'nın armağanı" olarak entelektüel, (ii) filozof-entelijansiya, (iii) parrhesiastes (hakikati söyleme cesaretine sahip olan), (iv) aktivist, (v) sürgün figürü ve (vi) *persona non grata* (istenmeyen kişi). Tek parti döneminde hâkim olan yaklaşım, entelektüeli hem "baş belası ve Tanrı'nın armağanı" hem de "filozof" figürleri arasında salınan bir özne olarak konumlandırmıştır. 1960'lar ve 1970'lerde bu konum, "aktivist" entelektüel tahayyülüyle yer değiştirmiştir. 1980 askeri darbesi sonrasında entelektüel figürü, "sürgün" kimliğiyle özdeşleştirilmiş; 1990'lar ve 2000'lerde ise entelektüel, egemen Kemalist hegemonya karşısında eleştirel konumuyla "*parrhesia*" pratiğini temsil eden bir aktör olarak ortaya çıkmıştır. Bu çalışma, entelektüel dair resmi söylemdeki dönüşümlerin, hegemonik konfigürasyonların nasıl tesis edildiğine, meşrulaştırıldığına, sorgulandığına, yerinden edildiğine ve yeniden inşa edildiğine dair önemli teorik göstergeler sunduğunu ileri sürmektedir. Günümüzde Türkiye'de hüküm süren hegemonya, anti-entelektüalizm üzerine inşa edildiği için, entelektüel artık *persona non grata* (istenmeyen kişi) statüsüne indirgenmiştir.

Cihan Dizdaroğlu (Başkent Üniversitesi), Normlar, Çıkarlar ve İdeolojinin Kesişiminde

Türkiye'nin İnsani Diplomasi ve Arabuluculuk Politikası

Bu bildiri, Türkiye'nin dış politikasındaki dönüşümü insani diplomasi ve arabuluculuk perspektifinden incelemektedir. Son yirmi yılda Türkiye, geleneksel tarafsızlık yaklaşımının ötesine geçerek küresel çatışma çözümü ve kriz müdahalesi alanlarında giderek daha etkili bir aktör haline gelmiştir. Somali, Filistin, Libya, Ukrayna ve Sudan gibi sahalarda ateşkeslerin sağlanması, insani koridorların açılması ve yeniden inşa projelerinde üstlendiği roller bu dönüşümün somut örneklerini sunmaktadır. Bildiride bu dönüşüm üç dönemde ele alınmaktadır: (1) 2002–2010 yılları arasında çok taraflılık ve norm savunusu ekseninde

yürütülen yapıcı girişimler; (2) 2011 Arap ayaklanmalarının ardından belirginleşen ideolojik yönelimli müdahaleci dönem; ve (3) 2022 sonrası dönemde, Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle ortaya çıkan stratejik denge ve rekabetçi işbirliğinin öne çıktığı yeni faz. Çalışma, Türkiye'nin insani diplomasi ve arabuluculuk uygulamalarını sadece normatif ya da çıkar temelli olarak değil, çoğu zaman eşzamanlı ve iç içe geçmiş şekilde ideolojik tercihlerle harmanlanmış bir dış politika aracı olarak ele almaktadır. Bu çerçevede, Türkiye'nin temkinli bir gözlemciden iddialı bir orta güç aktöre dönüşümünde, insani normların nasıl araçsallaştırıldığı ve siyasallaştırıldığı analiz edilmektedir.

Erdem Damar (Başkent Üniversitesi) ve Menderes Çınar (Başkent Üniversitesi), Halksızlaştırılan Cumhuriyet: 19 Mart 2025 Süreci ve Cumhuriyet'in Biçimselleşmesi

Bu bildiri, Türkiye'de son yıllarda ivme kazanan otoriterleşme sürecini 'biçim olarak cumhuriyet' kavramı üzerinden analiz etmektedir. Temel iddiamız, Türkiye'de siyasal rejimin anayasal ve kurumsal biçimini muhafaza ederken, demokratik toplumsal içeriğini boşalttığı ve bu yönüyle cumhuriyeti otoriter biçimde yeniden kurarak biçimselleştirdiğidir. Otoriterleşen cumhuriyetin temel stratejisi, halkı eşitlikçi ve çoğulcu bir siyasal özne olmaktan çıkararak yerine, devletin tanımladığı kültürel olarak homojen ve dışlayıcı bir "millet" kimliğini siyasal meşruiyetin kaynağı haline getirmektir. Bu dönüşüm, cumhuriyetin halk egemenliğine dayalı yapısının boşaltılması ve biçimselleştirilmesi anlamına gelmektedir. Bu çerçevede, '19 Mart 2025 süreci' olarak bilinen hukuki ve siyasal tasfiye süreci, bu dönüşümün güncel ve somut bir momentisi olarak ele alınmaktadır. Bildiri, bu süreci iktidarın millet merkezli yeniden inşa projesiyle ilişkilendirerek, halkın siyasal özne olarak dışlanmasının kurumsal çürümeyle nasıl eşzamanlı ilerlediğini göstermeyi amaçlamaktadır. Özellikle mahkeme kararları, siyasi aktörlerin açıklamaları ve yürütülen bürokratik işlemler gibi kaynaklar üzerinden yapılacak analiz, biçimsel kurumların nasıl içeriksizleştiğini görünür kılmayı hedeflemektedir. Bildiri, bu dönüşümü halk ve millet kavramları arasındaki siyasal gerilim ekseninde tartışmakta; Étienne Balibar ve Jacques Rancière'in sunduğu kuramsal çerçeve aracılığıyla, halksızlaştırılmış bir cumhuriyetin yalnızca temsili bir kriz değil, kurucu ilkelerinden kopuş anlamına geldiğini savunmaktadır. Bu analiz aynı zamanda Türkiye siyaseti literatüründe sıklıkla kurumsal erozyon, otoriter popülizm ya da demokratik gerileme başlıkları altında ele alınan dönüşümlere farklı bir bakış açısı getirmeyi amaçlamaktadır. Otoriterleşmeyi yalnızca güç yoğunlaşması ya da bireysel liderlik üzerinden değil, halkın siyasal kurucu özne olmaktan çıkarılıp 'millet' olarak yeniden tanımlanması üzerinden okuyan bu yaklaşım hem Türkiye siyaseti alanına hem de karşılaştırmalı siyaset literatürüne cumhuriyetin içeriksizleşmesi ve biçimselleşmesi gibi kavramsal araçlar aracılığıyla yeni bir tartışma zemini sunmaktadır.

Reyhan Ünal (Başkent Üniversitesi), Güç ve Mağlubiyet Dengesinde AKP'nin Ayasofya Kararı

Yirmi üç yıldır kesintisiz olarak iktidarını sürdüren AKP hükümeti bu süre zarfında birbiriyle çelişen pek çok karara imza atmıştır. Yalnızca Türkiye için değil, dünya için de önemli bir hafıza mekânı, yaşayan abide olan Ayasofya'nın 2020 yılında müzeden camiye çevrilmesi kararı da

bu kararlardan bir tanesidir. Karar daha ziyade İslamcı bir iktidarın Türkiye'nin laiklik anlayışını bir aşındırma girişimi olarak değerlendirilebilir. Bu çalışmada ise kararın yalnızca AKP'nin rejimin laik niteliğine yönelik rövanşist bir arzu ve/veya Erdoğan ve partisinin de içinden çıktığı İslamcı geleneğin daimi gündeminin doğal bir sonucu olarak görülmesinin eksik kalacağını göstermek amacıyla kararın olduğu siyasal zemin ve koşullara odaklanılacaktır. Zira Erdoğan Ayasofya'nın yeniden camiye çevrilmesine sıcak baktığına yönelik ilk sinyali üstelik de böyle bir öneriye sadece altı gün evvel şiddetle karşı çıkmasına rağmen 2019 yerel seçimine günler kala vermiştir. 2019'da başta İstanbul ve on bir büyükşehir belediyesi olmak üzere Türkiye'nin demografik ve ekonomik yükünü taşıyan pek çok il ve ilçe yönetiminin muhalefete geçmiş, böylece iktidar uzun zamandır almadığı bir yenilgiye uğramıştır. Bu bağlamda çalışmanın temel sorunsalı, Ayasofya'nın camiye çevrilmesi kararı ile giderek artan siyasi bir otoriteryanizme ve azalan meşruiyete sahip AKP iktidarının bilhassa da yirmi beş yıldır kesintisiz yönettiği İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nı kaybetmesi arasında bir ilişki kurulup kurulamayacağıdır. Buradan hareketle çalışmada ilkin AKP'nin Türkiye'yi Osmanlı geçmişiyile barıştırma ve İslami ulus kimliğe döndürme amacı doğrultusunda ileri sürdüğü müzeleştirme kararını reddetme gerekçeleri olarak ileri sürdüğü üç eksen ele alınacaktır. Bunlar sırasıyla ikinci fetih söylemi, Türkiye'yi aslına rücu etme iddiası ve son olarak müze kararından dönülmesine gelen eleştirilere atıfla bu durumun Türkiye'nin ulusal egemenlik meselesine müdahale olacağı yönündeki iktidar telkinidir. Ardından Ayasofya'nın yeniden camiye çevrilmesi kararının neden iktidarın iddia ettiği gibi bu üç eksenle değil, başta İstanbul olmak üzere 2019 seçimleriyle ilişkilendirilmesi gerektiği yönündeki tartışma kapsamında İstanbul seçimlerini kaybetmenin iktidar için taşıdığı siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel anlamlar ele alınacaktır.

Panel 46 (14.30-16.00, Sınıf: M103)

Milliyetçilik Çalışmaları: Eleştirel ve Karşılaştırmalı İncelemeler

Panel Başkanı: İbrahim Saylan (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Savaş Dede (İstanbul Bilgi Üniversitesi), Klasik Milliyetçilik Yaklaşımlarının Türkiye'deki Milliyetçilik Çalışmalarına Uygulanmasının Yaratığı Handikaplar

Bu çalışma, milliyetçilik teorilerinin bir disiplin olarak ortaya çıkışından günümüze kadar geçirdiği evrimi ve bu teorilerin Türkiye'deki milliyetçilik çalışmalarına uygulanmasında ortaya çıkan sınırlılıkları ele almaktadır. Araştırmada vaka incelemesi (*case study*) yöntemi kullanılarak Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde ortaya çıkan Kürt milliyetçiliği incelenmekte ve klasik milliyetçilik yaklaşımlarının (primordialist, modernist ve etno-sembolist) bu olguyu anlamada yetersiz kaldığı savunulmaktadır. Örneğin klasik yaklaşımlarca sıkça kullanılan "Doğu-Batı milliyetçiliği", "kana-toprağa dayalı milliyetçilik", "etnik-sivil milliyetçilik", "yatay-dikey ve partetnie", "medeni-barbar" gibi ikilikler ve/veya kavramlar, temel olarak "Doğu-Batı" ve "medeni-geri kalmış toplum" tahayyülü üzerine inşa edildiğinden bu kavramların Türkiye'deki milliyetçi hareketlere uygulanması metodolojik problemlere yol açabilmektedir. Çalışmanın temel amacı, klasik yaklaşımların epistemolojik ve ontolojik sınırlılıklarını eleştirel bir perspektifle ortaya koymak, bahsi geçen kavramların Kürt milliyetçiliği özelinde eksikliklerini tartışmak ve yeni yaklaşımların bu alandaki potansiyel katkılarını değerlendirmektir. Milliyetçilik, tarihsel olarak halkın egemenliğini savunan bir

hareket olarak ortaya çıkmış ve Kuzey Amerika, Fransa ve Haiti'deki halk ayaklanmalarıyla ulus-devlet ideolojisine dönüşmüştür. Akademik bir disiplin olarak ise milliyetçilik, etnik kimliklerin tarihine, kültürüne ve karakterine dair iddiaları bilimsel temellere dayandırma çabasıyla şekillenmiştir. Bu çabalar sonucunda primordialist (transandantal özcü) ve perennialist (kültürel özcü) yaklaşımlar literatürde yer bulmuştur. Ardından, bu özcü yaklaşımlara eleştiri olarak modernist ekol gelişmiş ve milliyetçiliği modern çağda ortaya çıkan maddi gelişimlerin bir sonucu olarak değerlendirmiştir. Modernist yaklaşımı eksik bulan etno-sembolist yaklaşım ise milliyetçiliğin kültürel kodlar üzerinden üretildiğini ve halk tarafından sağlanan meşruiyete ihtiyaç duyduğunu vurgulamıştır. Daha yakın dönemde, milliyetçilik çalışmalarında gündelik hayata odaklanan yaklaşımlar öne çıkmıştır. Michael Billig'in "banal milliyetçilik" kavramı, Batı toplumlarında milliyetçi ideolojinin nasıl sıradanlaştırıldığını ve toplumsallaştırıldığını incelemiştir. Bu yaklaşımın gücü merkeze alarak milliyetçiliğin aşağıdan yukarıya nasıl üretildiğine dair nüansları gözden kaçırdığını söyleyen gündelik milliyetçilik (*everyday nationalism*) yaklaşımı, milliyetçiliğin bireylerin gündelik pratikleri aracılığıyla nasıl üretildiğine odaklanmıştır. Son olarak, "gömülü/temellendirilmiş milliyetçilik" (*grounded nationalism*) yaklaşımı, milliyetçiliğin küreselleşme ile ilişkisini ve Batı dışı toplumlarda nasıl görüldüğünü incelemiştir. Sinisa Malaseviç, bu yaklaşımla milliyetçiliğin küreselleşme ile el ele ilerlediğini ve tarihsel bir norm olarak gündelik hayata içkin hale geldiğini savunmaktadır. Böylece Malaseviç, milliyetçiliğin primordialist ve modernist yaklaşımın zamansal ve mekânsal tahayyülünün ötesinde bir olgu olduğunu dile getirmiştir. Bu teorik tartışmalar, yalnızca milliyetçiliğin ontolojik boyutuna değil, aynı zamanda epistemolojik eleştiri kültürüne de ışık tutmaktadır. Milliyetçilik yaklaşımları, tarihsel süreçte devlet ve siyasal ideoloji merkezli olmaktan çıkıp gündelik hayata odaklanmıştır. Bu değişim, Batı'dan Doğu'ya doğru bir odak kaymasını da beraberinde getirmiştir. Sonuç olarak, epistemolojik çeşitlenme, milliyetçiliğin farklı bölgelerdeki görünümünü anlamaya yönelik yeni alanlar açmıştır. Bu çalışma, klasik milliyetçilik yaklaşımlarının Kürt milliyetçiliği gibi olguları anlamakta yetersiz kaldığını ve her etnik kimliğin kendi bağlamında ampirik olarak incelenmesi gerektiğini savunmaktadır. Çalışma, milliyetçiliğin Batı'dan Doğu'ya doğru sivil bir hareketten etnik şiddet ideolojisine dönüşen bir akım olarak ele alınması gibi oryantalist yaklaşımların yapıbozumuna uğratılmasını gerektiğini iddia etmektedir. Bu bağlamda, yeni teorik yaklaşımlar, milliyetçiliğin çok boyutluluğunu anlamak için önemli fırsatlar sunmaktadır.

Ali Sarıhan (St. Mary's College of Maryland, ABD), Laik ve Dini Milliyetçilik: Türkiye ve İran'ın Karşılaştırmalı Bir Çalışması

Bu araştırma, milliyetçiliğin doğasını iki yeni biçimde incelemektedir: laik ve dindar. Hükümet veya rejim türlerine odaklanmaz, ancak hükümetlerin milliyetçiliğin temelini oluşturmak için laiklik ve dini nasıl kullandığını incelemektedir. Çalışma, devlet politikalarının toplumları zorunlu olarak daha fazla veya daha az dindar veya laik yaptığını iddia etmezken, bu politikaların devlet tarafından yönetildiğini ve yukarıdan aşağıya uygulandığını vurgulamaktadır. Bu argümanı örneklendirmek için araştırma, Türkiye'deki Atatürk ve cumhuriyet dönemlerini İran'daki Şah dönemiyle tartışır ve karşılaştırır. Şah'ın İran'ı ve Atatürk'ün Türkiye'si aynı olmasa da laiklik yanlısı ve Batı yanlısı olmaları konusunda

benzerlikler göstermektedirler. Ayrıca, bu çalışma, Türkiye'deki Adalet ve Kalkınma Partisi'nin dini milliyetçiliğini, İran'daki 1979 İslam Devrimi ile karşılaştırarak dini milliyetçiliğin devletin politikalarını şekillendirmedeki rolünü göstermektedir.

Ahmet Salih İkiz (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi), Ülkemizde Yükselen Milliyetçilik Akımları Çerçevesinde Bülent Ecevit ve Ulusal Sol Hareketini Yeniden Değerlendirmek

Milliyetçilik kavramı 18. yüzyıldan itibaren ulus devlet ile birlikte küresel ölçekte tartışılmaktadır. Bu konuda Hayes, Smith ve Kohn farklı tipolojiler üretmişlerdir. Benedict Anderson "Hayali Cemaatler" eserinde milliyetçilik ile bir hayal olarak belirli ülke sınırları içinde kültürel kökenli bir kurgudan bahseder. Ülkemizde Osmanlı imparatorluğunun son yıllarından itibaren bir milliyetçi görüş akımı güçlenmiştir. Bu akım kendisini bağımsız bazı siyasi partiler içinde gösterse de bazen ana akım egemen siyasi partiler içinde de oldukça revaçta olmuştur. Bülent Ecevit Türk soluna damgasını vurmuş önemli liderlerdendir. Ecevit siyasi kariyerinin önemli kısmında milliyetçi söylemleri kendi potasında eritmeyi bilmiş ve Anadolu coğrafyasına özgü ulusal bir sol hareket ile iktidarda bulunmuştur. Bu 1974 yılında MHP'nin de içinde bulunduğu bir koalisyonda Kıbrıs harekâtı zaferi ile taçlanmış. Aynı şekilde 1999 sonrasında Bülent Ecevit pek çok siyasi platformda oldukça milliyetçi söylemlerde bulunmuştur. AB ile ilişkilerde bunu oldukça net görürüz. Bu çalışmada gerek Batı ülkeleri ve gerekse Türkiye'de yükselen milliyetçi akım değerlendirilerek Bülent Ecevit'in ulusal sol söylemi ve Türk gençliği bazında olası gelişmesi açıklanmaya çalışılacaktır.

Panel 47 (14.30-16.00, Sınıf: M01)

Türkiye'de Seçimler ve Seçmenler

Panel Başkanı: Aslıhan Aykaç (Ege Üniversitesi)

Tuğçe Erçetin (İstanbul Bilgi Üniversitesi), "Seçimlerden Ne Haber?": Siyasetin Yeniden Üretiminde Medyada Çerçevelemenin Rolü

Medyanın anlatıları yansıtmasının farklı yolları ve etkileri, siyasetin yeniden üretilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. İzleyicilerin bakış açılarını şekillendirmede karşılarına çıkan kaynaklar ne türden olursa olsun, medya belirli mesajların görünürlüğü ve siyasi aktörlerin performansı açısından mihenk taşı niteliğinde bir araçtır. Manşetler, yorum yazıları veya haber içerikleri aracılığıyla "hikâye anlatma biçimi", alıcılara bir "çerçeve" sunarak içerik sağlar. Medyanın aktörleri, olayları ve konuları yorumlamadaki belirleyici rolü nedeniyle içerik hâlâ hayati bir kaynaktır (Garrett vd., 2019). Medyanın işlevleri gündem belirleme, önceliklendirme ve çerçeveleme (Iyengar ve Kinder 1987; Nelson vd. 1997) yoluyla çeşitlilik göstermekte, okuyucuların/izleyicilerin konuları nasıl ve ne şekilde ele aldıklarını, göze çarpan konulara nasıl karar verdiklerini ve hangi konuların daha önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Medyanın görüş ve değerlerin iletilmesindeki rolünü anlamak için Entman'ın (2004) çerçeveleme tanımı açıklanmaktadır: "Olayların ve konuların bazı yönlerini seçip vurgulamayı ve belirli bir yorum, değerlendirme ve çözümü teşvik etmek için bunlar arasında bağlantılar kurmayı içerir" (s.5). Gerçekliğin yansıtması/üretimi, bireylerin etkileşiminden bağımsız olmayan yorumlayıcı

çerçeveleme ve “ahlaki yargı” ile ortaya çıkar (Entman 1993). Kitle iletişim araçlarının siyaset üzerindeki etkisi arttıkça ve aktarılan mesajlar farklı yorumlar inşa ettikçe, medya aktörlerinin rolü yeni sorular ortaya çıkarmaya devam ediyor. Bu çalışma, medya köşe yazarlarının 2023 seçimlerini ve seçim kampanyalarını nasıl çerçevelediklerini ve yeniden ürettiklerini incelemeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla köşe yazarlarının anlatıları aracılığıyla konuların ve seçim anlatılarının inşasını incelemektedir. Köşe yazarları, bağlamsal gelişmeler ile ilgili konulardaki bilgiler arasında bağlantı kurarak ve bir çerçeve çizerek yorumlayıcı bir gazetecilik sergilemektedir. Patterson (2000), yorumlayıcı haberciliğin daha fazla analiz ve değerlendirmeye odaklandığını belirterek betimleyici gazetecilikten farklılaştırmaktadır (s.26). Bu bağlamda, çalışma, Türkiye’de yorum gazeteciliğinin kapsamını ortaya koymak amacıyla dört gazeteye (*Sabah, Hürriyet, Cumhuriyet, Sözcü*) odaklanmakta, her gazeteden iki köşe yazarını ve toplamda 166 köşe yazısını içermektedir. Diğer medya içerikleriyle kıyaslandığında en üst sırada yer almakta ve birbirlerine yakın tirajlara sahiptirler. *Cumhuriyet* gazetesi daha az tiraja sahip olsa da *Sözcü*’den sonra muhalif gazeteler arasında en yüksek tiraja sahip ve 1924’ten bu yana en uzun soluklu yayın organı olarak belirmektedir. Gazetelerin seçimi, Türk medya sistemindeki basın-siyasal parti paralelliğinin altını çizerek, muhalefet ve hükümet yanlısı pozisyonları temsil eden “bir medya odasının” varlığından da kaynaklanmaktadır. Seçimlerin ve kampanyanın yansımaları görmek için seçim döneminde siyaset ve seçimler hakkında daha sık yazan köşe yazarları seçilmiştir. Bu yazarların daha sık yazıp yazmadıklarını keşfetmek için gazetelerin internet siteleri seçimin son ayında incelenmiştir. İlgili gazeteler, hem iktidarı hem de muhalefeti temsil eden diğer günlük yayınlar arasında en yüksek tirajlara sahiptir temsillerdir. Her bir köşe yazısının içeriği veri olarak ilgili gazetelerin dijital platformlarından toplanmış ve seçimin başlangıç tarihinden itibaren tüm kampanya dönemi dikkate alınarak standart bir içerik analizi yapmak üzere irdelenmektedir. Analiz, cümle veya paragrafların kodlanmasında ortak konuların, anlatıların, duygusal hitapların, temaların ve içeriklerin izlenmesini amaçlamaktadır. Analiz, kelimeleri eşleştirmek yerine, köşe yazarlarının bağlamsal ve konu çerçevelemelerine ışık tutmakayı amaçlıyor. Sonuç olarak, çalışmada sekiz köşe yazarı seçilmiş olup MAXQDA’da kodlanan 166 makale incelenecektir.

**Rodi Şiyar Arserim (Bilkent Üniversitesi) ve Kerem Yıldırım (Bilkent Üniversitesi),
Yabancılaşma, Anlamsızlık ve Popülist Siyaset: Türkiye’de Seçmen Psikolojisi Üzerine Bir
Analiz**

Günümüz siyasetinde sağ popülist hareketlerin yükselişi, sadece ekonomik veya kültürel nedenlerle açıklanamayacak kadar karmaşık çok katmanlı bir toplumsal olguya dönüşmüştür. Bu araştırmanın temel sorusu; sosyal yabancılaşma, varoluşsal anlamsızlık ve siyasi tutumlar arasındaki ilişkilerin boyutlarını ortaya koymaktır. Özellikle, bireylerin yabancılaşma ve anlamsızlık duyguları ile popülist siyasi hareketlere destek eğilimleri arasındaki karşılıklı etkileşimlerin, Türkiye seçmenleri özelinde hangi sosyo-psikolojik ve sosyo-ekonomik mekanizmalar üzerinden şekillendiği araştırılacaktır. Bu araştırma projesi, literatürde popülizmin yükselişini açıklayan iki ana akıma – kültürel gerileme (*cultural backlash*) ve ekonomik dışlanma (*economic disenfranchisement*) – ek olarak, varoluşsal boşluk (nihilizm/anlamsızlık) ve yabancılaşma gibi psikolojik boyutları da analize dahil etmektedir.

Yabancılaşma bireyin toplumsal, ekonomik ya da siyasi çevresiyle olan bağının zayıflaması ve kendi yaşamının kontrolünü kaybetmiş hissetmesi olarak tanımlanır. Varoluşsal anlamsızlık kişinin hayatında, toplumsal düzende ya da siyasal süreçlerde herhangi bir anlam veya amaç bulamaması, dolayısıyla motivasyon ve aidiyet duygusunda gerileme yaşamasıdır. Popülist destek ise sistem karşıtı, kutuplaştırıcı ve çoğunlukçu siyasal aktörlerin, tehdit, korku ve güvensizlik ortamında toplumda karşılık bulmasıdır. Bu araştırma yukarıda tanımlanan bu farklı kavramlar arasındaki ilişkiyi Haziran 2025 yılında yapılan özgün ve Türkiye seçmenini temsil eden bir anket araştırmasıyla inceleyecektir. Çalışma kapsamında Türkiye kapsamında 2000 kişilik bir örneklem ile yukarıdaki konuları ölçen bir çalışma yürütülmüştür. Çalışmanın özgün katkısı, Türkiye'nin ekonomik ve siyasi dönüşümünü birey düzeyindeki psikolojik tepkilerle birlikte incelemesidir.

Selcen Altınbaş-Umut (İstanbul Nişantaşı Üniversitesi), Türkiye'de Muhalefet Söyleminde Demokratik Gerileme İmgeleri: Seçim Sonrası Konuşmalar Üzerinden Bir Analiz (2007–2023)

Çalışma, 2007–2023 yılları arasında Türkiye'de gerçekleştirilen genel seçimlerin ardından parlamentoda temsil edilen muhalefet partilerinin geliştirdiği söylemlerde öne çıkan demokratik gerileme imgelerini incelemektedir. Çalışmanın amacı, seçim sonuçlarına verilen söylemsel tepkilerde yalnızca siyasi başarısızlığa değil; temsilin meşruiyetine, seçim süreçlerinin adillğine ve rejimin kurumsal niteliğine yönelik eleştirilerin nasıl kurulduğunu analiz etmektir. Bu çerçevede araştırma muhalefet partileri seçim sonrası söylemlerinde demokratik gerilemeyi nasıl kavramsallaştırmakta ve çerçevelemektedir ana sorusu üzerinden şekillendirilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden söylem analizi yöntemi benimsenmiştir. Veri seti olarak, 2007, 2011, Haziran–Kasım 2015, 2018 ve 2023 genel seçimlerinin ardından parlamentoda temsil edilen muhalefet partilerinin gerçekleştirdiği ilk grup toplantısı konuşmaları, seçim gecesi ve ertesi gün yapılan sosyal medya ve basın açıklamaları kullanılmıştır. Çalışmada, yalnızca parlamento içinde temsil edilen muhalefet partileri çalışmaya dâhil edilmiştir; meclis dışı siyasal aktörler ve sivil toplum dışta bırakılmıştır. Söylem analizi lider temsili metinlere dayanmakta olup, parti içi çoğulculuk bu çalışma kapsamında ele alınmamaktadır. Bu yönüyle çalışma, muhalefet söyleminin yalnızca iktidar eleştirisi üretmediğini; aynı zamanda demokratik meşruiyet mücadelesi ve temsilin sınırlarını yeniden tanımlayan bir söylemsel alan sunduğunu göstermeyi amaçlamaktadır.

Damla Bayraktar-Aksel (Bahçeşehir Üniversitesi) ve Gülece Şenel (Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi), Köken Devlet Perspektifinden Yurt Dışından Oy Verme Uygulamaları

Köken devletlerin yurt dışında yaşayan yurttaşlarına yönelik kapsama politikaları ve yurt dışında yaşayan göçmenlerin köken ülkeleriyle kurdukları ilişkiler çeşitlenip genişledikçe siyasi katılım hakları ülke sınırlarının dışına taşınmaya başlamıştır. 1970'lerden itibaren hızla yayılan yurt dışından oy verme hakkı, bugün 140'tan fazla ülkede yasal olarak tanınmaktadır. Son yıllarda gelişen akademik çalışmalar da seçme ve seçilme hakkı üzerinden yurt dışından siyasi

katılımın normatif meşruluğu, oy verme pratiklerinin yurt içi siyasal dengeleri nasıl etkilediği, katılım oranları gibi konuları tartışmaya açmaktadır. Köken devletlerin teknik ve siyasal tercihleri, yalnızca seçim güvenliği ya da maliyet gibi gerekçelerle değil; aynı zamanda yurt dışındaki vatandaşlarıyla kurduğu ilişkideki normatif ve stratejik yaklaşımlarıyla da ilgilidir. Bu çalışma, yurt dışında yaşayan vatandaşların seçimlere katılımını, göç literatüründeki yurt dışından oy verme ve seçme-seçilme hakkı tartışmalarını bağlamında ve köken devlet perspektifiyle, Türkiye örneği üzerinden analiz etmektedir. Türkiye, yurt dışından oy kullanma hakkını tanıyan anayasal düzenlemeyi 1987’de gerçekleştirmiştir. Ancak 2010’lara kadar bu hakkın kullanımı yalnızca gümrük kapılarında oy kullanma gibi sınırlı yöntemlerle yürütülmüştür. 2010’lardan itibaren yapılan yasal ve kurumsal reformlarla birlikte, dış temsilciliklerde oy kullanma gibi uygulamalarla bu hak kapsamlı biçimde kurumsallaştırılmıştır. Bununla birlikte, bu aşamalı kurumsallaşma sürecine rağmen bazı alanlarda hukuki düzenlemelerden bilinçli biçimde kaçınıldığı gözlemlenmektedir. Bu alanlardaki boşluklar, sahada fiili uygulamalarla, özellikle parti organizasyonları ve aday stratejileri yoluyla doldurulmuştur. Bu çifte dinamik - kurumsallaşma ve stratejik seçicilik arasındaki gerilim - Türkiye örneğinde yurt dışından oy verme hakkının bir yandan kapsayıcı ve kurumsallaşmış bir araç haline gelirken diğer yandan siyasal olarak seçici biçimde yönlendirilen bir stratejik mücadele alanına dönüştüğünü göstermektedir. Bu bildiride, Türkiye’de yurt dışından oy verme hakkının tanınması ve uygulanması süreci tarihsel olarak sistematik bir analizle ele alınacak, köken devletlerin siyasal katılım rejimlerini şekillendirme biçimlerine dair karşılaştırmalı kuramsal tartışmalara katkı sunulacaktır.

Panel 48 (14.30-16.00, Sınıf: M101)

Türkiye’de ve Avrupa’da Popülist Siyaset

Panel Başkanı: Batıkan Bulut (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

**Caner Şimşek (Münster Üniversitesi, Almanya), Popülizmin Davranışsal Temelleri:
Popülistler Neden Vladimir'in Seçimini Yapma Eğilimindedir?**

Günümüz siyasetinde kutuplaşma ve popülist partilerin yükselişi önemli bir kaygı kaynağı haline gelmiştir. Bununla birlikte, çoğu zaman göz ardı edilen bir başka gelişme ise kin güdümlü ve dış grubu cezalandırmaya yönelik siyasal davranışlardaki artıştır. Ekonomik sıkıntılar ya da kültürel tepkiler gibi iç grup dinamiklerine odaklanan yaygın açıklamaların aksine, bu çalışma popülistlerin kaygılarının, bazı grupların haksız biçimde orantısız ve görece kazançlar elde ettiğine dair algılardan beslendiğini savunmaktadır. Popülist ideolojinin merkezinde yer alan Maniheist dünya görüşünün, görece güçlenen dış grubu cezalandırmayı teşvik ettiği ileri sürülmektedir. Türkiye’de 1761 katılımcıyla yürütülen bir anket deneyi ve üçüncü taraf cezalandırma oyununun bulguları, popülist eğilimleri güçlü bireylerin, adaletsiz görülen görece kazançları kişisel bir bedel ödemeyi göze alarak dahi cezalandırmaya daha yatkın olduklarını göstermektedir.

Furkan Emiroğlu (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi), Popülizm-Kriz İlişkisinin Avrupa Özelinde İncelenmesi

Kriz kavramının birçok konuyla ilişkilendirilmesi hususunda popülizm kavramı ile benzer bir yazgıya sahip olduğu görülmektedir. Güncel küresel gelişmelerin doğru anlaşılması ve yorumlanması için öncelikle popülizm ve kriz kavramların doğru anlaşılması gerekmektedir. Krizlerin mi popülizmden neşet ettiği, yoksa popülizmin mi kriz durumlarında ortaya çıktığı siyaset teorisi alanı dahilinde dikkate değer konular arasında yer almaktadır. Popülist liderlerin krizleri ortaya çıkaran temel aktörler mi olduğu yoksa seçkin zümrelerin başarısız politikaları neticesinde ortaya çıkan krizler karşısında halkı örgütleyen, dönüştüren ve harekete geçiren aktörler mi oldukları merak konusudur. Avrupa ülkeleri, küresel siyasetteki değişim ve dönüşümlerin etkisiyle belirli krizlere sahne olmaktadır. Siyasi, ekonomik ve sosyal etkenler etrafında gerçekleşen, küresel tesire sahip olan krizler Avrupa ülkelerinin iç siyasetini etkilemektedir. Bu bildiri çalışmasında ilk olarak popülizm ve kriz kavramları etimolojik açıdan incelenecektir. Ardından bir halk inşa etme hedefiyle krizler üzerinden halkın sorunlarına uzak kalan yönetici elitlere eleştiriler getiren, halkı doğrudan temsil ettiklerini öne süren Avrupalı popülist liderlerin krizleri nasıl araçsallaştırdıkları ve dost-düşman ayrımı yaparak halkı yeniden nasıl tanımladıkları ele alınacaktır. Bununla beraber Avrupa ülkelerindeki popülist liderlerin pragmatist hedeflerle oluşturdukları krizler, bunların sürdürülmesinde medyadan nasıl istifade edildiği, hangi siyasi üslup ve performansların gerçekleştirildiği, krizlerin nasıl nihayete erdiği mevcut literatür ve küresel gündem etrafında irdelenecektir. Ayrıca popülist siyasi tecrübenin yaşandığı çeşitli Avrupa ülkelerinde krizlerin nasıl bir sebep-sonuç ilişkisine konu olduğu sorgulanacaktır. Çalışmada son olarak kriz siyaseti ile krizin popülist performansları arasındaki farklara değinilecek, popülizm ve kriz kavramları arasındaki ilişki Avrupa'daki popülist partiler ekseninde değerlendirilecektir.

Hüseyin Metin (Bağımsız Araştırmacı), Sağ Popülizmin Avrupa'daki Görünümüne İlişkin Bir Değerlendirme

Popülizm, doğası gereği muğlak bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Popülizm kavramının bu muğlak hali onu inceleyen kuramcılarını olguya ve bağlama bağımlı bir inceleme yapmaya zorlamaktadır. Olgusal olarak incelenen popülizmler ise aktöre, coğrafyaya, kültüre, tarihe ve daha birçok değişkene bağlı olarak farklı görünümde karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda popülizmin literatürde bukalemunsu bir görünümü olduğu kabul edilir. Bu çalışma popülizmin yaygın olgusal inceleme alanlarından biri olan sağ popülizme odaklanmaktadır ve şu sorunun yanıtını vermeye çalışmaktadır: sağ popülizm Avrupa'daki yükselişi ve bu yükselişin nedenleri nelerdir? Sağ popülizmin, elit karşıtlığı, yabancı düşmanlığı ve göçmen karşıtlığı argümanları üzerinden Avrupa'daki görünümünün fotoğrafı çekilmeye çalışılacaktır. Popülizmin özellikle sağ popülizm bağlamında son elli yılda Avrupa coğrafyasındaki yükselişi, bu yükselişin nedenleri ve evrildiği güncel durum farklı ülkelerden karşılaştırmalı örnekler ve incelemelerle analiz edilmeye çalışılacaktır.

Günce Sabah Eryılmaz (Bahçeşehir Üniversitesi), Popülistleşemeyen Muhalefet: Ulusalçıların Duygusal Konumlanışı ve Popülizmle Kurulamayan İlişki

Bu çalışma, Türkiye’de muhalif bir grup olan ulusalcıların neden popülist bir siyasi hareket oluşturamadığını duygular üzerinden analiz etmektedir. Son yıllarda küresel ölçekte yükselişe geçen popülist hareketler, özellikle duygular aracılığıyla siyasi mobilizasyon yaratmakta, mağduriyet ve öfke gibi duyguları “halk” adına yeniden söylemselleştirmektedir. Bu bağlamda, çalışma şu soruya odaklanmaktadır: AK Parti iktidarının baskılayıcı politikaları sonucu mağduriyet yaşayan, öfke duyan ve iktidar kaybı hisseden ulusalcılar neden bu duygularını popülist bir dil ve stratejiye dönüştürememektedir? Çalışma, duygu-temelli söylem analizine dayanmaktadır. İzmir’de yer alan Atatürkçü Düşünce Derneği’nin (ADD) ilçe düzeyindeki üyeleriyle yapılan 20 derinlemesine görüşme üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırma, Theodore Kemper’in duygu sosyolojisi bağlamında geliştirdiği iktidar ve statü teorisini kuramsal çerçeve olarak kullanmaktadır. Kemper’a göre bireylerin ya da grupların yaşadığı duygu durumları, iktidar ve statü pozisyonlarındaki değişimlerle doğrudan ilişkilidir. Bu kuramsal çerçeve doğrultusunda, ulusalcıların iktidar kaybına rağmen kendilerini yüksek statülü olarak konumlandırmaları, duygusal tepkilerinin ve siyasal söylemlerinin analizinde merkezî bir rol oynamaktadır. Görüşmelerde, ulusalcı bireylerin kendilerini kültürel açıdan “aydın”, “çağdaş” ve “batılı” gibi kategorilerle tanımladıkları; buna karşın AK Parti seçmenlerini “cahil”, “gerici”, “ortaçağ kafasında” gibi sıfatlarla aşağıladıkları gözlemlenmiştir. Bu dikey hiyerarşi algısı, popülizmin temel söylemsel bileşenlerinden biri olan “halk” ve “elit” arasında kurulan yatay manikyen ayrımı engellemektedir. Ulusalcılar, politik gücü kaybetmiş olmalarına ve bu nedenle öfke ve mağduriyet gibi güçlü duygular yaşamalarına rağmen, kendilerini hâlâ kültürel olarak yüksek statülü bir grup olarak konumlandırmakta ısrar etmektedir. Bu çelişki, hem bir popülist özne inşasını hem de kapsayıcı bir “halk” söylemi geliştirilmesini imkânsız hale getirmektedir. Bu çalışma ulusalcıların popülistleşmemesinde duygu ve statü algılarının merkezi rol oynadığını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, popülizmi yalnızca söylemsel stratejilerle değil, aynı zamanda duygusal dinamikler ve kimliksel konumlanışlar üzerinden analiz etmek, Türkiye’deki muhalefet yapılarının sınırlarını anlamada önemli bir açılım sunmaktadır.

Panel 49: SDG5 Network Paneli (14.30-16.00, Sınıf: M201)

**Başka Bir Akademi Mümkün: Eşitsizlikten Umuda, Sessizlikten Dayanışmaya Bu Davet
Bizim II**

Panel Başkanı: Burcu Sarı-Karademir (Çukurova Üniversitesi)

**Zuhal Yeşilyurt-Gündüz (TED Üniversitesi), Uluslararası İlişkiler Disiplininde Ataerkinin
İzlerini Sürmek**

Türkiye’deki üniversitelerde Uluslararası İlişkiler / Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümlerinde çalışan kadın akademisyen sayıları, kariyerin ilk basamaklarında nispeten yüksek olmasına karşın, özellikle profesörlük aşamasına gelindiğinde büyük bir cinsiyet eşitsizliğinin ortaya çıktığı göze çarpmaktadır. Bu sunumda, cinsiyet ayrımcılığının kadınların akademik hayatlarını, çalışma ortamlarını ve kariyer olanaklarını nasıl etkilediği analiz edilecektir. Bunun için Türkiye’nin 7 bölgesinden 22 şehirde Uluslararası İlişkiler / Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümlerinde öğretim görevlisi ya da öğretim üyesi olarak çalışan 58 kadın akademisyen ile gerçekleştirilmiş olan yarı-yapılandırılmış mülakatların sonuçları mercek

altına alınacaktır. Kadın akademisyenler genel olarak akademide, özel olarak bölümlerinde hangi zorluklarla karşılaşmaktadır? Patriarkal kodlar, söylemler ve uygulamalar; üniversiteleri, bölümleri, çalışma alanlarını, gündelik hayatlarını nasıl etkilemektedir? Kadınlar akademinin merdivenlerini tırmanmaya çalışırken görünen/görünmeyen hangi engellerle karşılaşmaktalar ve mücadele etmekte? Türkiye'nin 3 büyük şehri ve Anadolu'daki üniversiteleri arasında kadınların akademide çalışma koşulları açısından hangi farklar mevcuttur? Kadınlar üniversitelerde ne tür cinsiyet eşitsizlikleriyle karşılaşmaktalar? Bunlara karşı nasıl mücadele etmekte? Cam tavanlar, fildişi bodrumlar ve annelik duvarları onları ne kadar ve nasıl etkilemektedir? Bu sunumda tüm bu sorulara yanıt aranmaktadır. Sunumda, ayrıca, mülakatlardan elde edilen sonuçlara dayanılarak daha eşitlikçi, daha eşit ve daha adil üniversiteler için öneriler de sunulacaktır.

Zehra Yılmaz (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi), Akademide Neoliberal Dönüşüm ve Kadınların Karar Süreçlerine Katılımı: Devlet ve Vakıf Üniversiteleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme

“Kadınların siyasi, ekonomik ve sosyal hayatın karar verme süreçlerine tam ve etkin bir biçimde katılımlarının ve kadınlara karar verme mekanizmalarında, her düzeyde lider olabilmeleri için eşit fırsatlar tanınmasının güvence altına alınması” Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 2015 yılında kabul edilen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'ndan biri olan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği'nin (SKA 5) önemli alt başlıklarından biri olarak sıralanmıştır. 2000 yılında BM Güvenlik Konseyi'nin 1325 Sayılı kararıyla da kadınların karar alma mekanizmalarında sayılarının artırılması gerektiğinin altı çizilmiştir. Bu düzenlemelerden önce 1995 yılında düzenlenen BM Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nda kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nun 25. maddesinde erkeklerin “eşitliğe yönelik tüm eylemlere tam olarak katılmaları” gerektiği belirtilmiştir. Kadın-Erkek eşitliği konusunda ilgili düzenlemeleri takip eden Türkiye, son açıkladığı Onikinci Kalkınma Planı'nda 2024-28 (2023) da ilgili kararlar ve BM tarafından kabul edilen 17 amaç yatay kesen toplumsal cinsiyet eşitliği amacının ön gördüğü “kadınların karar alma süreçlerine katılımını” arttırma ilkesini ana metinde vurgulamıştır. Ancak tüm bu düzenlemelere rağmen Türkiye'de akademiye baktığımızda çalışan olarak kadın-erkek eşitliğinin istihdam düzeyinde büyük oranda yakalandığını; ancak bunun karar alma düzeylerine eşit bir biçimde yansımadığını görüyoruz. Bu çerçevede elinizdeki bildiri Türkiye'de Uluslararası İlişkiler ile Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümlerinin bulunduğu üniversitelerde karar alma mekanizmalarındaki kadın-erkek eşitliğini rakamlar üzerinden izleyecek ve analiz edecektir. Bu bağlamda devlet üniversitelerinin ve vakıf üniversitelerinin hem istihdam düzeyinde hem de karar alma süreçlerine katılımı kadın erkek eşitliğini ne kadar gözettikleri ve görece istihdam düzeyinde yakalanan cinsiyet eşitliğinin karar alma mekanizmalarına yansıyamamış olmasının nedenleri üzerine odaklanacaktır. Vakıf üniversitelerinin karar alma süreçlerinde devlet üniversitelerden daha çok kadın istihdam ediyor olmasının neoliberal üniversite düzeni ile ilişkisi değerlendirilecek, rakamların tek başına eşitlik ilkesi ile uyumu ne kadar sağlayabileceği analiz edilerek bildiri sonlandırılacaktır.

Aysun Yaralı-Akkaya (Mersin Üniversitesi), Kamu Yönetimi Eğitiminde Toplumsal Cinsiyet Yetkinliği Araştırması

Cumhuriyetin yüzüncü yılına girerken, Türkiye’de Kamu yönetiminin önemi hem akademi içinde hem toplumsal alanda giderek artmıştır. Kamu yönetimi eğitiminin adil, insan haklarına saygılı, eşit bir anlayışa sahip olması gerekliliği de giderek fark edilmiş ve disipline yönelik ilgiyi artırmıştır. Kadınların toplumsal yasama, istihdam ortamına ve siyasal hayata katılımı için görünürlüğünün bu süreçte değişim gösterdiği alenidir. Bununla birlikte Türkiye kadın akademisyenlerin oranının neredeyse erkek akademisyenler ile aynı düzeye geldiği de son yıllardaki istatistiklerde sıklıkla dile getirilmiştir. Bu gelişmeler kuskusuz kamu yönetimi disiplini içinde geçerlidir. Bütün bunlara karşılık eğitimi alan kadınların, kamu yönetimi eğitiminden en beklenen kariyer planı olan kaymakamlık ve yöneticilik gibi mesleki pozisyonlara gelmeleri hala daha sınırlı ve zordur. Bu sınırlılıktan ötürü kamu yönetimi bölümlerinde uzun yıllar kadın öğrencilerin oranları erkek öğrencilerden hep daha az olmuş, bu durum kuskusuz bilim alanındaki kadın akademisyen oranlarını da etkilemiştir. Günümüzde, kadın akademisyenlerin sayısı kamu yönetimi bölümlerinde sayı olarak eskiye oranla önemli bir artış yaşamıştır. Bununla birlikte kadınların alana mesafeli olmalarında disiplinin ele aldığı konularında daha eril bir anlama sahip olmasıdır. Gündelik siyasette de çoğunlukla erkek alanı olarak tanımlanan siyaset, yönetim, kentin yönetimi ve devlet konuları erkek akademisyenler için daha içkin konular olarak görülmüştür. Kadın akademisyenler için ise kadın olmaktan kaynaklanan akademiye zorluklara alanın getirdiği cinsiyetçi bakışta şekillendirici olabilmektedir. Çalışmada öncelikle Türkiye’de kamu yönetimi bölümlerindeki kadın akademisyenlerin niceliksel bir haritalandırılması yapılacak, sonrasında ise kadın akademisyenlerin disiplinin hangi alanlarında daha çok yer aldıkları Türkiye’deki kamu yönetimi, kamu yönetimi ve siyaset bilimi ya da siyaset bilimi bölümleri ele alınarak incelenecektir. Devamında kadın kamu yönetimi akademisyenlerinin çalışma konularının toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkisine bakılacaktır. Araştırma, taşra ya da merkez üniversitesinde olmak, akademiye başlangıç aşamasında ya da kıdemli akademisyen olmak, akademik araştırmasını kadın ya da erkek bir danışman ile yürütmek gibi ikilikler üzerinden tartışılacaktır. Toplumsal cinsiyet teorileri, özellikle akademik üretim süreçlerinde kadınların konumunu anlamak için temel kavramsal araçlar sunar. Bu bağlamda, liberal feminizmden post-yapısalcı yaklaşımlara kadar uzanan geniş bir kuramsal çerçeve, kadınların akademik alandaki söylemsel ve yapısal görünürlüğünü analiz etme olanağı sunmaktadır. Bu çalışma, kuramsal altyapıyı nicel veriyle buluşturarak, hem kadın akademisyenlerin kurumsal görünürlüğünü hem de kadın sorunlarına yönelik akademik katkılarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Böylesi bir inceleme, yalnızca kadınların kamu yönetimi alanındaki yerini istatistiksel olarak ortaya koymakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında akademik üretimin ne derece duyarlı olduğunu da gösterecektir.

Panel 50 (14.30-16.00, Sınıf: M202)

Türk Dış Politikası: Aktörler, Eğilimler, Dönüşümler
Panel Başkanı: Sıtkı Egeli (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Begüm Büyüksavaş-Özbudaklı (İzmir Ekonomi Üniversitesi), Karşılıklı Bağımlılık mı, Bağımsızlık mı?: Türk İnsansız Hava Aracı Sanayisinin Avrupa Savunması İçin Sonuçları

Birleşmiş Milletler Konvansiyonel Silahlar Kayıt Sistemi (UNROCA) verilerine göre Türkiye, özellikle savaş uçakları ve silahlı insansız hava araçlarını (SİHA) kapsayan IV. Kategori'de dikkat çekici bir ihracat hacmine ulaşmıştır. Bu alandaki en büyük alıcılar arasında İspanya, Hollanda, Almanya ve ABD yer almaktadır. Sınır güvenliğinin önem kazandığı ve yeni savaş teknolojilerinin öne çıktığı bu dönemde, hedefe yönelik müdahaleler belirgin bir eğilim haline gelmiştir. Türkiye menşeli SİHA'lar, Ukrayna'dan Kuzey Afrika'ya kadar birçok bölgesel çatışmada kullanılmış ve stratejik amaçlara hizmet etmiştir. Göçten güvenliğe kadar uzanan pek çok konuda Türkiye, Avrupa Birliği (AB) ile stratejik ortaklık kurarken aynı zamanda uzun süredir devam eden adaylık sürecini sürdürmektedir. Ancak, Türkiye'nin hızla büyüyen İHA endüstrisinin AB için yalnızca bir silah tedarikçiliği anlamına mı geldiği, yoksa Türkiye'nin bu teknolojik yatırımlar aracılığıyla bölgesel bir hegemonya hedefleyip hedeflemediği AB açısından karmaşık bir meseledir. Örneğin, İtalyan Leonardo firması ile Türk Baykar arasında gelişen sanayi ortaklıkları, Türkiye'nin NATO ve AB arasında bir savunma aktarıcısı rolü üstlenebileceğini göstermektedir. Ancak öte yandan, AB'nin Türk savunma ürünlerine artan bağımlılığı, Türkiye'ye diğer politika alanlarında daha fazla manevra alanı yaratabilir. Bu durum AB'nin stratejik özerkliğini zayıflatabilir. Her ne kadar AB içinde, ortak bir güvenlik ve savunma politikası oluşturulması yönünde demokratik meşruiyet eksikliği ve Avrupa şüpheciliği gibi tartışmalar sürse de, Avrupa savunma sanayii küresel güvenlikte etkin bir oyuncu olmak adına gelişimini sürdürmektedir. BAE Systems, Airbus ve Dassault gibi önde gelen firmalar, Avrupa'nın askeri kapasitesini güçlendirmekte ve uluslararası savunma stratejilerine yön vermektedir. Avrupa savunma endüstrisi, sınır ötesi işbirlikleri ve çok uluslu ortak girişimlerle entegre bir yapıya sahiptir. Özellikle 2000'li yılların başında ABD'ye olan yüksek bağımlılık ve Kosova gibi krizlere yeterli müdahalenin yapılamaması, AB'nin kendi bağımsız savunma kapasitesini geliştirme yönündeki motivasyonunu artırmıştır (Çayhan, 2010). Türkiye'nin AB'ye karşı bir "yumuşak dengeleme" stratejisi izlediği söylenebilir (Dursun-Özkanca, 2017). Ancak Türkiye'nin bir bölgesel güç ve silah ihracatçısı olarak konumunu yeniden belirlemesi, Avrupa'da da bu ilişkilere yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Türkiye artık yalnızca aday bir komşu değil, aynı zamanda AB'nin güvenlik ve savunma ortaklığında aktif bir aktör olarak görülmektedir. SİHA teknolojisinin yaygınlaşması bu karşılıklı bağımlılığı artıran bir unsur haline gelmiştir. Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısıyla birlikte ABD'nin güvenlik garantörlüğünden çekilmeye başlaması, AB'nin Türkiye ile daha yakın çalışmasını gerekli kılmıştır (Pierini & Siccardi, 2025). Almanya, Fransa, İtalya ve Birleşik Krallık gibi ülkeler, AB kurumlarını devre dışı bırakarak Türkiye ile ikili savunma anlaşmaları yapmaktadır (Nedos, 2025). Türkiye, NATO'nun ikinci büyük konvansiyonel ordusuna sahip olup, barış gücü katkısı sunmaya da hazır olduğunu belirtmiştir (Gümrükçü, 2025). Sonuç olarak, AB-Türkiye ilişkileri savunma alanında giderek daha fazla bütünleşmektedir. Popülist rejimler, otoriter eğilimler ve otonom sistemlere duyulan ilgi bu yakınlaşmayı desteklerken, AB'nin alternatiflere sahip oluşu bu ilişkiyi her zaman kırılğan da kılmaktadır.

Emre İşeri (Yaşar Üniversitesi, Akdeniz Uygulama ve Araştırma Merkezi), Stratejik Özerklik, Ekonomik Pragmatizm ya da Rejimsel Hayatta Kalma? Otoriter Orta Büyük Güç Türkiye'nin Batı Dışı Yönelimlerinde Eşiksel Konumlanması

Bu bildiri, Türkiye'nin otoriter bir orta büyük güç olarak Batı-merkezli olmaktan çıkan yeni kürede sergilediği eşiksel konumlanmayı analiz etmektedir. Türkiye'nin Çin ile ilişkilerinin son yıllarda hızla derinleşmesi, genellikle stratejik özerklik ya da ekonomik pragmatizm çerçevesinde açıklanmaktadır. Ancak bu çalışmanın temel iddiası, bu yönelimlerin yalnızca dış politika rasyonalitesiyle değil, aynı zamanda içerideki rejim dönüşümüyle kesişen işlevsel etkileriyle ele alınması gerektiğidir. Gezi protestoları (2013), darbe girişimi (2016) ve başkanlık sistemine geçiş (2018) ile ivme kazanan otoriterleşme süreci, ekonomik kırılganlıklarla (döviz krizi, dış borç yükü, Batı sermayesine erişim sorunu) iç içe geçmiştir. Bu bağlamda, Çin ile geliştirilen ilişkiler — Asya Altyapı Yatırım Bankası projeleri, ikili kredi hatları ve diplomatik ziyaretler gibi — Batı dışı yönelimlerin maddi ve söylemsel zeminini oluşturmuştur. Çalışma, Türkiye'nin dış politikasını eşiksel aktörlük (agency) perspektifinden ele almaktadır. Bu konumlanma sabit bir jeopolitik pozisyon değil; söylemsel olarak kurulan ve dış politika esnekliğiyle iç politik istikrar arasında işleyen bir stratejik yönelimdir. Belirsizlikten beslenen bu tür eşiksel dış politika, rejimsel güç konsolidasyonu da zaman zaman örtüşmektedir. Eleştirel jeopolitik ve siyasal iktisat kuramlarına dayanan analiz, 2018 sonrası dönemde Türkiye'nin Çin ile ilişkilerini merkezine alarak bu konumlanmanın hem maddi çıkarlar hem de siyasal meşruiyet üretimiyle nasıl kesiştiğini ortaya koymaktadır. Böylece orta güç aktörlüğü, otoriter dayanıklılık ve küresel düzensizlik bağlamında dış politika yapım süreçlerine kavramsal ve ampirik katkılar sunulmaktadır.

Cansu Güleç-Aras (MEF Üniversitesi), Türk Dış Politikasının Uluslararası Platformda Dönüşümü: Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Konuşmaları Üzerine Söylem Analizi (2003–2024)

Günümüzde dış politika çalışmalarının analiz çerçevesi önemli ölçüde genişlemiş hem kuramsal hem de yöntemsel boyutlara yönelik ilgi artmıştır. Bu yönelim, dış politika olgularının doğasında bulunan karmaşıklığın ve bu olgulara yönelik tek yönlü yaklaşımların yetersizliğinin daha fazla fark edilmesini yansıtmaktadır. Güvenlik, askeri ilişkiler, diplomasi, uluslararası ekonomi ve kültürel meseleler gibi çok çeşitli alanlara yayılan dış politika konuları, farklı kuramsal yaklaşımlar doğrultusunda ele alınmakta; bu gelişim de dış politika araştırmalarında disiplinler arası bir perspektifin önemini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, söylem analizi yöntemi de sosyal bilimlerde artan biçimde benimsenmiş ve dış politika incelemelerinde öne çıkan yöntemlerden biri haline gelmiştir. Siyasal söylemlerin, “öz” ve “öteki” gibi göstergeler aracılığıyla kavramlar arasında anlam ilişkileri kurarak ulusal kimliğin inşasında belirleyici bir rol oynadığı ileri sürülebilir. Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) üzerine yürütülen oldukça fazla ve kapsamlı akademik araştırma bulursa da bu çalışma AKP'li karar alıcıların söylemlerine yalnızca dış politika girişimlerini tanımlama ve çerçeveleme bağlamında yaklaşmamakta; aynı zamanda bu söylemlerin uluslararası platformlarda Türk kimliğinin temsiliyetini nasıl yapılandırdığını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, çalışmanın temel amacı, Türk dış politika söylemini Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu çerçevesinde analiz etmek ve

bağlamsallaştırmaktır. Bu çerçevede, Türk dış politika yapıcılarının BM Genel Kurulu'ndaki konuşmaları incelenerek, Türkiye kimliğinin söylemsel inşa süreci analiz edilecektir. Çalışma, "nasıl" sorularını merkeze alarak, Türkiye'nin ve diğer aktörlerin söylem içerisindeki konumlandırılma biçimlerini, konular arasındaki öncelik hiyerarşilerini ve bu yapının oluşturduğu temsil ilişkilerini araştırmayı hedeflemektedir. Bu çerçevede, Türkiye kimliğinin zaman içinde söylemler aracılığıyla nasıl temsil edildiğinin anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Çalışma, anlam üretiminde temsil pratiklerinin rolüne dikkat çekerek, Türk siyasi elitlerinin zaman içinde gerçekleştirdiği söylem eylemleri aracılığıyla inşa ettikleri söylemsel kimlikleri ve bu kimliklerin farklı toplumsal öznelerle kurduğu ilişkileri mercek altına almaktadır. Böylelikle, Türk dış politika söyleminde süreklilik ve değişim dinamiklerinin uluslararası düzlemde nasıl tezahür ettiğini incelemek mümkün hale gelmektedir.

Panel 51 (14.30-16.00, Sınıf: M203)

Dünyada Donald Trump Etkisi: Dış Politika Stratejileri ve Diplomasinin Dönüşümü

Panel Başkanı: M. Didem Buhari (İzmir Katip Çelebi Üniversitesi)

Helin Sarı-Ertem (İstanbul Medeniyet Üniversitesi), Otoriter Pazarlık ve Narsisizm: Donald Trump Örneği Üzerinden Politik-Psikolojik Bir Okuma

21. Yüzyılın ilk çeyreği, yükselen popülizm ve otoriterleşmenin önümüzdeki dönemde dünya genelinde yaygın ve kalıcı izler bırakacağını göstermektedir. Yorgun liberal demokrasilerin, başta ekonomik zorluklar ve yasadışı göç ve göçmen konusu olmak üzere, pek çok krizle karşı karşıya olması otoriterleşmenin daha çok hız kazanmasına neden olmaktadır. Dünyanın en büyük ve başarılı demokrasisi olmakla övünen ABD'deki siyasi atmosferin aldığı son hal de bu kapsamda değerlendirilebilir. ABD Başkanı Donald Trump, diplomatik teamülleri yerle bir eden üslubu ve sansasyonel eylemleriyle son dönemlerin en ilgi çeken siyasi figürlerinden biridir. "Sorun çözücü/barış yapıcı" olarak anılmayı tercih etse de, Trump'ın, bu sıfatları gerçekten hakedeceğinin işaretleri henüz mevcut değildir. Aksine mevcut nitelikleri onu, sadece Amerikan liberal demokrasisi açısından değil, liberal demokrasinin dünya genelindeki geleceği açısından da riskli kılmaktadır. Trump'ın kısa yoldan sonuç almaya odaklı popülizmi, ABD'de denge ve denetlemenin özünü oluşturan bağımsız yargı ve hukukun üstünlüğü prensiplerini kendisine göre eğip bükebilmekte; "Hakikat-sonrası Çağ"ın gereklerine uygun şekilde, içeride ve dışarıda alternatif gerçekler yaratabilmektedir. Amerikan kamuoyunun ama en çok da kendi seçmenlerinin beklentisine göre "gerçek" sık sık el değiştirmekte; ihtiyaca uyacak şekilde eğilip bükülür hale gelmektedir. Ancak Lahey'de yapılan son NATO Zirvesinde de görüldüğü üzere, başta ulus-devletler ve uluslararası örgütler olmak üzere, sistemin farklı aktörleri, narsisist bir lider profilini karşılarında almak yerine, mümkün olduğunca az zararlı günü kurtarmayı hedeflemekte; mesajlarını Trump'a kısa sürede ve en "Trumpvari" şekilde ulaştırmayı tercih etmektedir. Bu çalışma, J. Rosenau'nun dış politika analizinde öne çıkardığı beş faktörden (uluslararası sistem, hükümet yapısı, bürokratik ilişkiler, toplumsal yapı ve karar vericiler) sonuncusuna; diğer bir deyişle lider düzeyindeki analize odaklanacaktır. Bu çerçevede, politik psikolojinin sağladığı nitel veri analizi yöntemleri eşliğinde, Trump'ın varsayılan narsisist özellikleri tahlil edilecek ve bu özelliklerin ABD dış politikasında Trumpla birlikte öne çıkan "otoriter pazarlık" yöntemi ile ilişkisi ortaya koyulacaktır. Çalışma kapsamında 1) Uluslararası

İlişkiler disiplini içinde, özellikle “otoriter pazarlık” kavramının çözümlemesi yapılacak; 2) ABD örneğinde olduğu üzere, otoriter pazarlığa ilgi duyan Trump’ın nassistik niteliklerle bezeli karakter analizi ortaya koyulacak; 3) Narsizm ve otoriter pazarlık arasındaki bağlantı ortaya koyularak; multidisipliner bir yaklaşım dahilinde, popülizm ve liberal demokrasinin geleceği konulu çalışmalara katkı sunulacaktır.

Tuğçe Ersoy-Ceylan (İzmir Katip Çelebi Üniversitesi), Trumpizm ve Ortadoğu’da Hegemonik Düzenin Yeniden Biçimlenişi

Bu çalışma, Trump döneminde Amerikan dış politikasının Ortadoğu’da izlediği rotayı ve bu sürecin bölgesel düzende yol açtığı dönüşümleri hegemonya kuramı çerçevesinde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, özellikle ABD-İsrail ilişkilerine odaklanarak Trumpizmin dış politikaya yansıyan biçimlerini ve bu biçimlerin geleneksel Amerikan liderliğiyle ne ölçüde uyumlu ya da çelişkili olduğunu sorgulamaktadır. Çalışmanın temel argümanı, Trump döneminde benimsenen popülist, kişiselleştirilmiş ve tek taraflı dış politika pratiklerinin, ABD’nin Ortadoğu’daki hegemonik kapasitesini hem sembolik hem de yapısal düzeyde yeniden tanımladığı yönündedir. Trumpizmin dış politikada temsil ettiği yaklaşım, liberal uluslararasılılığı reddeden, kurumsallıktan çok lider merkezli ilişkilere dayanan ve kısa vadeli kazanımları önceleyen bir çizgi izlemektedir. Bu yönleriyle Trumpizm, Antonio Gramsci’nin hegemonya anlayışını takip eden eleştirel kuramcılar için önemli bir sınav alanı sunar. Geleneksel hegemonik liderliğin rıza üretme kapasitesine dayandığı önermesi, Trump dönemindeki dış politika hamlelerinde sorgulanır hale gelmiştir. Zira Trump yönetimi, bölgesel düzeni konsolide etmeye değil, bozarak yeniden tanımlamaya çalışmıştır. ABD-İsrail ilişkileri bu dönüşümün en görünür örneklerinden biridir. Kudüs’ün İsrail’in başkenti olarak tanınması (2017), Golan Tepeleri üzerindeki İsrail egemenliğinin kabulü (2019) ve Abraham Anlaşmaları (2020), Trump yönetiminin İsrail ile kurduğu yakın ve koşulsuz ittifakı göstermektedir. Bu adımlar, sadece sembolik anlamlar taşımakla kalmamış, aynı zamanda ABD’nin geleneksel “arabulucu” rolünden saparak açık biçimde taraf olması anlamına gelmiştir. Bu bağlamda, hegemonik liderlikte beklenen tarafsızlık ve denge arayışı yerini, kişisel sadakate ve iç politika hesaplarına dayalı karar alma biçimlerine bırakmıştır. Bu bağlamda bu çalışma, Trump-Netanyahu ilişkisi gibi bireyler arası dinamiklerin uluslararası ilişkilerde ne denli belirleyici hale geldiğini de irdelemektedir. Bu kişiselleşmiş diplomasi anlayışı, sadece ABD’nin Ortadoğu’daki etkisini değil, aynı zamanda bölgesel aktörlerin birbirleriyle kurduğu ilişkileri de dönüştürmüştür. Örneğin Abraham Anlaşmalarının ardındaki motivasyonların büyük ölçüde ABD’nin bölgedeki caydırıcılığından çok, Trump’ın iç politikadaki meşruiyet arayışına ve Netanyahu’nun kendi iktidar krizine dayanması, bu yeni düzenin sürdürülebilirliği konusunda soru işaretleri doğurmaktadır. Son tahlilde bu çalışma, Trump’ın Ortadoğu politikalarının yerleşik hegemonik stratejilerle bir kopuş mu, yoksa sadece yapısal etkisi sınırlı, performatif bir sapma mı olduğunu tartışmaktadır. Bu dönem, Amerikan hegemonyasında kalıcı bir kırılma mı yaratmıştır? Yoksa popülist performansın ötesine geçemeyen geçici bir sapma mıdır? ABD’nin bölgedeki rolü artık bir hegemon olarak mı, yoksa sadece bir büyük güç olarak mı tanımlanmalıdır? Böylece bu çalışmada bu dönemin ABD’nin bölgedeki gelecekteki etkisine ve

Ortadoğu'da yeniden şekillenen bölgesel düzen kurma süreçlerine dair ne tür izler bıraktığı değerlendirilmiş olacaktır.

Baybars Öğün (Ahi Evran Üniversitesi), Trump Dönemleri Amerikan Tek Taraflılığı: Haydut Süpergüç Kavramı ve Büyük Strateji

Bu çalışma, Michael Beckley'in Foreign Affairs'te yayımlanan Amerikan Tek Taraflılık Çağı -The Age of American Unilateralism makalesinde ortaya attığı haydut süpergüç (rogue superpower) kavramı ve geliştirdiği argümanlar çerçevesinde ABD'nin büyük stratejisindeki dönüşüm tartışmalarını ele almayı amaçlar. Beckley'e göre literatürde Soğuk Savaş sonrasında ABD'nin iki dış siyasa tercihidir: (1) Liberal uluslararası düzendeki lider pozisyonu muhafaza etmek veya geri çekilmek (2) ABD'nin liderliği sonrasında oluşacak çok kutupluluğa uyum sağlamak. Yazar ise üçüncü bir seçeneğin gözlemlendiğini belirtir: haydut süpergüç olmak. Bu kavram, Amerikan yazınında en sık karşılaştırılan enternasyonalist (internationalist) büyük strateji ile izolasyonist (isolationist) büyük stratejilerden farklı bir stratejiyle ilgilidir: Saldırgan, çok güçlü ve kendi çıkarını her şeyin üzerinde tutan bencil bir haydut süpergüç. Bu kavram, hem uluslararası konumunu korumayı ve güçlendirmeyi hem de kendine yetebilen yalnızlığı kapsamaktadır. Beckley, gözlemini Trump dönemlerine dayandırmaktadır. Dolayısıyla Trump dönemlerinin dış politikada tek taraflılığa dayalı ayırt edici özellikleri ele alınacaktır. Amerikan tek taraflılığı, uluslararası politik sistemin tek kutuplu yapısı ile hegemonik düzenin karakteri hakkında bir tartışmayla ilgilidir. Maddi kapasite ve kapasiteyi kullanabilme iradesi ve kültürü açısından ABD'nin yalnız kalmayı tercih etmesi olağandır. Bununla birlikte Beckley, Soğuk Savaş sonrası oluşan liberal uluslararası düzenin temel güçlerinden vazgeçmeden, liberal hegemonyanın aşırılıklarının törpülenebileceği bir öneri sunar. Mevcut düzenin sürdürülebilir bir statüko yaratmak yerine sistemin diğer üyeleri üzerinde ağır yükler ve kırılabilirlikler ürettiği tespitinde bulunur. ABD'nin müttefiklerinin yüklerini taşımakta zorlandığını, ABD'nin Rusya ve Çin'i liberal düzene entegre ederek potansiyel düşmanlarını güçlendirdiğini ve Amerikan iç sorunlarının arttığını belirtir. Bununla birlikte küresel düzeyde son yılların iki temel eğiliminin ABD'nin tek taraflılığını beslediği ileri sürülmektedir. Bunlar demografik değişim ile teknolojik otomasyondur. Sonuçta bir tarafta artan düzensizlik ve zayıflayan müttefikler, diğer tarafta ise ABD'nin artan kendine yeterliliği ve uzaktan vurma kabiliyetinin getirdiği küresel avantaj bulunmaktadır. ABD'nin yeni teknolojilerinin yabancı işgücü, enerji ve askeri üslerin önemini azalttığını ileri sürer. Büyük güçler arasında önümüzdeki yüzyılda çalışan nüfusun sadece ABD'de artacağını ortaya koyar. Çin, Rusya ve Avrupa ülkeleri açısından durum farklıdır. Ancak bölgesel rakiplerin otokrasiler aracılığıyla nüfusları azalacak olsa da askeri harcamaları artarken, demokratik müttefiklerin yaşlanan nüfusları ve refah yükümlülükleri sebebiyle askeri kapasitelerini yeterince artıramadıkları vurgulanır. Beckley, ABD'nin küresel pozisyonunu koruyabilmesi için bölgesel güçleri kendi bölgelerinde hegemonya oluşturamayacak açık ve serbest ticarete dayalı konsolide bir dünya düzeni kurması gerektiğini öne sürmektedir. Çalışmada haydut süpergüç kavramına dayalı büyük strateji ile uluslararası liberal düzenin geleceği arasındaki ilişki tartışılacaktır.

M. Didem Buhari (İzmir Katip Çelebi Üniversitesi) ve Nihal Yetkin-Karakoç (İzmir Ekonomi Üniversitesi), Diplomatik Çevirmenlerin Trumpça ile İmtihanı: Toplumsal Cinsiyet Boyutu

Diplomasi literatüründe çevirmenlerin diplomasideki konumu genellikle ihmal edilen bir konudur. Görüşmelerin kapalı kapılar ardında gizlilik çerçevesinde yapılıyor olması çevirmenin diplomasiye katkısının ihmal edilmesine ve yalnızca pasif bir aktarıcı olarak görülmesine sebebiyet vermiştir. Oysa, ilk seçildiği dönemde olduğu gibi yeni döneminde de ayrıştırıcı, saldırgan ve cinsiyetçi dil kullanımıyla basına çokça yansıyan ABD Başkanı Donald Trump'ın döneminde, çevirmenlerin "Trumpça" adı verilen bazı uydurma kelimeler, yarım kalmış cümleler ve çocukça bulunan kısa ifadeleri diplomatik dile çevirme konusundaki girişimleri görünür hale gelmiştir. Aynı zamanda Trump'ın, Putin ve Kim Jong Un gibi ABD'nin rakibi veya hasmı olarak görülen liderlerle baş başa görüşmelerine sadece çevirmeniyle girmesi de diplomatik çevirmenlerin daha fazla dikkat çekmesine yol açmıştır. Trump'ın diplomasi diline uzak (Trumpça) ifadelerinin basına nasıl yansıtıldığı, Trump'ın gizli görüşmelerine dair haberlerde kullanılan çevirmen fotoğrafları, çevirmenlerle ilgili yorumlar ve çevirmenlerin verdikleri röportajların içeriği, çevirmenin diplomaside giderek daha görünür hale gelen etkin bir rol oynayabileceğini gündeme getirmiştir. Üstelik hem ulusal hem uluslararası basına yansıyan çevirmenlerin kadın olması toplumsal cinsiyetçi tartışmaların da önünü açar. Bu çalışmada Trump'ın anti diplomatik, saldırgan ve cinsiyetçi olarak ün salmış biçimine karşı kadın çevirmenlerin duruşu ve bu biçim karşısında geliştirdikleri stratejiler örneklendirilecek ve tartışılacaktır. Metodolojik açıdan ABD ve uluslararası basın taranarak iki aşamalı bir araştırma yapılacaktır. İlk aşamada "Trumpça" olarak anılan ve anti diplomatik olduğu için çevirmenlere güçlük yaratan ifadelerin ayrıştırıcı, cinsiyetçi ve saldırgan yönü ortaya konulacaktır. Ardından, Trump'ın ABD Başkanı titriyle çevirmen eşliğinde yaptığı görüşmeler belirlenecek ve kadın çevirmenlerin basında nasıl yer bulduğu (görsel) söylem analizi yoluyla incelenecektir. Böylece, kadın diplomatik çevirmenin Trump için yaptığı çevirilerde toplumsal cinsiyet yönünden görünürlük durumu ve bu cinsiyetçi metne sadakati mercek altına alınacak hem diplomasi hem çeviribilim alanına katkı sunulacaktır.

Panel 52 (14.30-16.00, Sınıf: M204)

**Uluslararası İlişkilerde Kuramsal Tartışmalar
Panel Başkanı: Sinem Ünalıdır (Ege Üniversitesi)**

**Melek Aylın Özoflu (İstanbul Üniversitesi), Kuramlar Susarken: Uluslararası İlişkilerde
Soykırım Boşluğu Üzerine Eleştirel Bir İnceleme**

Soykırım olgusu devletlerin iç ve dış politikalarını etkileyen önemli bir insan hakları ve güvenlik meselesi olarak günümüzde hâlâ güncelliğini korumaktadır. Bu bakımdan, uluslararası ilişkilerin şekillenmesinde önemli bir rol oynar. Aynı şekilde, Uluslararası ilişkiler disiplini de soykırım çalışmalarına önleyici mekanizmaların tasarlanması, uluslararası normların şekillenmesi ve müdahale kararlarının meşrulaştırılması açısından önemli bir çerçeve sunar. Soykırımın tarihsel sıklığı ve güncelliğine karşın, olgunun genellikle uluslararası hukuk bağlamında ele alındığı ve araştırıldığı görülmektedir. Öte yandan, aralarındaki önemli ilişkiye rağmen, soykırım kavramının uluslararası ilişkiler disiplini tarafından büyük ölçüde görmezden

gelinmesi dikkat çekicidir. Buna göre, alanın öne çıkan kuramları disiplinin normatif ve epistemolojik öncelikleri nedeniyle soykırımı uzun süre teorik olarak göz ardı etmiştir. Aynı şekilde, soykırım teorileri ve çalışmaları da soykırımın uluslararası ilişkilere olan etkilerine açıklayıcı bir çerçeve sunamamaktadır. Dolayısıyla hem uluslararası literatürde hem de Türkçe literatürde böyle bir kavramsal çalışmanın oldukça sınırlı olduğu saptanmıştır. Bu çalışmanın temel amacı, uluslararası ilişkiler teorilerinin soykırımı nasıl çerçevelediğini inceleyerek, bu teorilerin soykırımı önleme konusunda ne derece gerçekçi ve işlevsel olduklarını tartışmaktır. Bu doğrultuda, şu sorulara yanıt aranmaktadır: Soykırım uluslararası bir tehdit midir? Uluslararası ilişkiler teorileri soykırımın önlenmesine ne ölçüde katkı sunabilir? Soykırımın uluslararası ilişkiler üzerindeki etkileri nelerdir? Çalışma, bu sorulara yanıt verebilmek için soykırımın uluslararası düzeydeki etkilerini anlamamız gerektiğini ve bunun için de öncelikle uluslararası ilişkiler teorilerinin soykırım olgusuna yönelik sunabileceği açıklamaları değerlendirmek ve genişletmek gerektiğini savunmaktadır. Bu sebeple, mevcut çalışma başlıca dört uluslararası ilişkiler kuramı—realizm, inşacılık, Eleştirel teori ve Post-kolonyal teorilerin soykırım olgusuna yaklaşımlarını tartışacaktır. Bu amaçla, nitel araştırma yöntemlerinden sistematik literatür taraması kullanılacaktır. Çalışmanın sunacağı kuramsal tartışma, uluslararası ilişkiler kuramları ve soykırım araştırmaları arasındaki kesişme noktalarını ortaya koyarak ilgili literatüre katkıda bulunacaktır. Böyle bir analiz, aynı zamanda ileride yapılacak vaka analizlerine de zemin oluşturmayı amaçlamaktadır.

Başak Koşanay (İstanbul Bilgi Üniversitesi), “Bilginin Jeopolitiği”ne Dair Batı ve Batı Dışı Dünyadan Yaklaşımlar: İlk Jenerasyon Frankfurt Okulu ve Freire Arasında Bir Diyalog

Bu makale, Küresel Güney ve gelişmekte olan dünyadaki bilgi üretiminin sistematik olarak dışlanması epistemolojik ve tarihsel kökenlerine bakarak, Batı felsefesi ve sosyal bilimlerinin akademide ve genel olarak entelektüel üretimde dünyanın geri kalanı üzerindeki “bilgi hiyerarşisini” tartışacaktır. Bu doğrultuda, tartışmayı öncelikle Theodor W. Adorno ve Max Horkheimer’ın “Aydınlanmanın Diyalektiği (The Dialectic of Enlightenment)” ve yine Horkheimer’ın “Eleştirel Teori (Critical Theory)” ve “Akıl Tutulması (The Eclipse of Reason)” metinlerine dayandıracam. Daha sonra (post)kalkınmacılık çalışmaları ve dekolonyal teori çerçevesinde Paolo Freire'nin “Ezilenlerin Pedagojisi (Pedagogy of the Oppressed)” metni ile paralellikler kurarak, Aydınlanma dönemindeki rasyonalite kavramının gelişiminin daha sonra 18. ve 19. yüzyıllarda yoğunlaşan sömürgecilik ve kapitalizmin hegemonyası altında Küresel Güney halklarının insandışılştırılmasıyla nasıl iç içe geçtiğini serimleyeceğim. Bununla bağlantılı olarak, Batı dışı dünyadan gelen epistemolojilerin ve hatta Batı dünyasında, Batı dışı dünyadan gelenler tarafından üretilen bilginin akademide nasıl sistematik olarak dışlandığını ve değersizleştirildiğini örneklendireceğim. Daha sonra bu tartışmayı, Adorno ve Horkheimer tarafından ortaya konan Aydınlanma'nın başından beri süregelen iç çelişkileri ve sosyal bilimlerde “neyin bilimsel olup olmadığı” ve “neyin bilimsel kabul edilip tartışılmaya değer olduğu” tartışmalarının ortodoksluğu ile eklemleyerek, Batı dünyasının entelektüel hegemonyasını nasıl “mitik bir bilimsellik iddiası” üzerine inşa ettiğini tartışacağım. Bu doğrultuda, özellikle sosyal bilim alanındaki bilgi üretiminin pozitivist dogmadan “sekülerleşerek”, Batı dışı dünyadan gelen felsefi tartışmalara ve akademik üretime alan

açması gerektiğini öne süreceğim. Son olarak, sömürgeci geçmişin ezilenler ve ezenler arasında daha yoğun bir pedagojik ilişki yarattığı Batı dışı coğrafyaların daha şiddetle maruz kaldığı “bilgi üretimi hegemonyasının”, “bilgi jeopolitiğini” kurma ve sürdürme şekillerini tartışacağım. Bu bağlamda, Aydınlanma’nın Batı dışı toplumları ve epistemolojilerini bir bütün olarak reddetmesinin ve özellikle köklü epistemolojileri “egzotik yaşam tarzlarına” veya “bilimsel olmayan bilgiye” indirgenerek onları “mitlerin geri kalmış zamanına” hapsedme sürecini göstermeyi amaçlayacağım. Böylelikle, Adorno ve Horkheimer gibi “Batılı” eleştirel düşünürlerle, “Batı dışından” bir düşünür olan Freire’nin insan özgürleşmesine, ilerlemeye ve bilimsel bilginin ne olduğuna yönelik tartışmalarını yan yana ele alarak, farklı coğrafyalardan “bilginin mitleştirilmesi” sürecine dair analizlerindeki yakınlaşma ve ayrışma alanlarını sorgulayacağım.

Süleyman Buğrahan Bayram (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi), Muzır Bir Uluslararası Siyaset Metaforu Olarak Satranç

Disiplinlerin kendilerine dair anlatılarında (*self-narrative*) ve kendilerini anlayış biçimlerinde (*self-understanding*) metaforlar şüphesiz ki önemli bir yer tutar. İlgili literatürde altı çizildiği üzere, metaforlar sadece basit benzetmeler değildir; kendilerine yeteri kadar yer bulduklarında anaakım yaklaşımlara yön verebilir, belirli kavramsallaştırmaları manipüle edebilirler. Dahası, ilk aşamada belirli bir yaklaşımı öğütleyen metaforlar, pratiklere dönüşebilir, bu belirli yaklaşım pratik halinde devam edince de yaklaşımın kendisini pekiştirerek kendi kendisini terkip eden bir döngü oluşturabilir. Bir diğer deyişle, metaforlar, disiplinlerin kendilerini kurma süreçlerinin doğal ancak irdeleme, hatta yapıbozum gerektiren parçalarıdır. Nihayetinde, Milan Kundera’nın da altını çizdiği üzere, “eğretilmelerle (metaforlarla) şaka olmaz.” Uluslararası ilişkiler (Uİ) disiplini de bu kısa girizgahtaki düsturdan azade değildir. En basitinden, güçler dengesi kavramı bir terazi metaforundan türetilmiştir ve rasyonel hesaplama, silahlanma ihtiyacı ve rekabete yönelim gibi değer yüklü kavram setlerini beraberinde taşır. Disiplinde kullanılan kavramların dışında, disiplinin kendini akademi ve akademi dışı dünyaya yansıma şekli de metaforlar aracılığıyla olmaktadır. Dikkat çekici bir çalışmaya göre, önde gelen yayınevlerinin piyasaya sürdüğü Uİ kitaplarının önemli bir çoğunluğunun kapakları tek bir metafor üzerinden okuyuculara disiplini tanıtmaktadır: satranç oyunu. Satranç tahtası ve taşları, birçok seçkin Uİ kitaplarının kapaklarında öyle ya da böyle yer almaktadır. Yine aynı çalışmada, uluslararası siyasetin aktüel yayın editörleri ve karikatüristler tarafından da satranç metaforuyla yorumlandığı ifade edilmiştir. Dünya liderlerini tasvir eden birçok haber tanıtımı ve karikatür bir şekilde uluslararası siyaseti satranç oyununa, aktörleri de satranç oyuncularına benzetmektedir. Her ne kadar satranç metaforu Uİ disiplininde yerleşik bir self-narrative ögesi olsa da, yukarıda bahsedildiği üzere, bu metafor, beraberinde belirli yaklaşımların niteliklerini taşır ve uluslararası siyaseti sadece belirli bir anlayışa göre resmeder ve zihinlere işler. Örneğin, uluslararası siyasetin tamamen stratejik etkileşimden, yani karşılıklı stratejik ve taktik hesaplardan oluşması ve uluslararası aktörlerin sadece iyi stratejistler olması gerektiği bu yaklaşımlardan sadece biridir. Bu çalışmanın amacı, Uİ öğretiminde satranç metaforunun yapıbozuma uğratılmasının ya da en azından bir karşıt vaka olarak tanıtılmasının pedagojik değerini ortaya koymaktır. Nitekim, satranç, uluslararası

siyasete benzemesinden ziyade ondan ayrışmasıyla çok daha iyi bir analitik çerçeve sunmaktadır. Her şeyden önce, (1) uluslararası siyasetin tamamen eşit güçte olan aktörler arasındaki bir etkileşim olduğundan genellikle bahsedilemez. Ayrıca, (2) uluslararası siyaset sıra tabanlı bir oyun olmaktan ziyade aynı anda birçok etkileşimin farklı kanallar aracılığıyla şekillendirildiği bir vakadır. Belki de en önemlisi, uluslararası siyasetin (3) istihbari yönü, onu diğer aktörlerin (rakibin) tüm imkan ve kabiliyetlerinin göz önünde olduğu satranç oyunundan ayırır. Uİ öğretiminde satranç metaforunun bu yönlerine dikkat çekmek, disiplindeki farklı yaklaşımlara dair zihinsel blokajı bir nebze kıracak ve Uİ öğrencilerinin uluslararası siyaseti daha yeni ve yaratıcı şekillerde tahayyül etmelerine imkan sağlayacaktır.

Panel 53 (14.30-16.00, Sınıf: M205)

Hesaplamalı Sosyal Bilimlerde Yöntemsel Yenilikler ve Siyasal Analizler

Panel Başkanı: Merih Angın (Koç Üniversitesi)

Nihat Muğurtay (Sabancı Üniversitesi), Kaan Şirin (Sabancı Üniversitesi), Mehrdad Heshmat Najafabad (Sabancı Üniversitesi), Ahmet Taha Kahya (Sabancı Üniversitesi), Göktuğ Yılmaz (Sabancı Üniversitesi), Yasser Zouzou (Sabancı Üniversitesi), Batuhan Bahçeci (Sabancı Üniversitesi), Ayça Demir (Sabancı Üniversitesi), Doğukan Tosun (Sabancı Üniversitesi), Meltem Müftüler-Baç (Sabancı Üniversitesi) ve Onur Varol (Sabancı Üniversitesi), Küresel Global Diplomatik İlişkileri Multimodal Veri ile Açıklamak

Bu araştırma, 156 ülkenin dışişleri bakanlıkları ve yürütme aygıtının resmi web sayfalarından derlenen diplomatik haber ve görsellerden oluşan küresel bir veri kümesini 20 yılı aşkın bir süre zarfında tanıtmaktadır. Global Diplomasi veriseti, 1.15 milyondan fazla haber makalesi ve 1.18 milyon ilişkili görsel sunmaktadır. Araştırmamız başlangıçta web kazıma ve Doğal Dil İşleme (NLP) araçlarının emek tasarrufu sağlayan, yeni veri edinme ve işleme yöntemlerini nasıl geliştirdiğini göstermektedir. İlk olarak diplomatik metinlerde adı geçen kişiler, ülkeler ve uluslararası örgütleri adlandırılmış varlık tespiti aracılığıyla tespit ettik. İkinci olarak, GlobalDiplomacyNET diplomatik web sitelerinde yayınlanan görselleri işler ve analiz eder, hükümetlerin görsel paylaşım uygulamalarını ve alışkanlıklarını analiz eder. Bu metinsel ve görsel bilgiler birlikte ülkelerin haber paylaşım alışkanlıkları, coğrafi kümelenme ve cinsiyet temsili hakkında önemli bilgiler sunar. Dahası, küresel diplomatik haberlerde görüldükleri gibi siyasi figürlerin birlikte-bulunma ağları gibi bazı sosyal ağ analizine giren sonuçları paylaşıyoruz. GlobalDiplomacyNET, metinsel ve görsel verilerden oluşan küresel bir veri tabanı sunmanın yanı sıra, bu verilerin uluslararası ilişkiler çalışmalarında nasıl kullanılabileceğini açıklayan ilk çalışmadır.

Nihat Muğurtay (Sabancı Üniversitesi), Yasemin Tosun (Sabancı Üniversitesi) ve Onur Varol (Sabancı Üniversitesi), 2023 Cumhurbaşkanlığı Seçim Kampanyasında Türk Twitter Gündeminin Konu Önceliği ve Siyasal Ayrışması

Sosyal medya, seçim süreçlerinde en önemli gündem belirleyici aktörlerinden biri haline gelmiştir. Hükümetler ve siyasi partiler, tabanı harekete geçirmek için çok çeşitli yöntemler ve

konular üzerinden mobilize olmaktadır. Seçim döneminde tartışılan meseleler, sosyal medyada hangi konuların öne çıktığını (önem düzeyi) ve partizan bölünmeleri yansıtabilmektedir. Bu çalışmada, Türkiye'nin 2023 seçimleri bağlamında, ekonomi, siyaset, terör ve toplumsal cinsiyet gibi belirli konuların Twitter (X) üzerinde nasıl tezahür ettiğini inceliyoruz. Seçim dönemine ait halka açık Türkçe tweet veri setini kullanarak şu analizleri gerçekleştiriyoruz: (i) konu önemini izlemek için günlük kelime sıralamaları, (ii) 5,1 milyon kullanıcı için iki boyutlu ideolojik bir düzlemde konumlandırma sağlayan Bayesyen ideal nokta tahmini ve (iii) konular arası ideolojik ayrışmayı incelemek için konu-benzerliği ağları. Bulgularımız, sosyal medya gündeminin büyük ölçüde ulusal güvenlik odaklı konular tarafından belirlendiğini, ekonomik konuların seçmenler için kritik önemde olmasına rağmen çevrimiçi ortamda daha az görünür olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, mülteci konulu tartışmaların cumhurbaşkanlığı seçimlerinin iki turu arasında zirveye ulaştığını ve bu dönemin artan siyasi pazarlıklarla çakıştığı ortaya çıkmaktadır. İdeoloji skoru tahmini yoluyla, farklı konuların sol-sağ ideolojik yelpazede belirgin şekilde kümelenildiğini gösteriyoruz. Özellikle, seçimler arası dönemde kutuplaşmanın arttığı ve belirlenen konular etrafında daha güçlü ideolojik kümelenmelerin oluştuğu, seçim sonrası dönemde ise söylemin ideolojik düzlemde daha da parçalandığı görülmektedir.

Merih Angın (Koç Üniversitesi), Şevval Çakıcı (Koç Üniversitesi) ve Emre Güzeldal (Koç Üniversitesi), Krizin Yasını Tutmak: Siyasal Bağlılıkta Duygusal Sıkışmalar

Bu çalışma, Türkiye'deki ekonomik kriz ortamında seçmen sadakatini anlamak amacıyla siyasal psikoloji ile hesaplamalı sosyal bilimlere birleştiren yenilikçi bir analiz sunmaktadır. Seçmen davranışlarını yalnızca rasyonel çıkarlar üzerinden okuyan klasik ekonomik oy verme yaklaşımlarının ötesine geçerek, duyguların ve psikolojik süreçlerin siyasal tercihleri nasıl biçimlendirdiğini incelemektedir. Çalışmada, bireylerin kayıp ve kriz durumlarına verdikleri psikolojik tepkileri açıklamak üzere geliştirilen Kübler-Ross'un beş aşamalı yas modeli (inkâr, öfke, pazarlık, depresyon, kabullenme), ekonomik kriz koşullarında iktidar partisine duyulan seçmen bağlılığını analiz etmek için uyarlanmıştır. Bu model, özellikle yaygın bir memnuniyetsizlik durumunda neden geniş çaplı siyasal kopuşların yaşanmadığını anlamaya yardımcı olmaktadır. Çalışma, 2021–2024 yılları arasında sosyal medya üzerinden toplanan verilerde ekonomik kriz, hükümet politikaları ve liderlik temalarına odaklanarak gerçekleştirilen duygu analizine dayanmaktadır. Doğal dil işleme teknikleriyle yapılan bu analizde, yüz binlerce paylaşım Kübler-Ross modelindeki beş aşamaya göre sınıflandırılmıştır. Bulgular, seçmenlerin büyük ölçüde öfke ve pazarlık aşamalarında yoğunlaştığını; ancak depresyon ve özellikle kabullenme gibi aşamalara geçemediklerini göstermektedir. Bu durum, iktidara yönelik desteğin duygusal bir sıkışmaya dayandığını ve bu psikolojik döngüden çıkamamanın siyasal davranışları istikrarlı biçimde etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu analiz, yalnızca seçmenlerin liderlik algısını değil, aynı zamanda siyasal psikolojinin ekonomik kriz gibi dışsal şoklara verdiği tepki biçimlerini de açığa çıkarmaktadır. Siyasal bağlılık, kimi zaman başarısızlıklara rağmen devam edebilmekte ve bu bağlılık, kolektif bir yas sürecinin erken aşamalarında takılı kalınmasıyla sürdürülebilmektedir. Çalışma, ekonomik oy verme davranışlarını açıklarken psikolojik süreçleri ihmal eden literatüre güçlü bir eleştiri getirirken,

duyguların ve psikolojik geçişlerin siyasal davranış üzerindeki etkisini somut verilerle göstermektedir. Hesaplamalı yöntemlerin siyasal psikoloji ile entegrasyonu, hem teorik hem de yöntemsel olarak yeni araştırma alanlarına kapı aralamaktadır.

Başak Taraktaş (Boğaziçi Üniversitesi), Helin Yaren Ekmen (Koç Üniversitesi) ve Suzan Üsküdarlı (Boğaziçi Üniversitesi), K-Pop Aktivizmi ve Karşı-Hareketlere Direnme Stratejileri

Bu çalışma, K-Pop hayran topluluklarının 2020 Black Lives Matter (BLM) hareketi sürecinde geliştirdikleri dijital stratejileri inceleyerek, kültürel toplulukların çevrimiçi siyasal eylem biçimlerine nasıl katkı sunduğunu ortaya koymaktadır. George Floyd'un ölümü sonrasında küresel ölçekte yükselen ırksal adalet protestoları, aynı zamanda #WhiteLivesMatter ve #AllLivesMatter gibi karşı-hareketlerin doğmasına yol açmıştır. K-Pop hayranları bu karşı söylemleri etkisizleştirmek için hem kaynak seferberliği hem de algoritmik müdahaleye dayalı, özgün ve çatışmasız bir dijital aktivizm biçimi geliştirmiştir. Twitter üzerinden toplanan 12.000 paylaşımın analizi, fandomların iki temel strateji benimsediğini göstermektedir: bağış kampanyaları aracılığıyla dayanışma ve #MatchAMillion örneğinde olduğu gibi maddi destek sağlama; ayrıca sosyal medya algoritmalarını manipüle eden "hashtag flooding" yöntemiyle karşı-hareket etiketlerini görünmez kılma. Bu eylemler kısa süreli fakat geniş katılımı olmuş; mizah, estetik ve oyunbazlık unsurlarıyla neşeli bir dayanışma atmosferi yaratmıştır. K-Pop hayranlarının sergilediği bu çatışmasız ve kapsayıcı dijital eylemlilik, popüler kültür topluluklarının politikleşme kapasitesine dair yeni bir örnek sunmaktadır. Çalışma, kültürel sermayenin dijital ağlarda kolektif eylem gücüne dönüşme biçimlerini açığa çıkararak, sosyal medya çağında karşı-kamuların ve algoritmik direniş stratejilerinin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Panel 54 (14.30-16.00, Sınıf: M206)

Politik Ekonomi: Neoliberalizm, Özelleştirme, Emek

Panel Başkanı: Benal Nazlı Üstünes Demirhan (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Engin Onuk (İstanbul Bilgi Üniversitesi), İnternetin Küresel Gelişiminde Neoliberal Anlatılar ve Politika Yayılımı: Türkiye Örneği

Dijital teknolojilerin ve internetin küresel ölçekte yaygınlaşması, çoğu zaman teknolojik ilerlemenin kaçınılmaz ve kendiliğinden gelişen bir sonucu olarak sunulmakta, internet ise "tarafsız" ve herkese açık bir alan olarak idealize edilmektedir. Ancak internetin ortaya çıkışı, altyapısının genişlemesi ve erişilebilir hale gelmesi, siyasi tercihler, piyasa odaklı ekonomik modeller ve küresel düzeyde benimsenen neoliberal yönetim normlarının etkisiyle şekillenmiştir. 1980'lerden itibaren IMF, Dünya Bankası ve OECD gibi uluslararası kuruluşların öncülüğünde serbest piyasa ilkeleri, deregülasyon ve özelleştirme süreçleri, yalnızca ekonomik bir program değil, dijitalleşmenin küresel düzeyde nasıl yön alacağına ilişkin bir paradigma olarak yaygınlaştırılmıştır. Bu çerçevede internetin yayılması, serbest rekabetin dijital alana taşınması, devletlerin altyapı yatırımlarını özel sektöre devretmesi ve iletişim sektörünün özelleştirilmesi gibi adımlar, küresel neoliberal anlatıların bir parçası olarak öne çıkmıştır. Bu

çalışma, politika yayılımı ve söylem olarak politika yaklaşımı perspektifinden, telekomünikasyonun özelleştirilmesi ve neoliberal ilkelerin küresel düzeyde yayılmasının, internetin gelişimini belirleyen yapısal ve ideolojik etkilerini analiz etmektedir. Türkiye örneği, bu sürecin yerel düzeyde nasıl uygulandığını ve küresel neoliberal normların yerel siyasi ve ekonomik bağlamla nasıl etkileşime girdiğini anlamak için kullanılacaktır. 1980'lerden itibaren Türkiye'nin telekomünikasyon altyapısını ve internet erişimini piyasa koşullarına açma süreci, devletin iletişim politikalarından çekilmesi, Türk Telekom'un özelleştirilmesi ve özel internet servis sağlayıcılarının önünün açılması gibi gelişmeler üzerinden incelenecektir. Çalışma, internetin nötr ve kendiliğinden gelişen bir alan değil, belirli siyasi ve ekonomik çıkarlar doğrultusunda inşa edilen bir alan olduğunu savunarak, dijitalleşme sürecine ilişkin determinist anlatılara eleştirel bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

Özlem Cihan (Beykoz Üniversitesi), Türkiye'de Otoriter Neoliberalizmin Sürekliliğinde Kritik Bir Rezerv: AKP Dönemi Altın Madenciliği

2010'ların başından bu yana 3213 sayılı Maden Kanunu'nda yapılan bir dizi değişiklik maden ruhsatı alma sürecini basitleştirmiş, denetimleri etkisizleştirmiş, bürokratik süreçleri merkezileştirmiş ve onay sürecini hızlandırmıştır. Üstelik bu değişiklikler, ormanlar ve sit alanları gibi koruma altında bölgeler de dahil olmak üzere giderek madencilik faaliyet alanlarını genişletmiştir. Özellikle 2020 sonrası süreçte, çevresel hakların askıya alınması, yerel direnişlerin etkisizleştirilmesi ve yargı süreçlerinin baypas edilmesi açısından da kritik bir eşik aşıldı. Çevre, kimi zaman kalkınma, kimi zaman milli güvenlik ve hatta kimi zaman da kamu yararı gibi söylem çerçeveleriyle her ne kadar politik gündemin içerisinde yer ediniyor gibi görünse de giderek normatif anlamda alanın dışına itilerek depolitize ediliyor. Öyle ki, çevresel kaygılar teknik detaylar olarak ele alınmakta, idari otoritenin madencilik faaliyetlerindeki belirleyici ve karar verici yetkileri genişletilmekte, yerel halkın, belediyelerin ve çevre örgütlerinin sürece katılımını artık neredeyse tümüyle dışlanmaktadır. Otoriter rejimin konsolide olduğu bir bağlamda neoliberal yönetimselliğin patolojisine de somut örnek oluşturan altın madenciliği iki kritik noktayı da öne çıkarıyor. İlk olarak, Türkiye'de çevrenin otoriter neoliberalizmde giderek ekstraktivist bir birikim zemini olarak kurulması, ikinci olarak ise, siyasetin baskıcı örgütlenmesinin güçlü ve kurucu bir aracıya dönüşmesidir. Bu çerçevede, altın madenciliği, neoliberal yönetimselliğin otoriterleşmeyle devamlılığını da sağlayan depolitize bir rezerv oluşturmaktadır. Tartışmalar ışığında, bu çalışma AKP dönemi altın madenciliği faaliyetlerini bir inceleme alanı olarak ele alıyor. Kazdağları, Cerattepe ve İliç gibi kriz örnekleri ve mevzuat değişiklikleri üzerinden doğal kaynak çıkarma işleminin ekonomik çıkar kazanımlarının yanı sıra otoriter rejimin siyasi bir aracı olarak da işlev gördüğünü tartışıyor. Çalışma, altın madenciliğinin devlet-sermaye ilişkilerini yeniden düzenlemek, toprak kontrolünü genişletmek ve muhalif aktörleri baskı ve kontrol altında tutmak için stratejik bir araç olarak işlev gösterdiğini analiz ediyor. Nitekim Foucaultcu perspektiften neoliberal yönetim rasyonalitesi bir yandan tüm yönetimi piyasa için ve piyasa ilkelerine göre şekillendirirken, diğer yandan piyasanın siyasi kurumlarca inşa edilmesini, desteklenmesini ve gerektiğinde kurtarılmasını öngörür. Neoliberal rasyonalitenin bu yeni programlaması, özneyi girişimcileştirir, emeği insan sermayesine dönüştürür ve devleti yapılandırarak piyasa merkezli

bir konuma yerleştirir. Neoliberalizmin bu yönetsel programlaması, özellikle depolitizasyon tartışmaları bağlamında önemli bir kuramsal çerçeve sunarken, AKP iktidarı altında otoriter yönetim biçimleriyle iç içe geçerek, otoriterleşmeyi konsolide eden bir kuramsal yerleşiklik ve süreklilik kazanmıştır. Kamu-özel sektör ortaklıkları, özel sermayeyi devlet öncülüğündeki otoriter projelere entegre ederken, büyüme, yatırım ve egemenlik söylemleri aracılığıyla madencilik faaliyetlerinin ekolojik ve sosyoekonomik sonuçları sistematik biçimde depolitize ediliyor. Bu bağlamda, AKP-Erdoğan otoriterleşmesinde altın madenciliği yalnızca ekonomik çıktı üretmekle kalmıyor; aynı zamanda muhalefetin yerinden edildiği, doğanın güvenikleştirildiği ve idari kurumların rejim dayanıklılığını sağlamak üzere yeniden yapılandırıldığı merkezîyetçi ve baskıcı bir siyasal düzenin süreklilik araçlarından biri hâline geliyor.

Alihan Gök (Marmara Üniversitesi), Kurye Emeğine Etnografik Bir Bakış: İstanbul & Marsilya

Bu bildiri önerisiyle, Aix-Marseille Üniversitesi'ne bağlı araştırma merkezi IMERA bünyesinde yürütülen "Réappropriation la coopération sociale: possibilités et défis dans l'ère des plateformes numériques" (İşbirliğini sahiplenmek: Dijital platformlar çağında zorluklar ve fırsatlar) başlıklı proje kapsamında yapılan araştırmaların sonuçlarını paylaşmak amaçlanmaktadır. Bu çalışma büyük ölçüde 2024-2025 yıllarında İstanbul ve Marsilya'da yapılan saha çalışmalarına yaslanmaktadır. Teslimat emeğinde algoritmanın canlı emek üzerinde mutlak bir hakimiyeti olduğu yönündeki görüşün aksine, bu etnografik çalışma kuryelerin İstanbul ve Marsilya'daki çalışma deneyimlerinden yola çıkarak, überizasyonun sebep olduğu olumsuzluklara rağmen emekçilerin yeni direniş biçimleri geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Platform emeğinde son yıllarda öne çıkan bağımsız esnaf modeli, özellikle esneklik ve özerklik vaadiyle alan kazanmış bulunmaktadır. Ne var ki, örneğin kuryelerin çalışma ritmine daha yakından baktığımızda, platform emeğinin giderek toplumsallıktan uzak bir biçim aldığı dolayısıyla bu vadin gerçekte örtüşmediği açıkça görülmektedir. Emekçilerin müşteriler, restoran çalışanları ve çalışma arkadaşlarıyla iletişimlerinin/temaslarının giderek sınırlandığı, derin bir yalnızlık başta olmak üzere, türlü fiziksel (hız baskısı kaynaklı kaza riskleri, meslek hastalıkları, şiddet/taciz,vb.) ve psiko-sosyal risklerle (profesyonel stres, tanınma eksikliği/toplumsal dışlanma, güvencesizlik, yabancılaşma/tükenmişlik ve anlam yitimi, vb.) karşı karşıya kaldıkları Uluslararası Çalışma Örgütü'nün raporlarında açıkça ortaya konmuştur. Kendi hesabına çalışma, parça başı ücretlendirme, araç ve ekipmanların çalışan tarafından borçlanarak satın alınması, sabit çalışma mekanının, saatlerinin ve ritminin yokluğu gibi faktörler geçicilik algısı ve bununla bağlantılı olarak işin bir meslek olarak değil sadece bir kazanç kapısı olarak görülmesini de beraberinde getirmektedir. Platform emeğinde, ölü emeğin canlı emek üzerinde mutlak bir hakimiyet kurduğu yönündeki görüş, tam da riskin çalışma saatlerinin ötesine geçtiği kuryeliğe dair yapılan tüm bu tespitlerden yola çıkmaktadır. İkinci ve üçüncü jenerasyon kuryelikle beraber algoritmanın artan gücüyle platformların kolektif emeğin nefes borularını tamamen tıkadığı, emeğin demokratikleşmesi/insanileşmesi karşısında ciddi bir tehdit oluşturduğu yönündeki bu akademik görüş medyada da kendine yer bulmaktadır. Bunun emekçilerin özgürleşim potansiyellerini tamamen ortadan iddiası medyadik biçimlerde de üretilmekte,

farklı kaynaklarda ve mecralarda kuryelerden “zavallılar”, “21.yy’ın yeni köleleri”, gibi sıfatlarla söz edilmektedir. Emekçileri pasif özneler olarak niteleyen bu dışsal bakış açısından sıyrılmanın yolu “emeğin merkeziliği” perspektifinden çalışma koşulları ve çalışma deneyimlerine daha yakından bakarak, platformlar bünyesinde çalışan kuryelerin iş ile kurdukları ilişkiyi, maruz kaldıkları psiko-sosyal riskler, geliştirdikleri savunma mekanizmaları gibi dinamikler üzerinden, mesleki kimlik geliştirme sürecinde olumlu ve olumsuz yanlarıyla kavramaya çalışmaktan geçmektedir. Ergoloji, çalışma sosyolojisi ve toplumsal felsefenin araçlarından yola çıkan ve bu perspektifi özgün bir takipçi gözlem yöntemi kullanan etnografik saha çalışmasıyla besleyen bu çalışma, “tanımlı iş” ile “gerçek iş” arasında ortaya çıkan farkları gözler önüne sermeyi ve böylece algoritmik yönetimin sınırlarını sorgulamayı, platformların artan gücüne rağmen emekçilerin iş birliğini sahiplenme mücadelesini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Panel 55 (14.30-16.00, Sınıf: M301)

Göç Çalışmaları: Kuramsal ve Ampirik İncelemeler

Panel Başkanı: Nil Dikmengil (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Ayşe Ezgi Gürcan (İstanbul Beykent Üniversitesi) ve Melek Özlem Ayas-Cin (İstanbul Beykent Üniversitesi), Göç Politikalarında Etik İkilemler: Egemenlik ve Hak Rejimleri Arasında Sıkışmak

Uluslararası aktörlerin göç yönetimine dair geliştirdiği politika pratikleri, bir yandan ulus-devletlerin egemenlik alanlarını tehdit ettiği gerekçesiyle eleştirilken, diğer yandan yarattığı etik ikilemler açısından sorgulanmaktadır. Politika yapıcılar, konunun öznesi olarak görülmesi gereken göçmenleri “insan” olarak değerlendirmek ve onların ihtiyaçlarını da gözetmek yerine; bu bireyleri teknik birer "sorun" haline getirmektedir. Bu çerçevede bu çalışma, uluslararası göç politikalarının giderek daha fazla güvenlik ve sınır kontrolü odaklı hale gelmesiyle birlikte, göç yönetişiminin insansızlaştırılmasına odaklanmaktadır. Özellikle son dönemlerde göçmenlerin sayısal olarak kontrol edilmesi gereken nüfuslar; ekonomik, siyasi ve toplumsal yükler; ve/veya güvenlik tehditleri olarak görülmeye başlanmasının; göçmenlerin bireysel hikâyeleri, toplumsal katkıları ve insan hakları taleplerinin görünürlüğüne farklı göçmen grupları arasında bir farklılaşmaya yol açıp açmadığını sorgulamaktadır. Çalışmanın temel araştırma sorusu “Uluslararası aktörlerin insansızlaştırılmış göç politikaları, göçmen grupları (demografik, sosyo-ekonomik, bölgesel, vb.) farklılaştıkça göç süreçlerinde ne tip etik ikilemler ortaya çıkmaktadır? Bu çalışma, göç yönetimi alanında geliştirilen teknik araçların — biyometrik veri toplama, kamusal yardım kotaları, sınır dışı önceliklendirme sistemleri — göçmenleri birey olmaktan çıkarıp tamamen yönetsel kodlara indirgediğini iddia eder. Buna ek olarak, uluslararası kurumların söylemlerine ve uygulamalarına yönelik eleştirel bir analiz sunarak; “yük paylaşımı”, “düzensiz göç akını”, “geri gönderme merkezleri” gibi ifadelerin göçmenleri nasıl nesneleştirdiğini ortaya koymaktadır. Hem kamusal duyarlılığı azalmasında, hem de göçmenlerin insan hakları temelinde taleplerini dile getirmesinin zorlaşmasında politikalara ek olarak kullanılan dilin de rolü olduğunu tartışır. Bu çerçevede çalışmada, uluslararası aktörlerin göçmenleri nasıl tanımladığı, hangi değerleri merkeze alarak politikalar geliştirdiği ve bu politikaların pratikte nasıl işlediği, örnek olay analizleriyle detaylandırılmaktadır. Bu bağlamda bildiride, özellikle Avrupa Birliği’nin sınır ötesi göç kontrol

politikaları ile Birleşmiş Milletlerin insani yardım yaklaşımı eleştirel bir şekilde karşılaştırılacaktır. AB'nin yoğun göç akınlarını durdurmaya yönelik politikaları; üçüncü ülkelerle yapılan geri kabul anlaşmalarına ve sınır dışı etme mekanizmaları aracılığıyla göçmenleri Avrupa topraklarının dışına itmeye odaklanmaktadır. Böylelikle, sadece sınır güvenliği dışsallaşmamış, göçmenlere yönelik sorumluluklar da üçüncül ülkelere aktarılmıştır. Ancak farklı göçmen gruplarına bakıldığında, hem kullanılan dil, hem de teknik araçlarda farklılaşma olduğu da görülmektedir. Bunun karşısında Birleşmiş Milletler gibi kurumlar ise göçmenleri daha çok insani yardım nesnelere olarak görmekte; ancak bu yaklaşım da onları özne olmaktan çok korunması gereken edilgen varlıklar olarak tanımlama eğilimindedir. Yardım temelli yaklaşım, kısa vadede bazı insani ihtiyaçları karşılıyor gibi görünse de, göçmenlerin toplumsal ve siyasal hayata etkin katılımını teşvik eden kalıcı çözümler sunmamaktadır. Bu durum, göçmenlerin kamusal alanda görünmezleşmesine ve karar alma süreçlerinden dışlanmasına yol açmaktadır. Buna ek olarak farklı göçmen gruplarına bakıldığında, uygulama ve söylemlerde farklılıklar gözlemlenmektedir. Sonuç olarak bu çalışma, uluslararası göç politikalarının yalnızca kriz yönetimi ve sınır kontrolü perspektifiyle ele alınmasının yetersiz olduğunu; bu yaklaşımın etik sorumluluk ilkesini zayıflattığını savunmaktadır. Göçmenlerin sadece korunması gereken mağdurlar olarak değil, siyasal özneler ve hak sahibi bireyler olarak tanınması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda çalışma içerisinde, göç politikalarının insan onurunu temel alan, uzun vadeli ve katılımcı bir anlayışla yeniden tasarlanmasına ilişkin öneriler de sıralanacaktır.

Nihan Duran (Bayreuth Üniversitesi, Almanya), Metodolojik Milliyetçilikten Epistemik Direnişe: Mülteci Kadın Çalışmalarında Kesişimsel Feminist Yaklaşımla Güç, Emek ve Bilginin Yeniden İnşası

Bu çalışma, Almanya'da yaşayan Suriyeli mülteci kadınların emek piyasasındaki deneyimleri ve çoklu dışlanma biçimlerini siyaset sosyolojisi perspektifinden iktidar ilişkileri ekseninde ele alarak, ulus-devlet merkezli metodolojik milliyetçilik eleştirisi üzerinden ulusal sınırları aşan bir kesişimsel feminist bir araştırma yaklaşımı önerisi geliştirmeyi hedefler. Mülteci kadınların emek alanındaki karşılaştıkları dışlanmalar, sadece ekonomik yoksunluk veya iş güvencesizliği olarak değil; aynı zamanda yasal statü, toplumsal cinsiyet, etnisite ve sınıf eksenlerinde birbirine iç içe geçen katmanlarla şekillenen siyasal, kültürel ve epistemik iktidar ilişkilerinin bir ürünü ele alınmalıdır. Emek piyasasının yalnızca ekonomik bir yapı değil, aynı zamanda kurumlar, sermaye ve patriyarkanın iç içe geçtiği bir iktidar alanı olduğunu varsaydığımızda, politik çıktıları olan mevcut bilgi rejimlerinin iktidar ilişkileri tarafından nasıl şekillendirildiğine dair önemli sorular gündeme gelmektedir. Çalışma, metodolojik milliyetçiliği yalnızca ulus-devlet merkezli veri üretiminin bir sınırı olarak değil, bilgiye kimin erişebileceğini ve kimin konuşabileceğini belirleyen bir epistemik yapı olarak eleştirir. Çalışmanın ampirik ayağı, Suriyeli mülteci kadınların Almanya'daki iş hayatına erişimine dair deneyimleri ve karşılaştıkları çoklu ayrımcılık biçimlerine ve mikro direnişlerine odaklanırken, teorik olarak çalışma, Bourdieu'nün sembolik sermaye ve sembolik şiddet kavramları ile Iris Marion Young'un epistemik şiddet anlayışı çerçevesinde epistemik adalet kavramını kullanarak, mülteci kadınların maruz kaldığı sosyo-ekonomik ve politik dışlanmanın ötesinde, onların kendilerine

dair bilgi üretimi süreçlerine katılımının sınırlılığı ve sosyal politika yapımındaki görünmezliklerine dikkat çeker ve mevcut bilgi üretimi ve politika süreçlerindeki eşitsizlikleri irdeler. Metodolojik olarak ise çalışma, kesişimsel feminist tahayyülün metodolojik milliyetçilik eleştirisine katkıda bulunarak, ulus-devlet merkezli araştırma pratiklerinin göçmen kadınların deneyimlerini indirgemeci bir biçimde tanımladığına işaret ederek, bu sınırlamaları aşmak için mülteci kadınların deneyimlerini nesneleştirmeyen, onları bilgi üretiminin öznesi olarak tanıyan katılımcı bir yöntem önerir. Bilgiyi kimlerin üretebileceği, kimin konuşabileceği sorusunu epistemik yapı olarak eleştiriye açan bu kesişimsel metodolojik yaklaşım, yalnızca akademik bilgi üretimini dönüştürmeyi hedeflemekle kalmaz, aynı zamanda (sosyal) politika yapımında daha kapsayıcı ve adaletli yaklaşımlar geliştirilmesine katkı sağlamayı amaçlar. Sonuç olarak, bu çalışma, mülteci kadınlara dair bilgi ve buna bağlı olarak gelisen politika üretiminin tarafsız değil, politik bir süreç olduğunu vurgulayarak, kamu politikaları ve yönetim süreçlerinin toplumsal cinsiyet, sınıf ve göç ekseninde nasıl yeniden kurgulanabileceğine dair, epistemik ve yöntemsel bir müdahale önerir. Böylelikle, nitel veri analizinden yararlanan bu çalışma, hem sosyal bilimlerdeki bilgi üretim süreçlerine hem de kamu politikalarına yönelik adalet temelli, eleştirel ve dönüştürücü tartışmalara ampirik bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

Duygu Ersoy (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi), Göçmen Karşıtı Tutumda “Bulaşıcılık Etkisi”: Türkiye Örneği

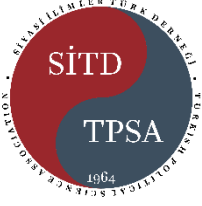
Bu çalışma, göçmen karşıtı partilerin ana akım partiler üzerindeki “bulaşıcılık etkisi”ni Türkiye örneği üzerinden analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bulaşıcılık etkisi, göçmen karşıtı partilerin diğer partiler üzerinde yarattığı etkiyle, bu partilerin göç konusunda daha kısıtlayıcı söylem ve politikalar benimsemelerine yol açmaktadır. Çalışma, söz konusu etkinin Türkiye’de Zafer Partisi (ZP) ile Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) arasındaki ilişki üzerinden değerlendirilmesini hedeflemektedir. Bu çerçevede, 2023 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin iki turu arasında CHP’nin ZP ile kurduğu kısa süreli ittifak sürecinde geliştirdiği göçmen karşıtı söylem incelenmekte ve bu söylem partinin seçim sonrası söylem ve tutumlarıyla karşılaştırılmaktadır. Bu kapsamda çalışma, göçmen karşıtı partilerin ana akım partiler üzerindeki etkisini inceleyen literatüre bu etkinin sürekliliğini değerlendirmeye alarak katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, CHP’nin değişen göçmen karşıtı tutumunu analiz etmek amacıyla, 2023 Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde ve sonrasında CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu (@kilicdaroglu), halefi Özgür Özel (@eczozgurozel) ve partinin resmî Twitter hesabı (@herkesicinCHP) üzerinden yapılan paylaşımlar söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Sonuç olarak, CHP örneği, “bulaşıcılık etkisi” kapsamında değerlendirilebilecek göçmen karşıtı söylemlerin, parti açısından ihtiyaç duyulduğunda gündeme getirilebilecek esnek bir unsur olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır. Çalışma göçmen karşıtı söylemin seçim baskıları doğrultusunda partinin söylemine adapte edilen ve bağlamsal ihtiyaçlara göre kullanılabilen stratejik bir araç hâline geldiğini; tutarlı bir ideolojik tutumdan ziyade araçsallaştırılmış bir söylem olduğunu ileri sürmektedir.

Didem Şahal-Çelik (İzmir İl Göç İdaresi Müdürlüğü), Türkiye’de Şartlı Mülteci Statüsü: Kalıcı Çözümler Bağlamında Mevzuat ve Uygulamalar Üzerine Bir Değerlendirme

Mültecilerin yerinden edilme döngülerini sona erdirmek ve normal bir hayat sürmelerini sağlamak için Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)’nin önerdiği kalıcı çözümler gönüllü geri dönüş, yeniden yerleştirme ve entegrasyondur. Yeniden yerleştirme, literatürde üçüncü ülkeye yerleştirme olarak da kullanılmakla birlikte mültecilerin koruma talep ettikleri ülkeden onları mülteci statüsü ile kalıcı olarak ülkesine kabul eden başka bir ülkeye transfer edilmelerini ifade etmektedir. Şartlı mülteci statüsü, Türkiye’nin 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesine ve 1967 Protokolüne koymuş olduğu coğrafi kısıt sebebiyle Türk uluslararası koruma sistemine girmiş bir statüdür. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 62. maddesinde düzenlenen şartlı mülteci, Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında düzenlenen bir hukuki statüdür. Şartlı mülteci, statü sahiplerine üçüncü ülkeye yerleştirilene kadar Türkiye’de yasal kalışlarına izin veren bir statüdür. Bu düzenleme, Türkiye’de şartlı mülteci statüsüne sahip kişilerin yeniden yerleştirilmesi gerektiği şeklinde yoruma açık olmakla birlikte; ulusal mevzuatta tüm şartlı mültecilerin üçüncü ülkeye yerleştirilmesini zorunlu kılan bir hüküm bulunmamaktadır. Uluslararası mevzuatta da bu yönde devletleri bağlayıcı bir hüküm bulunmamaktadır. Uluslararası mevzuatta şartlı mülteci statüsü bulunmamakla birlikte; mülteci statüsünün tanınması, bir mültecinin her zaman üçüncü bir ülkeye yerleştirileceğini ya da dosyasının üçüncü ülkelere sunulacağını garanti etmemektedir. Yeniden yerleştirme, bir hak değildir ve devletlerin yeniden yerleştirme yoluyla mültecileri kabul etme yükümlülüğü yoktur. Yeniden yerleştirme, mültecinin başvurusuna dayalı bir süreç değildir ve her yıl yeniden yerleştirme kapsamında ülkesine mülteci kabul etmek isteyen devletler tarafından sığınma talebinde buldukları ülkelerde özel ihtiyaçları karşılanamayan veya risk altında olan en hassas durumdaki ve menşe ülkelerine güvenli geri dönüş olanağı bulunmayan mülteciler için belirledikleri kotalar çerçevesinde BMMYK aracılığıyla yürütülen bir süreçtir. Yeniden yerleştirme; ülkeler tarafından en az tercih edilen kalıcı çözüm olması sebebiyle dünya genelindeki mültecilerin %1’inden azı yeniden yerleştirilmektedir. Türkiye’nin bulunduğu coğrafi konum, komşu ülkelerindeki siyasi istikrarsızlıklar ve sığınmacı potansiyeli göz önünde bulundurulduğunda; bu ülkelere kaçarak Türkiye’ye sığınan sığınmacılardan 1951 Cenevre Sözleşmesinde belirlenen kriterlerden bir ya da birkaçını karşılayanlara coğrafi kısıt sebebiyle mülteci statüsünün tanınması daha muhtemeldir. Bu sebeple, Türkiye’nin dünyada en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkelere biri olduğu göz önünde bulundurulduğunda; yeniden yerleştirme, uygulamada çok fazla tercih edilmese de; mülteci baskısını azaltma ve uluslararası platformda göç yönetiminde devletler arasında külfet paylaşımı ve dayanışmanın sağlanması açısından en etkili kalıcı çözümlerdendir. Ancak; ulusal mevzuat çerçevesinde, şartlı mültecilerin aynı ve nakdi desteklerden faydalanılarak gönüllü geri dönüş yapabilmeleri ve

Ülkemizde, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak bilgi ve beceriler kazandırmayı amaçlayan uyum faaliyetlerinden yararlanabilecekleri düzenlenmektedir. Bu doğrultuda; Türk uluslararası koruma sisteminde ulusal mevzuat, uluslararası mevzuatla paralel olarak şartlı mültecilerin gönüllü geri dönüş, yeniden yerleştirme ve entegrasyon olarak belirlenen üç kalıcı czmden de faydalanmasına imkân tanımaktadır.

GCCRIIS

SİYASİ İLİMLER TÜRK DERNEĞİ

IV. ULUSAL SİYASET BİLİMİ KONGRESİ

VI. OTURUM (21 EYLÜL 2025, PAZAR, 16.15-17.45)

Panel 56 (16.15-17.45, Sınıf: M01)

Avrupa'da Popülist Dış Politika: Söylemler ve Eylemler

Panel Başkanı: İbrahim Saylan (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Müge Aknur (Dokuz Eylül Üniversitesi), Popülist Radikal Sağ Partilerin Rusya Federasyonu ile İlişkileri

1990'larda daha düşük seviyede başlayan Avrupa'daki Popülist Radikal Sağ Partiler (PRSP) ile Rusya arasındaki ilişki Rusya'nın Batı-karşıtı politikaları artırmasıyla zaman içerisinde daha güçlü hale gelmiştir. Rusya'nın PRSP'ler ile yakın ilişki içerisinde girme nedenleri arasında Avrupa'da kendi politikalarını meşrulaştırmak, Avrupa siyaseti üzerinde nüfuz kazanmak ve Avrupa'da liberal demokratik uzlaşmayı zayıflatmak bulunmaktadır. Rusya kendi ulusal hedeflerine ulaşmak ve Avrupa'yı zayıflatmak için içerisinde istihbarat, diplomatik, mali araçların bulunduğu savaş dışı taktikler kullanmaktadır. Bu amaçla Rusya Avrupa'daki siyaseti tehdit eden radikal ve aşırı yöntemler uygulayan sistem karşıtı PRSP'leri maddi ve manevi araçlardan destekleyerek başa getirmeyi hedeflemektedir. PRSP'lerin Avrupa hükümetlerinde yer alması bu ülkelerin Rusya'ya daha yakınlaşmalarını ve Avrupa Birliği'nden uzaklaşmalarını sağlayacaktır. Popülist radikal sağ partilerin Rusya ile ilişkileri konusundaki söylemlerini ve hükümet ortağı olduklarında ulusal hükümetlerinin ilgili dış politikasında ne gibi etkiler yarattıklarını incelemeyi amaçlayan bu çalışmada Avrupa ülkelerinden dört parti örneği seçilmiştir. Bu partiler arasında Avusturya'dan geçmişte koalisyon ortağı olan Herbert Kickl liderliğindeki FPÖ (Avusturya Özgürlük Partisi), İtalya'da koalisyon hükümetinin küçük ortağı olan Matteo Salvini liderliğindeki Lega Partisi, Hollanda'da kısa süre iktidarda kalmış olan Geert Wilders liderliğindeki PVV (Özgürlük Partisi) ve Macaristan'da Viktor Orban liderliğindeki Fidesz (Macar Yurttaş Birliği) bulunmaktadır. Bu partiler arasında uzun süre Avusturya'da koalisyon ortağı olan ve ülkesinin dış politikasını yönlendirmeye çalışan FPÖ (Avusturya Özgürlük Partisi) 2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi sonrasında bile Rusya yanlısı politikalarından vazgeçmemiştir. FPÖ, 2016 yılında Putin'in Birleşik Rusya Partisi ile işbirliği anlaşması imzalamıştır. Ayrıca 2022 yılında Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinde açıkça Rusya'yı eleştirmekten kaçınmış ve Rusya yanlılığını Avusturya'nın tarihsel olarak izlediği "nötr" politikalarının arkasına gizlenerek açıklamaya çalışmıştır. İtalya'da uzun süredir koalisyon hükümetlerinde yer alan Lega Partisi lideri Salvini açıkça Putin yanlısı olduğunu 2015'de Avrupa Parlamentosunda ve 2017'de Kızıl Meydanda Putin tişörtü giyerek belirtmiştir. Salvini dışişleri bakanlığı yaptığı dönemlerde açıkça Rusya yanlısı politikalar izlemiştir. Kısa sürede hükümette kalan PVV lideri Wilders da Rusya yanlısı politikaları dolayısıyla Hollandalı

siyasetçilerden çok eleştiri almıştır. Putin'in uzun süredir müttefiki olan Macaristan Başbakanı ve aşırı sağ Fidesz lideri Orban Avrupa Birliği'nin Ukrayna'ya verdiği askeri desteği çekmesini istemiş ve Ukrayna'nın NATO'ya üye olmasına karşı çıkmıştır. Bu örneklerde görüldüğü gibi Rusya Avrupa'daki PRSP'ler ile yakın ilişki kurmayı başarmıştır. Ayrıca bu yakın ilişkiyi hükümette olmayan Fransa'nın Ulusal Birlik Partisi lideri Marine Le Pen ve Almanya'da gittikçe güçlenen Almanya için Alternatif Parti liderleri ile de kurmuştur. Bu çalışma bu ilişkinin bu ülkelerin dış politikasına yansımalarını incelemeyi hedeflemektedir.

İlkin Özdikmenli-Çelikoğlu (Dokuz Eylül Üniversitesi), Popülizmin Bir Uluslararası Sistem İdeali Var mı?: Avrupa'da İktidardaki Popülist Radikal Sağ Partiler Örneği

Popülist dış politika üzerine literatürdeki ilk çalışmalardan bu yana, gerek bir ülkenin uluslararası sistemdeki yerinin gerekse iç siyasi faktörlerin öneminin altı çizilmekte, tek tip bir popülist dış politika olamayacağı ifade edilmektedir. Bununla birlikte çok kutupluluk yanlısı bir tutum, giderek daha fazla sağ popülist dış politikanın en genel unsurları arasında sayılmaktadır. Elitist liberal dünya düzenine meydan okumaları, çok taraflı örgütler, anlaşmalar, mahkemeler vs. konusundaki şüphecilikleri, uluslararası işbirliklerinin çeşitlendirilmesi ve alternatif küresel güçlerle iyi ilişkiler geliştirilmesi arayışları; popülistlerin milliyetçi ve egemenlikçi bir dış politikanın hayat bulabileceği bir uluslararası ortam olarak çok kutuplu bir dünyaya işaret ettikleri şeklinde yorumlanmaktadır. Öte yandan, popülistlerin çok kutupluluk yönünde dış politika çıktıkları yaratıp yaratmadıkları, eğer yaratıyorlarsa da bunun ne derece bir ince çekirdekli ideoloji olarak popülizmden kaynaklandığı soruları önem kazanmaktadır. Plagemann ve Destradi çeşitli çalışmalarda "semptomu nedenle karıştırmak" tehlikesine dikkat çekerek, popülizmin dış politikaya etkisinin, liderler ve onların kişilik ve ideolojilerinden kaynaklı öngörülemez fikir değişiklikleri olarak değil, günümüzde uluslararası ilişkilerin çok kutuplu karakterinin ortaya çıkardığı eğilimlerin daha radikal biçimde ifade edilmeleri olarak incelenmesini önerirler. Literatürdeki mevcut çalışmalar, uluslararası sistemdeki konum ve arayışları itibarıyla daha çok Küresel Güney'deki popülist hareketlere yoğunlaşmaktadır. Bu çalışmada ise popülizmin yükselişi ile jeopolitik rekabet ve uluslararası sistemdeki dönüşüm arasındaki ilişkinin yönü ve niteliği sorusuna yanıt aranırken, Avrupa'daki popülist radikal sağ partilere odaklanılacaktır. Daha az gelişmiş ülkelerin popülist liderlerinden daha geç ve daha yumuşak biçimlerde olmakla birlikte, Avrupalı popülist aktörlerde de alternatif küresel güçlerle (özellikle Çin'le, daha sınırlı olarak Rusya ile) iyi ilişkiler geliştirme ve çok kutupluluk yönünde çalışma çağrıları ve pratikleri görülmektedir. Öte yandan, gerek dış politika çıktıkları gerekse bunların ardında yatan motivasyonlar açısından aralarında önemli farklılıklar olduğu da dikkati çekmektedir. Bu çerçevede, bu çalışmada Polonya, İtalya ve Macaristan başta olmak üzere popülist radikal sağ partilerin iktidar veya iktidar ortağı oldukları örneklerde bu partilerin nasıl bir söylem izledikleri ve bu söylemlerin dış politikada gerçek bir etki yaratıp yaratmadığı, hükümet belgeleri, anlaşmalar, diplomasi eylemleri vs. incelenerek karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır.

Sevgi Çilingir (Dokuz Eylül Üniversitesi), Avrupa’da Popülist Radikal Sağ Partiler ve Uluslararası Göç: İktidar Faktörü

Uluslararası göç, Avrupa’da on yıllardır politize olmuş bir konudur. Avrupa ülkelerinde farklı toplumsal aktörlerin, ülkelere yerleşen göçmenlerin kalkınma, sosyal yapı ve kolektif kimliğe etkileri üzerine farklı tutum ve argümanları olagelmıştır. Ancak 2000’lerden itibaren, önce popülist radikal sağ, ardından merkez sağ partilerin söylemlerinde ekonomik göç ve sığınma taleplerinin artması, ekonomik krizler ve 11 Eylül sonrası oluşan güvenlik anlayışını birleştiren bir söylem hattı üzerinden göçü güvenlikleştiren, kısıtlayıcı bir siyaset hakim konuma gelmiştir. Göç karşıtlığı, popülist radikal sağ söylemin temel unsurlarından biridir. Avrupa toplumlarında göç karşıtı tutumun yükselişiyle birlikte, söz konusu partilerin bu söyleme mal edilen seçim başarıları, merkez sağın ve hatta giderek merkez solun, seçmenlere göçü kısıtlayıcı önlemler vaat etmesine yol açmıştır. Öyle ki, Avrupa hükümetlerince, AB ve üye devletler tarafından temel bir hak olarak kabul edilmiş sığınma hakkının özüne aykırı olarak değerlendirilebilecek politikalar benimsenebilmektedir. Göç politikasına ilişkin literatürde, popülist radikal sağ partilerin muhalefetteyken artan kamuoyu desteği nedeniyle dolaylı olarak, merkezi hükümetlerin göç politikalarını etkilediği belirlenmiştir. Ancak bu tür partiler artık sadece muhalefette değildir. Giderek daha fazla Avrupa ülkesinde iktidar partisi veya hükümet ortağı konumuna gelmektedirler. Kendilerini mevcut düzene karşı alternatif olarak sunan popülist radikal sağ partilerin, iktidara geldiklerinde bunu ne ölçüde gerçekleştirebildikleri önemli bir sorudur. Popülist radikal sağa ilişkin literatürde, dış politika söz konusu olduğunda, birçok partinin muhalefetteki eleştirel söylemlerinden farklı olarak, iktidara geldiklerinde ulusal geleneklerinin pek de dışına çıkmadığı gözlenmiştir. Bu tespitin, yeni örneklerle ve farklı dış politika konularında test edilmesi gerekir. Popülist radikal sağ partilerin göç karşıtı argümanları, göç konusuyla sınırlı değildir. Bu partilerin diğer ideolojik dayanakları olan yerlilik, anti-elitizm ve AB şüpheciliği ile de örtüşmektedir. Örneğin Macaristan başbakanı Orbán, 2015 sığınma krizinden beri AB sığınma politikasını bir “dayatma” olarak çerçevelemekte olup, bazı ortak kuralları uygulamayı reddetmiştir. Öte yandan, aynı dönemde Avusturya’da hükümet ortağı olan FPÖ, benzer ihlalleri resmi açıklamalarında çeşitli bahaneler üreterek ve uygulama gereklerini öteleyerek gerçekleştirmiştir. Bu çalışma, bir dış politika alanı olarak uluslararası göç odağında, Avrupa’da iktidara gelen popülist radikal sağ partilerin söylem ve eylemlerini karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçlamaktadır. İlk olarak, göç konusunda gelenekselleşen ulusal politikalar ve popülist radikal sağ partilerin muhalefetteyken yaptıkları eleştiriler belirlenecektir. Burada, ilgili partilerin genel göç karşıtlığının yanı sıra, göçe yüklenen çeşitli anlamlar ile göç politikasının AB boyutu ve sığınma hakkı gibi alt başlıklarındaki tutumları tespit edilecektir. Ardından, muhalefette oldukları ve iktidar konumuna geldikleri dönemler arasındaki farklılıklar belirlenecektir. Edinilen bulgular ile, söz konusu partilerin söylemsel sürekliliği ve söylem ile eylemleri arasındaki tutarlılık sorgulanacaktır. Böylece, popülist radikal sağın yükselişinin Avrupa ülkelerinin göç politikalarında nasıl bir yön değişimine yol açtığı sorusuna yeni cevaplar sunulabilecektir.

Fulya Akgül-Durakçay (Dokuz Eylül Üniversitesi), Popülizm ve Dış Politika: Avrupa Güvenliği ve Transatlantik İlişkilere Yansımalar

Avrupa'da popülist radikal sağ partilerin yükselişi, yalnızca iç politika dinamiklerini değil, aynı zamanda dış politika yönelimlerini de dönüştürme potansiyeli taşımaktadır. Popülist radikal sağ partiler, dış politikada ulusal egemenliği önceleyen, göç karşıtı ve yerlici bir söylemle öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, popülizmin dış politika üzerindeki etkisi, yalnızca iç kamuoyuna yönelik sembolik çıkışlarla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda Avrupa Birliği (AB) ve NATO gibi ulusötesi yapılara karşı daha eleştirel ve ulusallaştırıcı bir dış politika anlayışını da beraberinde getirebilmektedir. Bu partilerin, "halk" ile "elitler" arasında kurdukları dikotomiye, özellikle AB bürokrasisi ve transatlantik elitler üzerinden dış politikada yeniden üretmeleri söz konusu olabilmektedir. Bu çalışma, Polonya'da Hukuk ve Adalet Partisi (PiS), Macaristan'da Fidesz, İtalya'da İtalya'nın Kardeşleri (Fdi) ve Lega, Avusturya'da Özgürlük Partisi (FPÖ), Finlandiya'da Finler Partisi ve Norveç'te İlerleme Partisi örnekleri üzerinden Avrupa'da hükümet ortağı konumunda olabilmiş popülist partilerin NATO ve transatlantik ilişkiler bağlamında ortak bir dış politika yaklaşımı geliştirip geliştirmediklerini araştırmaktadır. Bu kapsamda, ilgili partilerin kendi ülkelerinin dış politika yönelimlerinde somut değişikliklere yol açıp açmadıklarını incelenmektedir. Araştırmanın temel sorusu, bu partilerin ulusal düzeyde dış politika yönelimlerini popülist siyaset nezdinde şekillendirip şekillendiremedikleri ve böylelikle farklı ulusal çıkarlar ve güvenlik stratejileri göz önünde bulundurulduğunda ortak bir popülist dış politikadan bahsedilip bahsedilemeyeceği etrafında şekillenmektedir. Araştırma, bu partilerin dış politika söylemlerinin yalnızca retorik düzeyde mi kaldığını yoksa dış politika çıktıklarına etkide bulunup bulunmadığını karşılaştırmalı olarak analiz etmektedir. Bu çalışma, incelenen partilerin söylem ve dış politikadaki etki düzeylerini; ülkelerinin transatlantik ilişkilerdeki yönelimleri ve AB'nin güvenliğini transatlantik ittifaktan bağımsız olarak sağlama çabalarına yönelik tutumları bağlamında değerlendirmektedir. Bu değerlendirme, popülist aktörlerin dış politikayı ulusallaştırma eğilimleri çerçevesinde yapılarak, Avrupa'da dış politikadaki ideolojik kutuplaşmayı daha iyi anlamayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, ulusal güvenlik, transatlantik ilişkiler, NATO üyeliği ve AB güvenliği temalarına yönelik parti programları ile özellikle sosyal medya hesaplarından yapılan parti ve lider açıklamalarının içerik analizinden ve ikincil literatürden yararlanılarak bir analiz yapılmaktadır.

İbrahim Saylan (Dokuz Eylül Üniversitesi), Popülist Radikal Sağ Partilerin AB Genişlemesi Konusundaki Söylem ve Etkileri

Avrupa'daki popülist radikal sağ partilerin AB genişlemesi konusundaki söylemlerini ve hükümet ortağı olduklarında ulusal hükümetlerinin ilgili dış politikasında ne gibi etkiler yarattıklarını karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçlayan bu çalışmada beş AB üyesinden beş siyasal parti seçilmiştir. Macaristan'dan Fidesz (Macar Yurttaş Birliği), Polonya'dan PiS (Hukuk ve Adalet Partisi) ve İtalya'dan Fdi (İtalya'nın Kardeşleri) ulusal koalisyon hükümetlerinde büyük ortak, Avusturya'dan FPÖ (Avusturya Özgürlük Partisi) ve Finlandiya'dan Gerçek Finler Partisi küçük ortak olarak yer almışlardır. Bu partiler Avrupa Parlamentosu'nda da Avrupa Muhafazakârları ve Reformistleri ile Avrupa için Yurtseverler gruplarında faaliyet göstermektedirler. Söz konusu partilerin söylem ve eylemlerini araştırırken parti programları,

liderlerin konuşmaları, seçim bildirgeleri ve genişlemeye dair ulusal parlamentolarda ve AP’de ilgili partilerin temsilcileri tarafından yapılan konuşmalar ve alınan resmi kararlarda ilgili partilerin oy tercihleri incelenmiştir. Araştırma sonuçları göstermektedir ki AB şüpheci popülist radikal sağ partilerin AB genişlemesine karşı olmaları beklense de söz konusu partilerin önemli bir kısmı AB genişlemesini desteklemektedirler. Genişlemeye açıkça karşı çıkanlar da genişlemeden yana olanlar da egemenlikçi yaklaşımdan beslenmektedirler. Genişlemeye karşı çıkanlar genişlemenin mali külfetini ve olası göçmen akımını gerekçe gösterirken, genişlemeyi destekleyenler ana akım partilere benzer şekilde jeostratejik pencereden bakarak ekonomi ve güvenlik alanlarında elde edilecek kazanımları vurgulamaktadırlar. Ancak geleneksel ana akım partilerden farklı olarak popülistler genişlemeyi AB’nin siyasal bütünleşmesinin derinleşmesi yönündeki eğilimlere ket vurabilecek bir araç olarak görmektedirler. İktidar ortağı olduklarında genişleme karşıtı örneklerin ulusal dış politika üzerinde kayda değer bir etki yaratamadıkları, genişleme yanlısı olanların ise genişleme politikasını AB’nin Uluslar Avrupası formunda yeniden yapılandırması yönünde bir araç olarak kullanma çabasında oldukları anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, genişleme politikası daha derin bir AB bütünleşmesini destekleyenler ile daha gevşek bir AB’den yana olanlar arasındaki siyasal rekabetin mücadele alanlarından birisi durumundadır. Açıkça genişleme karşıtı olanlar bir yana, genişleme yanlısı popülist radikal sağ partilerin genişlemeye verdiği desteğin bu çerçevede anlaşılması gerekir.

Panel 57 (16.15-17.45, Sınıf: M101)

Türk Sağı: Siyasal Partiler ve Siyasetçiler

Panel Başkanı: Ünsal Doğan Başkır (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Mehmet Ali Mert (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi) ve Gökhan Sırmalı (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi), Yerelden Ulusala Bir Siyasi Portre: 1990’lı Yıllarda Şevki Yılmaz’ın Siyasal Yükselişi

Bu bildiri, Türkiye’de 1990’lı yıllarda siyasal, toplumsal ve ideolojik dönüşümler bağlamında İslâmcı bir figür olarak öne çıkan Şevki Yılmaz’ın siyasi kariyerini yalnızca söylemsel dönüşüm bağlamında değil, aynı zamanda medyada nasıl temsil edildiği üzerinden analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, bir yandan Türkiye’nin çok partili siyasal yaşamında Refah Partisi’nin yükselişine tanıklık ettiği bir dönemi, diğer yandan 28 Şubat süreciyle birlikte yaşanan kırılmayı dikkate alarak iki ayaklı bir inceleme sunmaktadır. İlk bölümde, 1990’ların başında Refah Partisi’nin Anadolu’nun çeşitli kentlerinde taban bulmaya başladığı süreçte, Şevki Yılmaz’ın Rize Belediye Başkanlığı ile yürüttüğü yerel siyasetin içeriği, söylemsel yapısı ve halkla kurduğu dini-millî bağlar değerlendirilmektedir. Kullandığı dini-millî söylemlerin, yerel medya tarafından nasıl bir çerçevede ele alındığı tespit edilmektedir. Bu dönem, yerel yönetimlerin İslâmcı hareketin ideolojik yayılımı açısından birer laboratuvara dönüştüğü, belediyelerin “hizmet belediyeciliği” ve “ahlâklı yönetim” kavramlarıyla yeniden tanımlandığı bir süreçtir. Yılmaz bu bağlamda hem hizmet üretimi hem de dini söylemin gündelik yaşamla iç içe geçirilmesi bakımından dikkat çekici bir figürdür. İkinci bölümde ise Refah Partisi’nin 1995 seçim zaferiyle birlikte ulusal düzeye taşınan İslâmcı siyasal söylem içerisinde Şevki Yılmaz’ın oynadığı rol ele alınmaktadır. Kasetler, konferanslar ve vaazlar aracılığıyla geniş kitlelere

ulaşan Yılmaz, ulusal medya tarafından “radikal İslamcı”, “laiklik karşıtı” ve “tehdit figürü” gibi negatif çerçevelerle sunulmuştur. Bu çerçeveler, özellikle 28 Şubat süreciyle birlikte Yılmaz’ı hedef haline getirerek siyasal kariyerinin yargı yoluyla sonlandırılmasına zemin hazırlamıştır. Şevki Yılmaz örneğinden yola çıkarak Türkiye’de 1990’lar boyunca siyasal aktörlerin sadece söylemleriyle değil, medya tarafından nasıl temsil edildikleriyle de konumlandırıldıklarını göstermeyi amaçlamaktadır. Çalışma İslâmci siyaset ile medya-ideoloji ilişkisi arasında kurulan çelişkili gerilim hattını ortaya koymaktadır. Araştırmada yerel gazeteler ve parti konuşmaları incelendi. Yılmaz’ın söyleminin kapsamı ve söylemin nasıl algılandığı ortaya konulmuştur. Ulusalda ise *Hürriyet*, *Milliyet*, *Cumhuriyet* ve *Millî Gazete* gibi ulusal gazetelerde yer alan haber, köşe yazısı ve manşetler üzerinden onun nasıl “radikal İslamcı” ya da “laiklik karşıtı” figür olarak ele alındığı analiz edilmektedir. Çalışmada, söylem dönüşümünün kendisinden ziyade, aynı figürün farklı medya bağlamlarında nasıl sistematik biçimde farklı ideolojik temsillere konu edildiği ortaya konulacaktır.

Mustafa Bölükbaşı (Uşak Üniversitesi), Parçalanmanın Yükselişi: Türk Sağında Blok İçi Rekabetin Geri Dönüşü ve Rejimin Tepkisi

Türk parti sistemi, 1990’lı yıllarda yüksek düzeyde parçalanmış bir yapıya sahipti. Bu dönemde parçalanma; merkez sağ, merkez sol ve aşırı sağ dahil olmak üzere geniş bir ideolojik yelpazeye yayılmıştı. Ancak 2000’li yılların başında Adalet ve Kalkınma Partisi’nin (AKP) yükselişi ile birlikte Türk sağında belirgin bir konsolidasyon süreci başladı. AKP, milliyetçi, İslamcı ve liberal-muhafazakâr seçmen gruplarını bir araya getirerek sağ kanattaki parçalanmayı önemli ölçüde azalttı ve parti sistemi giderek hâkim parti modeline yaklaştı. Son yıllarda ise parçalanma yeniden belirginleşmiş ancak bu kez özellikle milliyetçi ve muhafazakâr sağda yoğunlaşmıştır. AKP’nin uzun süre kapsadığı, bastırdığı veya marjinalleştirdiği ideolojik akımlar yeniden siyasal alanda görünürlük kazanmıştır. Bu bakımdan, 2002-2015 yılları arasında sağın AKP çatısı altında sağladığı görece konsolidasyon, Türk sağının tarihsel olarak alışık olduğu blok içi rekabet ve ideolojik çeşitlilikten geçici bir sapma olarak değerlendirilebilir. AKP dönemi, sağ içindeki gerilimleri çözmekten ziyade, geçici olarak bastırmıştır. İYİ Parti, Yeniden Refah Partisi ve Zafer Partisi gibi yeni sağ partilerin yükselişi, AKP’nin bir dönem içinde absorbe ettiği veya dışladığı eğilimlerin sisteme güçlü bir şekilde geri dönüşünü yansıtmaktadır. 2017’de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne geçiş ve seçim öncesi ittifak uygulamaları gibi kurumsal reformlar bu parçalanmayı kolaylaştırmış olsa da parçalanmanın temelinde sağ blok içerisindeki uzun süredir bastırılmış ideolojik ayrışmaların yeniden canlanması yatmaktadır. Ekonomik kriz, demokratik gerileme ve rejimin kişiselleşmesi bu süreci hızlandırmıştır. Bu tablo karşısında rejim, parçalanmanın kendi kontrolünün ötesine geçmeye başlamasıyla birlikte stratejik hoşgörüden otoriter çevreleme politikalarına yönelmiştir. Elit kooptasyonu, yasal baskı ve medyaya erişimi kısıtlama yoluyla iktidar, parti sistemi üzerindeki kontrolünü yeniden tesis etmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda Türkiye örneği, parti sistemindeki değişimlerin yalnızca kurumsal tasarımlarla değil, tarihsel sosyopolitik bölünmeler ve rejim stratejileriyle birlikte analiz edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Berat Uygur Altınok (Bilkent Üniversitesi) ve Burcu Türkoğlu (Bilkent Üniversitesi), Uç Sağ Güvenlik Söyleminde Duygu Siyaseti: Türkiye'de Düşmanın Sokakta Yaşayan Hayvanlar Üzerinden Söylemsel İnşası

Bu çalışma, Türkiye’de aşırı sağ söylemin sokakta yaşayan hayvanları (SYH), özellikle de köpekleri kamu düzeni ve güvenliği açısından “parazit tehditler” olarak çerçeveleyerek nasıl nefret söylemi ürettiğini incelemektedir. Hayvanların ve hayvan hakları savunucularının güvenikleştirmesinde çocukların savunmasızlığı ve masumiyeti tezini kullanarak toplumda duygusal tepkiler harekete geçirmeyi hedefleyen güvenlikçi nefret söylemleri bir yandan korku üretirken diğer yandan da cezalandırıcı politikalara meşru bir temel olarak sunulmaktadır. Uç sağın SYH’nin öldürülmesi çağrısının TBMM’de bulunduğu olumlu ve kural koyucu karşılık, kamusal söylemde başlayan düşmanlaştırmayı dışlayıcı ve şiddete cevaz veren bir yasal düzleme oturtmuştur. Bu çalışma, Esposito’nun bağımsızlık kuramı ve Serres’in parazit kavramı ekseninde, “başiboş” diye tasvir edilen hayvanların organik olduğu varsayılan toplumsal bedenin dışında ve bu bedene zararlı unsurlar olarak kurgulanmasını incelemektedir. “Sokak Hayvanı Terörü” söylemi, “terör” kavramının belirsiz ve ürkütücü anlamından yararlanarak toplumda panik ve yok edilme korkusunu harekete geçirmekte kullanılırken; aynı söylem hayvan hakları savunucularını “it-perest” ve “it-tapar” gibi yaftalarla itibarsızlaştırmaya ve toplumun dışına itmeye yönelmektedir. Dolayısıyla SYH’ye dönük ve devlet otoriteleri tarafından da benimsenen ve önu açılan nefret söylemlerinin hayvanları hedef göstermenin ötesinde, toplumda ‘biz’ ile ‘diğerleri’ arasında bir fay hattı yaratmaya dönük bir işlevi vardır. Bu fay söylemsel olarak kurulan ‘diğerlerini’ haklarını savundukları hayvanlarla birlikte toplumsal olanın dışına iterken bir toplum güvenliği diskurunu beslemekte ve dışarıya itilen bu unsurlara yönelecek şiddeti sıradanlaştırmaktadır. Hem SYH’yi hem de hak savunucularını hedefe koyan bu iki-işlevli söylemsel pratiklerin iki temel sonucu bulunmaktadır: Toplumda yaygınlık kazanan şiddet söyleminin pratikteki karşılığı olan ve bir cezasızlık kültürü etrafında şekillenen şiddet eylemleri ve SYH’nin devlet ve belediyeler eliyle yasal katli. Bu birincil gözlemlere dayalı olarak, bu makale SYH karşıtı güvenlik ve duygu siyasetinin söylem, kurum ve pratiklerini analiz etmektedir. Çalışma kapsamında yasal/düzenleyici metinler, TBMM tutanakları, dijital platformlarda yayılan nefret söylemleri ve hayvanlara ve hak savunucularına yönelik şiddet eylemleri birlikte ve birbiriyle ilişkili olarak ele alınacaktır. Bu analiz, hayvan haklarının Türkiye’de kurumsallaşmasının tarihsel sürecini, 1 Ağustos 2024’te yürürlüğe giren ve SYH’nin katledilmesinin önünü açan bir yasal zemin niteliğindeki kanunu ve 2024 boyunca dijital platformlarda ve bilhassa X’te (Twitter) yürütülen SYH tartışmalarını vaka olarak ele almaktadır. Yasal düzenlemeler ile dijital söylemler arasındaki ilişki ve bu ilişkinin sokakta ve barınaklardaki tezahürü uç sağın korku, duygu siyaseti ve bunları harekete geçiren bir kavram setiyle toplumsal bir kırılmayı söylemsel ve hukuki olarak kurduğunu göstermektedir. Bu bağlamda çalışma, güncel bir siyasal ve kültürel kriz alanı üzerinden aşırı sağın duygu temelli güvenlik siyasetini anlamaya yönelik özgün bir katkı sunmaktadır.

Oğuz Ufuk Haksever (Doğu Akdeniz Üniversitesi), Millî Görüş’ten Popülist Siyasete: AKP ve YRP’nin Küresel Sağ Popülist Siyaset Meselelerine Yönelik Tutumlarının Karşılaştırmalı Analizi

Sağ popülizm küresel siyasette artan bir ivmeyle güç kazanmakta ve sağ ideolojideki popülist partiler ve liderler dünyanın farklı yerlerinde iktidara gelmektedirler. Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) ve Yeniden Refah Partisi (YRP), kökenleri Millî Görüş siyasi geleneğine dayanan ve sağ ideolojide yer alan iki popülist siyasi parti olup, çağdaş Türk siyasetinde önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmada, aynı siyasi gelenekten gelen ve sağ popülist olarak tanımlanan AKP ve YRP'nin, küresel politikada sağ siyasetin gündeminde olan meselelere karşı tutumlarının karşılaştırmalı analizi amaçlanmaktadır. Küresel siyasette sağ ideolojik ve popülist aktörler, başlıca iklim değişikliği, COVID-19 salgını, küreselleşme, mülteci ve göç sorunu ve kimlik politikaları gibi meselelerde daha muhafazakâr ve popülist bir yaklaşım sergilemektedirler. Bu bağlamda, bu çalışma, sağ ideolojide yer alan ve popülist eğilimlere sahip AKP ve YRP'nin küresel sağ siyasetin farklı meselelerine yönelik sergiledikleri benzeşen ve farklılaşan tutumlarını ele alacaktır. Bu araştırmanın yöntemi karşılaştırmalı vaka analizidir. Karşılaştırmalı vaka analizi, kalitatif bir araştırma yöntemi olup, iki veya daha fazla vakanın derinlemesine karşılaştırılarak çeşitli bağlamlarda benzerlik ve farklılıklarının değerlendirilmesini sağlamaktadır. Sağ popülist partiler olan AKP ve YRP'nin karşılaştırmalı analizi, küresel sağ popülist siyasetin ana gündeminde bulunan, iklim değişikliği, COVID-19 salgını, küreselleşme, mülteci ve göç sorunu, LGBTİ+ karşıtlığı ve din/milliyetçilik politikaları üzerinden yapılacaktır. Bu doğrultuda, bu iki siyasal partinin bu küresel sorunlara karşı tutumları değerlendirilecek ve genel küresel sağ siyasette buldukları yer tartışılacaktır. AKP ve YRP, aynı ideolojik kökenden gelmelerine ve 2023 seçiminde ittifak ortağı olmalarına rağmen, küresel sağ siyasette gündem olan birçok meselede farklı veya kısmen farklı pozisyonlar sergilemektedir. Bu çalışma, AKP ve YRP'nin bu meselelere karşı olan yaklaşımlarındaki benzeşmeler ve farklılıkların popülist bir çerçeveden analiz edilebileceğini savunmaktadır. Bu doğrultuda, AKP ve YRP, karşılaştırmalı olarak analiz edilen altı politika alanından ikisinde; iklim değişikliği ve COVID-19 salgını, farklılaşan, diğer ikisinde; küreselleşme ve mülteci/göç sorunu, kısmen farklılaşan, son ikisinde ise; LGBTİ+ karşıtlığı ve din/milliyetçilik, benzeşen tutumlar sergilemektedirler. Bu çalışmanın seyri şu şekilde ilerleyecektir. İlk olarak çalışmanın yöntemi ve verilerin nasıl analiz edileceği belirtilecektir. Ardından, AKP ve YRP'nin ideolojik kökenleri üzerine bir değerlendirme yapılacak ve çağdaş siyasetteki pozisyonları ele alınacaktır. Üçüncü kısımda ise, küresel siyasette yükselişte olan sağ popülizm ve gündemde olan ana meselelere değinilecektir. Son olarak, AKP ve YRP'nin sağ popülist partiler olarak küresel siyasetteki bu meselelere karşı sergiledikleri tutumlar ve pozisyonlar karşılaştırmalı olarak analiz edilecektir.

Panel 58 (16.15-17.45, Sınıf: M103)

Kamusal Politikalar: Kurumlar ve Toplum

Panel Başkanı: Ogan Yumlu (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Efe Düveroğlu (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi) ve Buse Düveroğlu (Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi), Siber Tehditler Karşısında Kritik Altyapı Güvenliği: Kurumsal Kapasite, Dirençlilik ve Stratejik Açmazlar

Enerji, ulaştırma, haberleşme, sağlık, finans ve su temini gibi temel hizmet alanlarında faaliyet gösteren kritik altyapılar, modern toplumların işleyişinde merkezi bir rol oynamaktadır. Bu

altyapılar, yalnızca ekonomik refahın değil, aynı zamanda ulusal güvenliğin ve toplumsal istikrarın da temelini oluşturmaktadır. Dijitalleşme süreciyle birlikte altyapıların fiziksel unsurlarına ek olarak siber bileşenleri de önem kazanmış; bu durum altyapı güvenliğini çok katmanlı bir sorun haline getirmiştir. Günümüzde siber saldırıların artan karmaşıklığı ve sıklığı, devletleri yalnızca teknik çözümler değil, aynı zamanda güçlü kurumsal yapılar ve etkili yönetim modelleri geliştirmeye zorlamaktadır. Bu çalışma, siber tehditler karşısında devletlerin kritik altyapı güvenliğini sağlamaya yönelik politika yapım süreçlerini karşılaştırmalı bir analizle incelemektedir. Bu bağlamda, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Avrupa Birliği (AB) ve Türkiye gibi farklı yönetim yapılarına sahip örnekler üzerinden kurumsal hazırlık düzeyi, çok paydaşlı yönetim mekanizmaları ve politika çıktılarının başarısı olmak üzere üç temel boyut ele alınmıştır. Ayrıca, politika başarısı süreçsel, programatik ve siyasi başarı başlıkları altında çok boyutlu bir analitik çerçeve ile değerlendirilmektedir. Bu yöntem, yalnızca politikaların varlığını değil, aynı zamanda nasıl işlediğini ve sahada ne ölçüde karşılık bulduğunu anlamayı amaçlamaktadır. Karşılaştırmalı analiz bulguları, ABD ve AB'nin daha kapsamlı, uyarlanabilir ve çok aktörlü stratejiler geliştirdiğini; Türkiye'de ise uygulama kapasitesinin sınırlı, kurumsal eşgüdümün zayıf ve hukuki çerçevenin parçalı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, özellikle kriz anlarında kamu kurumları ile özel sektör arasında iş birliği eksikliklerine ve operasyonel kopukluklara neden olmakta; uzun vadede ise sistemik kırılganlığı artırmaktadır. Sonuç olarak çalışma, yalnızca teknik güvenlik önlemleriyle değil, kapsamlı kurumsal reformlar ve bütüncül yönetim modelleriyle desteklenmiş bir stratejik çerçevenin gerekliliğine dikkat çekmektedir. Türkiye örneği üzerinden geliştirilen analiz, siber güvenlik alanında dirençliliği artıracak politika yapım süreçlerine hem teorik hem de uygulamalı düzeyde katkı sunmayı hedeflemektedir.

Özgün Kabacaoğlu (Dokuz Eylül Üniversitesi), Milli Savunma Bakanlığı Batılı Örneklerden Neden Farklı? Erken Modern Fransa ve Osmanlı Üzerinden Bir Cevap Arayışı

Modern ordu yapılanmalarında hükümete üye bir bakan tarafından temsil edilen savunma bakanlıkları silahlı kuvvet yapılanmalarının en önemli kurumlarından. Batılı örnekler göz önüne alındığında bakanlık, geniş bir sivil bürokrat kadrosuyla orduların levazım, askere alma ve mali işlerini çözüme kavuşturur. Genel Kurmay ise eğitim, savaşa hazırlık ve operasyonların icrası gibi işlerden mesuldür. Bu haliyle silahlı kuvvetler, biri sivil diğeri askeri bürokrasi olmak üzere iki ayrı yapının işbirliğiyle işler. İşbirliği içinde sivil savunma bakanı hükümete üye olarak genel kurmayın üstünde yer alır. Yani sivil kadroya asker hükmedemez. Lakin ülkemizde bu durum tam olarak gözlenmez. Cumhuriyetin geneline bakıldığında sivil savunma bakanının genel kurmay ile ilişkisinin batılı örneklerle yaklaştığı söylenemez. Eğer bakan sivil ise genel kurmay bağımsız bir güç olmuş görünmektedir. Mevcut durumda ise zaten bakan, eski genel kurmay başkanıdır. Yani asker kökenlidir. Bu eğilim Osmanlı'da da gözlenir. Ayrıca bu eğilim, sivil sekreteryası-askeri kıtalar arasındaki işlev farklılaşmasının muğlaklığıyla perçinlenir. Peki, TSK'daki bu eğilimle Batılı örneklerin ayrışmasının tarihsel nedenleri var mıdır? Bu cevabı bulabilmek için Batı tipi savunma bakanlığının ortaya çıktığı erken modern Fransa ile Osmanlı uygulamalarını karşılaştıracamız. Böylelikle farklılaşmanın tarihsel nedenlerini bulma fırsatını yakalayacağız. Erken modern Fransa'ya bakıldığında, savunma bakanlığının kökeninin devlet

sekreterliği uygulamasında olduğu görülür. Bu sekreterlikler 12. Louis'den (saltanat 1498-1515) itibaren görülmeye başlar. Savaş sekreterliğinin (secrétariat d'État à la Guerre) tam teşekküllü ortaya çıkması ise 1617-19 reformlarıyla gerçekleşir. Bu sekreterlik ile Fransız mareşallığının ve kahyalığının uhdesinde olan askeri kıtaların mali işleri, levazım ve askere alma gibi işler bu sekreterliğe verilir. Mareşallik, savaşa hazırlık ve askeri operasyon işleriyle sınırlandırılır. Böylelikle askeri yapı, biri savaş işlerinin başındaki mareşal diğeri de sivil bir bürokrat olan sekreter tarafından temsil edilir. Bu yapının oluşumu, günümüz sivil savunma bakanı-genel kurmay başkanı ikiliğinin başlangıcıdır. Peki, Fransız monarşisi neden böyle bir uygulamaya geçmiştir? Esasen bu uygulamaya geçiş, daha geniş çaplı bir eğilimin parçasıdır. Söz konusu dönemde saray; donanma, kara orduları ve kraliyet muhafız kıtalarını defter denetimine dahil etmek ister. Bu denetim, sivil sekreteriyalar tarafından yürütülecektir. Defter denetimi komutanların kendiliklerinden mali işler yapmalarını, askere alım gerçekleştirmelerini önler. Bu gibi işler, sarayın bilgisi dahilinde yürüyen standart süreçlere bağlanır. Özellikle mali denetim, öncelikli kaygı olmuş görünmektedir. Sekreterya, taşradaki askeri birliklerin komutanlarını dahil birebir gönderdiği müfettişlerle denetleme yoluna gitmiştir. Bu müfettişler ile komutanlar çift imzalar ile süreçleri yürütebilir hale gelmişlerdir. Bu denetleme ve dengeleme eğiliminin kökeninde ise askeri yapının feodal kökenli kumandanlara bağımlı olması yer alır. Zira dönem Fransız ordusu taşrada ayrıcalıklara sahip asiller zümresi tarafından kontrol edilir. Kumanda mevkiinin bir ayrıcalık olarak kabul edildiği, makam satışı uygulamalarıyla komutanlıkların taşra asillerinin elinde olduğu dönemde, ordunun merkezin kontrolünde tutulması birincil kaygılardandır. Bu kaygı altında saray da defter denetimini kullanarak orduyu merkezin kontrolünde tutmuştur. Osmanlılarda ise yapısal şartlar çok farklıydı. Öncelikle taşradaki merkez karşıtı güç odakları kuruluş devrinde tasfiye edilmişlerdi. Ayrıca merkezi ordular, başta yeniçeriler, sivil bürokrasi güçlenmeden önce kurulmuştu. Sivil bürokrasinin gelişkin olmadığı yani defter denetiminin askeri kıtalara yayılma imkanının zor olduğu bir ortamda da zaten Osmanlı sarayı başka yöntemler bulmuştu. Bunun başında Yeniçeri Ağasını bizzat saraydan atamak vardı. Ama neticede bu farklı yöntemler, Türk örneğinin Batı'dan ayrı gelişimine neden olmuştu.

Gizem Kolbaşı-Muyan (İzmir Katip Çelebi Üniversitesi), Vatandaşlığın Araçsallaştırılması: Türk Vatandaşlarının Bulgaristan Vatandaşlığı Ediniminde Aracılar

Vatandaşlığın araçsallaştırılması, stratejik vatandaşlık ve vatandaşlık ile kazanılan hakların kullanımı akademik yazında göç ve diaspora çalışmaları kapsamında sıklıkla gündeme gelmektedir. Son dönemde soya bağlı vatandaşlık (*ancestral citizenship*), AB vatandaşlığını ve serbest dolaşım hakkını da beraberinde getirdiği için daha fazla dikkat çekmektedir (bkz. "The Ancestral Citizenship in Europe Project 2025-2027"). Türkiye ile Bulgaristan arasındaki göç hareketleri nedeniyle soy bağı ile vatandaşlık konusunu iki ülkede de gündeme gelmektedir. Geçmişte konu, Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç bağlamında Türk vatandaşlığının edinimiyle ele alınırken, günümüzde Türkiye'deki Bulgaristan kökenine sahip kişilerin Bulgaristan vatandaşlığını alma süreçleri ile dikkat çekmektedir. Bu çalışma, Bulgaristan kökenine sahip Türk vatandaşlarının Bulgaristan vatandaşlığını alma süreçlerini ve iki ülke vatandaşlığını nasıl araçsallaştırdıklarını araçlar üzerinden ele almaktadır. Çalışma, soya bağlı Bulgaristan

vatandaşlığı edinimi ve Türk vatandaşlığından çıkma süreci ile ilgili aracı rol üstlenen hukuk büroları, kişiler ve Facebook gruplarındaki paylaşımlara ilişkin yürütülen saha çalışmasına dayanmaktadır. Çalışmada, soya bağlı vatandaşlık edinimi ile Bulgaristan vatandaşlığının, AB'ye göç etmek, AB içerisinde vizesiz seyahat hakkı kazanmak, kendilerine AB vatandaşlığı ile seçenek yaratmak ve çocuklarının Mavi Kartlı statüde (Türk vatandaşlığından izinle çıkarak) yabancı öğrenci giriş sınavı ile Türkiye'deki üniversitelere yerleşmelerini sağlamak ya da AB ülkelerinde daha düşük ücretlerle eğitim alması için de tercih edildiği sonucuna varılmıştır. Özellikle hukuk bürolarının bu süreçte Bulgaristan'dan göç geçmişine sahip kişilerde Bulgaristan vatandaşlığı edinimine talep yaratmak ya da arttırmak için çabaladığı ve danışan çekmeye çalıştığı değerlendirilmiştir. Bu çerçevede vatandaşlık ediniminin yanı sıra vatandaşlıktan çıkmanın da vatandaşlığın araçsallaştırılması bağlamında ele alınması gerektiği tespit edilmiştir. Çalışma, vatandaşlığın nasıl algılandığına, nasıl tanıtıldığına ve aracılardan bu süreçteki rolüne yaptığı vurgu ile vatandaşlığın yanı sıra göç ve diaspora alanına da katkı sağlamaktadır.

**Duygu Ersoy (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi) ve Jülide Karakoç (Bağımsız Araştırmacı),
AKP Döneminde Milli Bayram Kutlamaları**

Bu çalışma, AKP (Adalet ve Kalkınma Partisi) iktidarı döneminde millî bayram kutlamalarını incelemektedir. Araştırma, AKP'nin iktidarının ikinci on yılında, Kemalist muhalefetin millî bayramları daha görünür ve coşkulu bir şekilde kutlamaya başladığını ve bu yolla hükümete yönelik hoşnutsuzluğunu ifade ettiğini ileri sürmektedir. Bu protesto biçimi, 2022 ve 2023 Cumhuriyet Bayramı kutlamaları sırasında yapılan katılımcı gözlemler ile millî bayramlara düzenli olarak katılan kişilerle gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler aracılığıyla incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, Kemalist muhalefet için millî bayram kutlamalarının sessiz, güvenli ve meşru bir protesto biçimine dönüştüğü; bu kutlamaların, muhalefet açısından varlık gösterme ve memnuniyetsizliği dile getirme aracı olarak işlev gördüğü ortaya konulmuştur.

Panel 59: SDG5 Network Paneli (16.15-17.45, Sınıf: M201)

**Anti-Gender Siyasetin Küresel Seyri: Sağ-Popülizm, Kadın Haklarına Tehdit ve Direniş
İmkânları**

Panel Başkanı: Burcu Sarı-Karademir (Çukurova Üniversitesi)

**Didem Doğanılmaz-Duman (İzmir Demokrasi Üniversitesi), Popülist Siyaset ve Kadın
Kimliğine Yönelik Güvenlik Tehditleri**

Popülizmin, "gerçek halk" ve "ötekiler" arasında kurduğu kutuplaştırıcı söylem, toplumsal cinsiyet rollerini ve kadın kimliğini sıklıkla siyasi bir mücadele alanının merkezine yerleştirmektedir. Bu çerçevede bu çalışma, popülist aktörlerin kadın kimliğini hem bir tehdit unsuru olarak nasıl inşa ettiğini hem de onu "korunması gereken" kırılmalı bir değer olarak nasıl araçsallaştırdığını incelemektedir. Ontolojik güvenlik, bireylerin ve grupların kimliklerinin ve varoluşsal sürekliliklerinin istikrarına duydukları temel güveni ifade eder. Popülist siyaset,

geleneksel aile yapılarını ve toplumsal cinsiyet rollerini ulusal kimliğin temel taşı olarak sunarak, bu normlara uymayan veya bu normlara meydan okuyan kadınları ve feminist hareketleri bir "tehdit" olarak etiketler. Bu durum, kadınların ontolojik güvenliğini sarsar; çünkü ilgili söylemlerle kimlikleri, benlik algıları ve toplumsal rolleri sürekli bir sorgulama ve güvensizlik alanına itilmektedir. Entegre Tehdit Teorisi, bu süreci anlamak için güçlü bir analitik zemin sunmaktadır. Popülist söylem, kadınların özgürleşme taleplerini ve toplumsal cinsiyete dayalı güç hiyerarşilerini sorgulayan her türlü hareketi, iç grubun (milletin) değerlerine, geleneklerine ve yaşam tarzına yönelik bir sembolik tehdit olarak kodlar. Stephan ve Stephan'ın teorisi, bu sembolik tehdit algısının, dış gruba (bu durumda ilerici kadınlar veya feministler) yönelik ön yargıyı ve düşmanlığı nasıl körüklediğini açıklar. Ayrıca, kadınların iş gücüne katılımı veya siyasi talepleri, popülist retorikte bazen ulusal ekonomiye veya demografik yapıya yönelik bir gerçekçi tehdit olarak da sunulabilmektedir. Bu tehdit algıları, gruplar arası kaygıyı ve negatif stereotipleri pekiştirerek kadın kimliğine yönelik güvenlik risklerini derinleştirir ve kadınları hem kamusal hem de özel alanda artan bir baskıyla karşı karşıya bırakır. Sonuç olarak, popülist siyasetin yarattığı ontolojik güvensizlik ortamı, kadın kimliğini çok katmanlı bir tehdit algısının hedefi haline getirmektedir.

**Gizem Bilgin-Aytaç (İstanbul Üniversitesi) ve Ayda Sezgin (Gebze Teknik Üniversitesi),
Toplumsal Cinsiyet Karşıtı Politikalar ve Güvenlik: Dünyadan Örnekler ve Eleştirel
Perspektifler**

Bu çalışma, son yıllarda küresel ölçekte yükselen toplumsal cinsiyet karşıtı (*anti-gender*) hareketlerin ulusal ve uluslararası güvenlik dinamikleriyle nasıl ilişkilendirildiğini, bu hareketlerin hangi alanlarda politikalar ürettiğini ve bu akıma karşı geliştirilen alternatif yaklaşım imkânlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, toplumsal cinsiyet karşıtı politikaların devletlerin güvenlik söylemini ve insan güvenliği anlayışını nasıl etkilediği sorusuna yanıt aranmakta ve örnek olaylar ile kavramsal tartışmalar aracılığıyla bu hareketlerin güvenlik bağlamındaki tezahürleri ortaya konmaktadır. Araştırma, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının sürdürülebilir barış ve güvenliğin temini açısından kritik önem taşıdığını vurgulamaktadır. Küresel kadın hareketinin yakın geçmişi incelendiğinde, toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerin başlangıcı, 1994 Kahire Nüfus ve Kalkınma Konferansı ile 1995 Pekin Kadın Konferansı'nda öne çıkan toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı politika ve taleplere verilen tepkilerde görülebilir. Literatürde bu hareketler genellikle "toplumsal cinsiyet ideolojisi" ve "toplumsal cinsiyet teorisi" karşıtlığı olarak tanımlanır ve cinsiyet eşitliği politikalarına karşı örgütlü bir mobilizasyon biçiminde ortaya çıkar. Bu hareketler dört temel ortak özellik etrafında şekillenir: Birincisi, geleneksel rejimler toplumsal ve dini değerler üzerinden bu hareketleri güçlendirir ve toplumsal cinsiyet eşitliği taleplerini yerleşik normlara tehdit olarak çerçeveler. İkincisi, popülist ve otoriter siyasetler aile birliğini merkezileştirerek toplumsal cinsiyet eşitliğini kutuplaştırıcı bir politika aracına dönüştürür. Üçüncüsü, neoliberalizm ve patriyarkanın kesişimi, cinsiyetçi işbölümü, bakım emeğinin değersizleştirilmesi ve güvencesizlik gibi alanlarda somutlaşır; bu, kadınların ekonomik ve toplumsal kırılganlığını artırarak karşıt söylemleri besler. Son olarak, demokrasi ve hukukun aşınmasıyla sivil toplum alanının daralması, bu hareketlerin örgütlenme kapasitesini ve etki

alanını genişletmesine zemin hazırlar. Günümüzde bu hareketler benzer strateji ve söylemleri kullanarak uluslararası bir boyut kazanmış, küresel ölçekte örgütlü ve transnasyonel ağlar yoluyla yayılma imkânı bulmuştur. Polonya, Macaristan, Sırbistan, Rusya, Kuzey Makedonya, Türkiye, ABD, Nijerya, Uganda ve Güney Afrika gibi ülkelerde toplumsal cinsiyet karşıtı politikaların güvenlik söylemleri içerisinde nasıl inşa edildiği ve bunların insan güvenliği ile toplumsal cinsiyete dayalı güvenlik üzerindeki etkileri karşılaştırmalı olarak analiz edilecektir. Bu eğilimlerin yalnızca ulusal düzeyde demokratik gerilemeyi pekiştirmekle kalmayıp, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği gibi çok taraflı platformlarda da artan kutuplaşmayı beslediği değerlendirilecektir. Toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerin bu özellikleri yalnızca toplumsal ve kültürel alanlarla sınırlı değildir, aynı zamanda güvenlik politikaları ve söylemleriyle de yakın bir ilişki içindedir. Toplumsal cinsiyet karşıtı politikaların güvenlikle ilişkisi, literatürde genellikle “güvenikleştirme” (securitization) kavramı çerçevesinde ele alınmaktadır. Güvenikleştirme kuramına göre bir mesele güvenlik tehdidi olarak sunulduğunda, normalde geçerli olan hukuki ve kamusal sınırların aşılması mümkün hale gelir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet meseleleri, devlet politikalarında ve uluslararası karar alma süreçlerinde güvenikleştirme için bir araç veya gerekçe olarak kullanılabilir. Böylece belirli toplumsal meseleler bir tehdit olarak çerçevelenerek siyasi aktörler tarafından olağanüstü önlemleri meşrulaştıracak bir güvenlik sorunu haline getirilir. Öte yandan, toplumsal cinsiyet karşıtı politikalar insan güvenliğini zayıflatarak bireylerin ve toplulukların refahını olumsuz yönde etkileyebilir. Bu nedenle, toplumsal cinsiyet karşıtı gerilemeye karşı geliştirilen alternatif politika yaklaşımları da önem kazanmaktadır. Literatürde bu alternatifler arasında feminist dış politika anlayışı ve insan güvenliği yaklaşımı öne çıkmaktadır. Bu çerçevede çalışmada, toplumsal cinsiyet karşıtı politikaların devletlerin güvenlik söylemini ve insan güvenliği kavramını nasıl dönüştürdüğünü incelemek amacıyla niteliksel bir araştırma tasarımı benimsenmektedir. Çalışmada literatür taraması, karşılaştırmalı vaka analizi ve yorumlayıcı söylem analizi yöntemleri bir arada kullanılacaktır.

Gonca Oğuz-Gök (Marmara Üniversitesi) ve Rahime Süleymanoğlu-Kürüm (Bahçeşehir Üniversitesi), Uluslararası Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksleri ve Epistemik Adaletsizlik

Bu çalışma, uluslararası toplumsal cinsiyet eşitliği endekslerinin küresel yönetimde nasıl kullanıldığını ve ne tür bilgi türlerini dışarda bıraktığını incelemektedir. Sürdürülebilir kalkınma çalışmaları çerçevesinden yaklaşan araştırma, toplumsal cinsiyetin ölçülme biçimlerinin yerel bağlamları nasıl göz ardı ettiğini ve küresel standartların nasıl tek tip bir eşitlik anlayışını dayattığını sorgulamaktadır. Türkiye’de gerçekleştirilen bu niteliksel araştırma, uzmanlarla yapılan görüşmelerin yanı sıra üç ayrı çalıştayın bulgularına dayanmaktadır. Çalıştaylarda ortaya çıkan görüşler, özellikle standart endekslerin saha gerçekliğiyle ne ölçüde uyuşmadığını ve bu araçların yerel bilgi üretimini nasıl sınırladığını gözler önüne sermektedir. Çalışmada, bazı önde gelen toplumsal cinsiyet eşitliği endeksleri ile bu endekslerde kullanılan temel kriterler detaylı biçimde ele alınmakta; bu kriterlerin hangi varsayımlar üzerine kurulu olduğu ve sahadaki karşılıkları tartışılmaktadır. Bu çalışma, toplumsal cinsiyet eşitliğini ölçmeye yönelik yaklaşımların katılımcı, yerel bilgiye dayalı ve çoğulcu biçimlerde yeniden düşünülmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Panel 60 (16.15-17.45, Sınıf: M202)

**Avrupa'da Krizler ve Tepkiler: AB-Türkiye İş Birliği İçin Fırsatlar
Panel Başkanı: Çiğdem Nas (Yıldız Teknik Üniversitesi)**

**Betül Ayanoğlu (Yıldız Teknik Üniversitesi), Yapay Zekâ ile AB-Türkiye İşbirliği: Krizleri
Fırsata Çeviren Dijital Ortaklık**

Avrupa Birliği, yapay zekâ (AI) alanında çok boyutlu zorluklarla karşı karşıyadır. AB Komisyonu'nun 2023 Critical Technology Watch raporuna göre, kritik teknolojilerin 85'i ithal (Çin ve ABD) bağımlılık yaratmaktadır. Öte yandan, Digital Economy and Society Index 2025 verileri, AB'nin 2030'da 500.000 nitelikli AI uzmanı açığı ile karşılaşacağını öngörmektedir. Bu tabloya, küresel krizlere yanıt verecek esneklik eksikliğini de eklemek gerekmektedir. Bu bildiri, söz konusu zorluklar karşısında AB'nin enerji, göç ve sağlık krizleri özelinde Türkiye ile AI odaklı işbirliği modellerini analiz etmektedir. Türkiye'nin bu ortaklıktaki stratejik değeri, TÜİK 2024 Bilişim Sektörü Raporu'nda belirtilen 1.2 milyon yazılımcı insan kaynağı ve Savunma Sanayii Başkanlığı verilerine göre 2025'te 1.8 milyar ABD doları İHA/SİHA ihracat kapasitesiyle mevcut savunma AI'sı yetkinliği ile desteklenmektedir. Coğrafi konumunun sağladığı kriz yönetim avantajıyla birlikte, Türkiye'nin bu profili AB'nin teknolojik bağımlılığını azaltacak bir fırsat penceresi sunmaktadır. Bu sunum, üç somut işbirliği alanına odaklanmaktadır: 1. Enerji Krizinde AI Optimizasyonu: Türkiye üzerinden Avrupa şebekeleri için akıllı enerji yönetim algoritmaları geliştirilmesi kritik önem taşır. Ancak AI Act Ek III'teki 'yüksek riskli' sınıflandırma, Türk şirketlerinin AB uygunluk değerlendirmesinden geçmesini zorunlu kılmaktadır. 2. Göç Dalgalarının Öngörülmesi: TÜBİTAK-FRONTEx ortak nüfus hareketi simülasyon modülleri oluşturmak için GDPR-KVKK uyumlu anonim veri paylaşımı ve sistemlerin AI Act Madde 49 uyarınca Avrupa Veritabanı'na kaydı gereklidir. 3. Sağlık Sistemlerinin Dijital Dönüşümü: GDPR ile uyumlu tele-tıp AI platformlarının inşası (EU AI Act kapsamında yüksek riskli kategori), ISO 27001 sertifikasyonu ve AB denetim şartı ile mümkündür. Tüm bu alanlarda ilerleme, öncelikle Avrupa-Türkiye AI Güven Koridoru'nun inşasına bağlıdır. Ne var ki AB Etik Standartlar Kurulu'nun Mayıs 2025'teki girişimi, EPP ve sağ partilerce veto edildiğinden, AB-Türkiye AI Etik Şartnamesi resmen başlatılamamıştır. Ek olarak, Türkiye'nin AI mevzuatında risk tabanlı sınıflandırma eksikliği ve AB Yeterlilik Kararı'nın (*adequacy decision*) bulunmaması, veri akışını fiilen engellemektedir.

**Çiğdem Nas (Yıldız Teknik Üniversitesi), AB'de Yeşil Dönüşüm ve Türkiye-AB İlişkileri
Açısından Fırsat ve Zorluklar**

Türkiye-AB ilişkilerini adaylık, ortaklık ve işlemsel işbirliğini içeren komşuluk şeklinde üç kulvar halinde özetlemek mümkündür. Son dönemde adaylık sürecinin çıkmaza girmesi, Ortaklık ilişkisinin bir unsuru olan gümrük birliğinin güncellenmesi sürecini gündeme getirmiş ancak siyasi sorunlar ve Kıbrıs meselesinin izdüşümleri sebebiyle bu konuda müzakere süreci başlatılamamıştır. 2015-16 Suriye mülteci krizinde gördüğümüz gibi işlemsel/perakendeci işbirliği modelleri uygulamaya koyulmuştur. Ukrayna Savaşı ve Trump'ın iktidara gelmesi sonrasında ABD desteğinin şüpheye düşmesi Avrupa savunması konusundaki endişeleri

artırmış ve Türkiye ile askeri alanda işbirliğini gerektirmiştir. Ancak Türkiye’de AB’ye yönelik reformların yeniden canlanmaması, demokratik gerileme ve AB’nin genişleme politikasının yönelimi sebebiyle AB üyelik müzakerelerini yeniden başlatmak mümkün değildir. İlişkiler daha çok karşılıklı çıkar ve karşılıklı bağımlılığa dayalı konulara odaklanmaktadır. Bu konular arasında ticari ve ekonomik ilişkilerin temelini oluşturan gümrük birliğinin güncellenmesi ön plana çıkmaktadır. AB’nin 2019-2024 döneminde temel önceliğini oluşturan Avrupa Yeşil Mutabakatı AB ekonomisini ve iç pazarı büyük ölçüde değiştirmiştir. AB iç pazarındaki üretim standartları sürdürülebilirlik çerçevesinde yeniden tanımlanırken, yenilenebilir enerjiye geçişin hızlanması, sanayinin karbonsuzlaşması ve döngüsel ekonomi ilkelerin uygulanmasına önem verilmektedir. Bu süreçler Türkiye-AB ilişkilerine üç temel etkide bulunmaktadır. Türkiye’nin aday ülke olarak uyum sağlaması gereken AB müktesebatı büyük ölçüde yenilenmiştir. Yeni dönemde AB’nin önceliği olan rekabetçilik gündemi ve dijital gündem ile birlikte Türkiye’nin uyum sağlaması gereken norm, kurallar ve uygulamalar bütünü dönüşmektedir. İkinci olarak gümrük birliği ilişkisi ekonomik ve ticari boyutuyla yeşil dönüşümden etkilenmektedir ve anlamlı bir ilişki olmaya devam etmesi için yeşil dönüşüme adapte olması gereklidir. Gümrük birliğinin güncellenme sürecinin de yeşil dönüşümü içine alacak şekilde yeniden kavramsallaştırılması şarttır. Üçüncü olarak yeşil mutabakat AB’nin dış dünya ve yakın çevresi ile olan ilişkisini de dönüştürmektedir. AB’nin ticaret ve ortaklık anlaşmaları Paris İklim Anlaşması’na uyum, Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması, sürdürülebilirlik ve iklim hedefleri gibi alanları kapsamaktadır. Türkiye AB ilişkilerine de yansıyan bu yaklaşım ilişkilerdeki koşulluluğun doğasını da değiştirmektedir. Bildiri Avrupa Yeşil Mutabakatını kısaca tanıttıktan sonra Türkiye AB ilişkileri üzerindeki bu üçlü etkiyi ele alacak ve bunun dönüştürücü bir etki olarak tanımlanıp tanımlanmayacağını araştıracaktır.

Gökçen Yavaş (Kocaeli Üniversitesi), Türkiye-İtalya Kültürel Diplomasisi ve AB Bütünleşmesi: Araçsallık ve Temsiliyet

Son on yılda, Türkiye ve Avrupa Birliği ilişkileri büyük ölçüde işlemsel (transactional) ve pragmatik düzleme indirgenmiştir. Buna karşılık, ilişkilerde Türkiye açısından “siyasi koşulluluk” çerçevesinde değerlendirilen ve yapılandırılan, norm, değer ve fikir temelli boyutlar geri planda kalmıştır. Bu dönüşümde, özellikle Akdeniz’de yaşanan gelişmeler; Türkiye’deki demokratikleşme sürecindeki gerileme, Avrupa’da yükselen sağ popülist siyasi eğilimler, göçmen sayılarındaki artış, jeo-stratejik öncelikler ve enerji ihtiyacı gibi faktörler belirleyici olmuştur. Bu süreçte, Türkiye’nin AB üyeliğiyle ilgili gündemi zamanla değişmiş, farklı “işbirliği” alanlarına yönelmiştir. Bu bağlamda “kültürel diplomasi”, mevcut siyasi, ekonomik ve ticari ilişkileri tamamlayan, aynı zamanda geleneksel diplomasiye destek sağlayan bir işbirliği alanı olarak öne çıkmaya başlamıştır. Yüzyıllar boyunca süregelen kültürlerarası etkileşimlerden farklı olarak, kültürel diplomasi 19. yüzyıldan itibaren devletlerin dış politika araçları arasında kurumsallaşmaya başlamış ve zamanla diğer yönetim alanlarıyla bütünleşmiştir. Bu çalışmada, sanat, dil ve edebiyat, mimarlık, moda ve arkeoloji gibi alanları içeren kültürel diplomasinin, Türkiye ile Avrupa Birliği’nin kurucu üyelerinden biri olan İtalya arasındaki ilişkilerde nasıl yapılandığı analiz edilecektir. Bu çalışmanın temel argümanı, iki ülke arasındaki kültürel diplomasinin, Türkiye’nin AB adaylık sürecine dair işlemsel ve pragmatik

ilişki biçimlerini destekleyen bir iktidar düzlemi olarak işlev gördüğü ve bu çerçevede araçsallaştığıdır. Aynı zamanda dış politikanın ve kimlik siyasetinin de yeniden inşasına olanak sağlayan temsiliyet alanları sunduğu ileri sürülmektedir. Çalışmanın kapsamı, zaman aralığı, kuramsal çerçevesi ve yöntemi şu şekilde belirlenmiştir: Kuramsal bölümde kültürel diplomasi üç düzeyde ele alınacaktır: “Yumuşak güç” söylemi; tarihsel hafıza ve kimlik inşası; sınır ve egemenlik alanı olarak kültürel temsil. Yöntem olarak, ikili ilişkilerde Türkiye-İtalya Hükümetlerarası Zirve Toplantıları ve Türk-İtalyan Forumu gibi süreçlere ilişkin belgelerin yanı sıra son on yılda gerçekleşen - özellikle sergiler gibi - sanat etkinlikleri, öne çıkan temalar ve temsiller açısından incelenecektir.

Panel 61 (16.15-17.45, Sınıf: M203)

Uluslararası İlişkiler'de Psikanalitik Yaklaşımlar: Bölgesel ve Küresel Etkileşimler

Panel Başkanı: Umut Can Adısönmez (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Nasuh Sofuoğlu (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi) ve İsmail Büyükkaradoğan (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi), Kaygıyı Yansıtmak: Ontolojik Güvenlik, Bilişsel Yeniden Değerlendirme ve II. Dünya Savaşı'nda Türkiye'de Halkın Hava Savunma Hazırlıklarına Entegrasyonu

Bu çalışma, Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'ndaki tarafsızlığına ve aktif çatışmalara doğrudan dahil olmamasına rağmen, hava saldırısı tehdidine ilişkin önemli bir kaygı yaşadığını incelemektedir. 1940'dan başlayarak ve II. Dünya Savaşı boyunca devam eden süreçte, çoğunluğu eski üst düzey askeri figürlerden oluşan (İsmet İnönü gibi) Türk hükümeti, I. Dünya Savaşı'na tarihsel göndermelerde bulunarak hava tehditleri konusunda farkındalık ve tetikte olma halini proaktif biçimde artırmıştır. Olası hava saldırılarına karşı yeterli askeri, ekonomik ve teknolojik hazırlıktan yoksun olan hükümet, stratejik olarak sivil nüfusu hedef alan geniş kapsamlı bir kamuoyu söylemi yürütmüştür. Bu, halk evlerinde yapılan tartışmalar, gazetelerde yayımlanan şiirler ve alınması gereken önlemlerle ilgili uyarılar, hatta hava savunmasının aciliyetini vurgulayan dini vaazlar yoluyla gerçekleştirilmiştir. Hükümet belgeleri ile ulusal ve yerel gazetelerin arşiv analizine dayanan bu araştırma, hükümetin eylemlerini bir duygu düzenleme mekanizması olan bilişsel yeniden değerlendirme (cognitive reappraisal) olarak kavramsallaştırmaktadır. Bu mekanizma, aktörlerin tehdit olarak algıladıkları olayların yorumunu değiştirerek duygusal tepkilerini dönüştürmelerine olanak tanır. Özellikle, Türk hükümetinin bilişsel yeniden değerlendirme stratejisi, devlet düzeyindeki kaygıyla başa çıkma çabasıyla halkı gayriresmî bir erken uyarı sistemi ve öncül savunma hattı olarak seferber etmeyi içermiştir. Çalışmanın temel bulgusu, ontolojik güvenlik dinamiklerinde alışılmadık bir tersine dönüşü ortaya koymaktadır. Genellikle devletler, vatandaşlarının ontolojik güvenlik sağlayıcısı olarak hareket ederken, Türkiye'nin yaklaşımı hükümetin kaygısını vatandaşlara yansıtarak, devletin ontolojik güvenliğini sağlamak adına halk arasında bir ontolojik güvenliksizlik durumu yaratmayı içermiştir. Bu paradoksal bilişsel yeniden değerlendirme kullanımı, yoğun psikolojik tehdit koşullarında devlet-vatandaş ilişkilerinin karmaşıklığını gözler önüne sermektedir. Bu analiz, ontolojik güvenlik çalışmalarına, devletlerin algılanan tehditlere yanıt olarak duygu düzenleme stratejilerini stratejik biçimde nasıl manipüle ettiğini göstererek katkıda bulunmaktadır. Böylece, bu çalışma devlet davranışlarının etik ve pratik

(olası) sonuçlarını ortaya koymaktadır. Bu çalışma devletlerin ontolojik güvensizliklerini vatandaşlara projekte ederek onları savunma aracı olarak kullandığı koşullarda sorumluluk ve sonuçlar dengesini yeniden değerlendirme gerekliliğinin altını çizmektedir.

Vuslat Nur Şahin-Temel (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi) ve Nasuh Sofuoğlu (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi), Uluslararası İlişkilerde Duygusal-Normatif Bağlanma: Devlet Davranışını Yeniden Düşünmek

Bu bildiri, uluslararası ilişkilerde devlet davranışını anlamada uzun süredir göz ardı edilen duygusal ve psikolojik boyutlara ışık tutmayı amaçlamaktadır. Psikoloji alanından bağlanma teorisi ve duygu düzenleme kavramlarını disiplinler arası bir yaklaşımla uluslararası ilişkiler kuramına entegre eden özgün bir kuramsal çerçeve sunulmaktadır. Bildiride geliştirilen “duygusal-normatif bağlanma ikiliği”, devletlerin uluslararası düzene ve kurumlara karşı geliştirdiği farklı bağlanma biçimlerinin dış politika davranışlarını, uluslararası tanınma pratiklerini ve küresel hiyerarşiler içindeki yerlerini nasıl etkilediğini açıklamaktadır. Mevcut kuramsal yaklaşımlar bu boyutu yeterince kavrayamamaktadır. Realist kuramlar maddi güç ve çıkar rekabetiyle sınırlı bir açıklama sunarken, liberal kurumsalcı yaklaşımlar benzer kurumsal yapılarda neden farklı davranış örüntülerinin ortaya çıktığını izah edememektedir. İnşacı yaklaşımlar ise kimlik ve normlar üzerine odaklansa da, duygusal süreçlerin bu unsurlar üzerindeki etkisini sistematik olarak analiz etmekten uzaktır. Bu kuramsal boşluk, devletlerin uluslararası ilişkilerde bireylerinkine benzer şekilde “içsel çalışma modelleri” geliştirdiği fikrinden hareketle doldurulmaktadır. Bu içsel modeller, devletlerin geçmiş deneyimleri, kolektif hafızaları ve normatif yönelimleriyle şekillenen bağlanma tarzlarını temsil eder. Bildiride geliştirilen çerçeve, şu temel sorulara yeni yanıtlar sunmayı hedeflemektedir: Neden benzer kurumsal özelliklere sahip devletler farklı uluslararası muamele görür? Maddi güçten bağımsız olarak uluslararası hiyerarşiler nasıl oluşur ve sürdürülür? Neden bazı devletler sürekli tanınma mücadelesi verirken, diğerleri daha istikrarlı bir statüye kavuşur? Bu sorulara verilen yanıtlar, devlet davranışının yalnızca rasyonel çıkarlarla değil, duygusal bağlılıklar, güven arayışı ve tanınma ihtiyacı gibi daha derin psikolojik süreçlerle de şekillendiğini göstermektedir. Bu bildiri, dünya siyasetinde görünürde irrasyonel ya da tutarsız görünen davranışların arkasındaki bağlanma örüntülerini anlamaya yönelik özgün ve açıklayıcı bir yaklaşım sunmaktadır. Duygular tarihi, psikoloji ve uluslararası ilişkiler disiplinlerini bir araya getiren bu kuramsal katkı, devletler arası ilişkilerin daha derinlemesine anlaşılmasına olanak tanımaktadır.

Ceren Melis Kıcıroğlu (İstanbul Üniversitesi) ve Erman Ermihan (Bilkent Üniversitesi), “Sığınmacılar Gidecek!”: Türkiye’de Aşırı Sağcı Yabancı Karşıtı Söylemin Kristeva ile Analizi (2011– 2024)

Türkiye, bugün üç milyonu aşkın Suriyeli nüfusa ev sahipliği yapmaktadır. Bu nüfusun yoğun olarak yaşadığı kent merkezlerinde, ekonomik istikrarsızlık ve siyasal kutuplaşma nedeniyle halihazırda kırılma noktasına yaklaşmış yerel toplumla Suriyeli nüfus arasındaki gerilimler derinleşmiştir. Bu çalışma, Türkiye’deki yükselen aşırı sağcı ve yabancı karşıtı söylemi Julia Kristeva’nın iğrençlik

(abjection) kavramı çerçevesinde analiz etmektedir. Suriyeli nüfusun ulusal öznenin hayali bütünlüğünü tehdit eden, rahatsız edici ve dışlanması gereken bir figür olarak kolektif tiksintinin nesnesi olarak inşa edildiği öne sürülmektedir. Kristeva'ya göre özne benliğini "kirli," "tehlikeli" ya da "sınır aşındırıcı" gördüğü unsurları dışlayarak kurar. Kan, gözyaşı ya da ter gibi maddelerin bedensel iç- dış sınırını ihlal ederek tiksinti uyandırması gibi, "yabancı" da ulusun sembolik sınırlarını tehdit eden bir unsur olarak tahayyül edilir. Türkiye'de bu söylem, en belirgin biçimini Zafer Partisi genel başkanı Ümit Özdağ'ın söylemlerinde bulmuştur. Yakın zamanda tutuklanan Özdağ'ın söylemi siyasal temsil düzeyinde marjinal kalsa da bu söylem toplumun geniş kesimlerinde yankı bularak toplumsal duygulanım alanında merkezileşmiştir. Bu bağlamda Özdağ'ın tutuklanması, resmi ideolojinin "aşırı" gördüğü sesi bastırma girişimi olarak okunabileceği gibi, aynı zamanda iğrenç olanın kamusal alanda aşırı görünür hale gelmesinin yarattığı sembolik tehdit karşısında, bu söylemin bizzat devlet tarafından da "dışlanması" şeklinde psiko-sembolik bir tepki olarak değerlendirilebilir. Bir başka deyişle, bu süreç, iğrenç olanın bastırılmak istenirken aynı zamanda söylemsel olarak yeniden üretildiği bir çelişkiye işaret eder. Bu bağlamda çalışma, yabancıların ulusal kimliğin bütünlüğünü tehdit eden "iğrenç" varlıklar olarak nasıl kurgulandığını ortaya koymaktadır. Söylem analizi yoluyla, bu iğrenme duygusunun korku, nefret ve tiksinti duygularını harekete geçirerek yabancı karşıtı dışlama ve şiddet pratiklerini nasıl meşrulaştırdığını tartışmaktadır. Sonuç olarak Türkiye'de siyasal iletişimin duygusal zemininde iğrenmenin önemli bir işleve sahip hale geldiğini; ulusal birliğin bu "iğrenç öteki" üzerinden yeniden kurulduğunu ileri sürmektedir.

Umut Can Adısönmez (İzmir Ekonomi Üniversitesi), Değişen Uluslararası Düzenin Freudyen Bir Okuması: Türkiye'den İzlenimler

Dünya siyasetinin medeniyet temelli okuması küreselleşme, din, ekonomik bağımlılık ve ideolojik çatışmalar gibi faktörler bağlamında kapsamlı şekilde incelenmiştir. Ancak mevcut literatür, büyük ölçüde Batılı aktörlerin Batı-dışı toplumlar hakkında oluşturduğu medeniyet söylemlerine ve bu etkileşimin eleştirel analizine odaklanmıştır. Uluslararası liberal düzenin zayıflamasına yönelik artan belirsizlikler ışığında, revizyonist aktörler medeniyet anlatılarının yönünü ve kapsamını değiştirmeye başlamışlardır. Diğer bir deyişle, göreceli askeri ve ekonomik güce sahip, imparatorluk mirası olan Batı-dışı aktörler, liberal düzene yönelik hegemonik eleştirilerini giderek daha açık bir şekilde dile getirmeye başlamışlardır. Bunu yaparken, Batı değerleri ve kurumlarının evrenselliğini reddederek, medeniyet anlatılarını emperyal nostalji ve ahlaki istisnacılıkla harmanlamaktadırlar. Bu yeni olguyu Türkiye bağlamında inceleyen çalışma, Steele'in (2024) ontolojik güvenlikte 'düzen' anlayışına dayanmakta ve Uluslararası İlişkiler literatürüne Freudyen bir medeniyet okuması sunmaktadır. Çalışmanın iki temel argümanı şunlardır: İlk olarak, çalışma revizyonist Batı-dışı rejimlerin –bu makale kapsamında Türkiye elitlerinin– dolaşıma soktuğu medeniyet temelli söylemlerin mevcut uluslararası düzene bir 'alternatif' olarak sunulduğunu iddia etmektedir. Dünya politikasının bu öznel okuması, önerilen alternatif modellerin liberal düzene kıyasla 'daha adil' ve 'kapsayıcı' olduğunu tasvir etmektedir. İkincisi, çalışma bastırılmışlık, öfke ve gurur gibi duyguları araçsallaştıran medeniyet anlatılarının bölgesel ve küresel statü arayışı ile doğrudan ilişkili olduğunu öne sürmektedir. Sonuç olarak, bu çalışma, Batı-dışı aktörlerin

liberal uluslararası düzene yönelik dolaşıma soktukları medeniyet temelli okumaların ardındaki sosyopsikolojik motivasyonlarını inceleyerek ontolojik güvenlikteki 'düzen' tartışmalarına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Panel 62 (16.15-17.45, Sınıf: M204)

Karşılaştırmalı Siyaset Çalışmaları II

Panel Başkanı: Benal Nazlı Üstünes Demirhan (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Kürşat Çınar (ODTÜ) ve Kutlu Acun (Sabancı Üniversitesi), Düzen Partileri ve Düzen Karşıtı Partiler: Hindistan ve Türkiye Örnekleri

Bu makale, Hindistan'daki Kongre Partisi (INC) ile Türkiye'deki Cumhuriyet Halk Partisi'ni (CHP) karşılaştırmalı olarak ele alarak, bu iki partinin "düzen partisi" olarak demokratik gerileme süreçlerine ve iktidardaki popülist, otoriter eğilimli düzen karşıtı partilerine (BJP ve AKP) karşı nasıl konumlandığını analiz etmektedir. Çalışma, kuramsal çerçevesini kurulu düzen-düzen karşıtı ayrımı üzerine inşa eder. INC ve CHP, tarihsel olarak kendi ülkelerinin kurucu partileri olup, uzun süre iktidarda kalmış ve zaman içinde farklı sosyal sınıflara hitap edecek şekilde dönüşüm geçirmişlerdir. INC, Hindistan'ın bağımsızlık mücadelesini yürüten ve bağımsızlık sonrası Hindistan'ı yöneten parti olarak sekülerlik, sosyal adalet ve kalkınmacı politikalar benimsemiş, ancak 1990'lardan itibaren neoliberal dönüşüm, yolsuzluk iddiaları ve Hindu milliyetçiliğinin yükselişiyle siyasi etkisini yitirmeye başlamıştır. CHP ise Cumhuriyetin kurucu partisi olarak modernleşme ve Batılılaşma ilkeleri çerçevesinde toplumu dönüştürmüş, tek parti döneminden sonra çok partili hayatta ideolojik dönüşümler geçirerek zamanla sosyal demokrat ve daha kapsayıcı bir kimliğe bürünmüştür. Makale, Global Party Survey, World Values Survey ve V-Dem gibi saygın veri setlerine dayanarak, INC ve CHP'nin sosyal, ekonomik ve ideolojik konumlanmalarında büyük benzerlikler gösterdiğini ortaya koymaktadır. Her iki parti de ekonomik ve sosyal meselelerde sol-liberal bir çizgide yer almakta, çoğulculuğu savunmakta ve kadın hakları gibi meselelerde eşitlikçi bir tavır sergilemektedir. Bu partiler programatik siyaset yürütmeye çalışırken, AKP ve BJP gibi otoriter-popülist partiler daha çok müşteriçilik ve kimlik siyaseti üzerinden seçmen desteği toplamaktadır. Veriler ayrıca, CHP ve INC'nin kentli, orta sınıf ve kadın seçmenler arasında güç kazandığını, buna karşın AKP ve BJP'nin kırsal, alt sınıf ve dini kimliği öne çıkan seçmenler arasında etkili olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak makale, yerleşik düzen partilerinin ideolojik olarak donuk yapılar olmadığını, aksine değişen siyasal koşullara ve demokratik gerilemeye karşı stratejiler geliştirerek kendilerini yeniden inşa edebilecek potansiyele sahip olduklarını savunur.

Umut Yener Kara (WZB Berlin Social Science Center, Almanya), Teknoloji Korkusu ve Teknomilliyetçi Rüyaalar: Almanya ve Türkiye Medyasında Yapay Zekâ Tahayyülleri

Bu çalışma, Türk ve Alman haber medyasının yapay zekâyı (YZ) nasıl inşa ettiğini ve tahayyül ettiğini, 2017-2023 yılları arasında 17 büyük çevrimiçi haber kaynağında yayımlanan haberleri yarı otomatik içerik analizi yöntemleriyle karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Sosyoteknik tahayyüller ve bilim iletişimi araştırmalarına dayanan çalışma, yaygın YZ tahayyüllerini ve ilişkili

aktörleri belirlemeyi, iki ülke içinde ve arasındaki farklılıkları ve medyanın tahayyüllerin inşası ve yayılma sürecindeki rolünü incelemeyi amaçlamaktadır. YZ üzerine medya söylemini analiz eden çok sayıda çalışma bulunsa da, bunlar genellikle tek uluslu vaka çalışmaları olup, YZ tahayyüllerine doğrudan odaklanan çalışmaların sayısı hala sınırlıdır. Veri toplama sürecinde GDELT (Global Database of Events, Language and Tone) projesinin uygulama programlama arayüzünden (API) ve web kazıma tekniklerinden yararlanılmıştır. Hesaplamalı analizler için konu modelleme, Doğal Dil İşleme (NLP) ve ağ analizi teknikleri kullanılmıştır. Daha derinlemesine içgörüler elde etmek ve sağlam bir karşılaştırmalı temel oluşturmak amacıyla, hesaplamalı analizler, tümevarımsal ve tümdengelimsel unsurları birleştiren manuel içerik analizi ve yakından okuma süreçleriyle desteklenmiştir. Bulgular, her iki ülkede de YZ haberlerine yüksek düzeyde yer verildiğini ve ortak uluslararası haber akışlarından kaynaklanan paylaşılan ulusötesi tahayyüllerin varlığını göstermektedir. Ancak, ulusal ölçekteki YZ tahayyülleri Türkiye ve Almanya arasında belirgin farklılıklar içermektedir. Türkiye'de hükümete yakın medya, milliyetçi bir retorikle askeri uygulamaları ve ulusal başarıları vurgulayarak, iktidar partisi ve ilişkili aktörlerin YZ tahayyüllerini desteklemekte; hükümet projeleri ve Teknofest gibi etkinlikler üzerine bir heyecan atmosferi yaratmaktadır. Bu şekilde hükümet yanlısı medya teknomilliyetçi tahayyüllerin yayılmasına ve yerleşmesine hizmet ederken, muhalif medya ulusal yapay zeka uygulama, yönetim ve benimseme girişimlerine neredeyse hiç yer vermemektedir; bu da bu tahayyüllerin politik olarak çekişmeli olduğuna ve bütün kesimler tarafından paylaşılmadığına işaret etmektedir. Almanya'da ise medya risklere, düzenleyici zorluklara ve uluslararası rekabete odaklanarak daha karamsar bir tablo çizmekte, hükümet yetkililerinin ifade ettiği tahayyülleri ve siyasetleri eleştirerek daha müzakereci ve müdahaleci bir rol üstlenmektedir. Çalışma, ulusal yapay zeka tahayyüllerinin iki ülkenin farklılaşan siyasi ve medya sistemlerini yansıttığına dikkat çekmekte; sosyoteknik tahayyüllerin üretilme, yayılma ve yerleşme sürecinde medyanın rolünün daha iyi kuramsallaştırılması gerektiğini savunmakta; böylece sosyoteknik tahayyüller ve medya araştırmaları arasında köprü kurma çabalarına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

**Özgün Elif Çaldemir (İstanbul Kültür Üniversitesi), Gastrodiplomasi ve Mekânsal Temsil:
Türk ve İtalyan Restoran Kültürü Üzerine Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme**

Gastronomi son yıllarda günlük hayatımızda sıkça duymaya başladığımız bir sözcük olmakla birlikte uluslararası ilişkiler literatürüne de gastrodiplomasi kavramı ile giriş yapmıştır. Literatürdeki kaynaklara bakıldığında gastrodiplomasiye olan ilginin 2010 yılından sonra kademeli olarak arttığı görülmektedir. Bu artış ülkelerin dış politikada etki alanı yaratmak için bazı farklı yumuşak güç unsurlarına başvurmaları ile paralel olarak yükselen bir değeri ifade etmektedir. Genel olarak orta ölçekli güçlerin bir kamu diplomasisi aracı olarak kullanmaya başladıkları gastrodiplomasi, ülkelerin mutfak kültürleri aracılığıyla etki alanlarını genişletmek ve ulus markalaşması yaratmak üzerine yürüttükleri bir dış politika hamlesidir. Gastrodiplomasi evrensel bir ihtiyaç olan yemek ile diplomasiyi birleştiren, yabancı bir kültürü tat ve dokunuşla somut bir hale getirmek için kültürel diplomasiyi, mutfak diplomasisini ve ulus markalaşmasını bir araya getiren bir kamu diplomasisi biçimidir. Gastrodiplomasiğin en önemli özelliği ona ulaşmak için büyük çaba sarf edilmesine gerek olmadan, hedef olarak

belirlenen grubun yaşam alanına nüfuz edebilmesidir. Wilson yemeği “yabancı bir izleyici kitlesinin beğenisini kazanmanın ve onlarla bağlantı kurmanın tehdit edici olmayan bir yolu” olarak tanımlar. Farklı toplumların mutfak yoluyla bir kültürle tanışmasını ve tanıştıkça o kültürle etkileşime girme eğiliminin artmasına neden olur. Bu konu üzerine yapılmış olan ampirik çalışmalar gastrodiplomasi faaliyetlerinin rejimlerden bağımsız olarak kullanıldığını göstermiştir. Gastrodiplomasi rejimden bağımsız ve tehditkâr olmayan bir etki alanı yaratma kapasitesinin olması onu diplomasi çalışmaları açısından önemli bir yere konumlandırır. Gastrodiplomasi en kolay araçsallaştırıldığı yer ise restoranlar olmaktadır. Restoranlar kişilerin seyahat etmesine gerek kalmadan restoran içerisinde oluşturulan atmosfer ve yeme deneyimi sayesinde o ülkenin yemek kültürü, gelenekleri ve kültürel değerleri üzerine bir fikir sahibi olunması ve bir etki alanı oluşturulmasına zemin hazırlar. İtalya, restoran dizaynı ve İtalyan mutfağı konseptini etkin bir şekilde kullanan ve kültürün temsilini gastronomi varlığıyla sağlayan ülkeler için başarılı bir örnek teşkil etmektedir. Bunun aksine oldukça zengin bir mutfak kültürüne sahip olan Türkiye’nin bu durumu kendi lehine bir gastrodiplomasi aracına dönüştürme konusunda geç kalmış olduğu söylenebilir. Özellikle restoran kültürü açısından bakıldığında İtalyan veya Fransız restoranı gibi somut bir Türk restoranı konseptinin bulunmadığı ve Türk mutfağının genel anlamda sokak lezzeti olarak görülmesi ya da Türk mutfak kültürünü pek de yansıtmayan ve kültürel imgelerden bağımsız, o ülkede yeme deneyimi hissi uyandırmayan bir restoran konsepti ile temsil edildiği görülmektedir. Bu çalışmada İtalyan mutfağı ve Türk mutfağının dış politika aracı olarak restoran konsepti ve sunmuş oldukları yeme deneyimi üzerinden bir değerlendirme yapılmış ve sonuç olarak karşılaştırmalı bir analiz sunulması amaçlanmıştır.

Panel 63 (16.15-17.45, Sınıf: M205)

Siyasal Düşünceler Tarihi

Panel Başkanı: Funda Sarıcı (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Ali Fuat Birol (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi), Hobbes’ta Egemenlik, Siyasal Ontoloji ve Temsil

Thomas Hobbes’un *Leviathan* adlı eserinin ünlü ön kapağında resmedilen egemen figür, Hobbes’un siyasal antropolojisinin bir sonucu olarak yalnızca siyasal otoritenin kaynağı sorununu değil, bizzat o otoritenin sahneleniş biçimi bağlamında önemli bir değer taşımaktadır. Hobbes’un özellikle “persona” kavramını sahne, maske ve temsil ile ilişkilendirmesi, siyasal olanın kaçınılmaz biçimde estetik bir düzenleme, bir oyun ve seyir alanı olarak da okunabileceğini düşündürür. Bu çerçevede egemen figür, yalnızca siyasal görünürlüğün nesnesi değil, daha da ötesinde görünürlüğün kendisi olarak işlev görebilir. Ne var ki bu sahne, yalnızca siyasal düzenin inşasını mümkün kılmaz; aynı zamanda siyasal olanın ontolojik eksikliğini de maskeleyen bir mekanizma olarak yorumlanabilir. Egemen, halkın hem ürünü hem de ona aşkın bir figür olarak, kendi üzerindeki bütünlük ve tamlık iddiasını görünürlük estetiği aracılığıyla sürdürür. Böylece siyasal alan, eksik ve tamamlanamaz bir varoluşun, teatral bir bütünlük içerisinde sunulma çabası olarak açığa çıkar. Bu bağlamda Hobbes’un egemenlik teorisi, modern siyasal düşüncede estetik ile siyasal ontoloji arasındaki yapısal gerilimi tartışmak üzere verimli bir imkân sunar. İktidar, yalnızca araçsal bir görünürlük

stratejisi yoluyla değil, görünürlüğün ve temsilin bizzat estetik sahnesinde varlık bulur. Bu durum, iktidarın yalnızca görünür olmasını değil, varoluşunun bütünüyle sahneye ve estetik düzene bağımlı kılınmasını da beraberinde getirir. Ancak bu görünürlük, siyasal olanda mevcut olan farkı bütünüyle örtemez. Tıpkı tiyatro sahnesinde izleyici ile sergilenen oyunun arasındaki kurmaca ilişki de olduğu gibi, siyasal görünürlük de egemenliğin temsil biçimi üzerinden bu farkı sürekli yeniden üretir. Bu siyasal olan ile onun temsili arasında devam eden bir farkı işaret eder ve siyasal ontolojinin alternatif bir tartışmasını yapmak açısından önemlidir. Siyasal olan, tamamlanmış bir bütün olarak değil, sürekli yeniden kurulması gereken, eksiklikten doğan ve her temsil edilmesinde yeniden eksilen bir alandır. Bu çalışma, Hobbes'un egemenlik teorisini modern siyasal düşüncede estetik ile siyasal ontoloji arasındaki gerilimi tartışmak üzere bir imkân olarak ele almakta ve bu teorik çerçevede Hobbes'un Leviathan'ındaki temsil estetiğini yeniden yorumlamayı hedeflemektedir.

M. Burak Atalay (Kafkas Üniversitesi), Bir Siyasal Düşünce Tarihçisi Olarak Franz L. Neumann ve Onun Montesquieu İncelemesi

Franz Leopold Neumann (1900-1954), Frankfurt Okulu'nun önemli bir temsilcisi olan ve Nazizm üzerine yaptığı derinlemesine teorik analizlerle tanınan bir hukukçu, akademisyen ve siyaset bilimcidir. 1942 yılında yayınlanan, Behemoth: Nasyonal Sosyalizmin Yapısı ve Tatbiki, 1933-1944 başlıklı en ünlü eserinde Nazi devletinin doğasını incelemiş ve onun yozlaşmış hukuki ve siyasi yapısını analiz etmiştir. 1930'ların ikinci yarısında Frankfurt Ekolü çevresinde yer alan Neumann, Enstitü'nün yakın çalışma arkadaşlarından biri olmuştur. Enstitü ile bağları koptuktan sonra, 1940'lı ve 1950'li yıllarda ABD'de ve Batı Almanya'da siyaset biliminin oluşumuna ve kısmen hukuk teorisinin yeniden şekillenmesine önemli katkıları olmuştur. Neumann'ın totalitarizm üzerine çalışmaları ve Nazi rejimine yönelik eleştirileri, siyaset bilimi ve eleştirel teoride hâlâ etkili olmaya devam etmektedir. 1933'te Nazi iktidarından sonra Neumann, ikinci doktorasını yapmak üzere İngiltere'ye göç etmek zorunda kalmıştır ve 1936'da The Rule of Law başlıklı doktora tezini tamamlamıştır. Klasik hukukçuların aksine, egemen yapı ve normların tarihsel-toplumsal kökeni ile ilgilenen Neumann, tezinde siyasi iktidarı sınırlayan ve onun üzerinde bulunan bir hukuk sisteminin nasıl ve hangi şartlar altında geliştiği sorusuna yanıt aramıştır. Ortaçağ'da ve Aydınlanma Çağı'nda doğal hukuk ve pozitif hukuk görüşlerini karşılaştırmış, ardından 18. ve 19. yüzyıllarda İngiltere, Fransa ve Almanya'daki siyasal iktidar, toplum ve hukuk ilişkilerini karşılaştırmıştır. Bu ilişkilerin farklı bağlamlarda nasıl şekillendiğini incelemesi aslında bir siyasal düşünce tarihi incelemesidir. Bu ilk çalışmasından sonra, Neumann'ı bir siyasal düşünce tarihçisi olarak kabul edebilmemizi sağlayacak bir başka çalışması, 1949 yılında Montesquieu'nün Kanunların Ruhu Üzerine eserinin Amerika'da yapılan bir baskısına yazdığı giriş bölümüdür. Montesquieu üzerine altmış sayfayı aşan bu uzun giriş bölümü ya da kısa monografi aslında bir siyasal düşünce kritiğidir. Bu çalışmanın amacı da Franz L. Neumann'ı -sözü edilen monografiden yola çıkarak- bir siyasal düşünce tarihçisi olarak kabul edilip edilemeyeceğini tartışmaktır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle siyasal düşünce tarihçiliğinin ne olduğu, bu alanda farklı metodolojilerin neler olduğu, söz konusu monografide bu metodolojilerin nasıl uygulandığı açıklanacaktır. Ardından, 1949 yılında yaptığı bu incelemenin, kendinden önceki tarihçilikten nasıl yararlandığı ve

kendinden sonra ekol haline gelen eğilimlere nasıl öncülük ettiği belirtilerek, Franz L. Neumann'ı bir siyasal düşünce tarihçisi olarak niteleyebilmenin imkanları tartışılacaktır.

Elif Can Çalıcı (İzmir Ekonomi Üniversitesi), Anayasayla İlişkilenmek: Arendt'te İktidarsız Bir Otorite Olarak Yargı Erki

Hannah Arendt için anayasa yalnızca bir metni değil, yurttaşların birlikte yaşam alanını kuran ve koruyan bir mekanı ifade eder. Politikanın evi olarak düşünülebilecek olan anayasa, çoğulluk ve özgürlük için bir çit işlevi görür: Eylemin sınırsız yayılımını düzenler, ona bir sınır ve mekan kazandırır. Bu yönüyle anayasa, iktidar kavramını şiddet veya salt emir ilişkisine indirgenmemiş haliyle karşımıza çıkarır. Anayasaya itaat veya pasif bir boyun eğme değil, aktif bir onay vardır. Zımnî bir rıza anlamına gelen bu onay, yurttaşların kamusal alanda birlikte eyleme iradesini somutlaştırır. Bu bakışla anayasa klasik anlamda devlet iktidarının sınırlanmasından fazla ve Schmittçi anlamda toprağın ele geçirilmesinden farklı bir şeydir. Zira arka planda insanların bir araya gelip söz vermeleri söz konusudur. Arendt için “uyum içinde eyleme” anlamına gelen iktidar, şiddet veya kuvvetle özdeş değildir. Bu nedenle anayasanın kurdukları, ancak halkın aktif katılımı ve rızasıyla ayakta kalabilir. Bu kurumsal yapı içinde yargı erki özel bir konumda durur. Tek başına söz vermeler insani meselelerde sürekliliği sağlamaya yeterli olmadıklarından, sonraki kuşaklar için tasarlanmış bir dünyayı inşa edemezler. Burada devreye giren otorite, Arendt tarafından Roma'daki halk-Senato ayrımı ve Montesquieu'nün kuvvetler ayrılığı düşüncesiyle temellendirilir. Roma'da iktidar, halkın kolektif eylemine; otorite ise Senato'ya dayanır ve geçmişin kurucu gücünü taşır. Çoğaltmak veya arttırmak anlamındaki augere fiilinden gelen auctoritas, otorite sahibi olanların kuruluşu çoğalttıklarını gösterir. Potestas'ın veya iktidarın aksine, otoritenin kökenleri geçmiştir. Benzer şekilde otorite sahiplerinin en önemli özelliği, iktidar sahibi olmamalarıdır. Otoritenin taşıyıcısı, politik aktörlere sınırları hatırlatan kurumsal bir aktördür. Bu sırada iktidarın kendisi çoğul aktörler arasında kalmaya devam eder. Bu yargı tasarımı kalıcı bir yapı olmaması, belirli zamanlarda seçilen ve belirli bir süre görevde kalan kişilerden oluşması, böylece suçları cezalandırma veya uyuşmazlıkları çözme anlamındaki yargılama faaliyetinin sabitlenmemesi, belirli bir makama veya meslek grubuna bağlanmamış olması bakımından Montesquieu'nün yargı tasarımı benzer. Yurttaşlar yargıçlardan ziyade yargının kendisine saygı duyarlar. Arendt'in yargı tasarımı ise iktidar ile otoriteyi birbirinden ayırarak mutlak egemenlik fikrine alternatif üretir. Politik eylemin doğrudan aktörü olmayan mahkemeler, iktidar-otorite ayrımını koruyan ve mutlaklaşmayı engelleyen bir denge unsurudur. Arendt'in yargı tasarımı farklı kılan, onun iktidarsız ama bağlayıcı, görünmez ama saygı uyandıran, koruyucu ama aynı zamanda anayasal düzeni yenileyici bir otorite olarak kurgulanmasıdır. Bu, hem klasik kuvvetler ayrılığı anlayışını hem de çağdaş anayasal devlet teorilerini aşan bir yorumdur. Anayasanın var olması yetmez; yurttaşlar ve kurumlar tarafından sürekli hatırlanması, yorumlanması ve korunması gerekir. Anayasayla ilişkisiz bir toplumda kurucu söz aşınır, iktidar mutlaklaşır ve kamusal alan şiddet ya da keyfilikle tahrip olur. Yargı, bu ilişkiyi diri tutan kurumsal aktördür. İktidarsız ama otoriter yapıyla anayasayı hem korur hem de gerektiğinde yeni toplumsal taleplerle çoğaltır. Yargının anayasayla ilişkilene bakımından anlamı, anayasanın salt yazılı bir metin olmaktan çıkıp canlı bir kurucu mekan ve ortak sözleşme olarak korunması ve yeniden üretilmesidir. Bir tür öğüt,

fakat kimsenin duymazdan gelemeyeceği bir öğüt olan yargı, yurttaşların anayasal düzene aktif bağlılığını sağlar. Yurttaşlara anayasadaki kurucu ilkeleri hatırlatır, onları aşındıran iktidar girişimlerine sınır çizer. Böylece anayasa tapınılan statik bir metin değil, yargı sayesinde kamusal tartışma, denetim ve muhakeme yoluyla yaşatılan bir sözleşme haline gelir. Başka bir deyişle yargı, anayasa ile ilişkilendirilmenin kurumsal aracıdır.

Hülya Ulam (Dokuz Eylül Üniversitesi), Mark Neocleous'ta Güvenlik Eleştirisi Üzerine Bir İnceleme

Devleti iktisadi anlamda küçültmeyi hedefleyen Neo-liberalizm, 1970'lerin sonunda Avrupa'da Refah Devletinin düşüşü ile ivme kazanmış, 1980'lerde Thatcherizm ve Reaganizm ekseninde uygulanmaya başlanmış, Sovyetler Birliğinin 1991'de dağılmasıyla ise küresel olarak zaferini ilan etmiştir. 2000'lere gelindiğinde ise gerek Avrupa'da gerekse Amerika'da Neo-liberal devletlerin artan terörizm korkusuyla ortaya çıkan güvenlikçi yaklaşımları, Neo-liberal rejimlerde yeni bir güvenlik devletinin ortaya çıkıp çıkmadığı ve bu yeni güvenlik yaklaşımlarının Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi disiplinleri tarafından nasıl ele alınacağı tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. 11 Eylül 2001'de Amerika'da gerçekleşen terör saldırılarından sonra artan terörizm korkusu açık tehditlerin yanı sıra suni bir şekilde üretilen öngörülemeyen tehlikelerin de güvenlik söyleminin içine dahil edilmesi ile sonuçlandı. 11 Eylül saldırılarının ardından özellikle Amerika'da Birleşik Krallık ve diğer pek çok Avrupa devletinde yürürlüğe konan ve sivil hakları ihlal eden terörle mücadele yasaları nedeniyle, modern devletlerin kamusal alanda giderek daha fazla baskı aygıtına dayanmaya başladığı, güvenlik gerekçesiyle gözetleme ve denetleme faaliyetlerinin yoğunlaştığı, dolayısıyla bu ülkelerde demokrasiden ziyade bir istisna durumunun yaşanmaya başladığı tartışılmaya başlanmıştır. Bu istisna halinin kalıcı olup olmadığını ve nedenlerini tartışan düşünürlerin başında, Giorgio Agamben ve Mark Neocleous gelmektedir. Neocleous, 11 Eylül sonrası süreçte liberal siyasal düzenin güvenlikleştirici uygulamalarının olağanüstü halin kalıcılaşması değil; olağanüstü durumun normal hukuk düzeni içine alınması olarak tarif etmiştir. Neocleous, devletlerin güvenlik ideolojisi çerçevesinde sürekli bir şekilde güvensizlik ortamı yarattıklarını ve bu yolla sivil toplumu sermayenin çıkarına olacak şekilde düzenlemek amacıyla kullandıkları güvenlik önlemlerini meşrulaştırdıklarını söyler. Güvenliğin kime hizmet ettiğini ve neden tek başına iyi bir şey olduğunu sorgulamayan yurttaşlar, yaratılan korku aracılığıyla güvenlik ideolojisi tarafından sürekli yönlendirilir. Güvenlik ihtiyacının belirgin ve doğal hale gelmesi ve bir ideoloji olarak iş görmesi için korkunun harekete geçirilmesi gerekir. Savaş ve barış arasındaki farkın ortaya kalkması gibi Neocleous'a göre Neo-liberal dönemde hukuk da devlet şiddetinin meşrulaştırıcısı haline gelmiştir. Olağanüstü haller ve sıkıyönetim halleri devletin savaş durumundaki meşru önlemleri olmaktan çıkmış, olağanüstü halde uygulanan devlet tedbirleri de genişletilmiştir. Neocleous'a göre tarihsel açıdan liberal devletlerin kronolojisi incelendiğinde, olağanüstü halin olmadığı bir tarihsel döneme rastlamak mümkün görünmemektedir. Bu nedenle normun içerisine olağanüstü halin nasıl yedirildiği ve hukukun devlet şiddetini meşrulaştırmakta nasıl kullanıldığı sorulmalıdır. Neocleous'a göre liberalizmin, hukuk devleti vurgusu devletin yasalara uygun davranmasıyla sınırlandırılmıştır. Hukuk hem ulusal hem de uluslararası arenada egemen sınıflar ve devlet iktidarı tarafından kolaylıkla işçi

sınıfı aleyhine yönlendirilebilmektedir. Bu anlamda Neocleous'a göre devletin yasaya uygun davranıp davranmadığının değil yasaların meşruiyet kaynağının sorgulanması gerekir.

Tuğba Özdel (Pamukkale Üniversitesi) ve Selahattin Kırıl (Pamukkale Üniversitesi), Postmodernist Yıkımın “Gerçek” Faturası: Posttruth ve Manosfer

Toplumsal cinsiyet çalışmaları hem kadınların hem de erkeklerin, belirli cinsiyet kalıplarına göre toplumca şekillendirilmeye çalışıldığını ortaya koymaktadır. Toplumsal cinsiyet çalışmaları hem kadınların hem de erkeklerin, belirli cinsiyet kalıplarına göre toplumca şekillendirilmeye çalışıldığını ortaya koymaktadır. Toplumsal baskılar beraberine bu baskıdan etkilenenler ve bu baskıyı devam ettirmeye çalışanlar olarak ayırabileceğimiz grupların varlığına işaret etmektedir. Biz bu çalışmada Manosfer kavramı ile toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin devam etmesini isteyen bir grubun sosyal mecraları kullanarak nasıl bir “gerçeklik” yaratabileceklerini gözler önüne sermek istiyoruz. Bunu yaparken konjonktürel olarak tüm dünyada posttruth denen bir olgu yaşadığımızı da göz önünde bulundurmamız gerekiyor. Diğer bir ifadeyle “büyük anlatı olmadığı” iddiasındaki postmodernizmin söylemsel yönünü oluşturan posttruth “gerçekleri” ile manosfer kavramının “gerçekleri” birbirlerini destekleyerek kapalı bir sistemi çağrıştırmaktadırlar. Söz konusu kapalı yapının ortaya çıkartması mümkün olan elitist ve totaliter ortam ise aslında sosyal medyadaki yankı odalarında oluşturulmaya müsaittir. Türkçeye erkek evreni olarak çevrilebilecek olan manosfer, internetin yaygınlaşması ve internet içeriklerinin kullanıcılar tarafından kolaylıkla oluşturulabilmesi ile gelişmeye imkan bulmuştur. Böylelikle internetin anonimliği ve çevrimiçiliğini kullanarak manosfer kavramı gelişmiştir. Manosfer üyelerinin iddiası, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi çalışmaları ile erkeklerin toplumsal yaşamda itibar kaybına maruz kaldıklarıdır. Bu iddiayı da sosyal medya mecraları üzerinden örgütlenerek dile getirmektedirler. Manosferler itibar kaybının nedenini ise feminist çalışmalara bağlamaktadırlar. Manosferler gündelik yaşamda dile getiremedikleri mağduriyetlerini sosyal medya araçları üzerinden paylaşabilmektedirler. Çünkü, bu mağduriyetlerinin toplum nezdinde bir karşılığının olmadığını farkındadırlar. Çevrimiçi mecraları kullanmalarının nedeni ise kolay ulaşılabilirlik, ücretsizlik, gerçek kimliklerini paylaşmadan anonim paylaşım yapabilmeleridir. Çevrimiçi alanların kamusal alandaki katılımı arttıracığına yönelik beklenti, aynı zamanda radikal unsurlara da taraftar bulmak ve bu grupların söylemlerinin meşrulaştırılmasına imkân sağlamaktadır. Diğer bir ifadeyle, manosfer çoğulculuk yapısını kullanarak çoğunlukçu bir yapı oluşturmak için sosyal medya mecralarını kullanmaktadır. 1970’ler ile birlikte etkileri artarak devam eden neoliberalizm ve postmodernizmin, bireyi her şeyin merkezine koyması ve bireylerin istedikleri gibi davranma tekeline sahip olmalarını ve yaşamın merkezine kendilerini almalarını desteklemektedir. Postmodernist iddianın, moderizmin gerçeğe yönelik “norm”larını yıktığını iddia etmesi ve yapısal olarak her şeyi reddetmesi ancak yerine de herhangi bir şeyi koymaması toplumsal açıdan oluşan boşluğa işaret etmektedir. Bu da her bireyin kendi düşüncesini toplumsal “norm”muş gibi kabul ettirmeye çalışmasını beraberinde getirerek, toplumsallığı zora sokmaktadır. Çünkü bireyler artık gerçek veya yalanın ne olduğu ile ilgilenmemektedir. Hangi yorumun kendi gerçeklikleri ile uyduğu ve ne kadar çok taraftar topladığı ile ilgilenmektedirler. Gerçeğin başkaları

tarafından onaylanma ihtiyacı ve kurgulanabilir olması, yalan ile gerçek arasındaki sınırı ortadan kaldırmakta ve rasyonel akılı parçalamaktadır. Sosyal medya ile güçlenen bu olgular, kişilere yalnızca kendi görüşlerine uygun içerikleri takip etmeye itmekte ve karşıt görüşlere ait içeriklerin hiçbir öneminin olmadığını düşündürmektedir. Bu da düşünceler arasındaki çatışmayı ve bu çatışmayla birlikte sağlanacak uzlaşmayı geri plana atarak yalnızca bir görüşe taraftar bulma, bir görüşü yayma mücadelesini beraberinde getirmektedir. Çalışmada manosfer ile posttruth arasında “gerçeklik” ve bunun yayılması üzerinden bir ilişki kurulmaya çalışılacaktır. Manosferlerde, mantıksal silsilenin aranmaması, anonimliğin radikalliği pekiştirmesi ve çoğunluğun algılarının yönetilmesinin mümkün olması görülmektedir. Postmodernizmin posttruthu, manosferlerin güçlenmesi ve kendi “gerçekliklerini” ortaya koyması için uygun koşullar sağlamaktadır. Bu doğrultuda çalışmada postmodernizmin yapı yıkımı, modernizmin tek düzeliğini ortadan kaldırırsa da manosfer gibi radikal unsurlara kapı aralamakta olduğu iddia edilecektir.

Siyasi İlimler Türk Derneği Ulusal Siyaset Bilimi Kongreleri Serisi IV

E-ISBN: 978-625-92241-0-7

GCCRIS